



**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADANA ALPARSLAN TÜRKES BİLİM VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ**

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**GELENEKSEL ANTAKYA EVLERİNİN YAPISAL SİSTEMLERİNİN
FİZİKSEL ÇEVRE DENETİMİ BAĞLAMINDA ANALİZİ**

**SEMANUR DÖNMEZ
YÜKSEK LİSANS**

ADANA, 2023



**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ**

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**GELENEKSEL ANTAKYA EVLERİNİN YAPISAL SİSTEMLERİNİN
FİZİKSEL ÇEVRE DENETİMİ BAĞLAMINDA ANALİZİ**

**SEMANUR DÖNMEZ
YÜKSEK LİSANS**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ GÖKHAN UŞMA**

ADANA 2023

JÜRİ ONAY SAYFASI

GELENEKSEL ANTAKYA EVLERİNİN YAPISAL SİSTEMLERİNİN FİZİKSEL ÇEVRE DENETİMİ BAĞLAMINDA ANALİZİ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalında 19500901008 numaralı **Semanur DÖNMEZ** tarafından ilgili yönetmeliklerin belirlediği şartlar doğrultusunda tamamlanan **Yüksek Lisans** tezi aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet BEYÇİÖĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Nur UMAR

Enstitü Müdürü

Anabilim Dalı Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan UŞMA

Danışman

Tez Jürisi

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan UŞMA

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nur UMAR

Dr. Öğr. Üyesi Uğur DEMİRBAĞ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji
Üniversitesi

Çankırı Karatekin Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi

19/01/2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın hazırladığım bu tez çalışmada;

Bu tezin özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışa uygun olarak elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, tez kapsamında bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde bu çalışmaya özgün olmayan tüm veri ve bilgiler için bilimsel etik ve gelenek çerçevesinde kaynak gösterdiğimi; bu kaynakları da kaynakçada belirttiğimi beyan ederim. Çalışmam ile ilgili yaptığım beyana aykırı bir durum saptanması halinde tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

....../....../2023

[İmza]

Semanur Dönmez

ÖZET

GELENEKSEL ANTAKYA EVLERİNİN YAPISAL SİSTEMLERİNİN FİZİKSEL ÇEVRE DENETİMİ BAĞLAMINDA ANALİZİ

Semanur Dönmez

Yüksek Lisans, Mimarlık Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gökhan UŞMA

Ocak 2023, 180 sayfa

Tüm yapıların üretim biçimlerine ve ana sistemini oluşturan malzemelere, bu malzemelerin bağlayıcılarına bağlı olarak bir ömürleri vardır. Yapı ömrü olarak adlandırılan bu kavram iklimsel koşullar, doğal felaketler, yapıyı oluşturan malzemelerin kimyasal ve fiziksel dayanımlarına bağlı olarak yapı ömrünün belirlenmesindeki faktörlerdir. Yapı ömrünü etkileyen bu koşullar, fizyolojik olarak yapıyı zayıflatan, taşıyıcıların etkisini azaltan ve tam olarak belirlenemeyen dış koşullardır.

Geleneksel mimarlık ürünleri, asırlar boyunca deneme yanılma yöntemiyle bulunan, yörenin iklim ve doğa koşullarına uygun birtakım çözümlerin o dönemin imkanlarıyla uygulanmasıyla gelişmiştir. Geleneksel mimarlık ya da diğer adıyla vernaküler mimarlık; halkın kendi çevresinden sağladığı malzemeye, geleneksel teknikleri ve biçimleri kullanarak gerçekleştirdiği bir çeşit anonim mimarlık olarak da tanımlanmaktadır (Hasol, 1998).

Tarihi geleneksel Antakya evlerinin yapım sürecinde çevresel koşullar, kültürel yapının da etkisi ile coğrafi bir alan içerisinde gelişen, bir toplumun muhafaza ettiği birçok döneme tanıklık etmiş günümüze kadar ulaşabilmiş yapılardır.

Birçok medeniyete ev sahipliği yapan Antakya kentinde oluşan kültür zenginliği bölgenin mimarisine de katkı sunmuştur. Antakya'nın tarihi geleneksel evleri de bu kültür zenginliğinin bir mirasıdır. Antakya'da bulunan tarihi geleneksel evler genellikle halk arasında eski Antakya diye adlandırılan bölgede olup Habib-i Neccar Dağları ile Asi Nehri arasında özellikle Kurtuluş Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

“18. ve 19 yy’a ait olan Antakya evleri ile ilgili geçmişte yapılan bazı seyyahların yorumlarına göz atacak olursak; John Macdonald Kinneir’in 1813 tarihli Antakya ziyaretine ilişkin olarak Antakya'daki evlerin Türk usulü olduğunu, evlerin genellikle küçük ve taştan yapılmış sevimli binalar olduğunu belirtmektedir. Genellikle evlerin bahçeleri bulunduğunu, iki katlı bu evlerde odalara ışıkların kemer şeklindeki pencerelerden girdiğini belirtmektedir. James Silk Buckingham'ın 1816 tarihli ziyaretinde evlerin çoğunlukla taş yapılar olup çatılarının tek eğimli olduğu ve kırmızı kiremitle örtülü olduğunu ifade etmektedir. Buckingham'ın notlarında iki katlı evlerin yanı sıra üç katlı evler de olduğu ve evlerin üst katlarının ahşap olduğu belirtilmektedir. La Baron Taylor'un 1830 tarihli beyanatına göre evler az katlı, kerpiç ve antik yapılardan sökülen taşlarla yapıldığı söylenilmektedir. 1835 tarihinde kenti ziyaret eden Lieut-Colonel Chesney çatıları kiremit kaplı karkasları ahşap olan taş binalardan bahsetmektedir. Geçmişten günümüze doğru yaklaştıkça seyyahların Antakya evleri ile ilgili bilgileri ve tanımlamaları da günümüzdeki evlerle örtüşmekte ve benzeşim göstermektedir”(Cengiz, 2014).

Antakya Kenti, kültürel yapısı ve etnik çeşitliliğinin sonucu özgün mimarisi ile karşımıza çıkmaktadır. Tarihi geleneksel Antakya evlerinin yapısal sistem hasarları konutlara ciddi zararlar vererek yapı ömrünü kısaltmaktadır hatta yok olmasına neden olmaktadır. Bu yapıların yapısal sistem hasarlarının önüne geçilerek uzun ömürlü ve kalıcı olabilmesi amaçlanmaktadır. Koruma kullanma kararları doğrultusunda önlemler alınıp bu yapıların daha uzun ömürlü olması amacıyla çalışma alanı Antakya kenti olarak seçilmiştir. İncelenen geleneksel yapılar Antakya kentinin 3.derece sit alanı bölgesinde Kurtuluş Caddesi güzergahında bulunmaktadır. Bu yapıların 3.derece sit alanı bölgesinde seçilmiş olmasının sebebi koruma tüzükleri doğrultusunda mevcut yapıların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak çözümler üretmektir.

İlk olarak Antakya kent tarihi, kentteki önemli tarihi anıt değeri taşıyan yapılar ve geleneksel Türk evlerinin tipolojik özellikleri, Antakya Kenti için Türk Evi'nin tarihsel gelişim süreci ve yapım sistem kurgusunun incelenmesi planlanmıştır.

Antakya tarihi geleneksel evlerinin çevresel koşullar sebebiyle ciddi hasarlar alarak varlığını koruyamadığı görülmüştür. Tarihi konutların devamlılığının sağlanabilmesi amacıyla hasar tespitlerinin yapılıp, yapım sistem kurgusu incelenip elde edilen veriler sonucunda koruma

tüzüklerine bağlı kalarak önlemler alınmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda Antakya tarihi geleneksel evlerinin yapı sistemleri ve elemanları ile ilgili olarak yapılmış olan çalışmalar, tüzükler, uluslararası standart ve yönetmelikler incelenmiştir. Her bir yapı ölçeği için arşiv taraması yapıp, fotoğraf ve yapı ile ilgili bilgilere ulaşılmış, yapı elemanları durum değerlendirmesi amacıyla tahribat nedenleri araştırılmış, rölöveleri alınmış, aletli analizler ve grafiksel raporlar düzenlenmiş, bina kimlik formu oluşturulmuştur. Ayrıca tahribat düzeyini belirten hasar tabloları ile yapı elemanlarının performans analizleri hazırlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda geleneksel evlerdeki hasarların çevresel koşullara bağlı olarak yapısal sistemin hasara uğrattığı, yapının zemin suyuna karşı direncini kaybetmesi, kaplama malzemelerinin fiziksel ve kimyasal değişimler sonucu yapıyı koruyamaması sebebiyle kayıplar olduğu öngörülmüştür. Oluşan hasarların yapının taşıyıcı sistemine kadar ciddi hasarlar vererek tahribata yol açtığı öngörülmektedir. Su yalıtımına karşı eksikliğinden dolayı hasara uğrayan yapı elemanlarının tespiti ile koruma önerileri çerçevesinde bir yaklaşım planlanmıştır. Bu yaklaşım doğrultusunda müdahaleye karar vermeden önce, taşıyıcı sistemin ve bileşenlerinin durumu, daha önce yapılmış olan müdahaleleri de kapsayacak şekilde, dikkatle belgelenip ahşap yapıların korunmasına ilişkin koruma kuralları göz önüne alınarak genel ilkelerin uygulanması hedeflenmektedir.

Tarihi geleneksel yapıların sürdürülebilirliğinin sağlanması amacı göz önüne alınarak hasarlı yapılar incelenmiştir. İncelenen yapılar bir model çerçevesinde daha çok yapısal sistem hasarları olan tarihi geleneksel yapılara uyarlanarak koruma tüzükleri doğrultusunda çalışmalara katkı sağlanması planlanmıştır. Çalışma sonucunda Antakya geleneksel evlerinin yapısal sistem hasarlarının önüne geçilerek yapıların sürdürülebilirliğinin sağlanması öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Antakya Evleri, Türk Evleri, Hasar, Nem, Koruma, Tarihi Çevre, Antakya.

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE STRUCTURAL SYSTEMS OF TRADITIONAL ANTAKYA HOUSES IN THE CONTEXT OF PHYSICAL ENVIRONMENTAL AUDIT

Semanur Dönmez

M.Sc., Department of Architecture

Supervisor: Asst. Prof. Gökhan UŞMA

January 2023, 180 pages

All structures have a lifetime depending on the way they are produced, the materials that make up the main system, and the binders of these materials. This concept, which is called building life, is the factors in determining the life of the building depending on climatic conditions, natural disasters, chemical and physical resistance of the materials that make up the building. These conditions that affect the life of the structure are external conditions that weaken the structure physiologically, reduce the effect of the carriers and cannot be determined exactly.

Traditional architectural products have developed with the application of some solutions suitable for the climatic and natural conditions of the region, which were found by trial and error method for centuries, with the possibilities of that period. Traditional architecture or vernacular architecture; It is also defined as a kind of anonymous architecture realized by the people using traditional techniques and forms with the materials they obtained from their own environment (Hasol, 1998).

Historical traditional houses are structures that have survived to the present day, which have witnessed many periods that a society has preserved and developed in a geographical area with the environmental conditions and the influence of the cultural structure during the construction process.

The cultural richness that emerged in the city of Antakya, which has hosted many civilizations, has also contributed to the architecture of the region. The historical and traditional houses of Antakya are also a legacy of this cultural richness. The historical traditional houses in Antakya are generally in the region called old Antakya among the people and are located on the Kurtuluş Street between the Habib-i Neccar Mountains and the Orontes River.

“18. If we take a look at the comments of some travelers made in the past about the Antakya houses belonging to the 19th century; Regarding John Macdonald Kinneir's visit to Antakya in 1813, he states that the houses in Antakya are Turkish style, and the houses are generally small and cute buildings made of stone. He states that generally the houses have gardens, and in these two-storey houses, the lights enter the rooms through arch-shaped windows. James Silk Buckingham, in his 1816 visit, states that the houses are mostly stone structures, with single-pitched roofs and covered with red tiles. In Buckingham's notes, it is stated that there are three-storey houses as well as two-storey houses, and the upper floors of the houses are wooden. According to the statement of La Baron Taylor dated 1830, it is said that the houses were built of low-rise, adobe and stones removed from ancient buildings. Lieut-Colonel Chesney, who visited the city in 1835, talks about stone buildings with tiled roofs and wooden frames. As we approach from the past to the present, the information and descriptions of the travelers about Antakya houses overlap and resemble today's houses"(Cengiz, 2014).

The city of Antakya appears with its unique architecture as a result of its cultural structure and ethnic diversity. Structural system damages of historical traditional houses cause serious damage to the houses, shortening the life of the building and even causing its destruction. It is aimed that these structures will be long-lasting and permanent by preventing structural system damage. The study area was chosen as the city of Antakya in order to take precautions in line with the conservation use decisions and to ensure that these structures have a longer lifespan. The traditional structures examined are located in the 3rd degree protected area of the city of Antakya, on the route of Kurtuluş Street. The reason why these structures have been selected in the 3rd degree protected area is to produce solutions that will ensure the protection and evaluation of existing structures in line with the conservation regulations.

First of all, it is planned to examine the city history of Antakya, the buildings with important historical monument value in the city and the typological features of traditional houses, the historical development process of the Turkish House for the city of Antakya and the construction system setup.

It has been observed that the historical traditional houses of Antakya could not maintain their existence by taking serious damages due to environmental conditions. In order to ensure the

continuity of the historical residences, it was decided to take measures by adhering to the protection regulations as a result of the damage assessments, the construction system setup and the data obtained. In this direction, studies, statutes, international standards and regulations related to the construction systems and elements of Antakya historical traditional houses have been examined. For each building scale, archive scanning was carried out, photographs and information about the building were obtained, the causes of destruction were investigated for the purpose of assessing the condition of the building elements, their surveys were taken, instrument analyzes and graphical reports were prepared, and a building identity form was created. In addition, damage tables indicating the level of destruction and performance analyzes of building elements were prepared. As a result of the analyzes made, the damage to the structural system due to environmental conditions in traditional houses, the loss of resistance of the building against ground water, the physical and chemical changes of the coating materials.

Keywords: Building Physics, Turkish Houses, Thermal Effects, Moisture Effect, Wood Frame Technique, Protection, Antakya.

TEŞEKKÜR

Araştırma dönemimde tüm hoşgörü, bilgi ve özverisiyle yardımcı olan, yol gösteren çok değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Uşma'ya, sonsuz sevgi, yardım ve katkılarıyla eşim İbrahim Dönmez'e ve aileme, teşekkürlerimle...

Ocak, 2023



İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
1. GİRİŞ.....	1
2. MATERYAL VE METOT	6
2.1. Materyal.....	6
2.2. Metot.....	7
2.2.1. Yapı Elemanları Özelliklerinin Araştırılması	8
2.2.2. Belirlenen yapıların analizi.....	8
2.2.3. Hasar Tablolarının oluşturulması	11
2.2.4. Fiziksel Deneyler	12
2.2.5. Yapısal Elemanlarda Yüzey Sıcaklığı ve Nemin Araştırılması.....	14
3. ANTAKYA İLİNİN BÖLGESEL ÖZELLİKLERİ VE KENT MERKEZİNİN TARİHSEL SÜRECİNE GENEL BAKIŞ	16
3.1. İlin Coğrafi Konumu	27
3.2. Topoğrafya	28
3.3. İklim ve Bitki Örtüsü.....	31
3.3.1. Jeomorfolojik Özellikler.....	31
3.3.2. İklim Özellikleri.....	32
3.3.3. Hidrografik Özellikler	33
3.3.4. Toprak Özellikleri.....	34
3.3.5. Bitki Özellikleri	34
4. GELENEKSEL ANTAKYA EVLERİNİN MİMARİ ÖZELLİKLERİ.....	36
4.1. Plan Özellikleri ve İç Mimari Öğeler	36
4.1.1. Matmah (Mutfak).....	40
4.1.2. Eşiklik.....	41
4.1.3. Kitabe.....	42

4.1.4. Mahmel	42
4.1.5. Kerevit	42
4.1.6. Mabeyn	43
4.1.7. Tavanlar	44
4.1.8. Seki	44
4.1.9. Mahzen	45
4.2. Cephe Özellikleri ve Dış Mimari Öğeler.....	46
4.2.1. Kapılar	46
4.2.2. Pencereleer	48
4.2.3. Cumba.....	49
4.2.4. Saçak.....	50
4.2.5. Avlu	51
4.3. Yapım Tekniği.....	52
5. YAPILARDA FİZİKSEL ÇEVRE DENETİMİ BAĞLAMINDA ISI, NEM ETKİSİ VE İLGİLİ STANDARTLAR	54
5.1. Yapıda Isı Kavramı ve Isı Kayıpları.....	54
5.1.1. İç Ortam Isıları.....	54
5.1.2. Dış Ortam Isıları	54
5.1.3. Duvarlarda Isı Kayıpları	55
5.1.4. Çatılarda Isı Kayıpları.....	57
5.1.5. Döşemelerde Isı Kayıpları	59
5.2. Yapılarda Suyun Geçişi	61
5.2.1. Sızma Yolu ile Su Geçişi.....	61
5.2.2. Kapilerite Yoluyla Su Geçişi	62
5.2.3. Yoğuşma Yoluyla Su Geçişi.....	63
5.2.4. Yapı Elemanlarında Buhar Geçiş Tahkiki ve Sınırlandırılması	63
5.3. Yapılarda Nem ve Su Etki Alanları.....	66
5.3.1. Dış Ortamdan Kaynaklanan Su ve Nem.....	67
5.3.2. İç Ortamdan Kaynaklanan Nemlilik.....	69
5.3.3. Yapı Elemanı İçinde Var Olan Nemlilik	70
5.4. Yapı Fiziği Açısından Projelendirmede ve Malzeme Seçiminde Isıyla İlgili Alınması Gereken Önlemler	70

5.5. Binalarda Isı ve Nem Etkisi İle İlgili Standart ve Yönetmelikler	72
6. BULGULAR VE TARTIŞMA	74
6.1. Restorasyon Uygulanmamış Yapılarda Bozulmalar	74
6.1.1. 115 Parsel Çevre Uyumlu Geleneksek Yapı	74
6.1.1.1. Yapı özellikleri.....	76
6.1.1.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri	79
6.1.1.3. Müdahale ve sorunlar.....	80
6.1.1.4. Termografik analiz.....	82
6.1.2. 366 Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı.....	92
6.1.2.1. Yapı özellikleri.....	94
6.1.2.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri	116
6.1.2.3. Müdahale ve sorunlar.....	116
6.1.2.4. Termografik analiz verileri	118
6.1.3. 815 Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı.....	128
6.1.3.1. Yapı özellikleri.....	130
6.1.3.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri	132
6.1.3.3. Müdahale ve sorunlar.....	133
6.1.3.4. 815 Parsel yapısına ait termografik analiz verileri	134
6.2. Restorasyon Uygulanmış Yapılarda Bozulmalar	142
6.2.1. 283 No'lu Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı	142
6.2.1.1. Yapı Özellikleri.....	142
6.2.1.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri	145
6.2.1.3. Uygulanan restorasyon yöntemleri ve mevcut durum	146
6.2.1.4. Termografik analiz.....	148
6.2.2. 591 No'lu Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı	150
6.2.2.1. Yapı Özellikleri.....	151
6.2.2.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri	154
6.2.2.3. Uygulanan restorasyon yöntemleri ve mevcut durum	155
6.2.2.4. Termografik analiz.....	158
6.2.3. 328 No'lu Parsel Türkiye Barolar Birliği Antakya Avukat Evi.....	160
6.2.3.1. Yapı Özellikleri.....	162
6.2.3.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri	165

6.2.3.3. Uygulanan restorasyon yöntemleri ve mevcut durum	166
6.2.3.4. Termografik analiz	169
7. SONUÇLAR	172
8. KAYNAKÇA	174



ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Antakya Kenti Tarihi Geleneksel Türk Evlerinin Bulunduğu Alan Kurtuluş Caddesi.....	6
Şekil 2.2 Antakya Kenti Tarihi Geleneksel Türk Evlerinin Bulunduğu Alan Kurtuluş Caddesi.....	7
Şekil 2.3 İncelenen 115 parsel numaralı yapı	9
Şekil 2.4 İncelenen 366 parsel numaralı yapı	10
Şekil 2.5 Tamer Karabay Evi Parsel Yakın Plan Çizimi.....	10
Şekil 2.6 Tamer Karabay Evi Zemin Kat Plan Çizimi.....	11
Şekil 2.7 Tamer Karabay Evi A-A Kesiti	11
Şekil 2.8 Tamer Karabay Evi B-B Kesiti.....	11
Şekil 2.9 Termal Kamera Cihazı ile hasarlı alanların belirlenmesi.....	13
Şekil 2.10 Yapıyı etkileyen su-nem şekilleri.	14
Şekil 2.11 Termal Kamera Cihazı	15
Şekil 3.1 Hatay ili haritası.....	28
Şekil 3.2 Hatay'ın topoğrafik haritası	30
Şekil 3.3 Hatay'ın fiziki haritası	33
Şekil 4.1 Avlulu Ev.....	37
Şekil 4. 2 Antakya evlerinden bir avlu örneği (Cengiz, 2014).....	38
Şekil 4. 3 Antakya evi plan tipolojisi (Arıman, 2002).	38
Şekil 4. 4 Antakya evlerinde orta avlulu yerleşim düzeni (Bozkurt, 2019).	39
Şekil 4. 5 Antakya evlerinde iç avlulu yerleşim düzeni (Bozkurt, 2019).	40
Şekil 4.6 Gazi paşa Mahallesi'ndeki bir mutfaktan görünüş (Arıman, 2002).....	41
Şekil 4.7 Eşiklik (Demir, 1996).	41
Şekil 4.8 Mahmel örnekleri (Kutlu, 2018).	42
Şekil 4.9 Kerevit (Arıman, 2002).....	43
Şekil 4.10 Kuseyr Ailesi Evindeki mabeyn kapağı görünüşü (Demir, 1996).	43
Şekil 4.11 Avluda seki örneği (Hinti, 2020).	44
Şekil 4. 12 Mahzen örnekleri (Kutlu, 2018).....	45
Şekil 4. 13 Antakya evlerinin dış cephesi örnekleri (Sargın ve Dinç, 2017).	46
Şekil 4.14 Ahşap dış kapı örnekleri (Hinti, 2020).....	47
Şekil 4. 15 Demir dış kapı tokmak ve çivi işlemleri (Yoldaş, 2014).	48

Şekil 4. 16 Pencere örneği (Yoldaş, 2014).....	49
Şekil 4.17 Güvercinlik örneği (Ezdeşir, 2020).....	49
Şekil 4.18 Cumba örneği (Hinti, 2020).	50
Şekil 4.19 Saçak örneği (Hinti, 2020).	51
Şekil 4. 20 Moloz taş duvar.....	53
Şekil 5.1 Yapıya Etkiyen Isılar	55
Şekil 5.2 Duvarlarda Isı Kayıpları.....	56
Şekil 5.3 Kirişte Isı Kayıpları.....	57
Şekil 5.4 Duvar Boşluklarında Isı Kayıpları	57
Şekil 5.5 Isıtılan Çatı Arasında Isı Kaybı.....	58
Şekil 5.6 Isıtılmayan Çatı Arasında Isı Kaybı.....	58
Şekil 5.7 Teras Çatılarda Isı Kaybı	59
Şekil 5.8 Saçaklarda Isı Kaybı	59
Şekil 5.9 Isıtılmayan Bodrum Tavanında Isı Kaybı	60
Şekil 5.10 Isıtılan Bodrum Duvarı ve Döşemesinde Isı Kaybı	60
Şekil 5.11 Ara Kat Döşemesinde Isı Kaybı.....	61
Şekil 5.12 Yapılara Suyun Girişi.....	61
Şekil 5.13 Sızma Yoluyla Binaya Su Geçişi	62
Şekil 5.14 Kapilarite Yoluyla Binaya Su Geçişi	62
Şekil 5.15 Yapıya Yoğuşma Yoluyla Yapıya Su Geçişi	63
Şekil 5.16 Bina İçinde Meydana Gelen Yoğuşma	65
Şekil 5. 17 Yapıya Etki Eden Sular.....	67
Şekil 5.18 Yağışların Yapı Cephesinde Etkisi	68
Şekil 5.19 Yüzey Sularının ve Sıçrama Sularının Yapıya Etkisi (Saint-Gobain Weber Markem YKS, 2006).....	68
Şekil 6.1 1929 VILLE D'ANTIOCHE Circonscription III Section I no'lu pafta (Antakya Tapu Müdürlüğü).....	75
Şekil 6.2 1929 Fransız Kadastro Paftalarında 115 No'lu Parsel Yapının Yeri (Antakya Tapu Müdürlüğü).....	75
Şekil 6.3 115 parsel Yapısının Zemin Kat Planı	77
Şekil 6.4 115 Parsel Yapısının Üst Kat Planı.....	78
Şekil 6.5 Yapıya Ait Avludan Görüntü	79
Şekil 6.6 Yapının Avlusuna Genel Bakış.....	80

Şekil 6.7 Yapı Avlusuna Genel Bakış	81
Şekil 6.8 366 Parsel Yapısına Ait Vaziyet Planı	93
Şekil 6.9 366 Parsel Yapısına Ait Zemin Kat Planı	93
Şekil 6.10 366 Parsel Yapısına Ait Kesit	94
Şekil 6.11 366 Parsel Numaralı Konutun Ayyıldız Sokaktan Görünüşü	94
Şekil 6.12 366 Parsel Numaralı Konut Avludan Bakış	95
Şekil 6.13 366 Parsel Numaralı Konut Giriş Koridoru/Taşlık, Kemerler	96
Şekil 6.14 Taşlık Payanda Ve Kemerler	96
Şekil 6.15 366 Parsel Numaralı Konutun Bulunduğu Ada	97
Şekil 6.16 366 Numaralı Konut Giriş Kapısı	97
Şekil 6.17 366 Parsel Numaralı Konutun Avluya Giriş Kapısı, Detay	98
Şekil 6.18 366 Parsel Numaralı Konutun Avludan Görünüşü, Eyvan Kemerli	99
Şekil 6.19 366 Parsel Numaralı Konut Avlu Plan.....	99
Şekil 6.20 366 Parsel Numaralı Konutun Zemin Kat Eyvan Tonoz Örtülü Odaları.....	100
Şekil 6.21 366 Parsel Numaralı Konutun Zemin Kat Odaların Kapı Ve Pencere Açıklıkları	100
Şekil 6.22 366 Parsel Numaralı Eyvan Kemerine 2. Evrede açılan pencere	101
Şekil 6.23 366 Parsel Numaralı Konutun Zemin Kat Tonoz Örtülü Odaları	101
Şekil 6.24 366 parsel numaralı konutun zemin kat duvarları.....	102
Şekil 6.25 366 parsel numaralı konut zemin kat oda planı	102
Şekil 6.26 366 parsel numaralı konutun zemin kat şap zemini	102
Şekil 6.27 366 parsel numaralı konutun çapraz tonozu	103
Şekil 6.28 366 parsel numaralı konutun zemin kat odaları, pencereler	103
Şekil 6.29 366 parsel numaralı konutun zemin kat odaları, ahşap yüklük.....	103
Şekil 6.30 366 parsel numaralı konutun zemin kat odaları şap döşeli zemin, çapraz tonoz ..	104
Şekil 6.31 366 parsel numaralı konutun zemin kat oda mutfak, plan	104
Şekil 6.32 366 parsel numaralı konutun avlusu	105
Şekil 6.33 366 parsel numaralı konutun avlusu	106
Şekil 6.34 366 parsel numaralı konut orta sofa 1.kat	107
Şekil 6.35 366 numaralı konut orta sofaya açılan odaların kapı ve pencereleri 1.kat.....	107
Şekil 6.36 366 numaralı konut orta sofaya açılan odaların kapı ve pencereleri 1.kat.....	108
Şekil 6.37 366 parsel numaralı orta sofa tavanı	108
Şekil 6.38 366 parsel numaralı orta sofa plan ve Zemin karosu	109
Şekil 6.39 366 parsel numaralı konut 2 numaralı oda pencere açıklıkları	109

Şekil 6.40 366 parsel numaralı konut dolap ve kapı açıklığı	110
Şekil 6.41 366 parsel numaralı konut üst kat oda plan.....	110
Şekil 6.42 366 parsel No.'lu konut 2 numaralı oda döşeme ve tavan	110
Şekil 6.43 366 parsel numaralı konut cumba 2. Evre mutfak	111
Şekil 6.44 366 parsel numaralı konut cumba pencere ve tavan	112
Şekil 6.45 366 parsel numaralı konut 5 numaralı oda pencere ve dolaplar	112
Şekil 6.46 366 parsel numaralı konut 5 numaralı oda kapı ve pencere, plan.....	113
Şekil 6.47 366 parsel numaralı konut 6 numaralı oda pencere ve kapı, kitabiye ve mahmel	113
Şekil 6.48 366 parsel numaralı konut 6 numaralı oda pencere ve dolap nişi	114
Şekil 6.49 366 parsel numaralı konut 6 numaralı oda tavan	114
Şekil 6.50 366 Parsel numaralı konut 6 numaralı oda tavan göbeği, oda plan	115
Şekil 6.51 Tamer Karabay Evi Parsel Yakın Plan Çizimi.....	129
Şekil 6.52 Tamer Karabay Evi Zemin Kat Plan Çizimi	129
Şekil 6.53 Tamer Karabay Evi A-A Kesiti	130
Şekil 6.54 Tamer Karabay Evi B-B Kesiti	130
Şekil 6.55 Avlu No:1 görünüşü ve betonarme müstemilat	131
Şekil 6. 56 Ana yapının kuzey doğu cephesi	131
Şekil 6.57 +4.50 kotu oda No 1 ve 4	132
Şekil 6.58 283 parsel yapısına ait vaziyet planı	142
Şekil 6.59 283 parsel yapısına ait plan	143
Şekil 6.60 283 parsel yapısına ait kesit	144
Şekil 6.61 283 parsel yapısına ait kesit	144
Şekil 6.62 283 parsel yapısına ait kesit	145
Şekil 6. 63 283 parsel yapısına ait termal görüntü	149
Şekil 6.64 283 parsel yapısına ait termal görüntü	150
Şekil 6. 65 283 parsel yapısına ait termal görüntü	150
Şekil 6.66 591 parsel yapısına ait vaziyet planı	150
Şekil 6.67 591 parsel yapısına ait plan	151
Şekil 6.68 591 parsel yapısına ait kesit	152
Şekil 6.69 591 parsel yapısına görüntü	152
Şekil 6.70 591 parsel yapısına görüntü	153
Şekil 6.71 591 parsel yapısına görüntü	154
Şekil 6.72 591 parsel yapısına ait termal görüntü	158

Şekil 6.73 591 parsel yapısına ait termal görüntü	159
Şekil 6.74 591 parsel yapısına ait termal görüntü	159
Şekil 6.75 328 parsel yapısı sokak görünümü.....	160
Şekil 6.76 328 parsel yapısı vaziyet planı	161
Şekil 6.77 328 parsel yapısı vaziyet planı	162
Şekil 6.78 328 parsel yapısı cephe görünümü.....	162
Şekil 6.79 328 parsel yapısı avlu görünümü	163
Şekil 6.80 328 parsel yapısı plan görünümü	163
Şekil 6.81 328 parsel yapısı cephe görünümü.....	164
Şekil 6.82 328 parsel yapısı iç mekan görünümü.....	166
Şekil 6.83 328 parsel yapısı iç mekan görünümü.....	166
Şekil 6.84 328 parsel yapısına ait termal görüntü	170
Şekil 6.85 328 parsel yapısına ait termal görüntü	170
Şekil 6.86 328 parsel yapısına ait termal görüntü	171
Şekil 6.87 328 parsel yapısına ait termal görüntü	171

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2. 1 Dış ortam ve iç ortam koşullarına maruz kalan yapı elemanlarının hasar analiz tablosu şablonu (Yaman, 2007)	12
Tablo 3. 1. Hatay iline ait yıllık ve aylık sıcaklık ortalamaları (°C) (MGM, 2011)	32
Tablo 3. 2 Hatay iline ait yıllık ve aylık ortalama toplam yağış miktarları (mm)	33
Tablo 5.1 Binalarda Su Yalıtımı Yönetmeliğinde yer alan su yalıtım malzemelerinin standartları	73
Tablo 6.1 115 Parsel Yapısına Ait Hasar Analiz Çalışması.....	81
Tablo 6.2. 115 Parsel Yapısına Ait 1 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı ve Profil Çizgisi.....	82
Tablo 6.3 115 Parsel Yapısına Ait 2 ve 3 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı ve Profil Çizgisi	83
Tablo 6.4 115 Parsel Yapısına Ait 4 Ve 5 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi	84
Tablo 6.5 115 Parsel Yapısına Ait 6 Ve 7 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi	85
Tablo 6.6 115 Parsel Yapısına Ait 8 Ve 9 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi	86
Tablo 6.7 115 Parsel Yapısına Ait 10 Ve 11 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi	88
Tablo 6.8 115 Parsel Yapısına Ait 12 Ve 13 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi	89
Tablo 6.9 115 Parsel Yapısına Ait 14 Ve 15 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi	90
Tablo 6.10 115 Parsel Yapısına Ait 14 Ve 15 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi.....	91
Tablo 6.11 366 parsel yapısına ait hasar analiz çalışması.....	117
Tablo 6.12. 366 parsel yapısına ait 1 ve2 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	118
Tablo 6.13 366 parsel yapısına ait 3 ve 4 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	119

Tablo 6.14. 366 parsel yapısına ait 5 ve 6 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	120
Tablo 6.15 366 parsel yapısına ait 7 ve 8 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	121
Tablo 6.16 366 parsel yapısına ait 9 ve 10 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	122
Tablo 6.17 366 parsel yapısına ait 11 ve 12 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	124
Tablo 6.18 366 parsel yapısına ait 13 ve 14 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	125
Tablo 6.19 366 parsel yapısına ait 15 ve 16 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	126
Tablo 6.20 366 parsel yapısına ait 17 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	127
Tablo 6.21 815 parsel yapısına ait hasar analiz çalışması.....	133
Tablo 6.22 815 parsel yapısına ait 1 ve 2 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	134
Tablo 6.23 815 parsel yapısına ait 3 ve 4 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	135
Tablo 6.24 815 parsel yapısına ait 5 ve 6 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	136
Tablo 6.25 815 parsel yapısına ait 7 ve 8 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	137
Tablo 6.26 815 parsel yapısına ait 7 ve 8 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	139
Tablo 6.27 815 parsel yapısına ait 9 ve 10 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	140
Tablo 6.28 815 parsel yapısına ait 11 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi	141

1. GİRİŞ

Kendisine özgü imkanlar dahilinde var edilen ve sanayileşmenin hızlanması ile yok olmaya yüz tutan yerel mimari; kurgulandığı dönem ve çevrenin sunduğu teknik, malzeme ve bilgi birikimi ile yerel kullanıcıların ihtiyaçlarına göre şekillenen, kullanıcısı olduğu toplumun yaşam tarzını, toplumsal ilişkilerini, üretim ve tüketim biçimlerini, gelenek ve göreneklerini en yalın biçimde ortaya koyan kültürel bir olgudur. Teknik bir alt yapı sistemi odaklı olamayan bu olguda etken unsur olarak karşımıza çıkan tecrübe ve bilgi birikimi, kuşaktan kuşağa aktarılmakta, bu da mimariye anonim bir nitelik kazandırmaktadır.

Yerel mimarinin en yalın örneklerinden biri olan Geleneksel Türk Evleri, tarih boyunca Türklerin içinde oturdukları ev tipi olarak tanımlanabilir. Türk Evi formu; 17. ve 18. yüzyılda gelişmiş, geniş bir coğrafi alana yayılmış ve yıllar içerisinde bulunduğu coğrafyanın; bitki örtüsü, topografyası, iklim ve ekonomik şartlarına uygun mimari çözümleriyle değişmiş ve gelişmiştir (Sözen ve Eruzun 1992). Kısaca bu evler; Türk kültürünün izlerini taşıyan, iç ve dış mekân organizasyonu ile karşımıza çıkmakta olup, genel olarak; mahremiyet ve komşuluk ilişkileri, arazi ile uyumlu yapısı, kullanılan malzemenin o bölgeden karşılanması vb. gibi özellikleri ile inşa edildiği coğrafyanın kültürünü ve değerlerini yansıtmaktadır.

Yüzyıllar boyu özellikle Türklerin yoğun olarak bulundukları şehir ve kasabalarda yayılarak, günümüze kadar gelen Türk evleri; İstanbul'da, Kula'da, Bursa'da, Birgi' de, Kayseri'de, Antakya'da veya Yunanistan'da (Kesriye'de, Yugoslavya'da, Bosna'da, Üsküp'te, Bulgaristan'da Filibe vb. gibi farklı yerlerde olsalar bile ortak nitelikleri ile kendilerini hemen belli etmektedirler. Geleneksel Türk evleri; kapalı veya açık iki üç yöne bakan sofaları, birkaç yönden ışık almayı sağlayan geniş çıkmalı odaları, arsa ile uyumu, üçgen planlı cumbaları, yüksek duvarlarla çevrili ve evin bir kısmının direkler üzerine alınması ile elde edilmiş avlusu, güneş ve ışığı kontrol altına alan geniş saçakları, kafes ve pencere kapakları, orta göbekli tavanları, oymalı veya kalem işlemeli, nakışlı kapakları olan yerli dolapları, rafları ve nişleri ile karakterize olmaktadır (Mutlu, 1974).

Bektaş, (2013)'de geleneksel Türk evi yapım sistemini; zemin katta ahşap hatıl arası taş duvar, üzerinde farklı yöntemlerle arası doldurulmuş ahşap çatı şeklinde inşa edilen evler olarak tanımlamaktadır. Türk evlerinde dolgu malzemesi olarak kullanılan elemanların; kerpiç, tuğla,

kırma taş, ağaç dal ve çıta olduğunu belirtmektedir. Kullanılan bu dolgunun ya iç ya da iç-dış olmak üzere iki kısımda olmak üzere; sade ya da desen elde edecek şekilde sıvandığı ve bazı yapılarda yalnızca iç kısımda sıvama işlemi yapılmış ise, bu binaların cephe kısımlarında ahşap kaplama tekniğinin kullanıldığını ifade etmektedir.

Çalışmaya konu olan Hatay ili Antakya İlçesi'ndeki tarihi geleneksel Antakya evleri ise; taş duvarlı, sokak ile ilişkisi bulunmayan, avlu ile odaların ilişkisinin kurgulandığı, tek veya iki katlı, insanların yaşayış biçimlerini ve kültürlerini anlatan miraslardır. Günümüze kadar kalmış tek ya da iki katlı olan Antakya evlerinde başlıca iki tip yapısal sistem görülür:

- 1. Yığma taş sistem:** Yapının bütünü taş ile inşa edilmiş olup, az yaygındır.
- 2. Alt katı yığma taş, üst kat ahşap karkas arası taş dolgu sistem:** Üst katta genelde cumbalar kullanılmıştır. Bu daha yaygın olarak kullanılan bir uygulamadır (Erdoğan, 1996).

Türk evleri; tarih boyunca çevresel etkilerin ve kültürün etkisiyle gelişmiş, niteliksel özellikleriyle dıştan ve içten kolaylıkla tanınır, günümüze kadar uzanmış geleneksel mimari yapılardır.

Problem Tanımı

Geleneksel Antakya evleri günümüzde; ekonomik, kültürel ve mimari açıdan tehdit altındadır. Önemli tarihi ve kültürel değerlerimizden biri olan bu yapıların, sürdürülebilirliği ve korunması adına gerekli önlemlerin alınamaması halinde, birçoğu zamanla hasar alıp yok olamaya mahkum olacaktır. Bu bağlamda büyük değer ve öneme sahip tarihi geleneksel Antakya evleri; koruma tüzükleri kapsamında planlamanın yapılamaması, standart ve yönetmeliklere uygun davranılamaması, çevresel koşullara bağlı gelişen hasarlara karşı yetersiz kalan önlemler vb. gibi sebeplerle genel karakteristik özelliklerini her geçen gün kaybetme riski altındadır.

Çalışmaya konu olan; Antakya kenti, 3.derece kentsel sit alanı bölgesi, Kurtuluş Caddesi'nde bulunan tarihi geleneksel Antakya evlerine baktığımızda ise, durum pek farklı değildir. Bu alanda bulunan yapılarda; yanlış müdahale ve kullanım, koruma adına alınan fakat yetersiz kalan önlemler, iklimsel ve çevresel koşullara karşı yalıtımsız olan cepheler vb. gibi sebepler ile tarihi geleneksel evlerin yapı kabuğu ve yapısal sistemine ait elemanlarında hasarlar

meydana gelmektedir. Özellikle yağmur suyu faktörüne karşı yalıtımsız bırakmış yapısal elemanlarda, nem sonucu oluşan fiziksel ve kimyasal değişimler, zamanla yapının iç ve dış yüzeylerinde artarak strüktürel sisteme zarar vermektedir.

Konuya ilişkin seçilen bölgede yapılan çalışmalar incelenerek literatürdeki boşluk belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda probleme ilişkin literatür verileri şu şekilde özetlenmiştir:

Kılıçoğlu, (1998). “Sosyo-ekonomik Özelliklerin Kent Merkezinin Mimari Biçimlenişine Etkileri: Antakya Kent Merkezi Örneği”, Çalışmasında merkezin, sosyo-ekonomik özelliklerle etkileşim içinde mimari biçimlenişinin analizlerinden yararlanılmıştır.

Bilgin, (1999). Ahşap Koruma Standartları, Koruma Genel Yöntemleri üzerine araştırmalar yapılmıştır. Koruma ölçütleri kapsamında yapılarda nelere dikkat edilmesi gerektiği ve ölçütlerin neler olduğu çalışmaya kaynak sağlamaktadır.

Sahillioğlu, (1999). “Tarihi Çevrenin Korunması Yönünden Antakya Kenti”, Anıtlar Yüksek Kurulunca, “Sit Alanı” ilan edilen Antakya Eski Türk evleri mimari yapılarının, günümüze ulaşmış şekli ile kişilerin ihtiyaçlarına nasıl cevap olduğu irdelenmiş olup, Kurtuluş Caddesi 3. derece kentsel sit alanı için analiz verilerinden yararlanılmıştır.

Arıman, (2002). “Antakya Kenti Tarihi Doku İçinde Tipolojik Analiz Çalışması”nda Antakya kentinin birçok döneme ev sahipliği yapmasının zengin mimarlık tarihi etkisiyle kentin tipolojik analizlerini yapmış ve mimari yapısını inceleyerek var olan geleneksel konutların tipolojik analizlerinden faydalanılmıştır.

Soysal, (2001). “Geleneksel Antakya Konutlarında İç Mekân Donatı Elemanlarının Özellikleri”, tezinde Geleneksel Antakya konutları iç mekân donatı elemanlarında ahşabın yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Değişik kültürlerin etkisinde kalan geleneksel Antakya konutlarında pencereler, kapılar, duvarlar, dolaplar ve tavanlar değişik tekniklerle işlenmiş ahşap elemanlarla donatılmıştır. Ahşap işleme tekniğinin birçoğunun uygulandığı ahşap iç mekân donatı elemanlarının konutlara ayrı bir değer kattığı görülmüştür. Yapılan analizlerin iç mekân kurgusu analiz verilerinden yararlanılmıştır.

Özhan, (2006). “Anadolu’nun Geleneksel Konutlarında Ahşap Kullanımına Ait Bir Derleme” Bu çalışmada Anadolu yerel yapı mimarisinde ahşap evlerinin yeri ve yayılmasındaki etkenler üzerinde bir durum değerlendirilmesi yapılmıştır. Türk evinin Anadolu’da kullanım sebepleri ve özellikleri çalışmada veri sağlamıştır.

Yaman, (2007). “Geleneksel Ahşap Yapılarda Kullanılan Ahşap Yapı Elemanlarının Uzun Dönem Performansı Giresun Zeytinlik Mahallesi Örnek Yapı İncelenmesi”. Bu çalışmada dış ortam koşullarına ve İç ortam koşullarına maruz kalan ahşap yapı elemanlarının durum değerlendirmelerinden yararlanılmıştır.

Yoldaş, (2014). “Sürdürülebilirlik bağlamında Sosyo-Kültürel Etkenler Açısından Antakya Konutlarının Mekânsal Analizi” tezinde, geleneksel Antakya konutlarının mekân analizlerinden faydalanılmıştır.

Güneş, (2014). “Geleneksel Ahşap Yapılarda Taşıyıcı Sistem Kurgusunun İncelenmesi Safranbolu Örneği” tezinde, yapılan çalışmada ahşap malzemenin maruz kaldığı hasarlar ve ahşap yapı elemanlarının fiziksel özellikleri incelenmiştir. Elde edilen verilerin hasar analiz tabloları örneklerinden yararlanılmıştır.

Yapılan literatür araştırması sonucunda Antakya kenti ile ilgili mimari açıdan yapılan çalışmalarda; geleneksel Antakya evlerinin tipolojik analizleri, yapıların deprem davranışları, tarihi çevrenin korunması, iç mekân donatı elemanlarının özellikleri ya da sosyolojik çalışmalar gibi konuların irdelendiği, fakat Antakya kenti tarihi geleneksel evlerinin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hakkında bir çalışmaya rastlanmadığı görülmüştür.

Belirlenen konuyu biraz daha detaylandırdığımızda ise geleneksel Antakya evlerinin; çevresel faktörlere bağlı olarak nemlenme ve kapiler su emme vasıtası ile yapı cephelerinde görülen su-nem hasarları, cephelerdeki yüzey sularına bağlı yapı yüzey kirlenmeleri, çiçeklenme, kabarma, dağılma vb. gibi sıklıkla görülen sıva ve boya hasarları, çatı katlarında uygunsuz çatı çözümlerinden kaynaklanan hasarlar ve bu hasarlardan dolayı çatı katı tavanlarında meydana gelen su nem hasarları, yapısal sistem hasarları ya da bunun gibi her türlü hasarın tespitine yönelik yapılan bir çalışma veya önlemin alınması amacı ile yapı fiziki çerçevesinde bir yaklaşım modeli oluşturulması hakkında bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda

detaylandırılan başlıklar özelinde literatürdeki eksikliğin tamamlanması ve koruma tüzüklerine bağlı kalarak yapısal sistem hasarlarının önüne geçilmesi amacı ile çalışmanın bu yönde yürütülmesine karar verilmiştir.

Amaç ve Kapsam

Günümüzde teknolojik gelişmeler ile birlikte kentleşmenin hız kazandığı, doğal ve kültürel kaynakların ise hızla yok olma riski ile karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Bugün birçok araştırma ve proje dünyada yaşanan bu dinamik olguyu dengelemek için doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Antakya tarihi geleneksel Antakya evleri, yerel mimarinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli kültürel miraslarımızdan biridir.

Bu tez kapsamında 18. ve 19. Yüzyıllarda inşa edilen tarihi geleneksel Antakya evlerinin hasar sebepleri incelenerek, hasara sebep olan probleme cevap olabilecek nitelikli bir model önerisinin ortaya konması planlanmıştır. Oluşturulacak bu model; geleneksel yapıım sistemlerinin incelenmesini, malzeme ve birleşim detaylarını, cephe kesit detaylarını, yapı rölevelerini kapsamaktadır. Elde edilen bu veriler sonrası termal kamera yardımı ile yapılacak analizler doğrultusunda yapıların mevcut durumu ve zaman içerisinde oluşmuş hasarları tespit edilerek, çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca oluşturulan bu modelin sonraki çalışmalara referans olması hedeflemektedir.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Materyal

Çalışma alanı; Antakya’da, 3.derece kentsel sit alanı içerisinde yer alan, tarihi geleneksel Antakya evlerinin yoğun olarak bulunduğu “Kurtuluş Caddesi” olarak belirlenmiştir. Bu alan bölgedeki; tarihi ve kültürel zenginlik, Türk evlerinin bulunduğu konum, bazı yapıların zaman içerisindeki yok olma riski taşıması, restore edilmiş ve edilmemiş yapıların varlığı vb. gibi sebepler ile seçilmiştir (Şekil 2.1).



Şekil 2.1 Antakya Kenti Tarihi Geleneksel Türk Evlerinin Bulunduğu Alan Kurtuluş Caddesi

Kurtuluş Caddesi; Antakya’nın Asi (Orontes) Nehri ile Habib Neccar (Siipius) Dağı arasında kalan, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan, kentin bir bölümünü adeta ikiye bölen, hakim rüzgar yönü Güneybatı olan ve bu konumuyla, kentin nefes almasını sağlayan bir ana arterdir. Caddenin, Antakya’nın kurulduğu tarihten (MÖ 300) itibaren birtakım değişikliklere uğramış olsa da varlığını hep koruduğu ve sürdürdüğü bilinmektedir. Bu yönüyle de tarihi kent dokusuna hizmet eden en önemli arterlerden biri konumundadır. Kurtuluş Caddesi, yani eski adıyla “Herod Caddesi”, dünyada meşaleler ile gece aydınlatması yapılmış ilk cadde niteliğindedir. Roma ve Grek tanrılarının yanında, aynı zamanda tek tanrılı dinleri de yaşamış, köklü bir geçmişe sahiptir (Şekil 2.2).



Şekil 2.2 Antakya Kenti Tarihi Geleneksel Türk Evlerinin Bulunduğu Alan Kurtuluş Caddesi

Materyale ilişkin bilgiler üçüncü bölümde detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

2.2. Metot

Çalışmada ilk olarak literatür taraması yapılmış ve Antakya tarihi geleneksel Antakya evlerinin yapım sistemleri ve elemanları ile ilgili olarak yapılmış olan çalışmalar, tüzükler, uluslararası standart ve yönetmelikler incelenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda çalışma metodu belirlenmiştir. Bu bağlamda bu çalışma nitel ve nicel yöntem yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Nitel veri aracı olarak yerinde gözlem, nicel veri aracı olarak ise termal kamera yardımı ile elde edilen topografik analizlerden yararlanılmıştır. Yöntemin belirlenmesinin ardından çalışılacak mekana karar verilerek, Kurtuluş Caddesi üzerinde bulunan üç tanesi restore edilmemiş diğer üçü ise daha önce restore edilmiş toplamda altı tarihi yapı incelenmek üzere belirlenmiştir.

Restorasyonu yapılmamış yapılar: 115 Parsel Çevre Uyumlu Geleneksek Yapısı,

366 Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı,

815 Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı,

Restorasyonu yapılmış yapılar: 283 no'lu parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı,

591 no'lu parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı,

328 no'lu parsel Türkiye barolar birliği Antakya avukat evi,

Alanda yapılacak saha çalışması öncesinde yapıların hasar tespitini değerlendirmek ve bir müdahale planı oluşturmak için, yapı karakterine bakılıp hasar analiz tabloları oluşturulmuştur. Hazırlanan bu hasar tespit tablosu yapıların; genel taşıyıcı düzeni, cepheler, ara bölmeler, merdivenler gibi taşıyıcı olmayan öğeleri, yüzey özellikleri, ahşap öğelerin bezenişi, gelenekler

ve teknikleri, nitelik (veya dereceleri) ve ayırıcı özellikleriyle, yapımda kullanılan malzemelerin hasar durumu hakkında verileri toplamada yardımcı olmaktadır. Hasar tablosunun hazırlanmasının ardından, Antakya bölgesindeki geleneksel evlerin yapımında kullanılan malzemeler hakkında bilgiler toplanarak; bölgede en yaygın kullanıma sahip olan taş ve ahşap yapı üretimine ait alt başlıklar ortaya konulmuş, malzemelerin fiziksel ve yapısal özellikleri araştırılmıştır. Bu sayede öncelikli olarak incelenmek üzere belirlenmiş olan 6 adet konutun yapısal olarak elemanlarını kavrayabilmek ve fiziksel ya da kimyasal bozulmalarına yönelik tespitleri oluşturabilmek mümkün olmuştur. Saha çalışması öncesi yapılan ön hazırlığın ardından yapılar yerinde inceleme ve gözleme başlanmıştır. Saha da alanların fotoğrafları çekilerek, hazırlanan hasar tespit formu ve termografi analizleri ile yapıların verileri toplanmıştır. Son olarak ise elde edilen bulgular değerlendirilerek bir sonuca varılmış ve öneriler getirilmiştir. Yönteme ilişkin detaylar alt başlıklarda açıklanmıştır.

2.2.1. Yapı Elemanları Özelliklerinin Araştırılması

Antakya bölgesindeki geleneksel evlerin yapımında kullanılan malzemelerin ahşap ve taş olduğu yapılan araştırmalar sonucu elde edilmiştir. Bu malzemelerin nereden temin edildiği, hangi cins ağaç kullanıldığı, hangi taş ocağından hangi cins taş elde edildiği saptanmıştır. Kullanılan malzemelerin özellikleri, kesitleri, dikmelerin kesitleri, kirişlemeler, birleşim detayları çizilmiş olup yapısal sistem kurgusu bakımından çalışmaya katkı sağlamıştır. Yapıların malzemelerine ait veriler ile belirlenmiş olan ana malzemelerin mimari dışında bir göz ile fiziksel olarak kavranması adına araştırmalar yapılacaktır. Bu araştırma ile yapıların hammaddeleri olarak düşünebileceğimiz maddelere ait çıkarımlar yapılabilecektir. Yapılarda meydana gelen bozulmaların olağan seyrinin dışında olup olmadığı araştırılmıştır. Bu veriler, fiziksel, kimyasal ve vandalizme maruz kalmış yapı elemanlarının olağan süreç dışında hangi aşamalarda ne kadar zarar gördüklerinin araştırmalarında önemli mesnet noktaları olmuştur.

2.2.2. Belirlenen yapıların analizi

Seçilen yapılar için yerinde incelemeler ve geometrik gözlemler yapılır. Yerinde gözlem ve incelemelerde üzerinde durulan hususlar şöyle sıralanabilir:

- Yapı malzemelerinde ve yapı elemanlarındaki bozulmaların ve hasarların seviyesi, boyutları ve tipleri kaydedilir.

- Görünen çatlaklar, hasarlar ve göçme biçimleri, taşıyıcı sistem, duvarlarda meydana gelebilecek düşeyden sapsmalar ve eğilmeler basit aletlerle ölçümler yapılarak tespit edilir. Bu tespitler fotoğraflarla belgelenmiştir. Hasar haritaları çıkarılır.

Yapının nem durumu, sıcaklık değişimleri, çatlak genişliklerindeki değişimler, yapıdaki yer değiştirmeler, farklı oturmalar hasar tespitleri için gereklidir. Yapıda kritik noktalara yerleştirilecek termal kameralar ile istenilen noktadaki sıcaklık farkları tespit edilebilir. Elde edilecek veriler, malzeme bozulmalarını, yapıdaki taşıyıcı sistem zayıflıklarını, sıcaklık değişimlerinden kaynaklanan problemlerin etkilerini anlamakta veri sağlayacaktır. Yapı elemanlarının hasar analiz tablosu şablonunda alınan bilgiler şunlardır;

- Dış duvarlar
- İç duvarlar
- Çatı
- Kapılar
- Pencereler
- Strüktürel Elemanlar

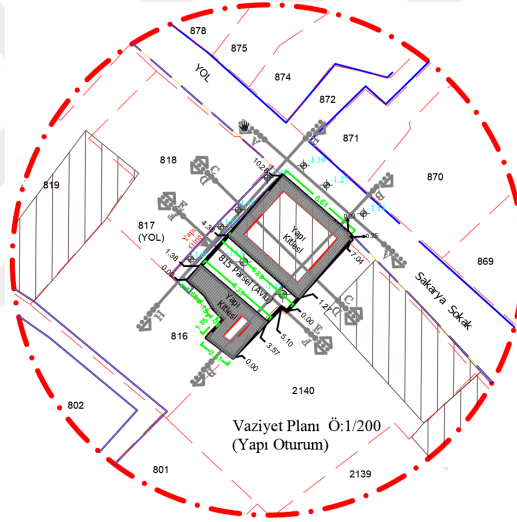
Örneğin incelenen yapıya ait görseller aşağıda verilmiştir.



Şekil 2.3 İncelenen 115 Parsel Numaralı Yapı



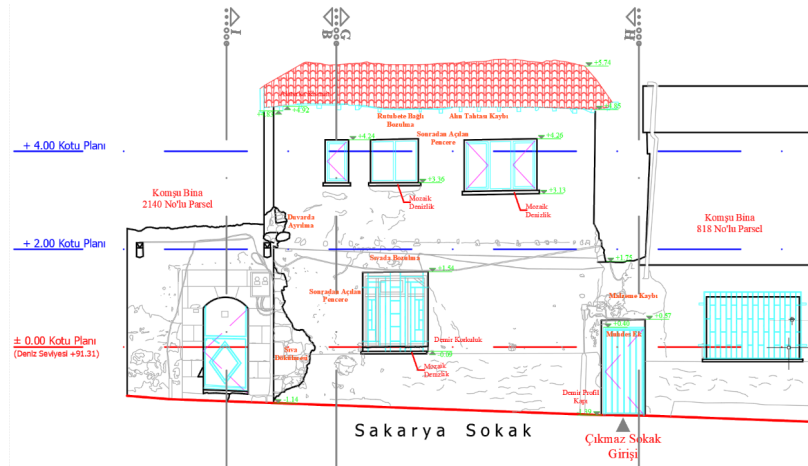
Şekil 2.4 İncelenen 366 parsel numaralı yapı



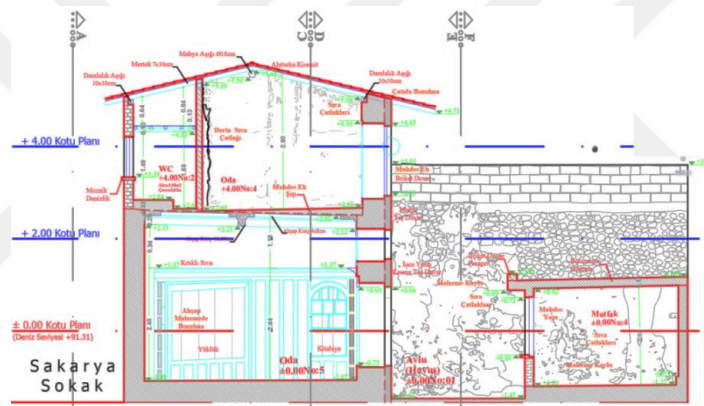
Şekil 2.5 Tamer Karabay Evi Parsel Yakın Plan Çizimi



Şekil 2.6 Tamer Karabay Evi Zemin Kat Plan Çizimi



Şekil 2.7 Tamer Karabay Evi A-A Kesiti



Şekil 2.8 Tamer Karabay Evi B-B Kesiti

2.2.3. Hasar Tablolarının oluşturulması

Görsel inceleme sonrasında elde edilen veriler gruplanmıştır ve düzenlenmiştir. Bu grupta daha önceki aşamada elde edilen ve derlenen veriler ile kıyaslama anlamında önemlidir. Örneğin bozulma ve yıpranmaların tespiti ile ilgili mekanik etkenlerin araştırılması ile kimyasal etkilerin araştırılması arasındaki farkın ortaya konabilmesi için bu grupta ve farklı bozulmaların ayrıştırılması önemlidir.

Bu gruptan ve verilerin etkili bir şekilde tutulabilmesi için Yaman, 2007'nin kullanmış olduğu şablon, bu tezde kullanılmıştır. Şablon, her yapı için detaylı olarak yerinde gözlem yapılarak doldurulmuş ve yapı hasarları hakkında açıklayıcı bir tablo olmuştur.

Tablo 2.1 Dış Ortam ve İç Ortam Koşullarına Maruz Kalan Yapı Elemanlarının Hasar Analiz Tablosu Şablonu (Yaman, 2007)

YAPI ELEMANLARI		DURUM				
		ÇATLAK	DEFORME OLMUŞ	KIRIK, EKSİK	BAKIMSIZ	SAĞLAM
DİŞ DUVARLAR	DUVAR					
	KAPLAMA					
	DİŞ SIVA					
	BOYA					
İÇ DUVARLAR	DUVAR					
	SIVA					
	BOYA					
ÇATI	KAPLAMA					
	STRÜKTÜREL					
KAPILAR	KANAT					
	KASA					
	EŞİK					
	CAM					
	PERVAZ					
PENCERELER	DENİZLİK					
	CAM					
	KASA					
	KANAT					
	PERVAZ					
STRÜKTÜREL ELEMANLAR	KOLON					
	KİRİŞ					
	DÖŞEME					
	PERDE					
	TEMEL					

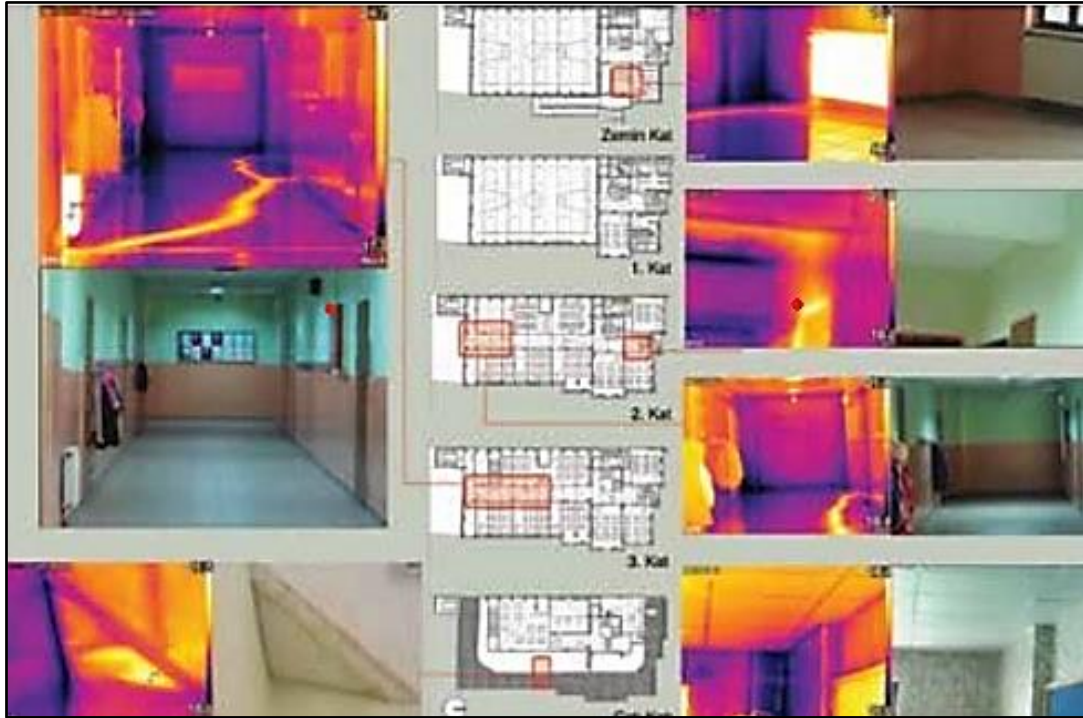
2.2.4. Fiziksel Deneyler

Bu aşamada yapı elemanlarının fiziksel verileri toplanmıştır. Bu yöntem derinlemesine genişletildikçe farklı ihtiyaçlar ve malzemeler ile veriler de arttırılmalıdır. Bu aşamada mekanik olarak malzemenin yapısal durumuna ait bilgiler ve malzeme yapısındaki değişimlerin tespiti uzman cihazlar kullanılmıştır.

Termal kamera ile yapılacak çekimler ile yapısal bozulmaların gözle görülmeyen iç yapıdaki durumları araştırılabilir. Termal kamera, kızılötesi dalga boyu spektrumunda, malzeme ile doğrudan temas gerçekleştirilmeksizin sıcaklık modellerini algılayan bir cihazdır. Görüntüleme yöntemi olarak gözle görülmeyen IR enerjiyi (ısıyı) esas alan ve görüntünün genel yapısını IR enerjiye göre oluşmuş renkler ve şekillerin belirlendiği görüntüleme sistemidir.

Termal görüntüleyiciler çıplak gözle tespit edilmeyen, ancak ciddi sonuçlara yol açabilen küçük problemleri net olarak görmemizi sağlar. Termal kameralar ısı yalıtım sektöründe dış cephe ve çatılarda oluşan hava akımı veya rutubet kaynaklı sorunları tespit etmek adına kullanılmaktadır. Nemden ve zemin suyundan kaynaklanan bozulmaların durumunu incelemek üzere termal kamera ile tüm cephe yüzeylerinin sıcaklık değerleri ve dağılımını gösteren görseller elde edilir. Bu yöntemle yapı kabuğu ve iç ortam yapı elemanlarında yer alan mevcut bozulmalar incelenmiştir. Bu incelemeler, restorasyonu yapılmamış 3 adet yapıda sabah 04.30-5.00'da başlamış olup güneş doğumuna kadar devam etmiştir. 3 adet restorasyonu tamamlanan yapılarda ise termal kamera cihazı ile yine aynı saatlerde incelemeler yapılmıştır.

Tarihi yapıda zaman içerisinde oluşan bozulmaların termal kamera kullanılarak bilinmesi, yapı kabuğundaki etkilerinin ve olası bozulmaların yapı için daha büyük müdahalelere gerek kalmadan teşhis edilmesi, yapının özgün hali büyük oranda korunarak en az müdahale ile devamlılığını sağlamak açısından önemlidir. Bu paragrafta anlatılanlar güncel işlevselliğin düşünülmesi ve restorasyonu güncel kullanım düşüncesine göre yapılmış konutların performansını ve buna bağlı yaşamsallığını devam ettirebilmesi için izlenmesi gereken bir metot olarak ele alınmıştır.

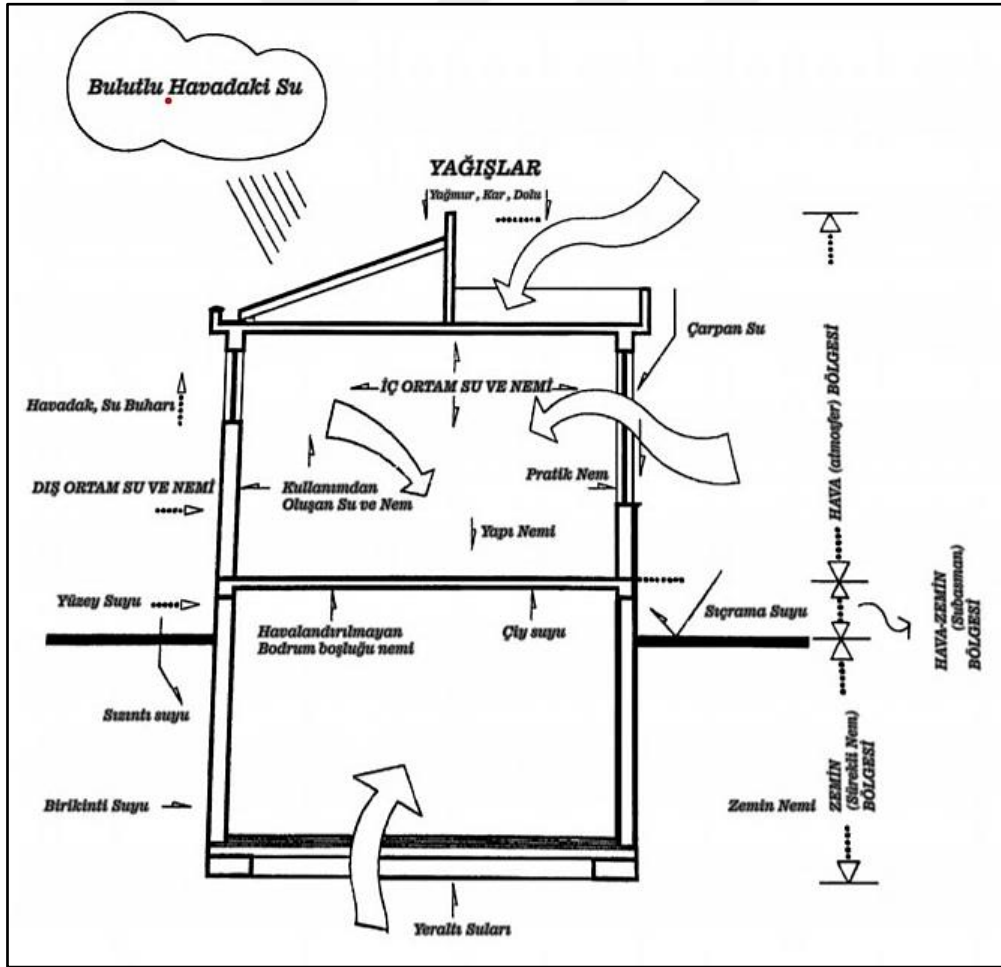


Şekil 2.9 Termal Kamera Cihazı ile Hasarlı Alanların Belirlenmesi (Kishali, 2017)

2.2.5. Yapısal Elemanlarda Yüzey Sıcaklığı ve Nemin Araştırılması

Tarihi yapılarda görülen pek çok hasarda yapının yer aldığı bölgenin iklim koşullarının (mikro iklim) etkili olduğu bilinmektedir. Yapının bulunduğu ortamın mikro iklim koşulları ile yapı malzemesinin sıcaklık ve nemi, hasara neden olan sürecin açıklanmasında ve dolayısı ile etkin koruma ve restorasyon metoduna karar verilmesinde yardımcı olmakta, ölçümler yaz ve kış dönemleri için tekrarlanmaktadır.

Yapının yapılış tarihi, yapım tekniği, varsa gördüğü müdahaleler, geçmişteki kullanımları araştırılacaktır. Çatı sistemleri, su uzaklaştırma ve yapı içi su tesisatı, arazinin eğimi, yapının su kaynaklarına olan durumu, yapının zemine olan oturma durumu, yağış ve rüzgâr durumu incelenip fiziksel hasarlar tespit edilecektir. Düzenli yapılan ölçümlerle nem problemini tespit etmek amacıyla yapının nemlenme derecelerine göre hasar tespitleri yapılacaktır.



Şekil 2.10 Yapıyı Etkileyen Su-Nem Şekilleri (Avlar, 2006).



Şekil 2.11 Termal Kamera Cihazı

3. ANTAKYA İLİNİN BÖLGESEL ÖZELLİKLERİ VE KENT MERKEZİNİN TARİHSEL SÜRECİNE GENEL BAKIŞ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle Antakya ilinin tarihsel gelişimine değinilecek, ardından ise ilin fiziksel yapısı; coğrafi konum, topoğrafya, iklim ve bitki örtüsü başlıkları altında irdelenecektir.

Antakya, tarihsel süreçler içerisinde çeşitli milletleri kendi bünyesinde barındırmış bir şehirdir. Farklı etnik yapıdaki milletler ile yine farklı din ve mezhepteki insanlar bir arada, karşılıklı hoşgörü içerisinde bugün de olduğu gibi yaşamaya devam etmişlerdir. Her millet kendi kültürel dokusunu şehirde yansıttığından dolayı, zengin ve renkli şehir peyzajı ortaya çıkmıştır. Yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkan bulgular bu zengin mimari hakkında yapılan yorumları desteklemiştir. Şehirlerin mimari yapılarındaki çeşitlilik, kentte yaşayan insanların hayata bakış açıları ile doğru orantılıdır. Uygarlık tarihinin dönemleri incelendiğinde, refah düzeyleri gelişmiş olan insanların, daha konforlu evlerde/mekanlarda yaşadıkları, gelir düzeyleri az olan insanların, daha ibtidai evlerde yaşadıkları görülmüştür. Ekonomik koşulların insanların ev tercihlerinde belirleyici olduğu bir hakikat olup şehirlerin yapılanmasında gelişmişlik düzeylerinin her alanda önemli olduğu bir gerçektir.

Şehirler canlı organizmalardır. Şehirleri meydana getiren her türden mimari yapılar, zamanla fonksiyonlarını yitirerek, yerlerini yeni yapılara devrederler. Yeni oluşan mimari yapılar, şehirleşme ile modern yapıların şehirleşme ve mimari anlayışı arasında geçen süre bir şehrin biçimleniş tarihini belirler. Bu belirlenim içerisinde kültür, inanç, iktisadi, ticari gibi pek çok unsur da belirleyici rol oynar. Özellikle sanayi ve teknolojik gelişmeler, artan nüfus sayısı gibi hususlarda insanın yaşamsal faaliyetlerini etkilemiş, yönetsel politik öngörüler şehirleşmeyi pragmatist bir anlayışa yönlendirmiştir.

Seleucous Dönemi

Antakya'nın kuruluşu İskender zamanına kadar uzanır. Asıl şehrin kuruluşu İskender'in ölümünden sonra onun kumandanlarından Seleukos tarafından M.Ö 300 tarihlerinde gerçekleşmiştir.

Seleukos rakibi olan Antigonus'u yenmiş ve onun Samandağ'ı ile Amik Gölü güneyinde kurduğu şehirleri yıkıp "Selucia Pieria" adlı yeni bir şehir kurmuştur. Ancak bir süre sonra yeni

kurulan bu şehrin konum itibari ile güvenlik zafiyeti oluşturmaması ve krallığın topraklarının kontrol altında tutulmasının zor olması nedenleri ile başka bir başkent kurulmasına karar verildi (Bahadır, 2010).

Seleukos I. Nikator, Büyük İskender'in generallerinden olan M.Ö. 301 yılında İpsus savaşı ile yendiği Antigonos'un başkentinin sekiz km ilerisine Antioch'u (yani bugünkü Antakya'yı) kurmak istedi. Seleukos I. Nikator'un ölümünün ardından yerine geçen oğlu "Antiochus I. Soter" döneminde de krallığın yeni ve son başkenti "Antioch" olarak, doğu uygarlığı ile Hellenizm arasında bir sentez görevi görmüştür. Seleukos I. Nikator, Suriye ile Hindistan arasında uzanan krallığı toprakları üzerinde tam 16 adet "Antioch" kurulmuştur. Habib Neccar dağının batı etekleri ile Asi nehri arasında kurulan Antakya, aynı isimle kurulan diğer 16 Antioch'dan Asi üzerindeki "Antioch" veya "Defne" (Harbiye) yakınlarındaki "Antioch" ismiyle ayrılmıştır. Antakya mimar "Xenarius" tarafından Hippodamos Şemasının ilkelerine göre birbirini 112 metre x 56 metre dik açılarla kesen sokakları oluşturduğu yapı adaları üstünde inşa edilmiştir. Antakya, Selevkoslar döneminde Anadolu'daki diğer Antakyalardan Defne'nin yakınında bulunan Antakya olarak ayrılırdı (Bahadır, 2010).

Antakya, Seleukos krallığının merkezi olduğu için, şehirde bu özelliğine uygun meclis binası, senato ve belediye meclisi binaları yapılmıştır.

"Seleukos dönemine ait Antakya şehir planı incelendiğinde Asi Nehri'nin bugünkü Küçükdalyan Mahallesi ve yakın çevresine tekabül eden alanda bir ada oluşturduğu dikkati çeker. Bu ada üzerinde o dönemlerde saray, hipodrom, stadyum ve sirkler inşa edilmiştir. Bugün Küçükdalyan Mahallesi civarında Antakya mezbahanesi çevresinde hipodrom kalıntılarına rastlanmaktadır. Bu yapılar Hellenizm döneminde Antakya'da yaşamış mimarlardan Q.Marcus Rex tarafından M.Ö.67 yılında inşa edilmiştir" (Dinç, 2015).

Seleukos krallığı, M.Ö. 83 yılında Ermeni Kralı Tigranes tarafından yıkıldı. Tigranes ilk defa Antakya ismini kullandı. M.Ö 64 yılında Roma imparatoru Pompei XIII, Antakya'yı işgal etti ve Antakya için bu yeni bir dönemin başlangıcıydı. O tarihlerden itibaren şehir küçük farklılıklarla "Antakia, Tetrapolis, Antiochia" isimlerini alırken arşiv belgelerine de "Antakya" ve "Anlakiyye" olarak kaydolmuştur (Gül; 2008: 1025).

Antakya, Hellenizm döneminin mimari izlerini taşıyan belirli özelliklere sahiptir. Seleukos I. Nikator, şehri kurarken tapınaklara, idari ve askeri kurumlara, hamam, tiyatro ve stadyum gibi yapılara bina yapımından çok daha fazla önem vermiştir. Ayrıca kraliyet ailesine ait yapılar ayrı bir yapı gibi değerlendirilmemiş ve diğer tüm evler gibi inşa edilmiştir. Sadece bu yapılar kral ve saray halkının kullanım alışkanlıkları yönünden biraz daha ayırt edici özelliklere sahip şekilde tasarlanmıştır. Antakya'da dahil tüm Antik Çağ şehirlerinde bulunan evlerin karakteristik özellikleri ise avlulu yapılar olmasıdır. Avlu yapıları da yapının ortasında, kare veya dikdörtgen şeklinde ve üstü çoğunlukla açık, geniş alanlar şeklinde tasarlanmıştır. Odalar ise genellikle avlunun çevresinde konumlandırılmaktadır. Bu avluların çoğunda havuz veya bir kuyu bulunmaktadır. Genellikle hurma, defne, mersin, nar ve portakal gibi ağaçların yer aldığı avlular bir bahçe benzerinde olması sebebiyle yazın ev halkının çoğunlukla kullandığı alanlar konumundadır. Avlular, evlerin büyüklüğü ve niteliği ne olursa olsun daima evlerin ana yapısını oluşturmakta ve evler bu avlular sayesinde güneş ışığı ve hava almaktadırlar. Antik çağ yapılarının mimari plan ve yapıları yüzyıllar boyunca karakteristik özelliklerini korumuş ve dış dünya ile irtibatı kesip, içe dönük avlu yapıları ile mahremiyet ve ev gizliliği duygusunu fazlasıyla yansıtmıştır (Dinç, 2015).

Eski ve Doğu Roma Dönemi

5. Antiochos'un ölümünden sonra Selevki Devleti M.Ö 69'da Roma'nın egemenliğine girdi. Önce uydu devleti olarak yönetilen Selevkiler M. Ö 64'te Pompei tarafından Roma'ya ilhak edilmiştir. Antakya, Pompei'nin atadığı valiler döneminde (M.Ö. 62-48) zaman zaman Perslilerin saldırısına uğradı. Bu dönemde Perslilere karşı başarılı savunmalar yapıldı.

Savunmalar nedeni ile Persliler Suriye'den ayrılmak zorunda kaldılar. İmparator Pompei, Antakya'yı metropolis olarak gösteren bronz paralar bastırdı. Pompei şehrin imar faaliyetlerinde aktif rol almıştır. Selevkos Krallığı zamanında şehrin başkent olması ve buna uygun binaların bulunması nedeni ile Roma imparatoru Pompei şehrin bu özelliğini muhafaza ederek şehre yeni bir meclis binası yaptırdı. Roma İmparatorluğundaki taht kavgasını Sezar'ın kazanması Antakya'da memnuniyetle karşılandı. Çünkü Antakya halkı Julius Sezar'ı destekliyordu. Bu nedenle iç savaş sırasında halk Sezar tarafını tutmuştur. Sezar'da şehrin mimari alt yapısına destek verip şehrin mimari yapısını güçlendirerek su kanalları, tiyatro binaları, hipodromlar, kamu binaları inşa edilmiştir. Ayrıca surların bakımının üstlenildiği bu dönemde surların ebatları genişletilmiştir. M.Ö. 44 yılında imparator Sezar'ın suikast sonucu

öldürülmesi sonucunda Cassius ve Brutus Roma imparatorluğunun yönetimi ele aldı. Octavian ve Antony dayıları Sezar'ın intikamını almak için birleşerek Cassius ve Brutus ile savaştı. Octavian ve Antony' nin zaferi ile sonuçlanan savaş sonunda Antony imparatorluğun Doğu bölümünü, Octavian ise Batı bölümü yönetmeye başladı. Antony Doğu Roma İmparatorluğunu yönetmek için Antakya'ya geldi. Antony'nin Kleoğatra ile evlenmesi Roma'da memnuniyetsizlik oluşturdu. Bunun üzerine Octavian, büyük bir donanma ile Mısır üzerine yürüdü. M.Ö 31 yılında gerçekleşen Actium savaşını Octavian kazandı ve bu savaş Octavian'ın Roma'nın tamamına hükümdar olması ile sonuçlandı. Octavian'dan sonra imparator olan Augustus döneminde atanan valiler zamanında birçok yeni toplumsal bina inşa edilmesiyle Antakya daha iyi bir duruma geldi ve bu nüfusun atmasına neden oldu (Bahadır, 2010).

Yahudiler, Hz. İsa'dan sonra Kudüs'te Hz. İsa'ya inanan Yahudilere zulüm ve baskı yapmaya başladılar. Hz. İsa'ya inanan Yahudiler, bu baskılardan dolayı Kudüs'ten ayrılarak Kıbrıs, Antakya gibi şehirlere göç ettiler. Çünkü Antakya, Roma İmparatorluğu'na bağlı ve bölgenin en büyük şehri olması yönüyle Hz. İsa'ya inanan Yahudiler için uygun propaganda merkezi konumundaydı. Kudüs cemaati tarafından Antakya'ya gönderilen Barnabas Kudüs'teki baskılar nedeni ile Tarsus'a giden Pavlos ile birlikte Antakya'da Hristiyanlığı anlattı. Barnabas ve Pavlos'un gayretleri sonucunda Antakya putperestliği bırakarak Hz. İsa'nın öğretisini kabul eden ve Antakya'da Hristiyan adı verilen bir topluluk oluştur.

Antakya'daki bu Hristiyan topluluğun dini yapısı Pagan Roma dünyasını etkileyerek, Hristiyanlığın buradan Roma dünyasına yayılmasında etkili olmuştur. Antakya, Antikçağ 'da doğunun en önemli dini, kültürel, ticari merkezidi ve Roma İmparatorluğuyla ticari bağlantısı olması Hristiyanlığın, Antakya'dan Roma dünyasına kolaylıkla yayılmasını sağladı. Hristiyanlığın, Putperest Roma dünyasına kolayca yayılmasında Antakya'nın bu yapısı etkili olmuştu. Dönemin dört büyük kilisesinden (Antakya, Kudüs, İskenderiye, Roma) bir tanesinin de Antakya'da bulunması Antakya'nın önemini arttırmıştı. M.S. 166 yılına gelindiğinde dönemin valisi Avidius Cassius isyan etti. İsyanı bastırmak için harekete geçen Roma imparatoru Markus Aurelius yolda Casius'un iki asker tarafından öldürüldüğü haberini aldı. Bu arada dönemin Kapadokya valisi Antakya'daki isyanı bastırmıştı. Antakya halkı Roma İmparatorundan af diledilse de imparator Antakya halkını affetmedi ve ceza olarak olimpiyat oyunlarını kaldırarak festivalleri ve at yarışlarını yasakladı. M.S. 194. Yıllara gelindiğinde imparatorluk yine taht kavgalarına sahne oluyordu. İmparator Septimius Severus imparatorluk

mücadelesinde rakibi Niger'i desteklediği için Antakya'yı cezalandırdı, özellikle tiyatrolar ve diğer toplumsal yapıları yerle bir ederek kenti köy haline getirdi, kentin unvanlarını geri aldı, yönetimini Suriye'nin metropolisi haline getirdiği Laodecia'ya bağladı. İmparator Septimius Severus, Antakya'nın metropolis unvanını kaldırarak olimpiyat oyunlarını Issos'a taşıdı. Daha sonra Pers savaşı hazırlığı için Antakya'ya gelen İmparator Caracalla olimpiyat oyunlarının tekrar Antakya'ya alınmasını sağlayarak şehre metropolis unvanını geri verdi (Bahadır, 2010).

M.S. 256. Yıllara gelindiğinde ortaya yeni ve güçlü bir tehdit çıkmıştı. Sasani imparatorluğu. Perslerin kurduğu Sasani imparatorluğu Antakya sınırlarına dayanmıştı. Roma imparatoru Valerian ile Sasani imparatorluğu arasında yapılan savaşta Sasani imparatorluğu zafer ile ayrıldı. Bu olaydan sonra Sasani ordusu ilerleyerek Antakya'ya kadar geldi. Antakya'ya giren Sasaniler şehri ikinci kez yağma ederek yakıp yıktılar ve bir harabe haline getirdiler. M.S. 298 yılının kış ayında Sezar Galerius komutasındaki Roma ordusu Sasanilerle savaşmak için Antakya'dan hareket etti. Roma ordusu Sasani ordusunu yendi. Sezar Galerius savaşın sonra Antakya'ya geldi ve bu zaferi Antakya'da İmparator Diokletian ile birlikte kutladılar. Doğu sınırında Sasani tehlikesi ortadan kalkana kadar İmparator Diokletian, M.S. 299 yılının kış ayını Antakya'da geçirdi.

İmparator Diokletian, Antakya'nın askeri, ekonomik ve siyasi açıdan bölgenin en önemli şehirlerinden biri olmasından dolayı M.S. 300 yılında Antakya'yı doğu bölgesinin yönetim merkezi yaptı. M.S. 312'ye gelindiğinde Konstantine, Maxentius'u öldürdü. Bu olaydan sonra Konstantine ve Licinius'un İmparatorluk mücadelesinde tek rakibi kalıyordu o da imparatorluğun doğusunda büyük bir orduya sahip olan Maximinus'du. Hristiyanlara zulüm yapmamak şartı ile yapılan barış teklifini reddeden Maximinus yapılan savaş sonunda yenildi. Licinius ve Konstantin İmparatorluğun yegâne yöneticileri olarak kaldılar. Doğunun kontrolü Licinius'a aitti. Licinius, Hristiyanları çok tolere ettiğini düşünerek, onlara karşı tutumunu değiştirmiş ve onları saraydan ve resmi dairelerden uzaklaştırdı. Konstantin, Licinius'un bu tutumunu kabul etmedi ve bir bahane ile Licinius'a savaş açtı. Konstantin, M.S. 324 yılında Chrypolis savaşında Licinius'u yenerek, onu öldürmesi sonucu Roma İmparatorluğu'nun tek hakimi Konstantin oldu. Licinius'un ölümünden sonra Antakya'da Hristiyanlar daha rahat ettiler. Önceden yıkılan "Eski Kilise" yeniden inşa edildi. M.S. 324 yılında tek başına imparator olan Konstantinin 13 yıl imparatorluk dönemi, dünya ve Roma tarihinin dönüm noktalarından biridir (Bahadır, 2010).

Konstantin'in imparatorlukta bıraktığı en belirgin özellikler Hristiyan kilisesinin seviyesinin yükselmesi ve İstanbul'un İmparatorluğun yeni başkenti olmasıydı. Konstantin, askeri ve yönetime ait reformları devam ettirdi. İlan edilen "Milano Emirnamesi" imparatorluğun genelinde birliği ve dini hoşgörüyü sağlaması açısından önemlidir. Konstantin'in bu politikası Hristiyanlara özgürlüklerini ve dinlerini rahatça yaşayabilme imkânı vermiştir. İmparatorluk genelindeki bu özgürlük ortamı Antakya'ya da yansdı ve Antakya'da Hristiyanlara karşı yıllarca devam eden baskı ve zulüm bu dönemde son bulmuştur. Antakya'da Roma İmparatorluğu dönemi M.Ö. 64 yılında başladıktan sonra Selevkos'daki şehir surlarının doğusu yıkılarak, surların arkasındaki "Epiphanea sahası" Antakya şehri ile birleşmiştir. Böylece Romalılar döneminde şehir Habib-i Neccar dağına doğru doğu yönünde genişletilerek şehir sson yerleşim sınırına ulaşmıştır (Dinç, 2015).

Roma İmparatorluğu döneminde Antakya Şehrinde görülen en önemli gelişme nüfusun hızla artış göstermesi bu sebeple şehrin mekânsal olarak yayılış göstermesidir. Bu durumun şehire estetik yönden katkı sağlamış ve fazlaca ihtişamlı yapı inşa edilmiştir. Bu mimari yapılarla birlikte şekillenen somut hareketler Antakya şehrinde tam manasıyla kuruluş sürecini başlatmıştır (Dinç, 2015).

Helenizm dönemi şehirlerinde binalar mimari yapı ve estetik yönden fazla önemli değildi. Kutsal alanlar, savunma alanları, tiyatrolar ve agora gibi alanlar şehrsel mekânı daha çok yer almaktaydı. Diğer bölümlerde ise evler bulunmaktaydı. Mekânın binalara ayrılarak çok sayıda parsel bölünmesi şehrin savunması açısından pek uygun olmadığı düşünülmekteydi. Geleneksel Hellen evlerinde geniş bahçelere yer verilmediği için yapılarıdaki avlular, binanın yalnızca küçük bir kısmını kaplamaktaydı. (Wycherley, R.E, 1993:158) (Dinç, 2015).

İslam Dönemi

İranlılardan sonra Bizans hakimiyetine giren Antakya, Yermuk savaşında Bizans'ın yenilgiye uğraması sonrasında Müslümanlar tarafından kuşatılmıştır. Hz. Ömer'in tavsiyesi ile anlaşma sağlandı ve Antakya M.S 636 yılında Müslüman Arapların eline geçmiştir. Şehrin Müslümanların eline geçmesinden sonra halkın bir kısmı şehri terk etti (TDV, 2021).

Şehir, Sasani Hükümdarı 1. Hüsrev tarafından tahrip edilmiş ve aynı zamanda İranlıların zamansız saldırıları ile yaşanan doğal felaketler şehri bir harabe yığını haline getirmiştir. Müslümanların eline geçen şehir imar faaliyetleri ile eski ihtişamına kavuşturulmaya çalışılsa da Haçlı saldırıları ile tekrar tahrip edilmiştir. Muaviye Dönemi'nde şehrin nüfusunun azalması üzerine Antakya'yı kırk iki cemaat yönetmiştir. Emeviler Dönemi'nde "Cund" ilan edilen Antakya Harun Reşit tarafından başka yerleşim planları ile "Avasım" şeklinde yönetildi (Şancı; 2006:9).

Antakya İslâm hâkimiyetinde bir serhad şehri (sagr) özelliğini kazandı, bir askerî üs ve meydana gelebilecek saldırıları durduracak savunma noktası haline geldi. Abbâsîler döneminde Kilikya'nın merkezi oldu. M.S. 968'de şehir tekrar Bizans hâkimiyetine girdi ve bir asırdan fazla Bizans hakimiyetinde kaldı. Bu dönemde Antakya Kalesi yeniden tahkim ettirildi ve şehrin ticarî önemi sürdü. Bizans'ın ham ipeği, ipekli kumaşları, diba, keten bezleri, ehil hayvanları Halep'e gönderiliyor, Uzakdoğu malları da Basra ve Fırat üzerinden şehre geliyordu. Bizanslılar tarafından ticarî imtiyaz tanınan Venedikli tüccarlar da Antakya'da ticaret yapıyorlardı. M.S. 1084'te Kutalmışoğlu Süleyman Şah şehri ele geçirdi. Mar Cassianus Kilisesi'ni camiye çevirme karşılığında iki yeni kilise yapılmak üzere bir araziyi hristiyan halka tahsis etti. 1098 yılına gelindiğinde şehir haçlılar tarafından alındı ve şehir halkı kılıçtan geçirildi. Kuşatmaya yardımcı olan Cenovalılar'a burada bir çarşı, otuz kadar ev, bir kilise, bir çeşme verildi. Haçlılar zamanında Antakya Antikçağ'daki gibi kuzey tarafa doğru gelişmişti. Soğuksu'dan Hacıkrüş ve onun biraz berisindeki bugünkü yerleşme yerine doğru uzanıyordu. Antik dönemde Parmenius adıyla bilinen sel yatağı Hacıkrüş, Haçlılar zamanında Onoptiktes (Eşekboğan) adıyla anılıyordu. Muazzam surlarda ise bu döneme ait beş kapının adı bilinmektedir. Bunlar kuzeyde St. Paul (Bâb Bulus), Hacıkrüş'te Küçük Demirkapı, Âsi üzerinde Köprü Kapısı, güneyde St. Georges (Bâb Curcus), yerleri belirlenemeyen Porte de Jardins (Bahçeler Kapısı, Bâbü'l-cenâyin) ve Porte du Chien (Köpek Kapısı) idi. Ayrıca bu sırada ismen bilinen beş mahallesi kuzeyde St. Paul, merkeze yakın Amalfililer ve Pizalılar'ın oturduğu St. Sauveur, yerleri belli olmayan Panticellos ve St. Thomas idi. Arap ve Batı kaynaklarında bir "su şehri" olarak anlatılan Antakya Batı ile olan ticarete önemli bir mevkiye sahip oldu (TDV, 2021). Şehir 1268 yılında Memlük Sultanı Baybars tarafından mücadele ile alındı ve şehir yağmalandı ve vaktiyle Haçlıların yaptığı gibi halkın çoğu kılıçtan geçirildi, bir kısmı esir alındı. Şehir ateşe verildi ve tahrip edildi. Bundan sonra Antakya bir daha eski şaşaasına ulaşamadı. Bu büyük tahribat muhtemelen, şehrin Batı dünyasının doğudaki önemli

bir siyasî ve iktisadî merkezi, Hristiyanlığın yayıldığı yer olması özelliklerinden dolayıdır. Baybars yıktığı şehri sonradan kısmî de olsa imar etti. Zira bunu gösteren ve Baybars'ın bir vakfiye düzenlediği Cündî Hamamı bugün de mevcuttur. Yine ilk Osmanlı tahririnde yer alan camilerin Memlûkler zamanına ait olması mümkündür. Eski Antakya'dan ise sur kalıntıları, St. Pierre mağara kilisesi ve bunun solunda bulunan Charnion kabartma heykelinden başka bir şey kalmamıştır.

Bizans Dönemi

M.S. 395'te Roma İmparatorluğu ikiye bölünmüştür. Hatay ise bu bölünmede Doğu Roma (Bizans) sınırları içerisinde kalarak, İran seferlerinde önemli bir üs haline gelmiştir. 1084' e kadar Bizans hakimiyeti devam etti. İmparator II. Theodosius (MS 408-450), Antakya'nın imarıyla ilgilenmiş ve onun döneminde surlar güneye yönünde bir mil kadar genişletilerek Defne'ye giden yola "Altın Kapı" isimli yeni bir kapı da açılmıştır (Beyazit, 2019; Demir, 1996 ve Gündüz, 2009)

525 yılında şehirde yangın çıkmış ve birçok yapının yok olmasına sebep olmuştur. 526 yılında ise bölgede yaşanan deprem ile 250.000-300.000 kişi ölmüş ve kentin büyük bir bölümü bu depremde hasar almış bir kısmı da yıkılmıştır. Deprem sonrası çıkan yangın sebebiyle ise hasar alan diğer yapılar da yok olmuştur. Art arda yaşanan bu felaketler bölgede kargaşaya yol açmış ve halk kenti yağmalamıştır. Yağma sırasında birçok insan birbirlerini öldürmüş, bir kısımda yaşananlar sebebiyle korkarak şehri terk etmiştir. Bu yaşananların ardından İmparator I. Justinianus ile İmparatoriçe Theodora şehrin; su kemerleri, hamamlar ve köprülerin onarımı bölgeye destek olmuş ve şehre olan ilgilerini; kiliseler, hamamlar, sarnıçlar ve imarethaneler yaptırarak göstermek istemişlerdir (Beyazit, 2019; Demir, 1996).

Bu dönemde şehrin yerleşim planı Kuzey tarafına doğru gelişti. Onoptiktes (Eşekboğan) adıyla bilinen Parmenius, büyük surlara ait beş kapı bu dönemde tarihe adları geçen yapısal unsurlardır. Su şehri olarak Arap ve Batı kaynaklarında adı geçen Antakya ticarete önemli bir yer elde etmiş, şehir mimarisinde fonksiyonel yapıya göre şekillenmiştir. Uzun süre Bizans yönetiminde kalan şehir Moğol istilasında Hristiyan tarafında da Müslümanlarca da bir arada yaşayabildikleri şehir olmuştur. (Salihlioğlu: 1991:230)

Selçuklu Dönemi

Antakya 1050 yıllarından sonra Selçuklular'ın akınlarına hedef olmuştur. 1075 yılı sonları ile 1076 başlarında Kuzey Suriye'de görülen Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Halep, Selemiye ve Antakya'yı alma girişiminde bulunarak Antakya Kalesi'ni kuşatmış ancak bir süre sonra kuşatmayı kaldırmıştır. Alparslan'ın oğlu Tutuş, 1083'te Antakya'ya yürümüş fakat şehri alamamıştır (Sahillioğlu, 1991: 230). Süleyman Bey, 1084'te Antakya'yı ele geçirmiş; Hristiyanlara dokunulmaması, Hristiyan kızlarla evlenilmemesi, evlere girilmemesi, halktan bir şey alınmaması, esirlerin salıverilmesi, ele geçirilen ganimetin kent dışına çıkarılmayıp düşük bedelle de olsa içerde satılması konularında buyruk çıkarmıştır. Antakya'daki en büyük mabet olan "Kawsyana" yani "Mar Cassianus Kilisesi", içindeki altın, gümüş ve değerli eşyalar alındıktan sonra camiye çevrilmiş, 110 müezzinin okuduğu ezandan sonra camide Süleyman Bey'in de katıldığı Cuma namazı kılınmıştır. Son yaşananlarla birlikte iç kalede direnen son Bizans birliği de teslim olmuştur. Hristiyan halkın ibadet edebilmeleri için "Meryem Ana" ve "St. George (Aziz Cercis)" isimli iki kilisenin inşasına izin verilmiş ve savaşlar esnasında yıkılan yapılar onarılmıştır (Beyazıt, 2019).

Selçuklu dönemi yapılarından olan "Meydan Hamamı" ve "Saka Hamamı" önemli kimlik öğeleridir. "Ulu Cami" 16. yüzyılda yapılmış Antakya'daki en eski ve büyük cami olup Selçuklu mimarisini yansıtmaktadır. "Ulu cami", bir memlük dönemi eseri olup, Asi Nehri yanında bulunmaktadır. Cami Osmanlı döneminde de birkaç kez tadilat görmüştür. Üzerinde 1872 depreminden sonra onarıldığını gösteren 1874 tarihli bir kitabe bulunmaktadır (Beyazıt, 2019).

Haçlılar Dönemi

1084'te Anadolu Selçuklu Sultanı I. Süleyman'ın Antakya'yı almasıyla şehir tekrar İslam hâkimiyetine girmiştir. Süleyman Şah Halep'i almak istemiştir. Bu yüzden Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ın kardeşi "Tutuş" ile "Süleyman Şah" arasında savaş başlamış ve sonucunda Süleyman Şah savaşı kaybederek ölmüştür. Sonrasında Halep'e gelen Melikşah, Tutuş'u Dımaşk (Şam) Meliki olarak bırakmış ve Antakya'ya Yağısıyan'ı vali tayin ederek şehri imparatorluğa bağlamıştır (Gündüz, 2009: 15).

170 yıl Hristiyanların elinde olan Antakya bir dükalılık merkezi haline gelmiştir. Haçlı liderleri, Antakya ve çevresine 1098-1268 tarihleri arasında hükmedecek olan Antakya Haçlı Prinkepsliği kurulmuştur. Haçlılar döneminde Antakya; yeniden gelişip, nüfusu artmış ve inşa edilen yeni yapılarla güzelleşmiştir. Ayrıca yeniden canlandırılan ticareti sayesinde çevrenin en büyük ve itibarlı kentleri arasına girmiştir (Yalçın, 1982: 34). 1268 yılında Memlûklü Sultanı Baybars'ın kenti almasıyla Antakya'da Haçlı Dönemi sona ermiştir (Beyazıt, 2019).

Memlukler Dönemi

1268 yılında Memlûk Sultanı Baybars'ın emrindeki ordu ile Yafa, Beaufort ve St. Simon Limanı'nı kuşatmış ve Antakya valisi "Simon Mansel" Memlûklara esir düşmüştür. Bu durumla Antakya Prenslığı halindeki son Hristiyan hâkimiyeti son bulmuş ve Antakya bir daha el değiştirmemek üzere İslâm hâkimiyetine geçmiştir. Antakya, Frank kentleri arasında en zengin olanıdır. Burada yağmalanan altın ve gümüş ziynet eşyaları ve paralar Memlûk askerleri arasında dağıtılmıştır. Surlar tahrip edilmiştir. Yağma sırasında başta "St. Paul Kilisesi" ve "St. Pierre Katedrali" olmak üzere bütün kilise, şato, saray gibi bütün güzel binalar yakılıp yıkılmıştır. Şehir bu haliyle harabeye dönmüş ve çölden ibaret bir hal almıştır. Antakya'nın bu denli yağmalanması Hristiyan âlemi için büyük bir darbedir. Bu durum Kuzey Suriye'deki Hristiyanlığın çöküşünü hızlandırmıştır. Suriye'deki Ortodoks ve Yakoben Kiliseleri Şam'a taşınmıştır. Memlûkler döneminde Antakya bir ticaret merkezi halini almıştır. Çünkü Orta Asya'da başlayıp, büyük ipek pazarları bulunan Halep'e kadar uzanan ticaret yolu Halep'ten sonra ikiye ayrılmakta ve bu ticaret yolunun bir kolu Antakya'ya kadar ulaşmaktaydı. Bu sebeple Antakya'nın dolaylı da olsa Orta Asya ile ticari bağı Memlûkler döneminde devam etmiştir. Önceleri bir Roma mabedi iken, daha sonra kilise ve en sonunda İslâm hâkimiyeti döneminde cami haline dönüştürüldüğü konusunda, kaynaklarda birbirinden farklı bilgiler bulunan Habib-i Neccar Camisi'nin medrese duvarında, üzerinde Baybars'ın adı bulunan bir kitabenin varlığı, buranın Memlûkler döneminden beri bir cami yeri olduğunu göstermektedir. Antakya, Memlûkler döneminde sürekli gerilemiş, tarihsel önemini yitirmiş ve yerini Şam'a bırakmıştır (Beyazıt, 2019).

Osmanlı Dönemi

Antakya, Memlûk idarî taksimatında Suriye niyâbetini oluşturan vilâyetlerden Halep nâibliğine bağlıydı. Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasında Osmanlı hâkimiyetine geçen Antakya (1516), Halep eyaletinin sancaklarından birini teşkil etti ve bu sancağın merkezi oldu. Debbûs (Dörtayak), Haraccı Bekir ve Hallâbünnemle (Basaliye) mahalleleri Osmanlı fethinden sonra kurulmuştu. Bugün birçoğu unutilan, bir kısmının da adı değişen mahalleler arasında Dörtayak, Habîbünnecâr, Kastal, Şirince Pınar, Meydan, Mahsen, Câmî-i Kebîr adları hâlâ bilinenleri teşkil eder. Cûlâhân, İmranoğlu, Keşkekoğlu veya Habîbünnecâr, Şönbikoğlu, Saha, Paşa, Mukbil, Sofular (Sûfiyân-ı Şeyh Alî-yi Halvetî), Şeyh Hamza (Bıçakçılar), Süveyka-yı İbn Hümmara, Şeyh Kasım, Kanavâtî, Sarı Mahmud, İbn Seb' (Gelik ?), Zeytinoğlu ise diğer mahalleleriydi. Yukarıda sayılan bütün mahalleler sur içinde yer alıyordu. XIX. yüzyıl ortalarına kadar sur dışında pek mahalle bulunmuyordu. 1600. yüzyıla gelindiğinde, Antakya'da 4 tane hamam, içinde 101 ve dışında iki dükkânı olan bir bedesten, şehir içinde ve Âsi nehri üzerinde çeşitli değirmenler, İbn Debbûs mahallesinde ise alt katında yirmi sekiz, üst katında yirmi iki oda ve iki dükkân bulunan bir han, yolcu ve hacıların yanı sıra devlet memurlarının da kaldığı oldukça lüks bir konaklama yeri (Câfer Ağa vakfı olan Hân-ı Sebîl,) yer alıyordu. Cumhuriyet döneminde Âsi'nin mecrası ıslah edildiğinde setler sökülüş, nehrin yatağı temizlenmiş ve değirmenler yıkılmıştır. 1700 yılı sonralarında ise Antakya'da vakıfları olan cami ve mescid sayısı yirmi sekizdi (Beyazit, 2019; TDV, 2021).

Antakya I. Dünya Savaşı sonunda önce İngilizler tarafından, sonra da Fransızlar tarafından işgal edildi. Önce Ankara Antlaşması idarî muhtariyet kazanıldı sonra Ocak 1937'de iki devletin garantisinde Hatay adıyla bir devlet teşkili kararlaştırıldı. 1938'de devlet başkanlığına Tayfur Sökmen seçildi ve antlaşma ile Hatay'ın Türkiye'ye katılması kesinleşti. Antakya evlerinin yapısı ve mimari özellikleri ile ilgili veriler seyyahların gözlemleri veya araştırmalarına dayanmaktadır. Özellikle bu çalışmalarda 18.yy. ve sonrasındaki Antakya evlerinin karakteristik özellikleri ile ilgilidir.

Pococke 1738 yılında gerçekleştirdiği Antakya gezisinde binaların mimari yapısıyla ilgili şu bilgileri paylaşmıştır:

“...evleri tek katlı ve basıktır. Çatılar hafif malzeme ile yapılmış olup, ince kremitlerle kaplıdır. Bunun nedeni depremlerde can kaybı olmamasıdır. Evlerin temelleri kötüdür. Doğuda adet olduğu gibi evlerin altında sarnıçları vardır. Yağmurlardan sonra dağlardan gelen sular bir sel halinde sokaklardan akar.” (Demir, 1996; Dinç, 2015).

1813 yılında Antakya’yı gezen John Macdonald Kinneir, Antakya’daki evlerin Türk usulü olduğunu, evlerin genellikle küçük ve taştan yapılmış sevimli binalar olduğunu belirtmektedir. Genellikle evlerin bahçeleri bulunduğunu, iki katlı bu evlerde odalara ışıkların kemer şeklindeki pencerelerden girdiğini ifade etmektedir (Cengiz, A.K. 2014:119).

Antakya’da bulunan ve şehrin mimari yapısını ve özgünlüğünü korumuş en eski evler 19.yy öncesine kadar dayanmaktadır. Bunlar:

“Tahtani veya fevkani (tek ya da iki katlı) yapılmış, avlulu, içte büyüklüğüne göre değişen sayıda odaları, mutfak, kiler gibi mekânları bulunan avluda su kuyusu ve kenefi (tuvalet), uygun yerlerde sayegah ya da çardak denen yazlık kısımları, meyve ve diğer cins ağaçları olan, cepheleri sütunlu ve kemerli üstleri de kiremit örtülü yapılardır.” (Dinç, 2015).

Antakya şehrinin dar ve dolambaçlı sokaklarından ve iç içe geçmiş konutlarından oluşan çekirdek yapısı 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren genişlemeye başlamıştır. Dolayısıyla Antakya şehri de birçok İslam şehri gibi ilksel konumunu kaybetmeden şehrsel gelişim göstermiştir. Antakya, yerleşme özelliklerinde de değinileceği gibi temelde 3 kademeli bir mekânsal gelişim göstermiştir. Asi Nehri ile Habib-i Neccar dağı arasında kalan en eski yapılardan sonra, ikinci bir yapılaşma Asi Nehrinin batı yakasından çevre yoluna kadar uzanan alanlarda meydana gelmiştir. Çevre yolunun da batısında 2004 yılından sonra hız kazanan yapılaşma şehrsel kademelenmenin son basamağıdır (Dinç, 2015).

3.1. İlin Coğrafi Konumu

Hatay ili ülkemizin en güneyinde ve Akdeniz bölgesinde bulunan bir şehirdir. Akdeniz bölgesinin doğu şeridinde 35° 52' - 37° 4' kuzey enlemleriyle 35° 40' - 36° 35' boylamlarının arasındadır. Hatay’ın yüzölçümü 5867 km²’dir. Şehrin 175,6 km. uzunluğunda olan batı sınırında Akdeniz bulunmaktadır. Hatay’ın kuzey sınırı idari bir sınır olup, Osmaniye, Adana ve Gaziantep ile 96,3 km idari sınıra sahiptir. Ayrıca Hatay’ın doğu ve güneyinde 276,9 km’lik

Türkiye – Suriye siyasi sınırı bulunmaktadır (Adıgüzel, 2014). Hatay; Altınözü, Antakya, Arsuz, Belen, Defne, Dört Yol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Payas, Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı olmak üzere on beş ilçeden oluşmaktadır. Şekil 3.1’de yer alan il haritasında ilçe konumları görülmektedir (Harita Genel Komutanlığı, 2021).



Şekil 3.1 Hatay İli Haritası (Saygılı, 2020).

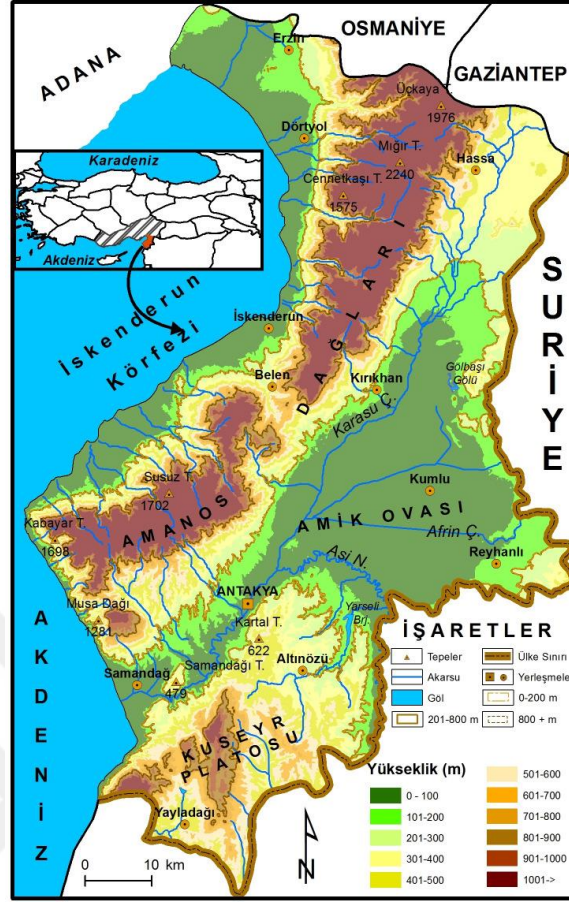
3.2. Topoğrafya

Akdeniz iklim bölgesinin doğu ucunda, deniz kıyısına 22 km uzaklıkta bulunan şehir, deniz seviyesinden yaklaşık 80 m yüksekliktedir. Kuzeyde Amanos Dağları ile güneyde Kel Dağı arasında, Aşağı Asi Vadisi'nin başında, Kel Dağı'nın kuzeydoğusunda, 440 km rakımlı Habib Neccar Dağı'nın yamacındadır. Karasu ve Afrin Çayı'nın özellikle Asi Nehri'nin beslediği Amik Ovası'nda yakın zamana kadar Amik Gölü olarak bilinen bir göl bulunuyordu. Ancak 16 km genişliğinde ve 10 km uzunluğunda olan göl ve çevresindeki bataklıklarla birlikte göl, arazinin 310 km²'ye ulaşan bir bölümünün kurumasıyla ortadan kaybolmuştur (Demir, 2016). Hatay'ın

topograifik haritası incelendiğinde bazı Nur Dağları (Amanos Dağlar), Amik Ovası, Karasu Platosu, Ais Nehri Deltası, Nacar Dağı, Kılıç Dağı, Kızıl Dağ gibi coğrafi varlıkların dikkat çektiği görölmektedir. Aşağıda bu doğal varlıklar açıklanmıştır:

Amanos Dağları: Amanos (Nur) Dağları, Kahramanmaraş ilinde bulunan Sır Baraj Gölü'nden başlamakta ve Hatay ilinde Samandağ kıyılarına kadar takriben 175 kilometre boyunca uzanan sıra dağları ifade etmektedir. Amanos dağları deniz kıyısından dik bir biçimde yükselen Dörtyol ilçesi doğusunda bulunan Bozdağ'ın (Mığır Tepe) zirvesine (2240 metre) dek yükselmektedir (Aytaç ve Semenderoğlu, 2014).

Karasu Platosu: Hatay İli'nin kuzeydoğusunda yer almaktadır. Kuvaterner bazaltlarından oluşan genç bir volkan kabartmasıdır. Adı, geliştiği Karasu Vadisi'nden gelmektedir (Ekinci ve Özşahin, 2010). Bu yayladaki bazaltlar halk tarafından “leçe” olarak adlandırılmaktadır (Bilgin, 1969). Karasu Lav Yaylası, Hassa'nın batısından Karasu Çayı Vadisi boyunca Gölbaşı Gölü'ne kadar 402.53 km²'lik bir alana yayılmaktadır (Ekinci ve Özşahin, 2010). Bu volkanik kabartmanın üzerinde birçok noktada patlama çukurları, 25 adet lav püskürmesi ve 10 adet püskürme merkezi bulunmaktadır (Ekinci ve Özşahin, 2010; Toprak vd., 2002).



Şekil 3.2 Hatay'ın Topoğrafik Haritası (Atasoy ve Özşahin, 2013)

Asi Nehri Deltası: Asi Nehri Deltası 30 km² yüzölçümüne, 15 km kıyı şeridinde ve doğu-batı yönünde 5.69 hava genişliğine sahiptir (Özşahin, 2013). Asi Nehri Deltası önemli antik yerleşimleri içerir. Başlıca yerleşimler Asi Nehri'nin deltaya açıldığı noktanın kuzeybatısında yer alan Sabuniye (Orta ve Geç Tunç Çağı), Asi Çayı'nın 1,6 iç kesiminde yer alan Al Mina (Demir Çağı, MÖ 8.-4. yy). deltanın kuzeybatı köşesindeki kıyı şeridi ile Seleucia Pieria ve limanlar (MÖ 4. yy - MS 5. yy)'dır (Öner, 2008).

Nacar Dağı (Habibi) Neccar Dağı: Hatay ilinin merkez ilçesi Antakya'nın doğusunda yer alır. Kuzey ve batıdan Asi Nehri, doğudan Mirasçayı ve Beyazçay suları, güneyden Harnup Çayı, Ziyaret Dağı ve Kale Çayı ile çevrilidir. Erozyon yüzeyi şeklinde gelişen Habibi Neccar Dağı 820 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Dağın şehre bakan tarafı faylarla sınırlandırıldığı için ani bir yükseliş bulunmaktadır. En yüksek noktası 509 m rakımlı Habibi Neccar Tepesidir (Özşahin, 2010). Dağın çevresinde arkeolojik, tarihi ve kültürel açıdan önemli birçok yer vardır.

Kılıç (Kel) Dağı: Kılıç Dağı, Arap levha Mesozoyik istifinin Üst Kretase'de ofiyolitik olarak bindirilmesi veya daha önce kıvrılması sonucu oluşan bir antiklinaldir. Bu antiklinal de bir horst olarak durmaktadır. Antiklinal genel seyrine uygun olarak hem karada hem de deniz kenarlarında faylarla sınırlandırılmıştır. Bu faylar, tabandaki otoktonlarda tepe katmanlarına bağlı olarak minimum 800 m'lik bir yükselmeye neden olmuştur (Yılmaz, 1984). Bu sayede kıyidan 2 ila 2,5 km gibi kısa bir mesafede ani bir yükselişle 1730 m yüksekliğe ulaşan bir yüksekliğe sahiptir (Korkmaz vd., 2010).

Kızıl Dağ: Amanos Dağları'nın güney ucunu oluşturan Kızıl Dağ, güneybatıda Akdeniz'den başlar ve kuzeyde Belen eşiğine kadar uzanır. Neotektonik dönem faylanmaları ile “blok dağ silsilesi” görünümü kazanmış ve kendi içinde bir fay mozaiğine dönüşmüştür. Üst Miyosen'den itibaren çevresindeki alanlara göre yaklaşık 1000 m yükselmiş ve üzerindeki örtü tabakaları hızla aşınmıştır (Yılmaz, 1984). Böylece aşağıdan yukarıya ofiyoliti oluşturan istifin tamamı yüzeylemiştir (Korkmaz vd., 2010).

3.3. İklim ve Bitki Örtüsü

3.3.1. Jeomorfolojik Özellikler

Hatay ilinde Amanos sıradağlarının yüzölçümünü büyük ölçüde kapladığı görülmektedir. Bu bağlamda şehrin %46,1'i dağlar, %33,5'i ovalar ve %20,4'ü platolar ile kaplıdır (Kaymaz ve Özşahin, 2013; TC Hatay Valiliği, 2021).

Hatay'ın en yüksek noktası Mıgır Tepesi (2240 m), en alçak noktası ise deniz seviyesidir. İl, tüm ana ve temel yeryüzü şekillerini içerir. İldeki en önemli dağ Amanos Dağları'dır. Bu dağlar, Antakya-Kahramanmaraş grabeni ile İskenderun Körfezi arasında KD-GB yönünde uzanır. İlin diğer bazı önemli yaylaları ise Kılıç Dağı (Kel Tepe-1730 m), Ziyaret Dağı (1234,5 m) ve Habibi Neccar Dağı (509 m)'dir. İlin en önemli yaylası bir erozyon yüzeyi olarak ortaya çıkan Kuseyr Yaylasıdır. Ayrıca Karasu Vadisi boyunca Kuvaterner döneminde ortaya çıkan genç bir yanardağ kabartması olan Karasu Lav Yaylası bulunmaktadır.

İldeki ova alanları arasında Amik Ovası, Asi Nehri Deltası veya Samandağ Ovası ile İskenderun Körfezi'nin doğusunda yer alan Arsuz, İskenderun, Dört Yol ve Erzin kıyı ovaları bulunmaktadır (Atasoy ve Özşahin, 2013).

3.3.2. İklim Özellikleri

Hatay'da, Akdeniz Havzası'nda olması nedeniyle ve genel olarak deniz etkisine maruz kalan bir konuma sahip olması nedeniyle Akdeniz ikliminin hâkim olduğu görülmektedir. Bu nedenle şehirde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Ancak kıyı şeridi ile dağ sırtları ve yüksek rakımlı yerler arasındaki iklim koşullarındaki bölgesel farklılıklar nedeniyle Antakya'daki iklim koşulları kıyı şeridine göre biraz farklılık göstermektedir. Bu nedenle kıyılarda sıcaklık yüksek değerlere ulaşırken, Antakya'nın iç kesimlerinde daha düşük değerlerde kalmaktadır. Yazların kıyı şeridine göre daha serin geçmesinin nedenlerinden biri, Antakya'da en sıcak ortalamaların kaydedildiği ayların aynı zamanda rüzgârın en hızlı estiği ve en fazla şiddete ulaştığı aylar olmasıdır (Tekin, 2002; Gündüz vd., 2011).

Hatay'da yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen bir iklimin hâkim olduğu gözlenmektedir (Atalay ve Mortan, 2011; Arınç, 2011). İlin yıllık sıcaklık ortalaması 15.1 ile 20 °C arasındadır. Aylık sıcaklık ortalaması en düşük ocak ayında, en yüksek ise Ağustos ayındadır. En yüksek sıcaklık sadece temmuz ayında Hassa, Kırıkhan ve Yayladağı istasyonlarında ölçülmektedir (Korkmaz vd., 2011).

Tablo 3.1. Hatay İline Ait Yıllık ve Aylık Sıcaklık Ortalamaları (°C) (MGM, 2011)

HATAY İLİ MEVSİM NORMALLERİ	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
	Ölçüm Periyodu (1940-2020)												
Ortalama Sıcaklık	8.1	9.8	13.1	17.2	21.3	24.8	27.2	27.9	25.8	20.8	14.3	9.5	18.3
Ortalama En Yüksek Sıcaklık	12	14.4	18.1	22.6	26.5	29.2	31.1	32	31	27.4	20.2	13.7	23.2
Ortalama En Düşük Sıcaklık	4.7	5.8	8.5	12.2	16.3	20.8	23.9	24.6	21.2	15.2	9.5	6	14.1

Hatay'da yıllık olarak yağış miktarları incelendiğinde, Tablo 3.2'de görüldüğü üzere ortalama yıllık toplam yağış miktarı 562.2 ile 1216.3 mm arasında değiştiği görülmektedir (MGM, 2021). Yağışlar en fazla kış aylarında, en az yaz aylarında görülmektedir (Korkmaz vd., 2011).

Tablo 3.2 Hatay İline Ait Yıllık ve Aylık Ortalama Toplam Yağış Miktarları (mm) (MGM, 2011)

HATAY İLİ MEVSİM NORMALLERİ	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
	Ölçüm Periyodu (1940-2020)												
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	15.4	14	13.6	10.3	6.3	2.5	0.7	0.7	4.1	8.6	9.3	13.9	99.4
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	197	170	143	104	81	32	16	18.2	41.1	77.2	100	184	1163.5



Şekil 3.3 Hatay'ın Fiziki Haritası (NKFU, 2021)

3.3.3. Hidrografik Özellikler

İlin yüzey suları akarsular, göller, kaynaklar, şifalı sular ve Akdeniz'dir. Başta Asi Nehri olmak üzere Afrin ve Karasu çayları olmak üzere irili ufaklı birçok akarsu vardır. Diğer önemli yüzey suyu kaynakları arasında sayıları son yıllarda artan baraj ve göletlerin yanı sıra az sayıda ve küçük doğal göller bulunmaktadır. Amik Gölü kuruduğu için ilde büyük bir doğal göl bulunmamaktadır. Yıl boyu doğal göller Balık (Gölbaşı), Yenişehir, Kanlıören, Aygır, Karagöl ve Burnaz'dır. Özellikle Amanos Dağları kaynaklar açısından zengindir. Ayrıca ilin batısını iyice çevreleyen Akdeniz, yüzey suları açısından en önemli doğal hidrografik bileşendir. Sağladığı turistik ve ekonomik avantajların yanı sıra ulaşım faaliyetlerinde kullanılan limanları ile de hayati bir öneme sahip olan Akdeniz, kıyı şeridi başta olmak üzere tüm il için büyük bir zenginlik ve refah kaynağıdır (Karataş, 2010).

3.3.4. Toprak Özellikleri

Hatay toprak türleri açısından da çeşitlilik göstermektedir. İlde toprak taksonomisine göre toprak nem rejimi kuru, toprak sıcaklık rejimi termiktir (Kılıç vd., 2008). İlde toprak taksonomisine göre 7 toprak serisi bulunmaktadır. Bunlar:

- i. Alfisoller,
- ii. Andisoller,
- iii. Entisoller,
- iv. Inceptisoller,
- v. Mollisoller ve
- vi. Vertisoller'dir.

3.3.5. Bitki Özellikleri

Hatay, Türkiye'nin fitocoğrafyası ve flora bölgelerinin dağılımına göre Holarktik Flora Krallığı'nın Akdeniz Bölgesi sınırları içinde yer almaktadır (Atalay, 1994). İklim karakterinin bitki örtüsü özelliklerine etkisi Hatay'da yoğun olarak hissedilmektedir. İlin doğal bitki örtüsü iklim özelliklerine paralel olarak orman olmakla birlikte birçok bölgede ormanlar tahrip olmuş ve yerini makilere bırakmıştır. Makilerin tahrip olduğu alanlarda odunsu bitkilerden oluşan garnitür grupları bulunmaktadır. Günümüzde uzak bölgelerde Pinus pinea, Pinus nigra, Abies, Oak ve Juniperus gibi karışık ormanlar insan tahribatından korunmaktadır (Korkmaz vd., 2011).

Hatay ilinde defne ağacının özel bir yeri vardır. Defne bitkisi genel olarak Türkiye açısından özelde ise Hatay İli açısından özel bir öneme sahiptir. Dünyada defne yaprağı talebinin %90'ına yakını Türkiye'den karşılanmaktadır. Defne, Türkiye'nin tıbbi ve aromatik bitkiler bağlamında ihracatın %24'ünü meydana getirmektedir. Hatay'ın gerek tarihsel ve kültürel geçmişinde ve gerekse de ekonomik yaşamında kayda değer bir yere sahip olan defne, il orman yüz ölçümünün %40'ını meydana getirmektedir (Semerci ve Çelik, 2017). Ancak bu ağaç küçük olması nedeniyle inşa malzemesi olarak kullanılmadığı, yalnızca dekoratif malzeme olarak kullanıldığı gözlenmektedir. Ancak defne ağacı yağı ve yaprağı açısından birçok gıda ve kozmetik alanlarında kullanılmaktadır.

Antakya bölgesindeki evlerde sert ve dayanıklı ahşap malzemelerin kullanıldığı gözlenmektedir. Özellikle pencere ve kapılarda bu bağlamda dayanıklı ağaçlardan

faydalanıldığı görülmektedir. Ancak Geleneksel Antakya Evleri'nde, taş malzemelere, ahşap malzemelerden daha çok fazla yer verilmiştir. Zira Antakya bölgesinde ağacın az olması ve ahşap malzemelerin genelde dışarıdan başka bölgelerden getirildiği görülmektedir. Bu evlerde faydalanılan ahşap malzemeler, genellikle şehrin kendi bünyesindeki ormanlardan ve yakın çevresindeki ormanlardan elde edilmektedir. Antakya'da en çok bulunan ağaçlar ise karaçam, kızılcam, köknar ve sedir olduğu ifade edilmektedir. Pencere, kapı ve dolap doğramaları için kızılcam, köknar ve sedir ağaçlarının sıklıkla kullanıldığı gözlenmektedir (Soysal vd., 2016).

Antakya evlerinin avlusunda ise çeşitli bitkilerin yetiştirildiği görülmektedir. Avluda yetiştirilen bitkiler aşağıda sıralanmıştır (Salıcı vd., 2007):

- i. Defne (*laurus nobilis*),
- ii. Hurma (*phoenix sp.*),
- iii. Turunç (*citrus aurantium*),
- iv. Portakal (*Citrus sinensis*),
- v. Mandalina (*citrus rediculata*),
- vi. Nar (*punica granatum*),
- vii. Limon ağacı (*citrus lemon*),
- viii. Erik (*prunus domestica*),
- ix. Mersin (*Myrthus communis*),
- x. Kolanya çiçeği (*cestrum noctornum*),
- xi. Muşmula (*mespilus germanica*),
- xii. Yeni dünya (*eriobotria japonica*),
- xiii. Dut (*morus sp*)
- xiv. Zeytin (*olea europaea*),

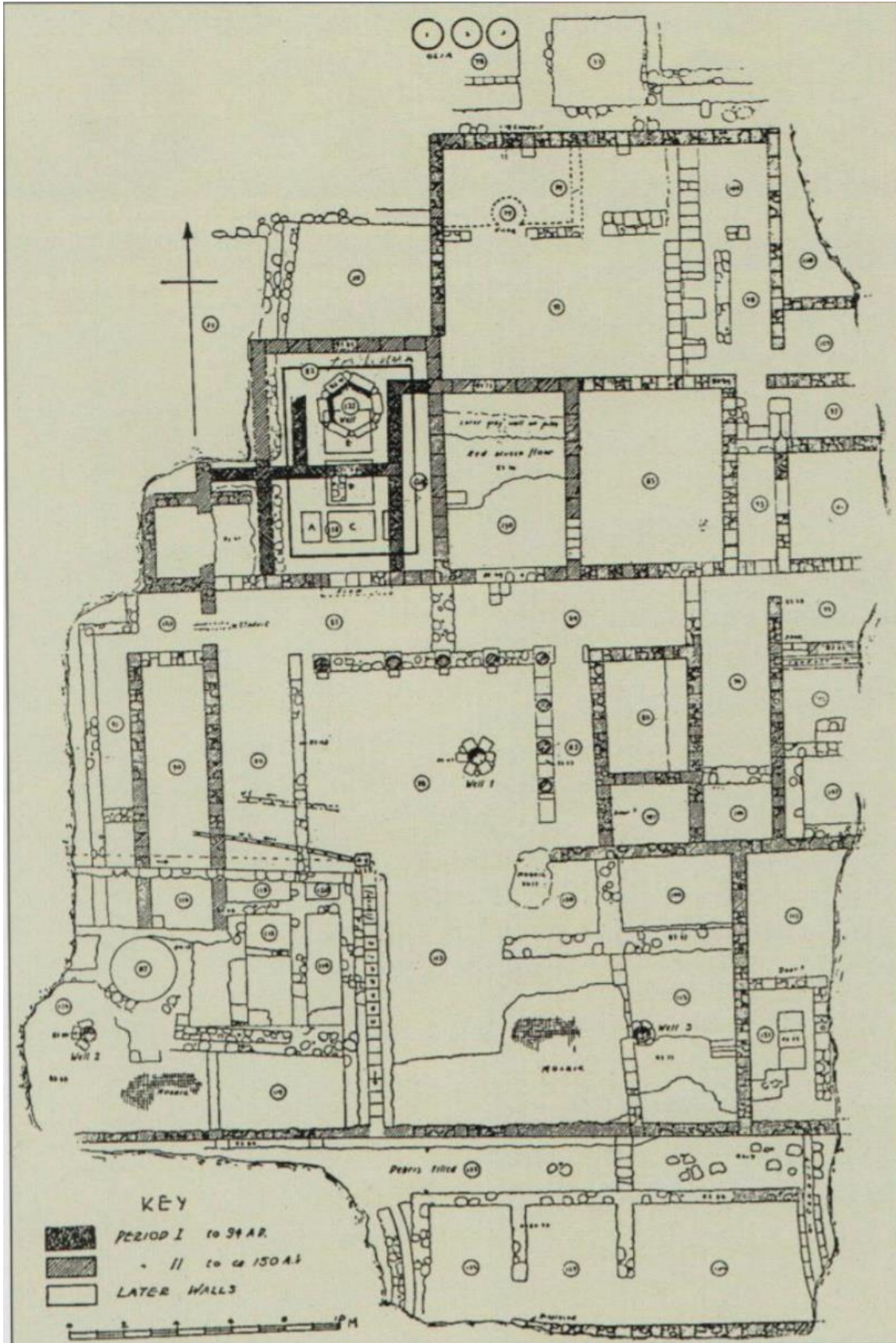
Ayrıca evlerin avlusunda gölgelik yapmak için mutlaka asmanın kullanıldığı görülmektedir. Bahse konu bitkiler genellikle avlu duvarı kenarlarına dikilir. Geniş olan avlularda ise ilave olarak nane, maydanoz, domates gibi yeşillikler ekilen küçük bir bahçe mevcuttur (Salıcı vd., 2007).

4. GELENEKSEL ANTAKYA EVLERİNİN MİMARİ ÖZELLİKLERİ

4.1. Plan Özellikleri ve İç Mimari Öğeler

Antakya, Harbiye ve yakınlarında 1932- 1939 arasında yapılmış olan kazılarda bulunan ev kalıntılarının Roma Dönemi II. ve I V. yy.lara kadar dayandığı tespit edilmiştir. Yapılmış olan bütün bu kazı faaliyetlerinde sağlanan buluntular, Antik Çağ Antakya'sına ait evlere yönelik bilgiler vermektedir. Şekil 3.4'te görüldüğü üzere Antik Çağ Yunan evi plan şemasının daha gelişmiş hali olan ve o dönemin etkilerini barındıran Roma Çağı evlerine benzemektedir (Öztan, 1968). Bu planda, konutun içinde bir boşluktan (atrium), ı ışık ve havanın alındığı, genel karakteri ile dışa kapalı ancak içe dönük bir mimariye sahip olduğu görülmektedir (Emir, 2006). Bu evlerde avlu daima konut planının temelini teşkil etmiştir. Odalar ise avluya yönelmekte, oradan ı ışık ve hava almaktadırlar (Sahillioğlu, 1999; Bozkurt, 2019).

Antakya eski konut dokusunda kendine has özelliklere sahip evler, plan organizasyonları ve mimari unsurlar açısından aynı mimari üslupla inşa edilmiş ortak özelliklere sahip benzer yapılardır. Evler genel olarak plan kuruluşu açısından aynı şemada ancak avlu çevresinde büyüklük, yön ve konum açısından farklı çözümler sunmaktadır. Genellikle avlunun bir tarafında bulunan odalar, mutfak ve mutfak, hamam gibi hizmet hacimleri avlunun diğer tarafında ayrı bir kütle oluşturmaktadır. Eski Antakya evlerinde avlu, uzun yaz mevsiminde günlük yaşamın büyük bir bölümünün geçirildiği, sokakla doğrudan ilişki kuran ve hacimleri birbirine bağlayan bir toplanma ve dağıtım yeri olarak Türk evinde sofa görevi görmektedir. Avluyu takip eden bir köşede seki yer almaktadır. Çok amaçlı olup üzeri kesme taş, mermer veya desenli çini mozaik ile kaplı olup günlük hayatın döndüğü yerdir. Avlunun uygun bir bölümünde üst katlara ulaşımı sağlayan dış merdiven bulunmaktadır. Genellikle duvar içine yerleştirilmiş masif taş basamaklardan oluşan merdiven, üst kattaki odaları birbirine bağlayan bir koridora ulaşır. Odaların büyüklük ve süsleme açısından en değerli olanları genellikle avlu katındadır (Demir, 2016).



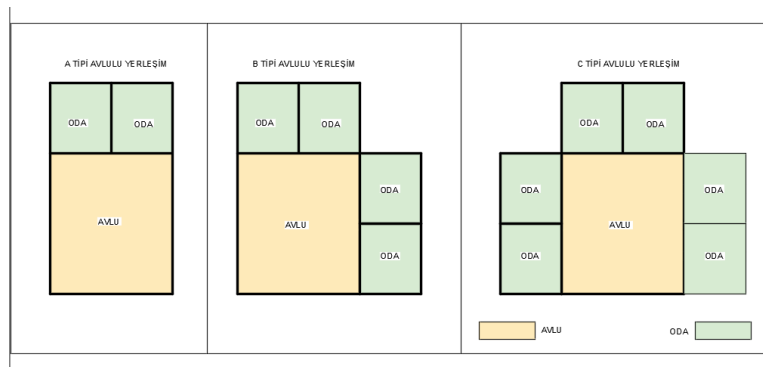
Şekil 4.1 Avlulu Ev (Demir, 1996)

Her evin bir selamlık odası vardır. Genellikle diğer odalardan daha geniş ve süslü olan, aynı zamanda aile reisinin ikamet ve kabulüne tahsis edilen bu görkemli oda, ailenin ekonomik ve sosyal durumunun bir göstergesidir. Eski evlerde yemek, yatak, oturma ve misafir odaları ayrı değildir. Selamlık odası dışında her oda tüm hizmetleri almaktadır. Odaların girişinde eşik adı verilen bölüm sol tarafta ayakkabılar için ayrılmıştır (İpek, 1991).



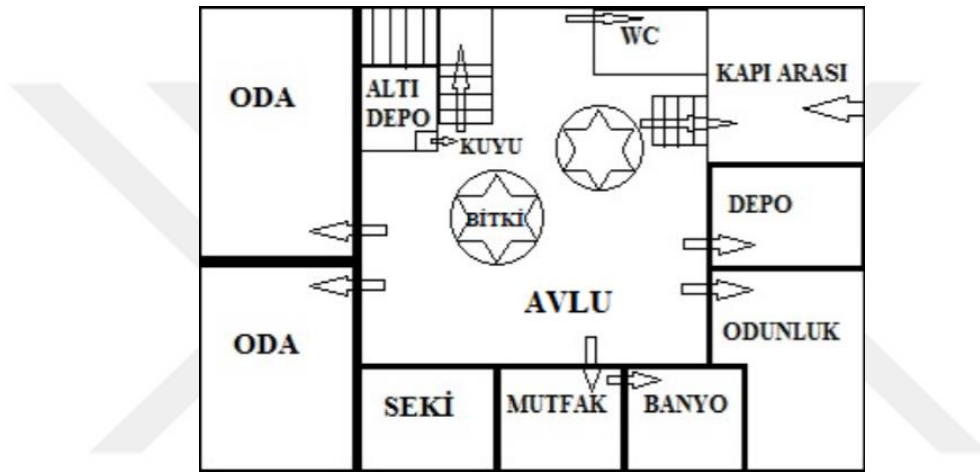
Şekil 4. 2 Antakya Evlerinden Bir Avlu Örneği (Cengiz, 2014).

Antakya Evlerinin planlarına bakıldığında Şekil 3.6’da görüldüğü üzere avlu konutların temel taşı konumundadır. Merkezi bir konuma sahip olan avlunun etrafına çeşitli sayıda odaların yerleştirildiği görülmektedir (Arıman, 2002; Akbay, 2006).



Şekil 4. 3 Antakya evi plan tipolojisi a tipi: odalar avlulun bir tarafında, b tipi: odalar avlunun iki tarafında, c tipi: odalar avlunun üç tarafında (“Arıman, 2002” kaynağındaki bilgilerden faydalanılarak yazar Semanur Dönmez tarafından çizilmiştir).

- i. Orta avlulu yerleşim: Evin avlusu yapı kitlelerinin ortasında yer almaktadır. Bu en yaygın kullanılan yerleşimdir. Bu yerleşimde yapının iki ya da üç taraftan evin farklı hacimleriyle çevrildiği görülür (Şekil 3.6).
- ii. İç avlulu yerleşim: Avlu evin ortasında bulunmaktadır. nun yapının ortasında yer aldığı ve dört yönden yapı ile çevrili olduğu iç avlulu yerleşim, çok yaygın değildir. Sokaktan avluya ulaşım ya aynı düzlemde olmakta ya da avlu sokak seviyesinden bir-iki basamak aşağıda yer almaktadır. Konutun avluyu çevreleyen hacimleri ise avludan bir-iki taş basamak ile yükseltilmiştir. (Şekil 3.7)



Şekil 4. 5 Antakya Evlerinde İç Avlulu Yerleşim Düzeni (Bozkurt, 2019).

Çalışmanın devamında plan özellikleri kapsamında Antakya evlerinin iç mimari öğeleri ele alınmıştır. Antakya evlerinin planları incelendiğinde bu evlerin konut içinde mutfak (Antakya ağzında “Matmah”), eşiklik, kitabe, mahmel, kerevit, mabeynin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda aşağıda bu kısımlar açıklanmıştır (Demir 1996).

4.1.1. Matmah (Mutfak)

Matmah: Antakya’da mutfağı Antakya ağzında “ Matmah” olarak ifade edilir. Mutfaklarda küllükler bulunur. Bu küllüklerde hem yemekler pişirilir hem de küllükten alınan küller suya karıştırılarak çamaşırlar yıkanır. Genelde geleneksel Türk evlerinde sabit bir şekilde bulunan ocaklar Antakya Türk evlerinde iklim koşullarından dolayı sabit bir konuma sahip değildir (Demir, 1996).

Antakya evlerinde mutfak diğer odalardan ayrı bir çatı altında bulunur ve buraya avludan ulaşılır (Arıman, 2002).



Şekil 4.6 Gazi Paşa Mahallesi’ndeki Bir Mutfaktan Görünüş (Arıman, 2002).

4.1.2. Eşiklik

Evin salonuna avludan girilirken eşiklik adı verilen bölümden geçilmektedir. Bu bölümde ayakkabılar çıkarılmaktadır ve bu bölüm evin avlusunu salonundan ayırmaktadır. Kapının ön kısmında ise “atabe” adı verilen ve yerden yüksekliğinin 15- 20 cm olduğu bir taş bulunmaktadır. Eşiklikten salona çıkılırken 30- 40cm’lik bir basamak bulunmaktadır. Yerlerin genellikle karo mozaikten olduğu görülür (Demir, 1996).



Şekil 4.7 Eşiklik (Demir, 1996).

4.1.3. Kitabe

Eşiklikten girilince yan tarafta günümüzde portmanto olarak kullanılan bir bölüm olarak kitabe adı verilen ahşap kapaklı bir yapı kullanılmaktadır. Bu dolaba ayakkabılar, avluda kullanılması düşünülen eşyalar konulmaktadır (Arıman, 2002).

4.1.4. Mahmel

Duvarlara gömülü olarak bulunan ve içine yatak ve yorgan gibi malzemelerin konulduğu mahmel adı verilen bölümler bulunmaktadır. Ayrıca önü bir perde ile kapalı halde olabildiği gibi raflardan oluşan bir dolap şeklinde de olabilmektedir. Bu dolaplardan ahşap yapılı olanlar üzerinde çeşitli motifleri barındırmaktadır. Bu dolaplar sade ağaç yapıdan ince işlemeli olabileceği gibi, üzeri kahverengi, sarı, açık yeşil, pembe ve kırmızı gibi renklerden motiflerle süslenmiş halde de olabilmektedir. Bazen odalarda bu yapılar odanın bir iç cephesini boydan boya kaplayabilmektedir (Demir, 1996).



Şekil 4.8 Mahmel Örnekleri (Kutlu, 2018).

4.1.5. Kerevit

Her odanın içinde mevcut olan bu yapı aslında oturma için kullanılan divanlardır. Bu yapılar taştan yapılabildiği gibi tahtadan da yapılabilmektedir. 2-3 metre uzunluğunda olabilen kerevitlerin üzerinde minderler konularak oturulur. Odanın iç kısmını çevreleyen kerevitlerin üzerinde terek adı verilen raflar bulunmakta ve bu raflar pencere üst kısmında bir yüksekliktedir (Demir, 1996; Bozkurt, 2019).



Şekil 4.9 Kerevit (Arıman, 2002).

4.1.6. Mabeyn

Her eski evde olmamakla beraber ve bazı eski evlerin odasında bulunan dolaplardan biri, dolap şeklinde kullanılmaz, üst kata veya odanın üstünde bulunan taht adı verilen bölüme çıkmak amacıyla kullanılan ahşap bir merdiven olan aralığa açılır. Bahse konu aralığa halk dilinde mabeyn’ adı verilmektedir. Mabeynin kapakları yine diğerler dolaplar ile aynı büyüklüğe ve aynı süslemelere sahiptir. Bitişik olan iki odanın arasında bulunan ve gizlenmiş bir geçit gibi görevi olan bu bölümün alt kısmının odunluk olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca taht kısmının da yatak odası olarak kullanıldığı görülmektedir (Arıman, 2002).



Şekil 4.10 Kuseyr Ailesi Evindeki Mabeyn Kapağı Görünüşü (Demir, 1996).

4.1.7. Tavanlar

Odayı çevreleyen sedirler ve pencerelerin üst seviyesini takip eden raflar, odanın mimarisini ve süslemesini tamamlayan sabit unsurlardır. Eski Antakya evlerinde odaların tavanları yüksektir ve bu tavanlar, çıtaların üzerine sıklıkla çivilenen çıtaların sıvanması veya iki katlı evlerde alt yüzeyin ahşap plakalarının döşenmesi ile elde edilir (Soysal vd., 2016). Bazı evlerin tavanlarında kayık üslubunun uygulandığı, göbeklerin çeşitli üsluplarda yapıldığı ve süslemelerinde çeşitli motiflerin olduğu görülmektedir. Bazı evlerde ise renkli camların pencerelerin kemerli kısımlarında kullanıldığı görülmektedir (Tekin, 2011). Yüksek tavanlı eski Antakya evleri, her biri bir başyapıt olan, etkileyici ve güzel yüzeylere sahip, farklı formlarda yerel motiflere sahip veya çeşitli tarzlarda göbekler yapılarak oluşturulmuş tavan tiplerine sahiptir. Evlerin çatısı ahşap malzemeden olup, üzeri Türk (yivli) kiremitle kaplanmıştır. Osmanlı dönemindeki avlu üslubuyla Suriye bölgesi evlerini andıran evler, ahşap kullanımı, çini yapı üslubu ve yerel motiflerle eski dönem Suriye mimarisinden ayrılmakta ve bu sayede Türk mimarisinin izlenimini vermektedir (Tekin, 2002).

4.1.8. Seki

Odalardan bir tanesinin önünde ve köşeyi çevreleyen ve yerden 40- 50 cm kadar yüksekliği olan geniş alana “seki ” adı verilmektedir. Sekinin üzeri, kesme taş, mermer veya desenli karo mozaik ile kaplanır. Günlük yaşam içerisinde oturma ve yemek yeme yeri şeklinde kullanılan sekinin düğünler veya özel günlerde ise damat ve gelinin veya çalgıcıların veya mevlit okuyanların oturduğu yer olarak kullanıldığı görülmektedir (Demir, 1996).



Şekil 4.11 Avluda Seki Örneği (Hinti, 2020).

4.1.9. Mahzen

Evlerde diğerk yapı elemanlarına kıyasla daha az bulunan, eski zamanlarda askerlerin saklanmak için kullandıkları bölüme mahzen adı verilmektedir. Arıman (2002) yapmış olduğu araştırmasında “hazin” başlığı altında ele almış olduğu mahzen bölümü ile ilgili olarak “avludan taş bir merdivenle inilen, bir odanın altında bulunan, her yanı kapalı sığınak biçimindeki yer” şeklinde bir tanımlama yapmıştır (Arıman, 2002).



Şekil 4. 12 Mahzen Örnekleri (Kutlu, 2018).

Sadece Antakya’nın eski evlerinde görülen bu mimari öğeler yeni evlerde görülmektedir. Ayrıca eski evlerin giderek tahrip olması ve bakımsız kalması nedeniyle yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. İçinde bulunduğumuz dönemde yaşam şartlarının değışmesiyle beraber insanların gereksinimleri de farklılaşmakta ve bunun sonucunda geleneksel olan varlıklara ilgi azalmaktadır. Örneğin bazı eski evlerde taş kaplamaların yerini seramik kaplamaların aldığı görülmektedir. Benzer şekilde eski taş duvarların yerine tuğlalar ile örülmüş duvarların olduğu evler de bulunmaktadır. Avlu içindeki havuzların da orijinal yapısını kaybettiği görülmektedir. Günümüzde bazı evlerde mahmel kapaklarının yağlı boya ile boyandıkları, eski süsleme ve nakışlarını yitirdikleri, orijinal halini kaybettiği görülmektedir. Aynı şekilde tavanların da eski güzel görünümlerini kaybettiği gözlenmektedir (Arıman, 2002).

4.2. Cephe Özellikleri ve Dış Mimari Öğeler

Antakya evleri bulundukları sokaklar boyunca kümeler halinde, savunma amaçlı ortak duvarlarla, sokakların dışında boşluk olmayacak şekilde düzenlenmiştir. Bağımsız binaların tamamı bahçelidir. Sokak yönünde bir avlu duvarı şeklindeki cephe, iç mekandaki yaşamı gizlemek için tasarlanmaktadır. Bu duvardaki tek boşluk kemerli kapıdır. Pencereleler en üst katta yer almaktadır. Günlük hayatın büyük bir bölümünün geçtiği avluya caddeden açılan ve taş döşeli bir kapı ile ulaşılır. Tüm benzer evler avlu düzenine sahip olup, ısınının etkisini azaltmak için narenciye ile gölgelendirilmiştir.



Şekil 4. 13 Antakya Evlerinin Dış Cephesi Örnekleri (Sargın ve Dinç, 2017).

Antakya evlerinde çıkmalar, çıkmaları taşıyan profillendirilmiş taş konsollar, çıkmaların üzerinde bulunan ahşap panjurlar, kapaklar, kafesler ile yabancı gözlerden ve sokaktan korunan pencereler, cumbalar ve uzun saçaklar evlerin dış cephesi elemanlarıdır (Büyükmihçi, 2001). Çalışmanın bu bölümünde duvar, kapı, pencere, cumba gibi Antakya evlerinin dış cephe unsurları açıklanmıştır.

4.2.1. Kapılar

Sokaklara açılan kapılar, gerek evi dış dünyadan ayırmak ve gerekse de evi dış etkilere muhafaza etmek maksadıyla, dayanıklılık, boyut ve şekil bakımından iç kapılara nazaran daha farklı bir biçimde imal edilmişlerdir. Ahşaptan imal edilmiş olan bu kapılar, tek ya da iki kanatlıdır (Bozkurt, 2019).

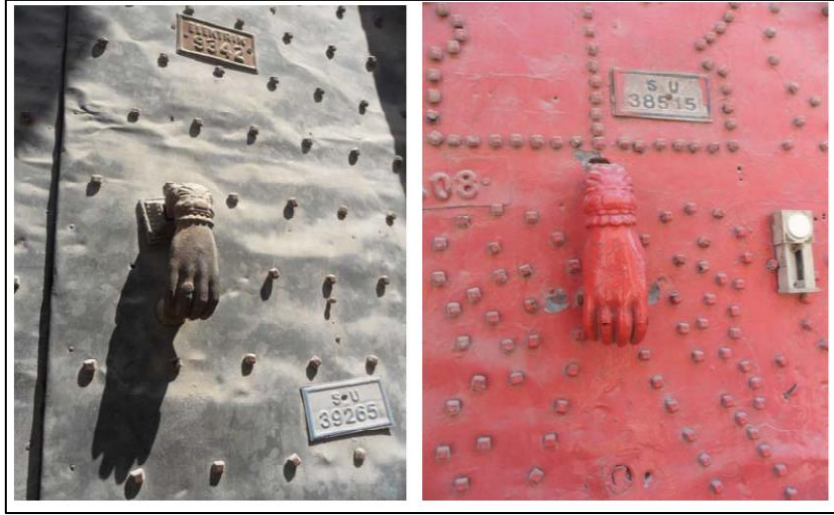
Kapıların kanatları, kalın tahtaların yan yana getirilmesiyle, büyük başlı çiviler ile alt, orta ve üst bölümlerde bulunan kuşakların birleştirilmesi ile oluşturulur (Çakma kapı). Büyük başlı

olan bu çivilerin haricinde kapının üzerinde ayrıca bir motif olarak görünme özelliği bulunur. Kapıların tutamakları ve tokmakları, üzerinde bulunan süs rozetleri bronz ya da demirden imal edilmiştir. İki halka biçiminde olan bu tokmaklar kapıyı açarken çekmek ya da kapıyı çalmak maksadıyla kullanılmaktadır. Menteşeler ve kilitlerinin genelde sıcak demircilik işi olduğu görülür. Tek kanatlı olan kapıların genişliklerinin 80-90 cm arasında olduğu, çift kanatlı kapıların genişliğinin ise takriben 120 cm olduğu görülmektedir. Kapıların yükseklikleri ise asgari 200 cm düzeyindedir. Kapıların kanadının imalinde ahşap malzeme kullanılır ve çoğunlukla çam ağacından imal edilir. Genellikle kapıların kanatlarından sağda bulunan kanat kullanılır. Sol kapı kanadının üzerinde dikine bir yakanın olduğu görülür. Daha geniş ve yüksek kapı kanatlarında ise, kanatlardan birinde açılan normal boyutlara sahip bir kanat mevcuttur ve esas açılan kanattır (Enikli kapı). (Hinti, 2020).



Şekil 4.14 Ahşap Dış Kapı Örnekleri (Hinti, 2020).

Evlerin kapılarının ahşap ve madeni oyma süslemeleri bakımından çok zengin olduğu görülür (Hinti, 2020). Ahşaptan yapılan, çoğu evde metal plakalarla da kaplanan ve bronz döküm bayan elinden, yüzük veya diğer özel şekillerden yapılmış metal bir kapı tokmağı bulunur (Tekin, 2011).



Şekil 4. 15 Demir Dış Kapı Tokmak Ve Çivi İşlemeleri (Yoldaş, 2014).

4.2.2. Pencereleler

Antakya'da pencerelere "taka" denir. Üstleri kemerli olan pencerelerde, duvar kalınlığına açılan iki kanatlı pencere doğramaları, boşluğun avlu tarafında yer almaktadır. Pencereleler arasındaki boşluklardan bir veya birkaçında, avluyu aydınlatmak için genellikle fener boşluğu olarak adlandırılan taş duvar yapısının içinde oluklar vardır. Başları çeşitli profiller ve taş işlemlerle süslenmiş olan bu oyuklar, Hristiyanların yaşadığı evlerde de ibadethane işlevi görmektedir. Aynı zamanda Hristiyanların yaşadığı evlerde ibadet yeri olarak da hizmet vermektedir. Aynı şekilde Müslüman evlerinde de adak yeri olarak kullanılmaktadır (Demir, 2016). Antakya evlerinde pencerelerin ebatları diğer bütün yapı elemanlarında olduğu gibi insanların rahatlıkla kullanımına uyumlu olacak şekilde tasarlanmıştır. Tepe pencerelerinin haricindeki oda pencereleri, takriben 1/2 oranında, 120 -150 cm yüksekliğinde ve 80 cm genişliğindedir. Geç dönemlerde ve genellikle büyük Antakya evlerinde, bu ölçüler azami 200 cm yüksekliğe ve 100 cm genişliğe kadar artmıştır. Evin odalarında genellikle 3 veya 4 pencere bulunur. Bununla birlikte sokağa taştan odalarda ise ilave olarak köşe pencerelerinin yapıldığı da görülür. Büyük evlerde ve konaklarda, oda büyüklüğü ile doğru orantılı şekilde, 20 kadar pencerelerin yapıldığı görülebilmektedir (Kahraman, 1997).



Şekil 4. 16 Pencere Örneği (Yoldaş, 2014).

Bazı odaların pencerelerinde çok daha küçük ikinci bir pencere alanı vardır. Türk konut mimarisinde tepe penceresi veya çatı penceresi olarak bilinen bu mekanlara Antakya'da güvercinlik denir. Oda tarafında sadece basit cam işçiliği ve kapaklarla korunan güvercinliğin avlu cepheleri, her biri farklı motiflerle oyulmuş gül oymacılığı ile süslendiği görülebilir (Demir, 2016).



Şekil 4.17 Güvercinlik Örneği (Ezdeşir, 2020).

4.2.3. Cumba

Zemin katındaki sağır dış duvarların doğal yol planına uygun şekilde meydana getirdiği plan şekline rağmen üst kat "cumba ve şahnişin" olarak adlandırılan çıkmalar ile genişlemiştir (Soysal vd., 2016). Bunun sonucunda uygun yönlendirmeler ile kare ya da kareye yakın planlı odaların inşa edilmesi imkânı sağlanmıştır.

Cumba, avludaki içe dönük yaşamının tersine, evin dış dünyayla iletişime imkân sağlayan bir mekân olarak öne çıkmaktadır. Karşılıklı olarak iki komşu evin cumbalarının birbirlerine çok yakın bir şekilde olması komşuluk ilişkilerinin çok yakın olmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca cumbalar sayesinde alt katın duvarları yağmurdan korunabilmektedir (Kahraman, 2000).



Şekil 4.18 Cumba Örneği (Hinti, 2020).

4.2.4. Saçak

Çatı saçaklarının yapımında malzeme olarak ahşapların kullanıldığı görülmektedir. Saçaktaki dikine çıtalar ile bölünmeler ve bahse konu çıtaların saçak köşelerinde yelpaze şeklinde açılarak içe ya da dışa bir noktaya doğru toplanması ile oluşan formlar, saçığın, yapının dış görünüşüne estetik olarak da farklı bir değer kazandırılması sağlanmıştır (Kahraman, 2000).



Şekil 4.19 Saçak Örneği (Hinti, 2020).

4.2.5. Avlu

Antakya Evlerinin planlarında avlu evi temel taşıdır. Merkezi bir konuma sahip olan avlunun etrafına çok sayıda odaların yerleştirildiği gözlenmektedir (Arıman, 2002). Avlu Antakya evlerinde çoğunlukla üstü açık kare ya da dikdörtgen şeklinde dizayn edilmiştir. Eve ait odalar bu avlunun iki tarafına sıralanacak şekilde yerleştirilmiştir. Bilhassa yaz aylarında serin olması nedeniyle hane halkın zamanının çok büyük bir kısmını avluda geçirir (Akbay, 2006). Şekil 3.5’te de görüldüğü üzere avluların bir özelliği de ortasında mermerden yapılan ve “bürke” adı verilen fiskiyeli bir havuzun ya da bir kuyunun bulunmasıdır (Salıcı vd., 2007; Cengiz, 2014).

Avluda birçok meyve ağacı (nar, portakal, turunç vb.) yetiştirilmektedir. Ayrıca avluda asmalar ile gölgelik yapılmaktadır. Ağaçlar genellikle duvar kenarlarında dikilidir. Avlunun bir bölümünde çeşitli yeşilliklerin yetiştirildiği küçük bir bahçede mevcuttur (Salıcı vd., 2007).

4.3. Yapım Tekniği

Antakya bölgesinde taşın kolay bir şekilde elde edilmesi nedeniyle evlerin yapımında taş işçiliğinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Yer döşemelerinde, kemerli boşluk teşkilllerinde, duvar yapımında ve duvarların kaplanmasında taşlar kullanılmıştır. Avlu ve oda girişlerinde, eşiklerde genellikle kesme taş ya da mermer kullanılmıştır (Asarcıklı, 1989). Duvarların yapımında taşların yanı sıra toprak kerpiç yapıların da yer yer kullanıldığı görülmektedir (Hinti, 2020).

Antakya evlerinin iç tasarımında önceki bölümlerde ifade edildiği gibi gömme dolaplar, mahmel adı verilen yüklükler, tavan, bazen tüm duvarlar, kuş pencereleri ahşap süsleme teknikleri imal edilmiştir (Arıman, 2002). Evlerin avlularında bulunan merdivenlerde kapı tokmakları ve kilitlerinde, pencerelerin dışında demir işçiliğinin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca Antakya eski evlerine ait sokak kapılarından birçoğu, ferforje tekniğiyle imal edilmiştir (Arıman, 2002).

Kapılarda, pencerelerde, kuş ve fanus takalarındaki boşlukların taş kemerler ile geçildiği görülmektedir. Giriş kapılarının üstlerinde, taş işçiliğinin özgün örneklerini görülebilir. Ayrıca odaların içindeki dolaplar, yüklük (mahmel) boşluklarında 0. 50- 1. 00 m kalınlıkta olan taş duvara ankastre (gömme) olarak yerleştirilerek elde edilmiştir (Hinti, 2020).

Günümüze dek kalmış tek veya iki katlı geleneksel Antakya evlerinin temel olarak iki tipte yapı sistemine sahip olduğu görülmektedir. Bunlar yığma taş sistemi ve alt kat yığma taş-üst kat ahşap karkas arası dolgu sistemleridir (Erdoğan, 1996):

- i. Yığma taş sistem: Buna göre geleneksel Antakya evinin tamamı taş ile inşa edilir. Yığma şeklinde taştan yapılmıştır. Bu sistem alt katı yığma taş, üst kat ahşap karkas arası taş dolgu sisteme göre daha az yaygın olarak tercih edilmiştir.
- ii. Alt katı yığma taş, üst kat ahşap karkas arası taş dolgu sistem: Bu sistemde üst katta genel olarak cumbalar kullanılır. Alt katta ise yığma taş ile yapılmış sistem vardır. Bu sistemin daha yaygın olarak tercih edilmiş olduğu görülmektedir.

Antakya evlerinin çatısının genelde ahşap malzemeden yapıldığı görülür ve üzerinde alaturka olukluları bulunmaktadır. Çatılarda iki yana meyilli kiremit kaplama kullanılmaktadır. Burada

bahsedilen örtü sistemi 2. derece deprem bölgesi olan Antakya açısından, deprem için alınan önemli bir tedbirdir. Avluların ve zemin katların ise zemini kesme taşlarla kaplanarak sıcak iklim şartlarına karşı serinletici etki yapan bir çözüm ortaya konmuştur (Demir, 1996).

Genel olarak Antakya evlerinde ana yapıda taşıyıcı moloz taş duvarlar kullanılmıştır. Bunun sebebi o zamanlar bilinen en uygun, güvenilir ve kullanımı yaygın olmasındandır. Bu yapım tekniği taş ocaklarından çıkarılan taşların herhangi bir işleme uğratılmadan doğrudan kullanılmasıyla oluşur. Kumtaşı, kalker ve granit gibi taş türlerinin kullanıldığı moloz taş duvarlar; temel, bodrum kat, birinci kat, istinat yapıları ve bahçe duvarlarında kullanılır. Kullanılacak taşlar harçla birbirine kenetlenir. Harçlı duvarlar arasında örgü yönünden en kolay ve ucuz olan duvar türüdür.



Şekil 4.20 Moloz Taş Duvar örneği (fot: Semanur Dönmez, yıl: 2021)

Yapılarda ortalama 50cm kalınlığında moloz taşlardan yapılmış taşıyıcı duvarlar, bu duvarların dışına 10-15cm kalınlığında ince yönü taş duvar örülüdür. Genel olarak kaplamalarda Halep taşı kullanılmıştır.

İç bölme duvarlarda ise briket ve tuğla duvarlar kullanılmıştır. Duvarlar ve tavan kırıklı sıvalıdır. Dış duvarların bazı tarafları ise sıva ile sıvanmıştır. Yapılardan bazıları için sonradan kat eklenmiştir.

5. YAPILARDA FİZİKSEL ÇEVRE DENETİMİ BAĞLAMINDA ISI, NEM ETKİSİ VE İLGİLİ STANDARTLAR

5.1. Yapıda Isı Kavramı ve Isı Kayıpları

Yapılar söz konusu olduğunda iç konforu belirleyen en önemli parametre iç ortam sıcaklığıdır ve iç-dış ortam ısıları ayrı şekilde incelenmelidir.

5.1.1. İç Ortam Isıları

Kullanıcılardan kaynaklanan ısılar genellikle yemek yapma, aydınlatma, sıcak su sistemlerini kapsamaktadır. TS 825 kapsamında söz konusu ısılar aylık ortalama iç kazançlar açısından ısı kazancı olarak değerlendirilir. Yapı içinde kullanıcıların konfor alanının yakalanabilmesi için hem iç hem de dış ortamdaki ısı geçişlerinin dengeli olması gerekir. Aynı zamanda mevsim özelliklerine ve konuma göre de kayıpların değerlendirilmesinde yarar vardır.

5.1.2. Dış Ortam Isıları

Hem güneşten hem de iklimden kaynaklı olan ısılar genellikle dış ortam ısısı olarak kabul edilmektedir. Güneş ışıınımı nedeni ile ısı yayılmakta, yeryüzünün her bir bölümü ısınmaktadır. Yapının doğal şekilde ısınabilmesi için pencere gibi saydam olarak kabul edilen yapı malzemelerinden güneş ısısı geçmektedir. Dış ortam ısıları ise TS 825 kapsamında ısı kazancı olarak değerlendirilmez.

İklim nedeni ile ortaya çıkan ısı gerek dışarıdaki hava sıcaklığından gerek ise rüzgarın yönünden ve şiddetinden etkilenmektedir. Yapı bileşenleri aracılığı ile yapı içine ulaşan ısı yapının soğumasına ya da ısınmasına yardımcı olur.

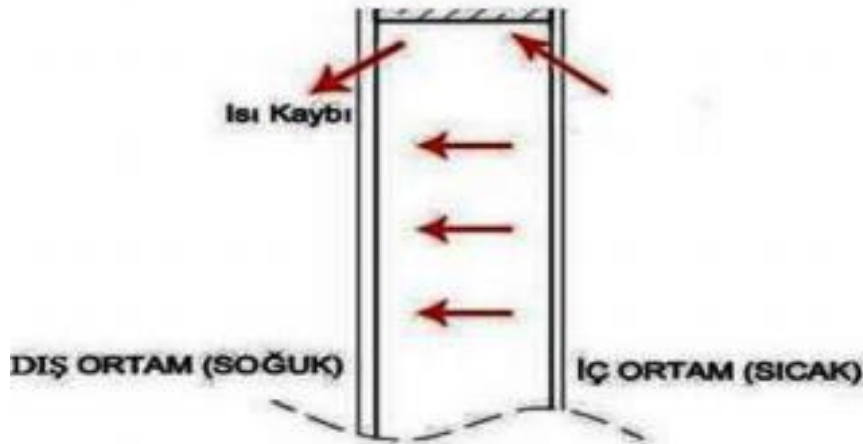
Isı kayıpları ile ilgili değerlendirme yapılırken binanın tasarımı büyük ölçüde etki göstermektedir. Çok katlı binaların analizi yapıldığında toplam ısının %40'ı dış duvardan, %30'u pencerelerden, %7'si bodrum döşemesinden, %17'si hava kaçaklarından meydana gelmektedir.

Yani duvar elemanında herhangi bir sorun oluşması mümkündür. Bu duvarda yaşanan ısı kaybının da yüzdesi fazladır. Duvar oluşumunda kullanılacak olan ürünlerin, malzemelerin seçimine çok dikkat etmek gerekir. Betonarme karkas bir yapıdan bahsediliyorsa duvarlarda kolon-kiriş bileşenleri ve tuğla, gaz beton gibi ürünler ortaya çıkmaktadır (Usta, 2009).

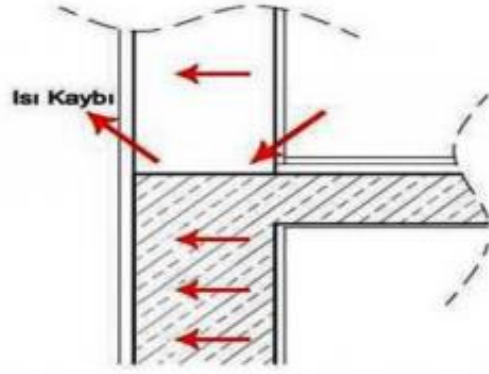
Kolonlarda ve kirişlerde ısı köprülerinin daha sık karşımıza çıktığı, ısı kayıplarının burada daha fazla olduğu bilinmektedir.

Yapı içinde düşey eleman olarak kabul edilen duvarlardaki ısı kayıpları şu nedenlerden ötürü ortaya çıkmaktadır:

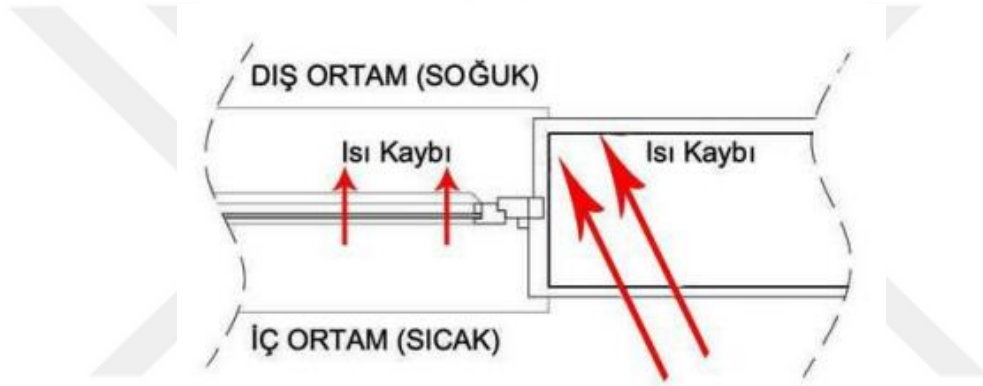
1. Duvar elemanının özellikleri,
2. Betonarme yapılarda duvar kolon, duvar kiriş birleşim alanlarında daha fazla ısı köprüsü oluşması,
3. Duvar ve doğrama birleşimlerinde oluşan ısı köprüleri,
4. Duvar boşlukları üzerinde yer alan hava kaçakları.



Şekil 5.2 Duvarlarda Isı Kayıpları



Şekil 5.3 Kirişte Isı Kayıpları



Şekil 5.4 Duvar Boşluklarında Isı Kayıpları

5.1.4. Çatılarda Isı Kayıpları

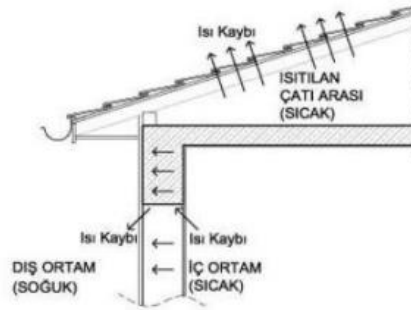
Çatılardaki ısı kayıplarına bakıldığında yapının nasıl tasarlandığı ne kadar ısı kaybının yaşanacağı ile ilgili bilgi vermektedir (Akgül vd., 2011).

Isı kayıplarının oluşabildiği alanlar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Çatı kesitinde (Çatı arası eğimli bir çatıyla örtülü ve ısıtılıyorsa),
2. Çatı arası döşeme kesitinde (Çatı arası eğimli bir çatıyla örtülü ve ısıtılmıyorsa),
3. Teras çatı kesitinde (Teras çatı olarak kullanılıyorsa).

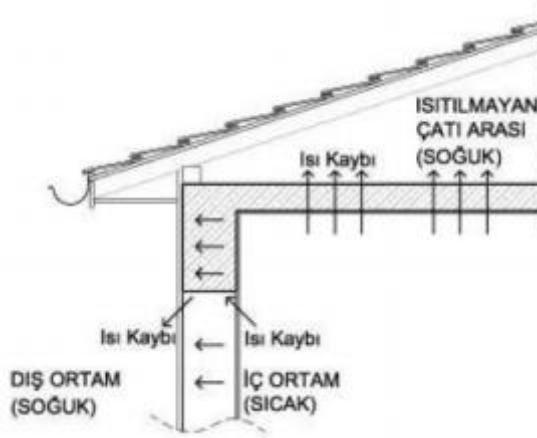
İç ortamın üstünün kapatılması için geleneksel tekniklerden yararlanarak yapılan eğimli bir çatıdan söz edildiğinde iç ortam ısıtılıyorsa çatının her bir noktası ısı kaybını gösterebilir.

Çatı elemanlarının hangi malzemelerden elde edildiği çok önemli bir konudur. Ardından da çatıda uygulanacak olan detay çözümlerine odaklanmak gerekir.



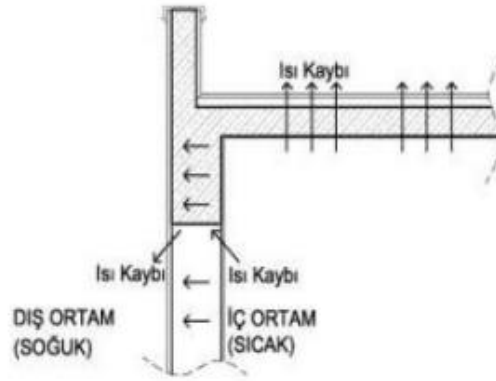
Şekil 5.5 Isıtılan Çatı Arasında Isı Kaybı

Eğimli, geleneksel yöntemler ile inşa edilen ve ısıtılmayan iç ortama sahip olan çatılarda ısı kayıpları genel olarak döşeme kesitlerinde meydana gelir. Özellikle ısıtılmış olan alandan ısıtılmamış olan alana doğru ısı transferi sağlanır.



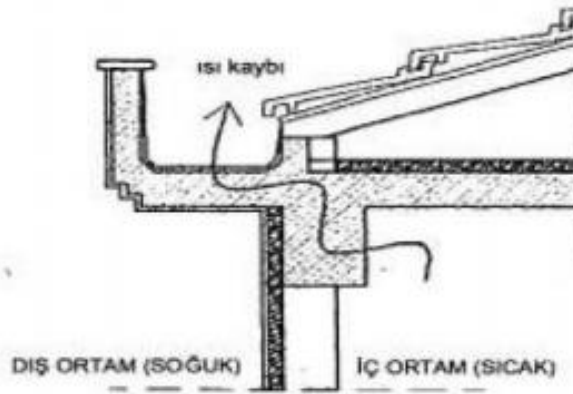
Şekil 5.6 Isıtılmayan Çatı Arasında Isı Kaybı

Çatı eğer ki teras olarak tasarlanıyorsa ve betonarme karkas sistemine sahipse burada ısı kaybı en üst kattaki döşemeyi oluşturmuş olan teras çatı kesitinde yaşanmaktadır.



Şekil 5.7 Teras Çatılarda Isı Kaybı

Saçaklarda meydana gelen ısı kayıpları beraberinde su sorununu da ortaya çıkarmaktadır.



Şekil 5.8 Saçaklarda Isı Kaybı

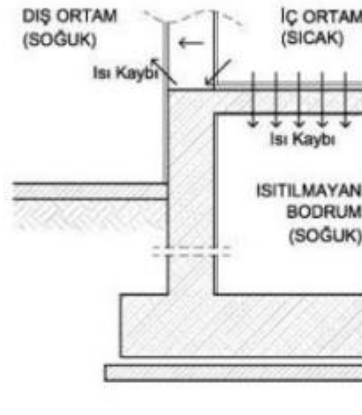
5.4.5. Döşemelerde Isı Kayıpları

Döşemelerde meydana gelen ısı kayıpları döşemenin hangi katta bulunduğu, bu katın ne kadar ısıtıldığına bağlıdır.

Isı kayıpları aşağıda belirtilen yerlerde gerçekleşebilir (Gürel ve Cingiz, 2011):

1. Isıtma sisteminin bulunmadığı bodrum katı tavanında,
2. Isıtma sisteminin bulunduğu bodrum katın zemin döşemesinde ve duvarlarında,
3. Kat aralarında yer alan döşemelerde.

Isıtma sisteminin bulunmadığı bodrum katı tavanında ısınan alandan, ısınmayan alana doğru bir ısı geçişi yaşanmaktadır.



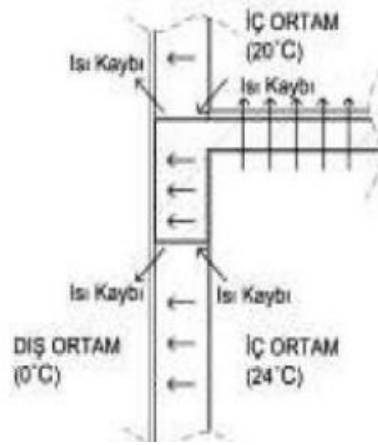
Şekil 5.9 Isıtılmayan Bodrum Tavanında Isı Kaybı

Isıtma sistemi bulunan bir bodrum katında bodrum zemin döşemesinde ve kat duvarlarında ısı kaybı oluşur.



Şekil 5.10 Isıtılan Bodrum Duvarı ve Döşemesinde Isı Kaybı

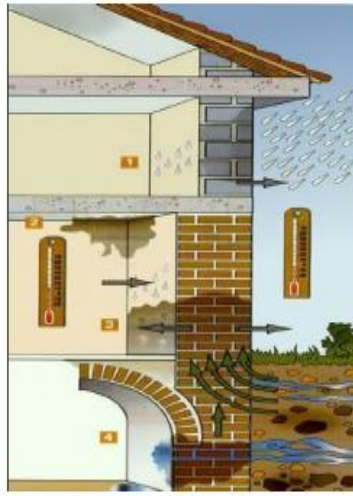
Kat aralarında yer alan döşemelerden ısısı yüksek olandan düşük olana doğru bir ısı kaybı yaşanır.



Şekil 5.11 Ara Kat Döşemesinde Isı Kaybı

5.2. Yapılarda Suyun Geçişi

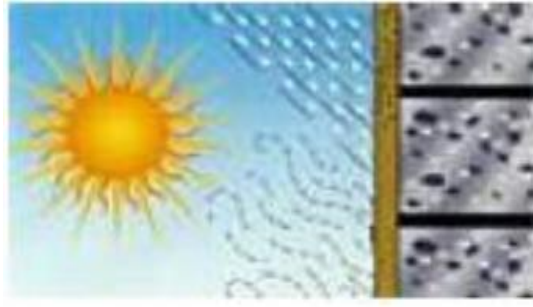
Yağan yağmurlar ve karlar, topraktaki nem, tuvalet ve banyo gibi alanlarda su kullanımı, temelde yer alan zemin yeraltı suları nedeni ile yapılar sürekli olarak suya maruz kalır (Güzelçoban, 2007).



Şekil 5.12 Yapılara Suyun Girişi

5.2.1. Sızma Yolu ile Su Geçişi

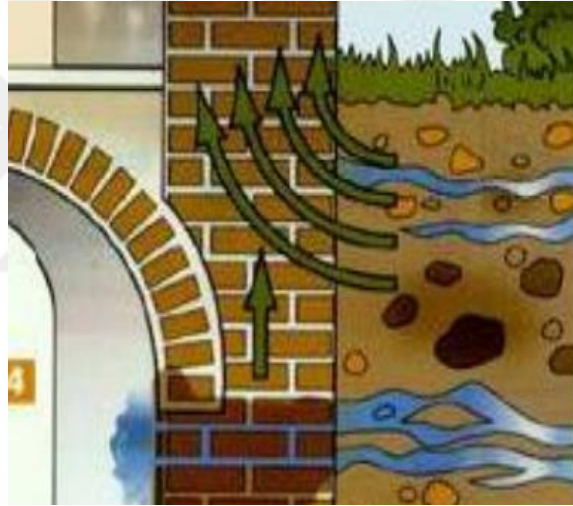
Yağmur ya da karın yağması, rüzgar basıncı etkisi ile cepheye vurduğu anda cepheden içeri su geçişi oluşması sızma yolu ile su geçişi olarak tanımlanır (Güzelçoban, 2007).



Şekil 5.13 Sızma Yoluyla Binaya Su Geçişi

5.2.2. Kapilerite Yoluyla Su Geçişi

Yerçekiminin etkisi ile toprağa sızan suyun, topraktan tamamen ayrılması durumunda ortada kalan toprak suyu miktarı kapiler olarak ifade edilir (Güzelçoban, 2007).



Şekil 5.14 Kapilerite Yoluyla Binaya Su Geçişi

Kapileriteye Karşı Alınacak Önlemler

Kapiler suyu için herhangi bir önlemin alınmaması ya da önlemin yeterli düzeyde uygulanmaması durumunda nemden kaynaklanan hasarlar meydana gelir. İlk olarak kapiler su malzemenin poroz boşluklarına nüfuz eder ve daha sonra kanallar ile birlikte yukarı çıkar. Bu durum duvarın ıslanmasına neden olur. Suyun belirli bir bölümü buharlaşır ve bu buharlaşma sonucunda çözünmüş asitler, tuzlar malzemenin hem içine hem de dışına sürüklenir (Güzelçoban, 2007).

Kapileriteyle mücadelede alınabilecek önlemler şu şekildedir:

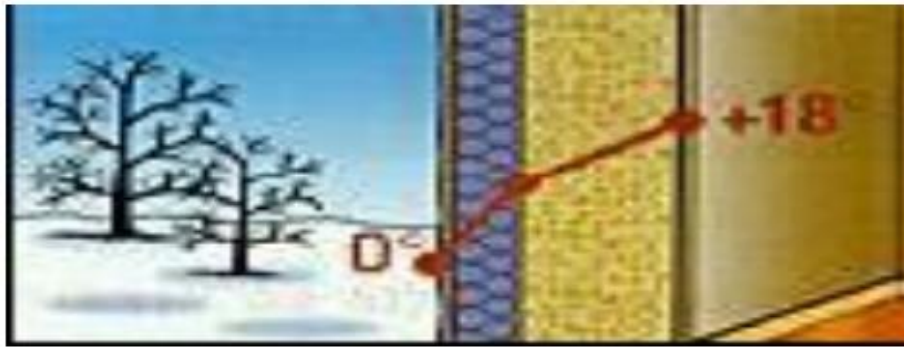
Fiziksel Yöntemler: duvara yatay derzler açılır ve burada 70 cm aralık kuralı uygulanır. Açılan bu aralıklara su yalıtımı uygulanır, daha sonra ise çelik takozlar sayesinde yapının oturması engellenir. Oluşacak boşluklara ise çimento harcı ile ekleme yapılır.

Kimyasal Yöntemler: Duvardaki yatay ve düşey kesitlerin içi kimyasal bir sıvı ile doldurulur. Böylelikle kapiler suyun geçişi engellenmiş olur.

Basıncsız Yöntem: Eski sıvanın içinde higroskopik tuzlar yer alıyorsa bu sıva nem seviyesinin 0,5 m üstüne kadar kazınır. Duvarın geçirgenlik seviyesine göre toprak seviyesinin 0,1 metre üzerinde eşit aralıklar ile delikler açılır. Açılan bu deliklere enjeksiyon uygulanış ve sıvı dış yüzeyde belirgin hale gelene kadar devam eder. Böylelikle nem kuruma dönemine başlar (www.gnyapi.com.tr).

5.2.3. Yoğuşma Yoluyla Su Geçişi

Yapı elemanının kesitine bakıldığında sıcaklık dağılımının değeri su buharı doyma değerinin altında kalıyorsa kesitlerde yoğuşma oluşabilir (Güzelçoban, 2007).



Şekil 5.15 Yapıya Yoğuşma Yoluyla Yapıya Su Geçişi

5.2.4. Yapı Elemanlarında Buhar Geçiş Tahkiki ve Sınırlandırılması

İç ortamın ve dış ortamın bağıl ve sıcaklık neminin farklı olması yapı elemanı bünyesinde farklı buhar basınçlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Kış mevsiminde iç alanlarda yüksek buhar basıncı yer almakta, iç ortamda su buharı gaz hali ile dış ortama ulaşmaya çalışmaktadır. Gaz halindeki su buharının dış ortama ulaşması yapı

elemanında herhangi bir etki göstermemektedir. Ancak, bazı durumlarda su buharı gaz olarak değil, sıvı olarak dış ortama çıkmak isteyebilir. Bu gibi durumlarda yapı elemanı su buharına karşı bir direnç gösterir ve bu direnç malzeme özellikleri ile alakalıdır. Su buharının gaz halinin dışına çıkmaması adına aşağıda belirtilen önlemlerin mutlaka alınması gerekir (Yavan, 2017).

Terleme: Su buharının yoğunlaşması ve su haline dönüşmesi, bu suyun yapı elemanı üzerine etkimesi terleme olarak nitelendirilir. Yüzeyde su damlacıklarının oluşabilmesi için hava ile temas halinde olan yüzey sıcaklığı içindeki su buharının çığ noktasından daha düşük olması gerekir. Özellikle kış aylarında pencerede biriken sular, terlemenin en önemli göstergesidir (Yavan, 2017).

Terlemenin Önlenmesi İşlemi: Terleme her bir yapı malzemesinde farklı bir etki gösterir. Metalik bileşime sahip olan malzemelerde korozyona, ahşap malzemedede deformasyona, kaplama malzemelerinde dökülmelere neden olur. Birbirinden farklı malzemelerin bir araya gelmesi ile oluşan yapılarda ısı tutma görevini üstlenen bir malzemenin olması, problemi daha da karmaşık hale getirir. Detaylandırma sırasında mutlaka yoğunlaşma hesabının yapılması ve malzemelerin doğru birleştirilmesi gerekir (Yavan, 2017).

Terleme olayının engellenebilmesi için havanın bağıl nem oranını düşürmek iyi bir seçenektir. Aynı zamanda terleme yapan yüzeyde havanın devir daim yapabilmesinin sağlanması, konveksiyon katsayısının düşürülmesi de bir çözüm oluşturur. Nemin hızlı şekilde artış gösterdiği alanlarda iç nemin azalması durumunda nemin geri alınabilmesini sağlamak adına emici bir tabakadan yararlanılabilir.

Çatılarda ve döşemelerde sıklıkla havalandırma yapılmaktadır. Teras çatılarda genel olarak su ile ısı yalıtım tabakası arasında bir havalandırma sağlanmaktadır. Terlemenin ve yoğunlaşmanın engellenebilmesi için iç ve dış tabakadaki basıncın birbiri ile eşitlenmesi gerekir.

Hava devir daiminin parapet ya da saçaklarda oluşturulması, zemine yakın duran döşemelerde ise kadronlu sistemlerden yararlanması önemlidir. Buralarda hava boşluklarının yaratılması terlemeyi engelleyecektir. Bunun yanında teras çatı sistemlerinde 50 m²'lik bir alan içinde 1 adet Ø25 mm'lik, 100 m²'lik alan içinde ise bir adet Ø80 mm'lik plastik ya da metal boruların ısı yalıtım ve su tabakasına indirilmesi gerekir.

Kagir elemanların uygulanması sırasında üzerinde kalan nem zaman içinde sorunlar yaratmaktadır. Bu sorunların önlenmesi için mutlaka bina yapım aşamasından sonra hem ısıtma hem de havalandırma işlemleri sağlanmalıdır.

Yapı kapsamında yüzeyin sıcaklığı ortamdaki havanın çiğ noktasından daha yüksek ise terleme söz konusu olmaz. Bu iki sıcaklığın birbirine eşit olduğu durum ise sınır noktası olarak nitelendirilir. Diğer durumlarda ise terlemenin önlenmesi için yapı kesitindeki kalınlıkta yün gibi ürünler (yalıtım malzemesi) kullanılmalıdır.

İç Yoğuşma: Yapı elemanının iç yüzeyinde meydana gelen su birikintileri iç yoğuşma olarak kabul edilir. Eğer ki su yapı elemanı yüzeyinden uzaklaştırılabilirse burada bir sorun oluşmaz. Ancak, yoğuşmanın uzaklaştırılamadığı durumlarda su miktarına göre önlem almak gerekir. Terlemenin önlenmesi, yoğuşmanın da önlenmesi anlamına gelmez. Yoğuşma için farklı önlemlerin alınması önemlidir (Heperkan vd, 2001).



Şekil 5.16 Bina İçinde Meydana Gelen Yoğuşma

Buhar Geçiş Tahkiki Konusunda Gerekli Bazı Kavramlar

Havadaki Su Buharı Miktarı: Atmosfer içinde farklı gazlar ve belirli oranlarda su buharı yer almaktadır. Hava sıcaklığının yükselmesi nemin artışına neden olur. Bu buharının havada yer

alması ile temas edilen yüzeylerde ıslanma meydana gelir. Islanmadaki doygunluk gözle görülebilir (Heperkan vd, 2001).

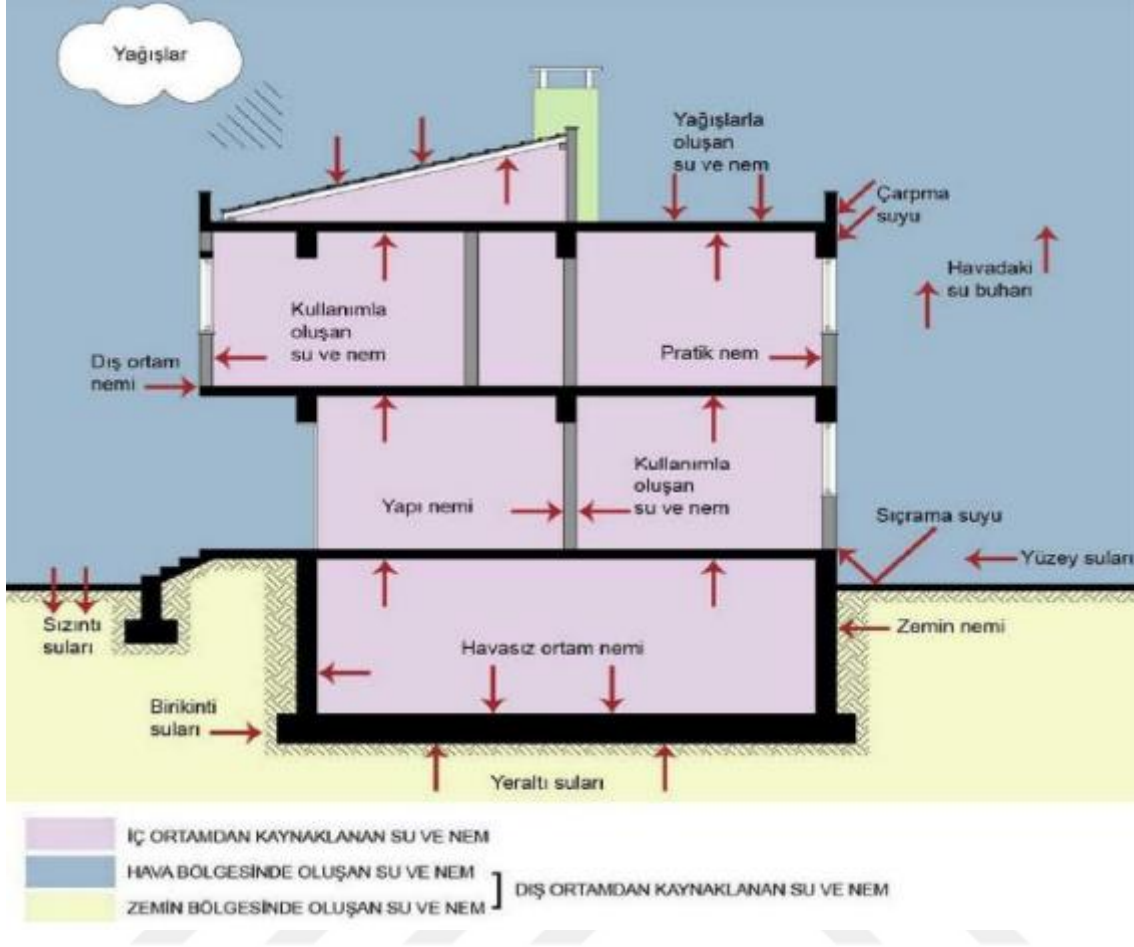
Bağıl Nem: Havada yer alan su buharındaki kısmı basıncın aynı sıcaklığı bünyesinde barındıran suyun denge buhar basıncına oranı bağıl nem olarak nitelendirilir. Yani havanın sıcaklık kapsamında ne kadar nem taşıyabileceğinin hesaplanmasıdır (Koca, 2006).

Çiğ Noktası Sıcaklığı: Çiğ noktası sıcaklığı belirli bir çevre şartına uyan bölgede var olan hava çiğ noktası, yine aynı şartlara sahip olan bölgede, aynı miktarda su buharı içeren havanın sıcaklığı olarak tanımlanır. Çiğ noktası sıcaklığı bir yandan yoğuşma noktası sıcaklığı olarak da ifade edilir (Heperkan vd, 2001).

Yüzeye etki etmiş olan nemli havanın sıcaklığı eğer ki çiğ noktası sıcaklığının altında kalıyorsa yüzeyde terleme görülür. Yani yüzeyin sıcaklığı etki eden havanın %100 bağıl nem sıcaklığının altında ise terleme oluşur.

5.3. Yapılarda Nem ve Su Etki Alanları

Yapılarda nem ve su etkisi üç şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar: Dış ortamdan kaynaklanan su ve nem, iç ortamdan kaynaklanan nemlilik, ve yapı elemanı içinde var olan nemdir. Yapı elemanı, dış ve iç çevreden gelen su ve nemler yapıyı olumsuz etkileyerek zamanla hasarlara yol açmaktadır.



Şekil 5.17 Yapıya Etki Eden Sular

5.3.1. Dış Ortamdan Kaynaklanan Su ve Nem

Yapıya dış ortamdan etki etmiş olan suları ve nemleri iki farklı şekilde ele almak gerekir (Güzelçoban, 2007).

1. Havadan etki eden su ve nem,
2. Zeminden etki eden su ve nem.

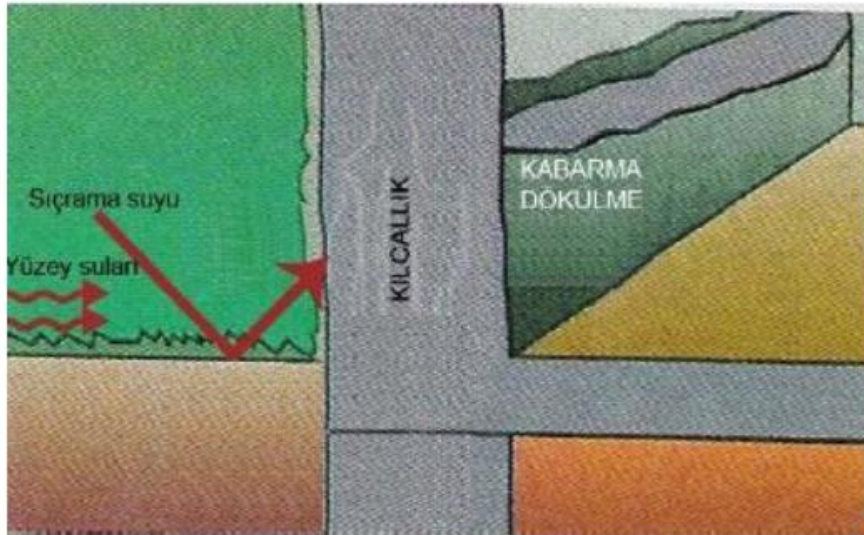
1. Hava Bölgesinde Oluşan Su ve Nem

Yağışlardan ve hava hareketlerinden kaynaklanan sular (sıçrama suları, yüzey suları ve çarpan sular, su buharı) yapının hava bölgesinde suyun ve nemin oluşmasına etki eder. Söz konusu su ve nem yapıların üzerine difüzyonla ya da akım ile etki eder. Yağış suları yapının yüzeyine çarparak rüzgar basıncı etkisi ile boşluklardan içeri sızar ve elemana zarar verir (Dereli vd, 2018) (Şekil 4.18).



Şekil 5.18 Yağışların Yapı Cephesinde Etkisi

Çatılar genel olarak hava koşulları ile içli dışlıdır ve bu nedenle hava bölgesindeki herhangi bir su-nem değişimi çatıyı etkiler. Sıcaklıkların değişmesi ile birlikte dış ortam buharında farklılık gözlenir ve bu farklılık difüzyon ile elemana etki ederek zarar görmesine neden olur (Dereli vd, 2018). Yapının zemin bölümünde meydana gelen yüzey suları ile sıçrama suları, kılcallık etkisi ile yapıya zarar verir (Şekil 4.19).



Şekil 5.19 Yüzey Sularının ve Sıçrama Sularının Yapıya Etkisi (Saint-Gobain Weber Markem YKS, 2006)

2. Zemin Altı Yapı Kesiminden Karşılaşılan Su ve Nem Türleri

Yağış Suları ile Nemlenme: Atmosferde bulunan nem sıcaklıklar nedeni ile yoğunlaşır ve bu yoğunlaşma sonrasında yağmur, kar, dolu gibi yağışlara dönüşür. Bu yağış sularının yapıya etki etmesi sorunları beraberinde getirir. Yalıtım sistemi iyi olmayan binalarda genellikle küçük bir sızıntı nemlenme oluşturur (Kuzuimamlar, 1995).

Yer altı Suyu: Yer altı suyu sızdırmayan tabakanın üzerinde birikir ve giderek yükselmeye başlar. Bu yer altı suyu toprağın içine dolar ve hava boşluklarını yok eder. Bu nedenle de yapı üzerinde hidrostatik bir basınç oluşur (Kuzuimamlar, 1995).

Dış Hava Nemi: Elemanların hem iç bölümünde hem de dış bölümünde yer alan nem dış hava nemi olarak kabul edilir ve bu dış hava nemi ısıнын farklılaşması ile yapı elemanlarına etki eder. Bu etki sonucunda yapı elemanının nemlendiği gözlenir.

Zemin Nemi: Toprak içinde yer alan ya da toprak tanelerine asılı olan su tanecikleri adezyon kuvveti etkisi ile zemin nemini oluşturur (Kuzuimamlar, 1995).

Yüzey, Sıçrama ve Sızıntı Suyu: Zemine sızmayı başaramayan belirli bir süre yüzey üstünde yer alan su ve sıçrama suyu, yapıların eteklerini etkiler. Yağışların erimesi ile ortaya çıkan sular, zemine girer ve böylelikle sızıntı suları oluşur. Bu sızıntı sularının akışkan niteliği vardır ve basınçsızdır (Kuzuimamlar, 1995).

5.3.2. İç Ortamdan Kaynaklanan Nemlilik

Kullanma Suyu: Islak hacimli bölgelerin döşeme sınırlarında, tesisat bölümlerinde nemlenme ya da çiçeklenme görülebilir. Islak hacimlerde ortaya çıkan nem zeminin altında bulunan yapıları iç bölümden zorlar (Ceylan, 2011).

Su Buharının Oluşturduğu Nemlilik: İnsanların hareketlerinden kaynaklanan buhar, bodrum bölümünü olumsuz şekilde etkilemektedir. Bodrum bölgesinde iyi bir yalıtımın sağlanması gerekir (Ceylan, 2011).

Terleme Suyu: Yapı elemanının yüzeyinde yer alan sıcaklık, havanın çığlaşma noktasındaki sıcaklıktan düşükse ya da o sıcaklığa eşitse yüzeyde terleme görülür. Kılcallık, difüzyon yolu ile hareket eden su yapı elemanını olumsuz etkiler (Ceylan, 2011).

5.3.3. Yapı Elemanı İçinde Var Olan Nemlilik

Sürekli Nem: Yapı elemanının çevre koşulları kapsamında hidrostatik yapısına göre sürekli barındırmış olduğu nem sürekli nem olarak nitelendirilir.

Yapı Nemi: Yapı elemanının mineral bazlı olması durumunda uygulama anında ortaya çıkan ancak, belirli zaman dilimi içinde yok olan nem yapı nemi olarak adlandırılır. İnşa aşamasında katkı suyu kullanılır ve bu nedenle su miktarı artar.

5.4. Yapı Fiziki Açısından Projelendirmede ve Malzeme Seçiminde Isıyla İlgili Alınması Gereken Önlemler

Yapı fiziki kapsamında ısı yalıtımının yapılabilmesi için yapısal planlama önlemleri ve yapı fizikine uygun madde seçimi önem teşkil eder. Isı seviyesinin düşük olduğu alanlarda planlama yapıldığında masif kitlelere odaklanmak, soğuk bölüme koridor yapmak önemli adımlardır (İşbilir, 2009).

Sıcaklık düzeyinin yüksek olduğu alanlarda parçalı ve avlulu kitlelere odaklanmak, havalandırma sistemlerine önem vermek, orta hollere, geniş saçaklı çatılara yönelmek ideal çözüm olacaktır. Pencerenin yüzeylerinin en alt düzeyde tutulması, tesisatın da doğru yerleştirilmesi gerekir. Sıcaklık değişiminin korunabilmesi için ortamda yer alan yapı elemanlarının ısıyı depolama özelliklerine odaklanılmalıdır. Isı depolama becerisi ısı geçirgenlik direnci ile belirlenir. Direnci ise kullanılan malzemelerin türü, kalınlığı ve ısı iletkenlik katsayısı etkiler.

Katı halde olan maddelerdeki ısı iletkenliği ne kadar gözenek bulunduğuna, bu gözeneklerin ne kadar büyük olduğuna, dağılımlarına ve içinde ne kadar nem barındırdığına göre değişiklik gösterir.

Gözeneklerde yer alan durgun havadaki ısı iletkenliği azdır. Aynı zamanda gözenek miktarının artması birim hacim ağırlığını azaltır. Birim hacim ağırlığının az olması ısı iletkenliğini düşürür (İşbilir, 2009).

Dağılımı düzenli olan, küçük hava gözeneklerinin bulunduğu bir elemanın ısı iletkenliği, düzenli dağılım göstermeyen büyük gözeneklere sahip olan elemana göre azdır. Elemanın ısı iletkenlik düzeyi cinsine ve yapısına göre farklılık gösterir.

Tabakaların farklı türlerden oluşması, yapı elemanlarının ise bu tabakalara düzgün şekilde yerleştirilememiş olması elemanın ısı yalıtma becerisini azaltmakta, yoğunlaşmayı ortaya çıkarmaktadır. Elemanlarda oluşan yoğunlaşma ısı geçirgenlik direncini azaltmakta, yapının hasar görmesine neden olmaktadır. Yoğunlaşmadan kurtulabilmek adına havalandırma ortamının sağlanması, duvar döşemelerinde yüksek buhar geçirim direncine sahip olan elemanlar kullanılmalıdır.

Duvarların ya da döşemelerin sıva ile kaplanması ısı kaybını engellemektedir ancak, ısı kayıpları kapılarda ve pencerelerde sıklıkla görülmektedir. Bu nedenle derzlerin hava geçirgenliğinin önüne geçilmesi çok önemlidir. Duvarlarda ve döşemelerde ısısının korunabilmesi kışın soğumayı, yazın da ısınmayı engeller (Eriç, 2010). Isı tutma becerisi malzemenin ağırlığı ve özgül ısısı ile doğru orantılı bir ilişki içindedir.

5.5. Binalarda Isı ve Nem Etkisi İle İlgili Standart ve Yönetmelikler

Binalarda ısı ve nem etkisi ile ilgili standart ve yönetmelikler incelendiğinde;

1. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından hazırlanan; 9/10/2008 tarihli ve 27019 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği” karşımıza çıkmaktadır. Bu yönetmeliğin amacı; “binalardaki ısı kayıplarının azaltılmasına, enerji tasarrufu sağlanmasına ve uygulamaya dair usul ve esasları düzenlemektir”. Yönetmeliğe göre, Türkiye’de yapıların ısı yalıtım uygulamaları bakımından oluşturulan dört bölge bulunmaktadır. Hatay ili bu bölgelerden 1.sinde yer almaktadır. Yönetmelikte bu bölgeler; EK 1-A’da liste ve EK 1-B’de ise harita üzerinde gösterilmektedir. Bu Yönetmelik hükümleri uyarınca “TS 825” Standardında belirtilen hesap metotlarınca mimari proje sistem detaylarına uygun olarak “ısı yalıtımı projesi” hazırlanır.

Yönetmeliğin 11. maddesi gereği, “Mimari uygulama projeleri; sistem detaylarını, nokta detaylarını ve çatı-duvar, duvar-pencere ve taban-döşeme-duvar bileşim detaylarını ihtiva etmelidir. Isı yalıtımı projesi, mimari uygulama projesindeki detaylarda belirtilen malzemeler ve kalınlıklarına (yalıtım malzemesi hariç) göre hazırlanmalıdır”. Yalıtım için kullanılan yapı ve yalıtım malzeme standartları ise yönetmeliğin 17. Maddesinde açıklanmaktadır. Buna göre; “Yapı ve yalıtım malzemelerinin ısı iletkenlik hesap değerleri TS 825 EK- E’de verilmiş olup, Isı yalıtımı projesi burada verilen değerlere göre hesaplanır.

Bina yapımında kullanılacak yapı ve yalıtım malzemeleri için 8/9/2002 tarihli ve 24870 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yapı Malzemeleri Yönetmeliği çerçevesinde, yapı ve yalıtım malzemelerinin CE veya G uygunluk işareti ve uygunluk beyanı veya belgesi olması zorunludur”.

2. Yapı ve malzemelerde kullanılan standartlar Mayıs/ 2008 tarihli TS 825’te yer almaktadır. Bu standartların amacı, “ülkemizdeki binaların ısıtılmasında kullanılan enerji miktarlarını sınırlamayı, dolayısıyla enerji tasarrufunu artırmayı ve enerji ihtiyacının hesaplanması sırasında kullanılacak standart hesap metodunu ve değerlerini belirlemektir”. Ayrıca bu standart mevcut binaların: “Net ısıtma enerjisi tüketimlerini belirlemek, yenileme projesi uygulamadan önce, uygulanabilecek enerji tasarruf tedbirlerinin sağlayacağı tasarruf miktarlarını belirlemek,

muhtelif binaların enerji ihtiyacını hesaplayarak, bina sektöründe gelecekteki enerji ihtiyacını milli seviyede tahmin etmektir”.

3. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanan; 27/10/2017 tarihli ve 30223 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Binalarda Su Yalıtımı Yönetmeliği” binalar için uygulanan bir diğer yönetmeliktir. Bu yönetmeliğin amacı ise “binalarda yapı elemanlarının muhtelif yollarla suya veya neme maruz kalması sonucu oluşan korozyon, dayanıklılık ve dayanım kayıpları gibi etkenlerle sürdürülebilirlik, sağlık ve kullanım yönünden risk oluşturan durumlara karşı, tasarım ve yapım bakımından alınacak önlemler ve uyulacak kurallara ilişkin usul ve esasların düzenlenmesidir”. “Mevcut binalarda su yalıtımı gerektiren tadilat yapılması veya su etkisine karşı yalıtım ve/veya drenaj önlemi alınması hâlinde bu Yönetmelikteki esaslara uyulur. Bu Yönetmelikte tanımlanmamış olan ve açıklık gereken hususlar hakkında, Türk Standartları uygulanır.

Türk standartlarının olmaması hâlinde ise, Avrupa Standartları esas alınmaktadır. Türk veya Avrupa Standartlarında düzenlenmeyen hususlarda, uluslararası geçerliliği kabul edilen dokümanlar da kullanılabilir. Su yalıtımı amacıyla kullanılacak malzemeler ve uygulama kuralları için yönetmelikte yer alan ve EK-1’de verilen standartlara uyulur (tablo 4.).

Tablo 5.1 Binalarda Su Yalıtımı Yönetmeliğinde yer alan su yalıtım malzemelerinin standartları

Uygulama Standardı	Ürün Grubu	Ürün Standardı
TS 13671 Polimer modifiye bitüm esası kalın kaplamalar ile su ve nem yalıtımı - Temel ve perde yalıtımları için genel şartlar ve uygulama kuralları	Bitüm esası sürme su yalıtım malzemeleri	TS EN 15814: Su yalıtımı için polimer modifiye edilmiş bitümlü kalın kaplamalar - Tarifler ve gerekler
TS 13658 Plastik ve Kauçuk esası sentetik örtüler - Çatı ve Temellerde Su Yalıtımı İçin Kullanılan - Uygulama Kuralları	Plastik/Kauçuk Esası Su Yalıtım Örtüleri	TS EN 13956: Esnek levhalar - Su yalıtımı için - Çatlarda su yalıtımı için kullanılan plastik ve lastik levhalar - Tarifler ve özellikler TS EN 13967: Esnek levhalar - Su yalıtımı için - Bodrum katlarda boğalama yalıtımında kullanılan plastik ve lastik levhalar da dâhil plastik ve lastik rutubet yalıtım levhaları - Tarifler ve özellikler
TS 11758-2 Polimer bitümlü örtüler - Su yalıtımı için - Eritme kaynağıyla birleştirilerek kullanılan - Bölüm 2: Uygulama kuralları	Polimer Bitümlü Su Yalıtım Örtüleri	TS EN 13707: Su yalıtımı için esnek levhalar - Çatlarda su yalıtımında kullanılan takviyeli bitümlü levhalar - Tanımlamalar ve özellikler TS EN 13969: Su yalıtımı için esnek levhalar - Bodrum katlarda depolama amaçlı kullanılan levhalar dâhil bitümlü rutubet yalıtım levhaları - Tanımlamalar ve özellikler
TS 13766 Sürme su yalıtım malzemeleri ile su yalıtım yapılması - Temel ve perde yalıtımları için genel şartlar ve uygulama kuralları	Reçine esası (poliüretan, poliürea, hibrit ve benzeri) sürme su yalıtım malzemeleri	TS EN 1504-2: Beton yapılar - Koruma ve tamir için mamul ve sistemler - Tarifler, özellikler, kalite kontrol ve uygunluk değerlendirmesi - Bölüm 2: Beton için yüzey koruma sistemleri
	Cimento, Dispersiyon esası ve reaksiyon reçineli sürme su yalıtım malzemeleri	TS EN 14891: Yapıştırıcılarla tutturulmuş seramik karoların altında kullanım için sıvı halde uygulanan su geçirmez ürünler - Gerekler, deney yöntemleri, uygunluk değerlendirmesi, sınıflandırma ve kısa gösteriş
	Tüm sürme esası su yalıtım malzemeleri	TS EN 1504-2: Beton yapılar - Koruma ve tamir için mamul ve sistemler - Tarifler, özellikler, kalite kontrol ve uygunluk değerlendirmesi - Bölüm 2: Beton için yüzey koruma sistemleri
	Plastik/Kauçuk Esası Örtüler ve Bitüm esası Örtüler	TS EN 13859-1: Esnek levhalar - Su yalıtımı için - Alt tabakaların tarifleri ve özellikleri - Bölüm 1: Sürekli olmayan çatı kaplama levhaları için alt tabaka olarak kullanılan

6. BULGULAR VE TARTIŞMA

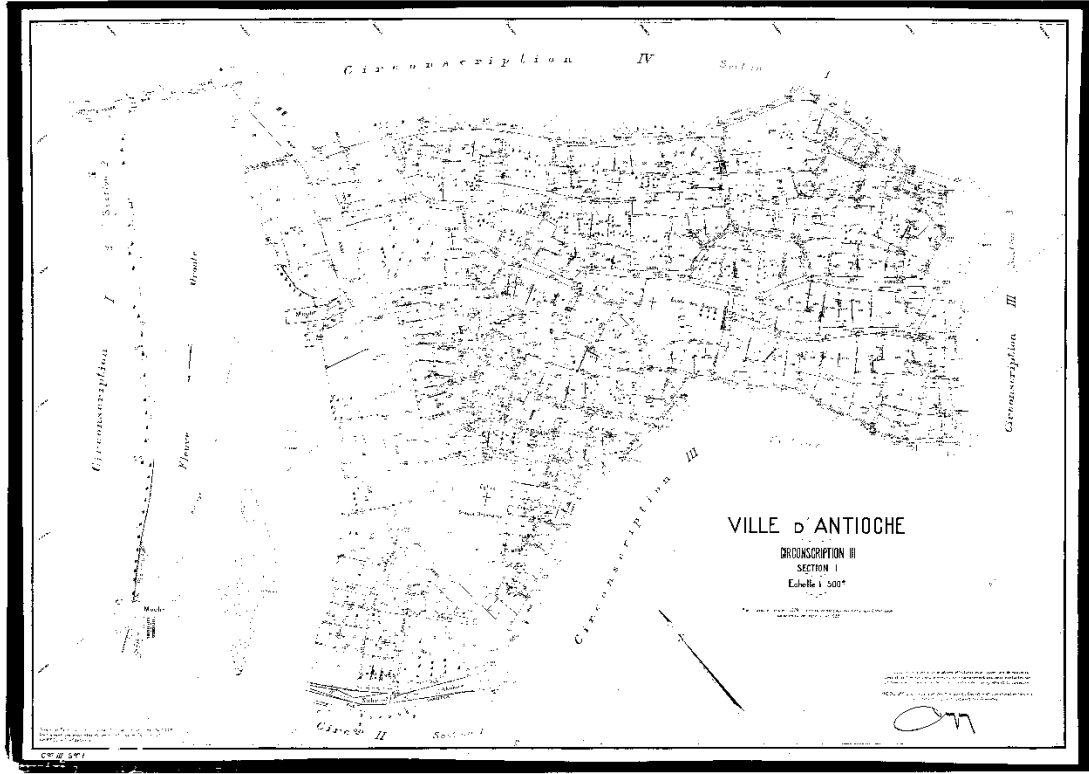
Bu bölümde çalışmaya konu olan bölgede seçilmiş olan ahşap özelliği taşıyan 6 farklı geleneksel yapının gözlem verileri yer almaktadır. Gözlemlerde su ve nem kaynaklı yapısal bozulmalar ve yapısal mevcut durumlarında zaman içerisinde oluşan hasar tespitleri yapılmaya çalışılmıştır. Seçilen altı yapının üç tanesi hiç restorasyon uygulamasına tabi tutulmamış olup, diğer üç yapının ise restorasyon uygulamaları yapılmış tescilli tarihi yapılardandır.

6.1. Restorasyon Uygulanmamış Yapılarda Bozulmalar

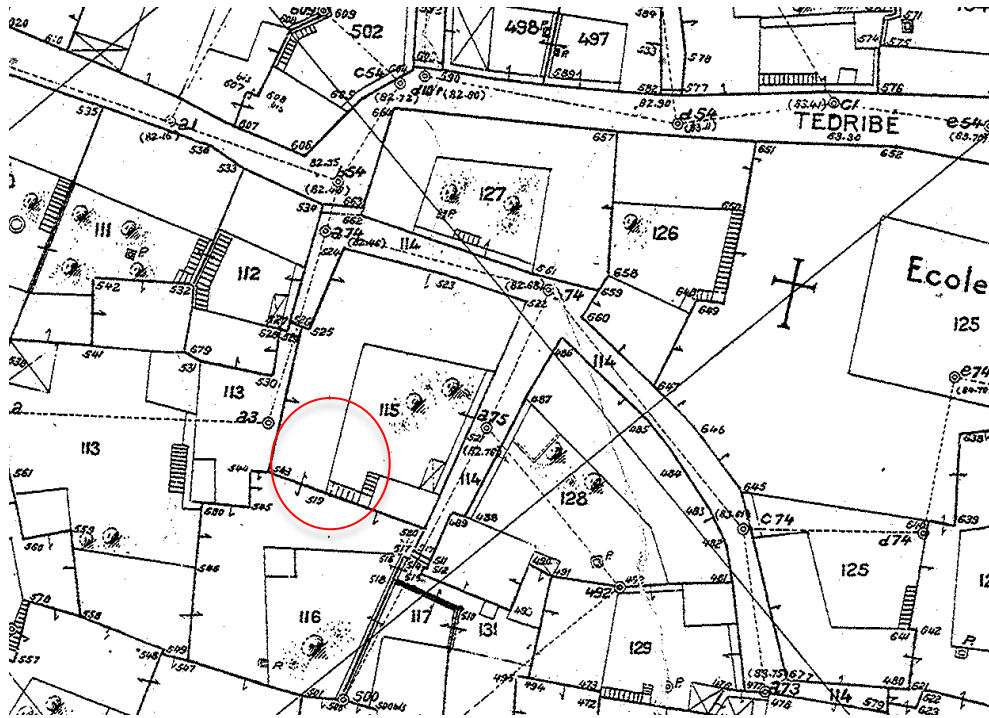
Herhangi bir restorasyon uygulaması geçirmemiş 3 yapı bu çalışmada incelenmiştir. Bu yapıların incelenme amacı, doğal şartlarda yapıların dış etkenler altında maruz kaldığı bozulmaların tespit edilmesidir. İncelenen yapılar 3. Mıntıka 115 Parsel numaralı bulunan Çevre Uyumlu Geleneksek Yapı, 4. Mıntıka 366 parsel numaralı konut, 4. Mıntıka 815 numaralı parselde bulunan Tescilli Yapı.

6.1.1. 115 Parsel Çevre Uyumlu Geleneksel Yapı

Çalışmaya konu olan “çevreye uyumlu geleneksel yapı” Hatay İli, Antakya İlçesi, 3. Mıntıka, 115 parselde yer almaktadır. Antakya'nın tarihi kent merkezi içerisinde Asi Nehri, Kurtuluş Caddesi ve Saray Caddesi arasında konumlanmıştır. Yapının üç tarafında hususi yol olan 114 No'lu parsel vardır. Yapının tarihçesine ilişkin en önemli kaynak 1929 tarihli Fransız Kadastro Paftalarıdır. VILLE D'ANTIOCHE Circonscription III Section I no'lu paftada yapının o dönemki vaziyet planını içeren önemli veriler bulunmaktadır (**Şekil:1, Şekil:2**). Yapının kesin yapım yılı belli olmamakla birlikte bölgenin tarihçesi, yapım sistemi ve malzeme bilgileri yardımıyla 1929 tarihi öncesinde kısmen farklı bir plan düzeninde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yapı inşa edildiği dönemin tipik özelliklerini taşımakla beraber nitelikli ve niteliksiz çok sayıda onarım geçirmiştir.



Şekil 6.1 1929 VILLE D'ANTIOCHE Circonscription III Section I no'lu pafta (Antakya Tapu Müdürlüğü)

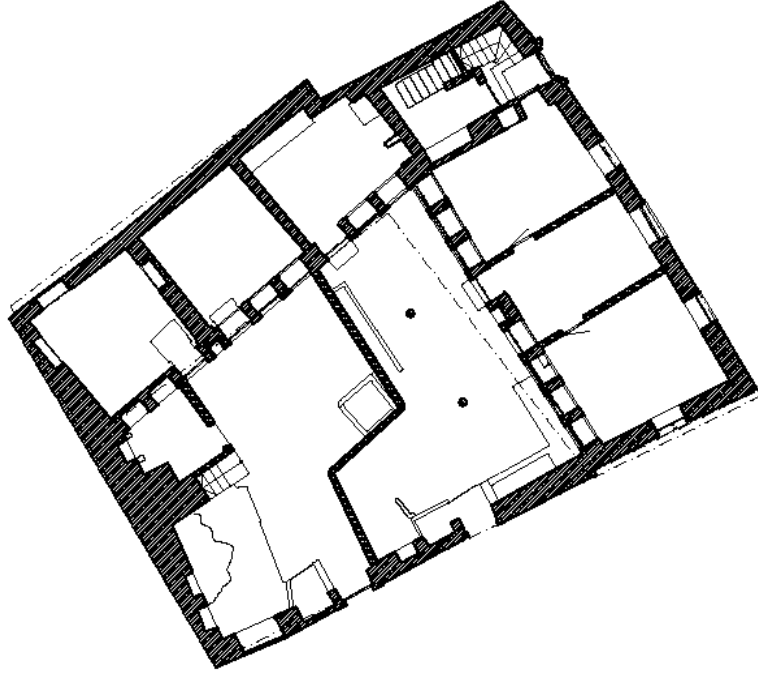


Şekil 6.2 1929 Fransız Kadastro Paftalarında 115 No'lu Parsel Yapının Yeri (Antakya Tapu Müdürlüğü)

6.1.1.1. Yapı özellikleri

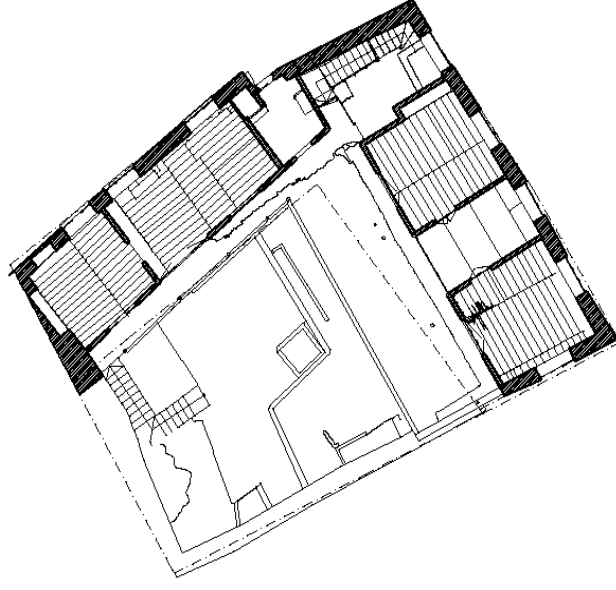
Yapı, Antakya'nın tarihi kent merkezi içerisinde Asi Nehri, Kurtuluş Caddesi ve Saray Caddesi arasında konumlanmıştır. Zenginler Mahallesi'ndeki yapının yakın çevresinde Antakya Ortodoks Kilisesi, Ulu Cami, Antakya Katolik Kilisesi, Sarımiye Camisi ve Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu yer almaktadır. Yapıya yukarıda bahsi geçen her üç dini yapının yanındaki yollardan geçilerek ulaşılmaktadır. Konum itibari ile merkezi bir bölgede olan yapıya çevresindeki yolların dar olmasından ötürü araç ile ulaşım pek mümkün değildir.

Zenginler mahallesi üzerindeki bitişik konumdaki evlerin arasında, 115 no'lu parselde bulunan ev, iki kattan ibarettir. Yapının üç tarafında hususi yol olan 114 no'lu parsel vardır. Yapının hususi yola bakan güneydoğu yönündeki duvarlar avlu duvarlarıdır. Diğer yönlerde yapı kitlesi yola bakmaktadır. Yapının üç ayrı girişi vardır. Avluya giriş güneydoğu yönündeki avlu duvarı üzerindeki iki adet giriş kapısından ve ayrıca Kuzeybatı yönünde de bir başka giriş kapısı mevcuttur. Avlulu yapıdaki binanın ana yaşam mekanları L şeklindedir ve parselin kuzeydoğusu ve kuzeybatısında yer alır. İki adet müstemilat yapısı vardır ve biri yıkılmış, özgün olmayan ise ayakta ve L şeklindeki ana yapı müstemilat ile U formunu alır ve bütün bu mekânlar avluya açılırlar. Ana yapının yönelimi güneybatı ve güneydoğuya, müstemilatın ise kuzeydoğuya doğrudur. Avlu sokak kotundan 17 cm aşağıdadır. Avlu zemini kesme taş kaplıdır ve genel olarak iyi durumdadır. Avlu bir bölücü duvar ile güneybatı ve kuzeydoğuda olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Güneybatıdaki avludan taş bir merdivenle üst kattaki ana yapının üzerinde yer alan odalara ulaşılır. Bu taş merdivenin altında sonradan inşa edilmiş bir mutfak mekânı, mutfakın içerisinde de bir kuyu vardır. Üst kattaki odalar, zemin kattan geriye çekilerek avluya doğru bakan bir livan oluşturularak meydana getirilmiş ve livan aracılığı ile birbirlerine bağlanmıştır. Kuzeydoğudaki avluya bakan ana yapı ise odalardan biri dönüştürülerek mutfakla sahip olmuş, üst katına da yapının köşesinde içten oluşturulmuş bir merdiven ile erişim söz konusu olmuştur. Diğer bölümde olduğu gibi burada da üst kattaki odalar geriye çekilerek livandan daha geniş, betonarme konstrüksiyonla inşa edilmiş bir teras meydana getirilmiştir.



Şekil 6.3 115 parsel Yapısının Zemin Kat Planı

Yapının üç ayrı girişi 114 parselden oluşturulmuş hususi yol üzerindedir. Kuzeydoğu yönündeki 2 adet avlu girişinden dar ve basık kapılardan zemini taş döşeli avluya geçilir. Avluya girişin sağında ve karşısında ana yapı vardır. Solunda izi duran bir hela, karşıda mutfak olarak kullanılan Oda sağda ise Sofa ve Odadan oluşan üç adet mekân vardır. Yapının üçüncü girişi bu bölüme açılır ve oradan üst kata çıkılan merdivene geçilir. Diğer avlu kapısından Avluya girilir. Girişin hemen solunda izi bulunan helâ mevcuttur. Avludan geçilerek iki Odadan oluşan ana mekanlara ulaşılır. Ayrıca avluda biri sonradan inşa edilmiş mutfak olarak kullanılan Oda ve orijinal mutfağın bulunduğu ancak sonradan yıkılmış olan alan da vardır. Zemin katı genel olarak değerlendirecek olursak Odaların hepsi avluya bakarlar ve bazı odaların sokak ile görsel bağlantıları vardır. Ahşap tavanlı olan odaların tamamında olmamak üzere ahşap dolap, yüklük ve kitabiyeler vardır. Ayrıca bir oda dışında odaların tümünün zeminleri karo mozaik kaplıdır. Karo mozaiklerin, yapının yaşı dikkate alındığında daha yeni oldukları görünmekte, yapının geçirdiği tadilat sürecinde döşendiği düşünülmektedir.



Şekil 6.4 115 Parsel Yapısının Üst Kat Planı

Avludan taş bir merdivenle üst kattaki mekanlara ulaşılır. Merdiven blok taş basamaklardan oluşturulmuş bir merdivendir. Merdiven, üst kattaki livan'a çıkar ve bu koridordan odalara dağılım gerçekleşir. Livanın ucu teras açılır. Livanın üstünü örten çatı ahşap dikmeler ile desteklenmiştir. Bu dikmeler arasına yerleştirilen tırabzanlar ahşap korkuluk elemanları ile ahşap kirişe bağlanır. İki ahşap eleman arasında demir çubuklardan parmaklıklar oluşturulmuştur. Merdivenden livana ulaşınca bir oda çıkar. Büyükçe bir alanı olan bu odanın tavanına baktığınız zaman aslında sofanın odaya dâhil edilmesi ile oluşmuş bir büyüklüğe sahip olduğu görülür. Aslında sağda ve solda odalardan meydana gelen sofalı bir plan kurgusuna sahiptir. Aynı plan kurgusuna teras bölümünden girilen diğer yapı grubunda da rastlanılır. Avlu içerisinde yapı bütünü ele aldığımız zaman, geleneksel Antakya Evi mimarisi içerisinde avlu odaklı bir yaşam kurgusu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Aynı zamanda bir üst kata çıkınca taş bir zemin kattan daha hafif bir malzeme olan ahşaba geçiş ve çatıda da saçaklarla avluyu yağmur ve güneş gibi dış hava koşullarının etkisinden korumaya yönelik bir çabanın olduğunu görülür.

6.1.1.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri

Ana yapıda taşıyıcı moloz taş ve avlu cephesine bakan kısımlarında ise ince yonu taş kaplama malzeme kullanılmıştır.

Yapının ± 0.00 kotu planında ortalama 60cm kalınlığında moloz taşlarla yapının taşıyıcı duvarları, bu duvarların dışına 12cm kalınlığında ince yonu taş duvar örülmüştür. Kesme taş duvarlarda dönemindeki benzer yapılarda olduğu gibi bu yapıda da Halep taşı kullanılmıştır. Yapıda sade bir taş işçiliği mevcut olup, çevre binalardaki gibi kuş takalarına, rozaslara ve fener takalarına rastlanmaktadır. Taş işçiliği ince, temiz ve sadedir. Parselin sokağa bakan avlu duvarları da moloz taş duvardır ve sıva ile sıvanmıştır.



Şekil 6.5 Yapıya Ait Avludan Görüntü

Yapının +3.50 kotu planı ve hasarlar incelendiğinde, üst katın sonradan yapıldığı düşünülmektedir. Ahşap karkas taşıyıcı sistem tercih edilerek daha hafif ve esnek olması istenmiş ancak dolgu malzemesi olarak tuğla kullanılınca yapıya ekstra yük getirmiştir.



Şekil 6.6 Yapının Avlusuna Genel Bakış

Çatı iki ayrı yapı gibi düşünülerek ayrı ayrı çözülmüştür. Bir bölümde çift yönlü kırma çatı uygulaması bir bölümde de beşik çatı uygulamasına gidilmiş, her iki çatı farklı kotlarda uç uca getirilmiştir. Her iki çatının üzerleri Alaturka kiremitle kaplanmıştır. Bu iki çatı birbirinden bağımsız olmakla birlikte her iki çatı arasında 40cm'lik bir kot farkı mevcuttur. Taşıyıcı sisteminde kalın kesitli mahya ve damlalık aşıkları, mertekler, makaslar kullanılmış, merteklerin üzerine kiremit altı tahtası kullanılmıştır.

Var olan iç ve dış kapıların çoğunluğu orijinaldir. ± 0.00 kotu planında ana yapıdaki pencere doğramaları değişmiş, dolap ve dolap kapakları ve tavan işçiliği ile korunmuştur. Kullanılan kereste nitelikli, işçilikleri temizdir. +3.50 kotu planında kullanılan kapı ve pencere doğramaları orijinaldir. Ancak alt kat ile dönem farklılığı göstermektedir.

6.1.1.3. Müdahale ve sorunlar

Yapının bütününe bakıldığında zamanla yapıya insan eli ile yapılmış çok ciddi müdahalelerin olduğunu gözlenmiştir. Zemin katta avlunun bölündüğü, mutfak ve hela alanlarının yıkıldığı, avluya betonarme kolonlar ilave edilerek üst katta geniş bir teras alanı inşa edildiği, tavan planları incelendiğinde odaların sayılarının değiştirildiği gözlemlenmiştir. Üst katların sonradan inşa edildiği, ancak alt ve üst kat duvarlarının üst üste denk gelmemesi yüzünden üst kat duvarlarının üzerlerine oturduğu ahşap konstrüksiyonlar deforme olmuştur. Birçok noktada çökmeler meydana gelmiştir. Bu çöküntüler çatıya kadar sirayet etmiştir.



Şekil 6.7 Yapı Avlusuna Genel Bakış

Yapı için doldurulan hasar tablosu aşağıda verilmiştir. Yapının dış duvarlarında yer alan kaplama, dış sıva, duvarın kendisi, boya bakımsızlıktan ve dış etkilere dolaylı olarak deforme olmuştur. İç duvar ve çatı da benzer şekilde etkilenmiştir. Kapı ve doğramalarda kırık ve deformeler gözle görülür belirginliktedir. Yapısal elemanlarda ise deformeler ve çatlaklar göze çarpmaktadır.

Tablo 6.1 115 Parsel Yapısına Ait Hasar Analiz Çalışması

YAPI ELEMANLARI		MEVCUT DURUM				
		ÇATLAK	DEFORME OLMUŞ	KIRIK, EKSİK	BAKIMSIZ	SAĞLAM
DİŞ DUVARLAR	DUVAR	X	X	X	X	
	KAPLAMA	X	X	X	X	
	DİŞ SIVA	X	X	X	X	
	BOYA	X	X	X	X	
İÇ DUVARLAR	DUVAR	X	X	X	X	
	SIVA	X	X	X	X	
	BOYA	X	X	X	X	
ÇATI	KAPLAMA	X	X	X	X	
	STRÜKTÜREL	X	X	X	X	
KAPILAR	KANAT		X	X	X	
	KASA		X	X	X	
	EŞİK		X	X	X	
	CAM		X	X	X	
	PERVAZ		X	X	X	
PENCERELER	DENİZLİK		X	X	X	
	CAM		X	X	X	
	KASA		X	X	X	

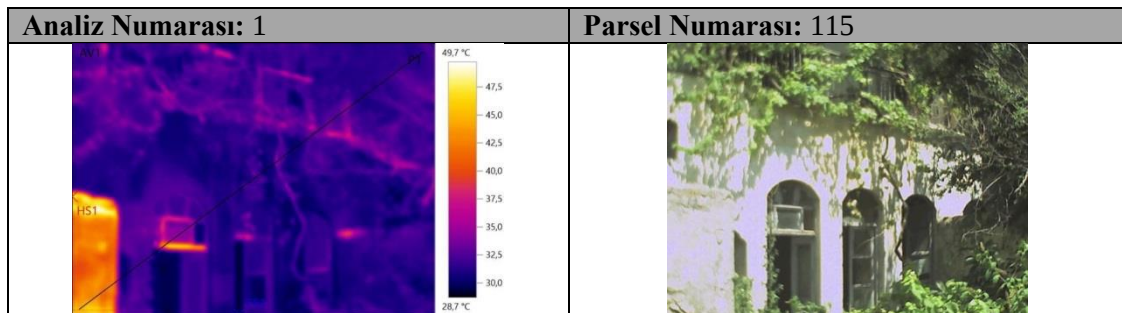
	KANAT		X	X	X	
	PERVAZ		X	X	X	
STRÜKTÜREL ELEMENLAR	KOLON	X	X		X	
	KİRİŞ	X	X		X	
	DÖŞEME	X	X		X	
	PERDE	X	X		X	
	TEMEL	X	X		X	

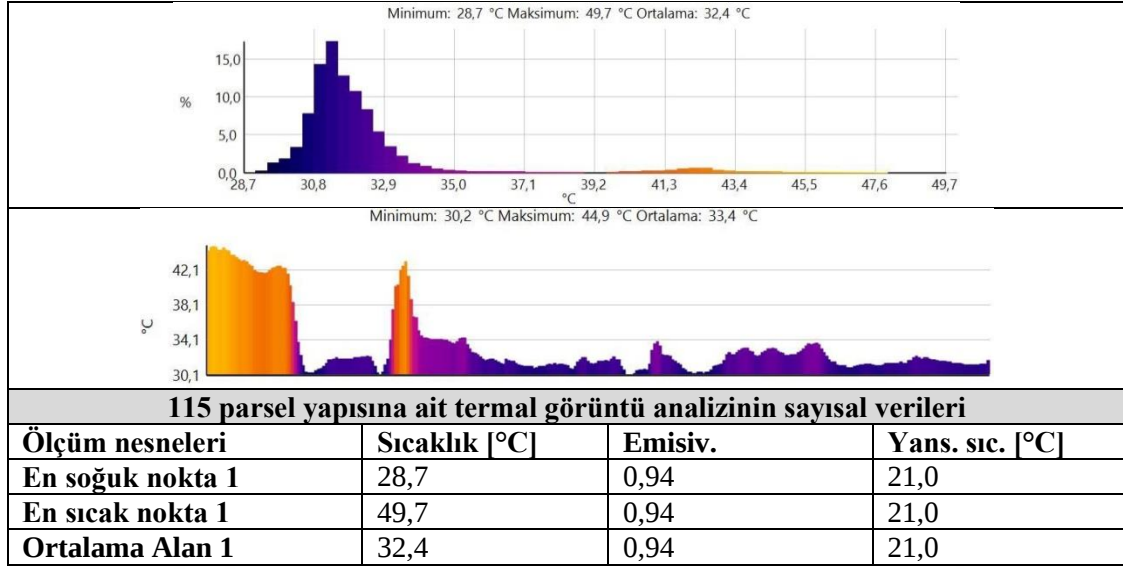
6.1.1.4. Termografik analiz

Kızılötesi termografi fotoğraflaması ile yapı elemanları yüzeylerinden ışıma ile yayılan kızılötesi ışınların dağılımı ve miktarı ölçülebilir. Malzeme değişkenliği/geçışı, boşluk ve bozulmalar, çatlaklar termografik analiz yapılarak sıcaklık değişiminin ölçülmesi ile tespit edilebilir. Duvar, kolon, kiriş, çatı ve diğer yapı elemanlara ait yüzeylerde bu uygulama yapılabilir. Analiz neticesinde yapı elemanlarının alt katmanları belirlenebilir. Birden fazla malzemenin kullanılarak inşa edildiği yapı elemanlarında, örneğin duvar içlerine yerleştirilmiş ahşap dikmelerin durumu ve akıbeti takip edilebilir. Her malzemenin farklı ısı transfer özellikleri olduğu için farklı malzemelerde sıcaklık farkları oluşur. Isı transferini etkileyen tek özellik malzemenin türü değildir. Eğer malzemeye bir yerden su veya nem geliyorsa, belirgin sıcaklık değişimleri oluşur ve su kaynaklı bozulmalara sebep olur. Bu bozulmalar küflenme, korozyon, çürüme gibi çeşitli şekillerde gerçekleşebilir.

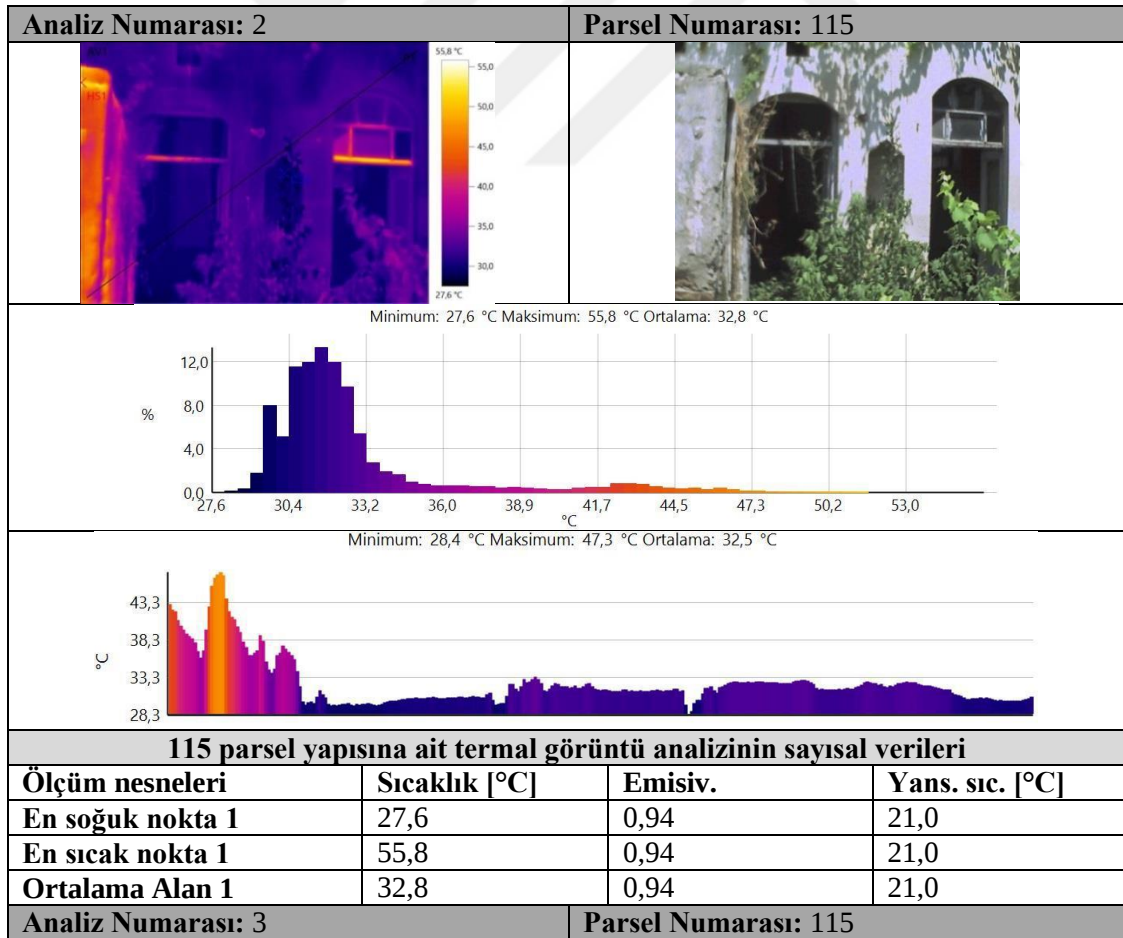
115 parsel yapısına ait termal görüntü analizleri aşağıda sırasıyla verilmiştir (Tablo 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9 ve 5.10'da yer almaktadır). 115 parsel yapısına ait termal görüntü 14 Temmuz 2021 yılında sabah 04.30-5.00 da başlamış olup gün doğumuna kadar devam etmiştir. Verilerin doğruluğunu tespit etmek amacıyla aynı ölçüm saat 15.00-17.00 arasında aynı gün yinelenmiştir.

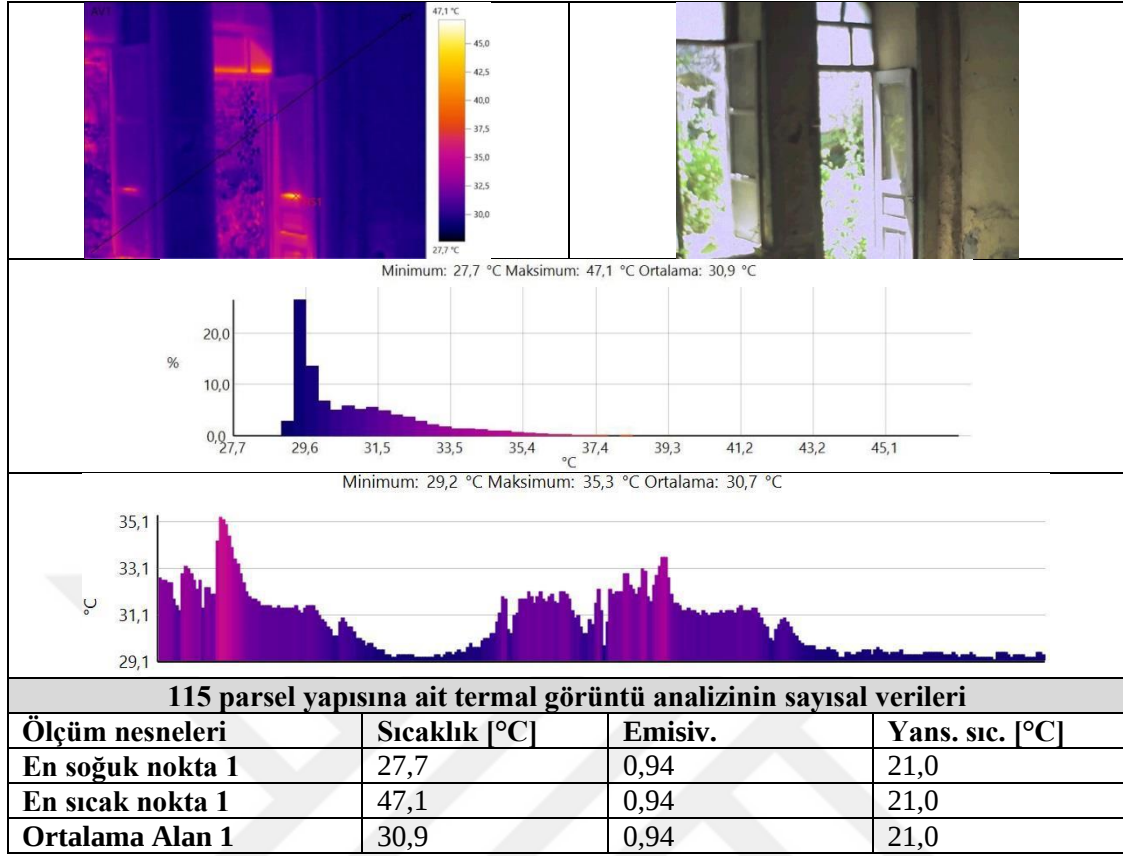
Tablo 6.2. 115 Parsel Yapısına Ait 1 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı ve Profil Çizgisi



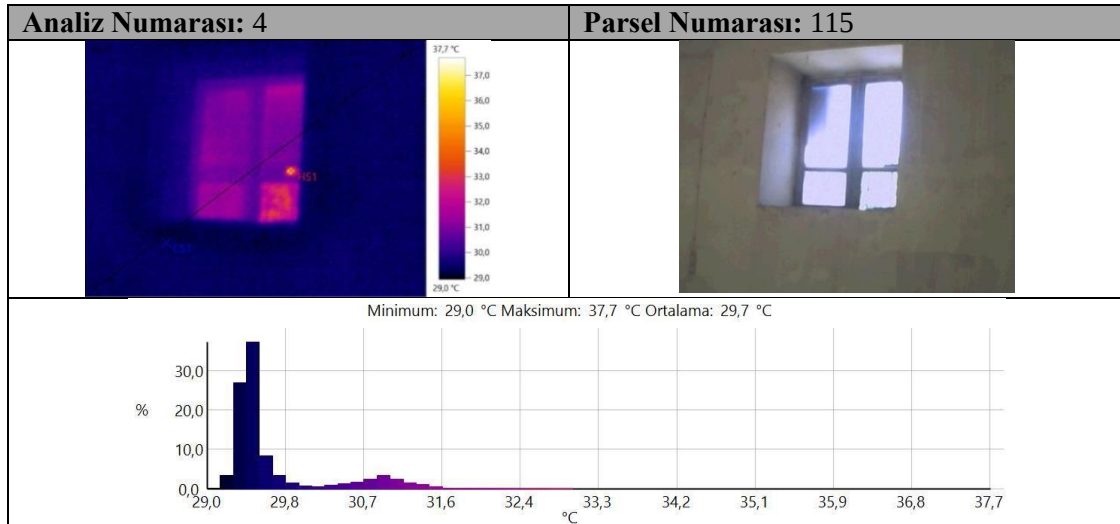


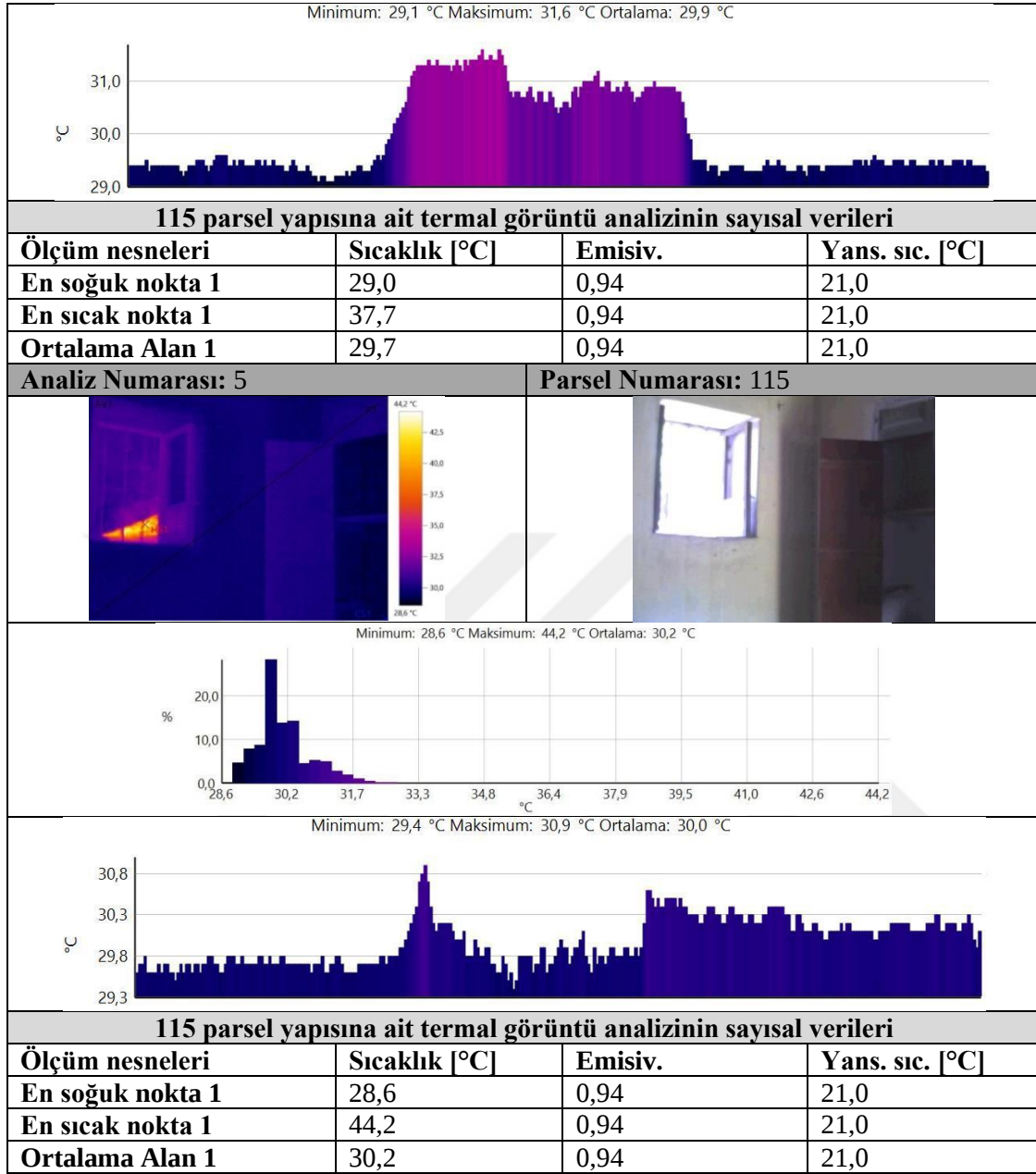
Tablo 6.3 115 Parsel Yapısına Ait 2 ve 3 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı ve Profil Çizgisi



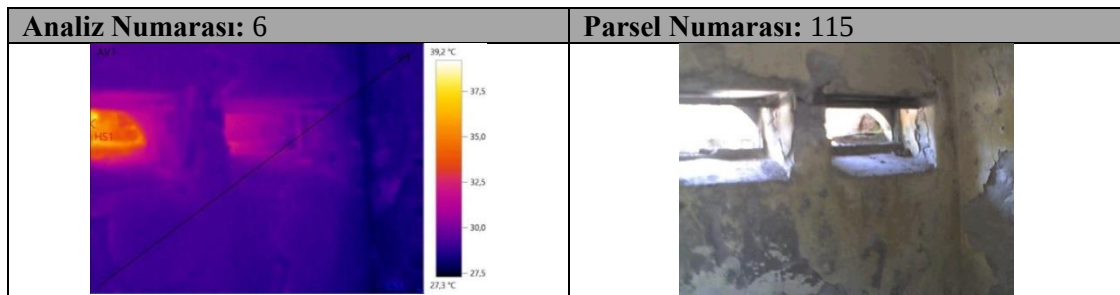


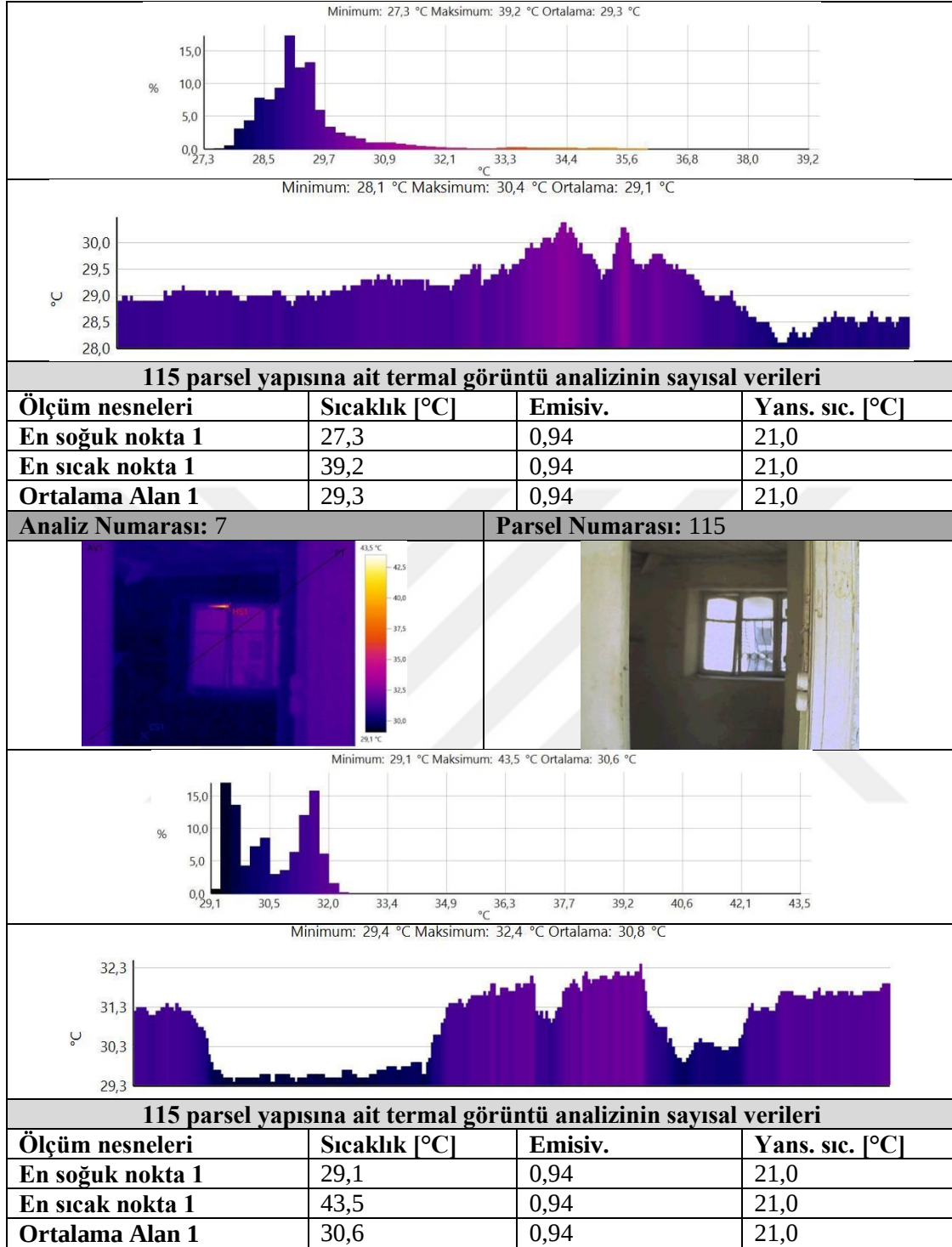
Tablo 6.4 115 Parsel Yapısına Ait 4 Ve 5 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi





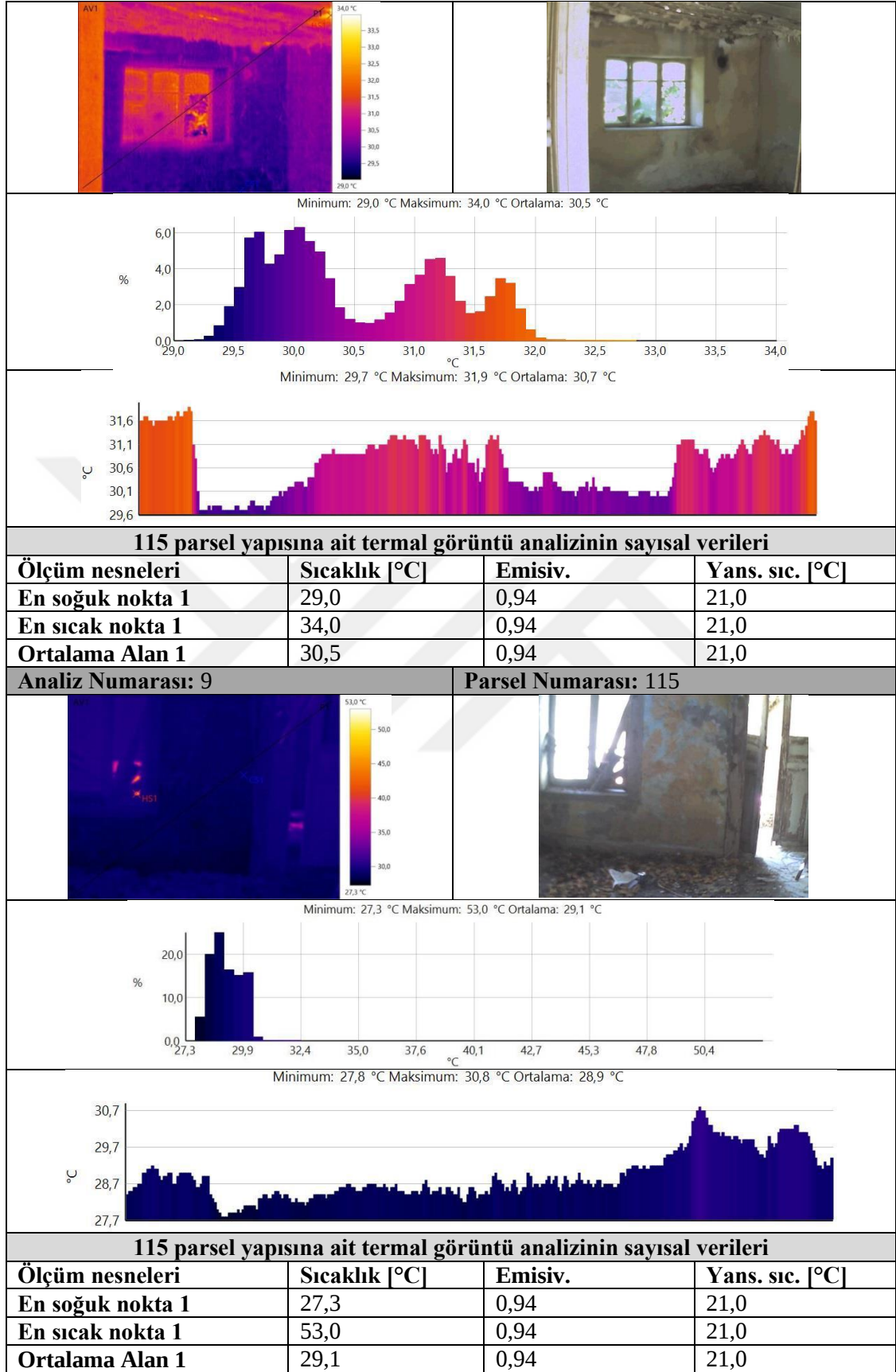
Tablo 6.5 115 Parsel Yapısına Ait 6 Ve 7 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi



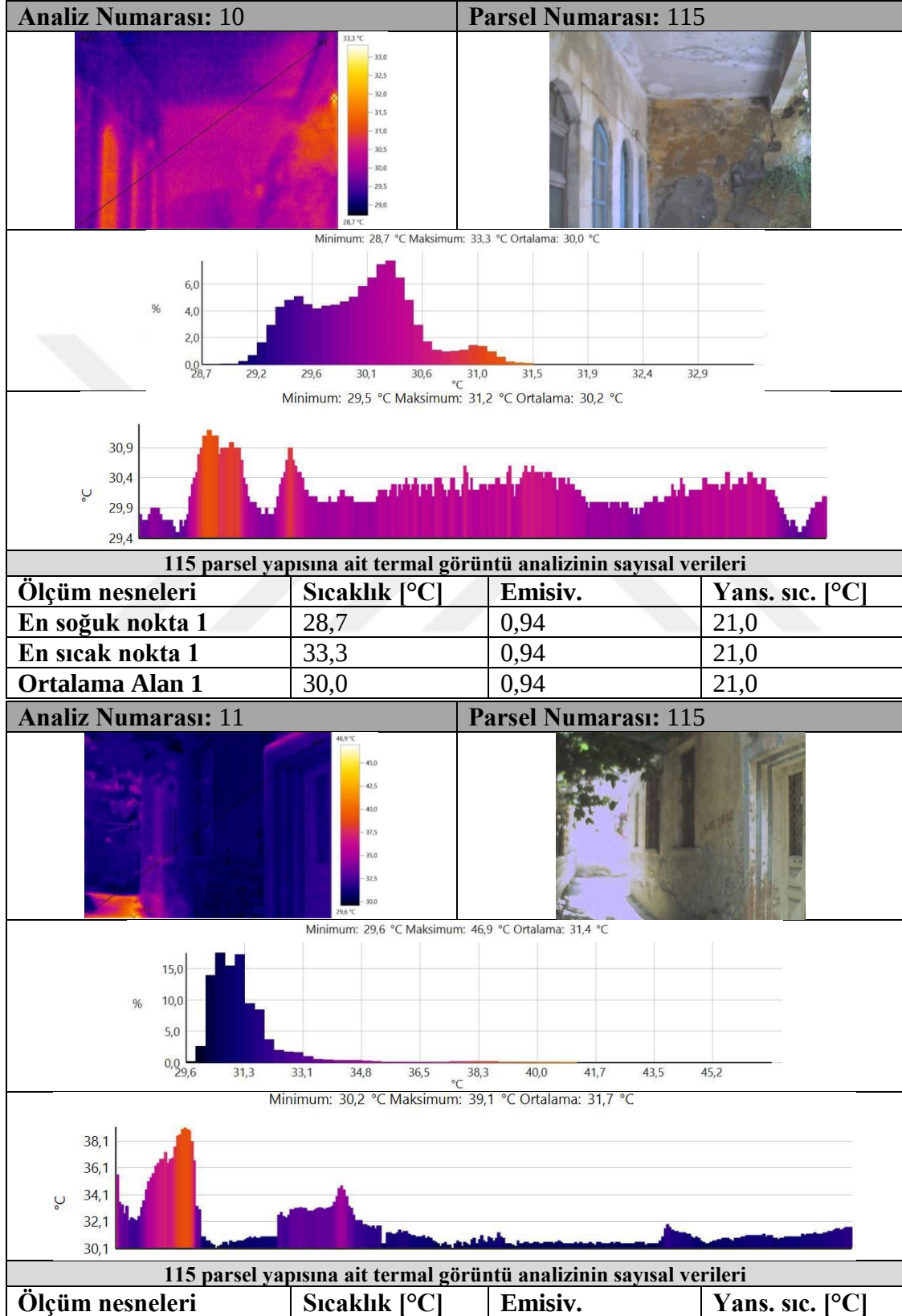


Tablo 6.6 115 Parsel Yapısına Ait 8 Ve 9 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi

Analiz Numarası: 8	Parsel Numarası: 115
--------------------	----------------------

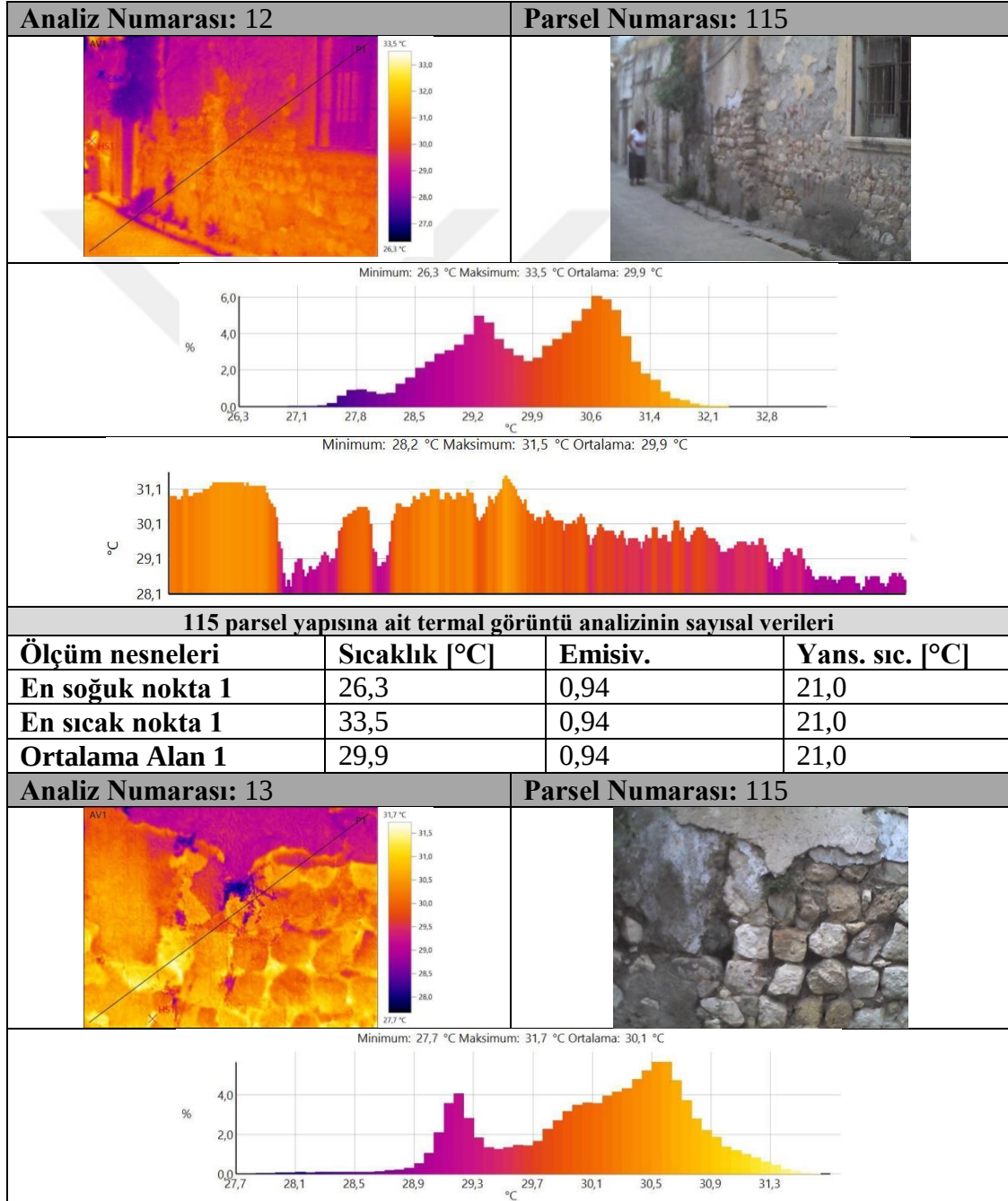


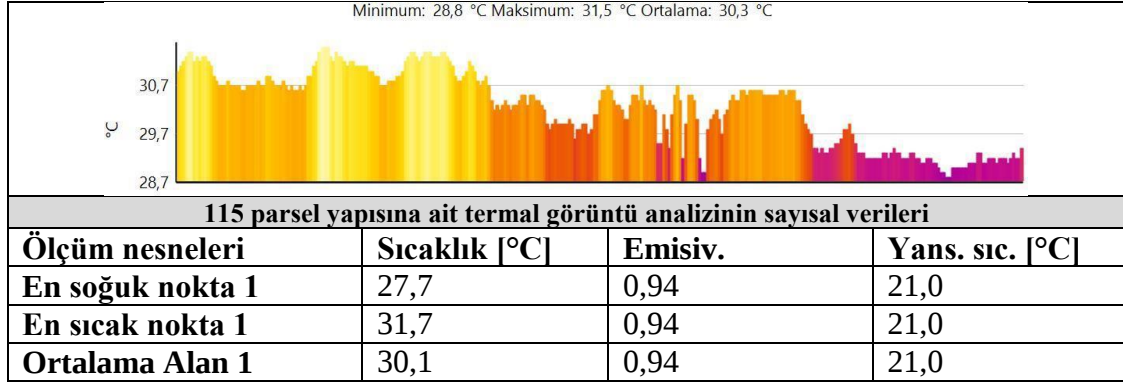
Tablo 6.7 115 Parsel Yapısına Ait 10 Ve 11 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi



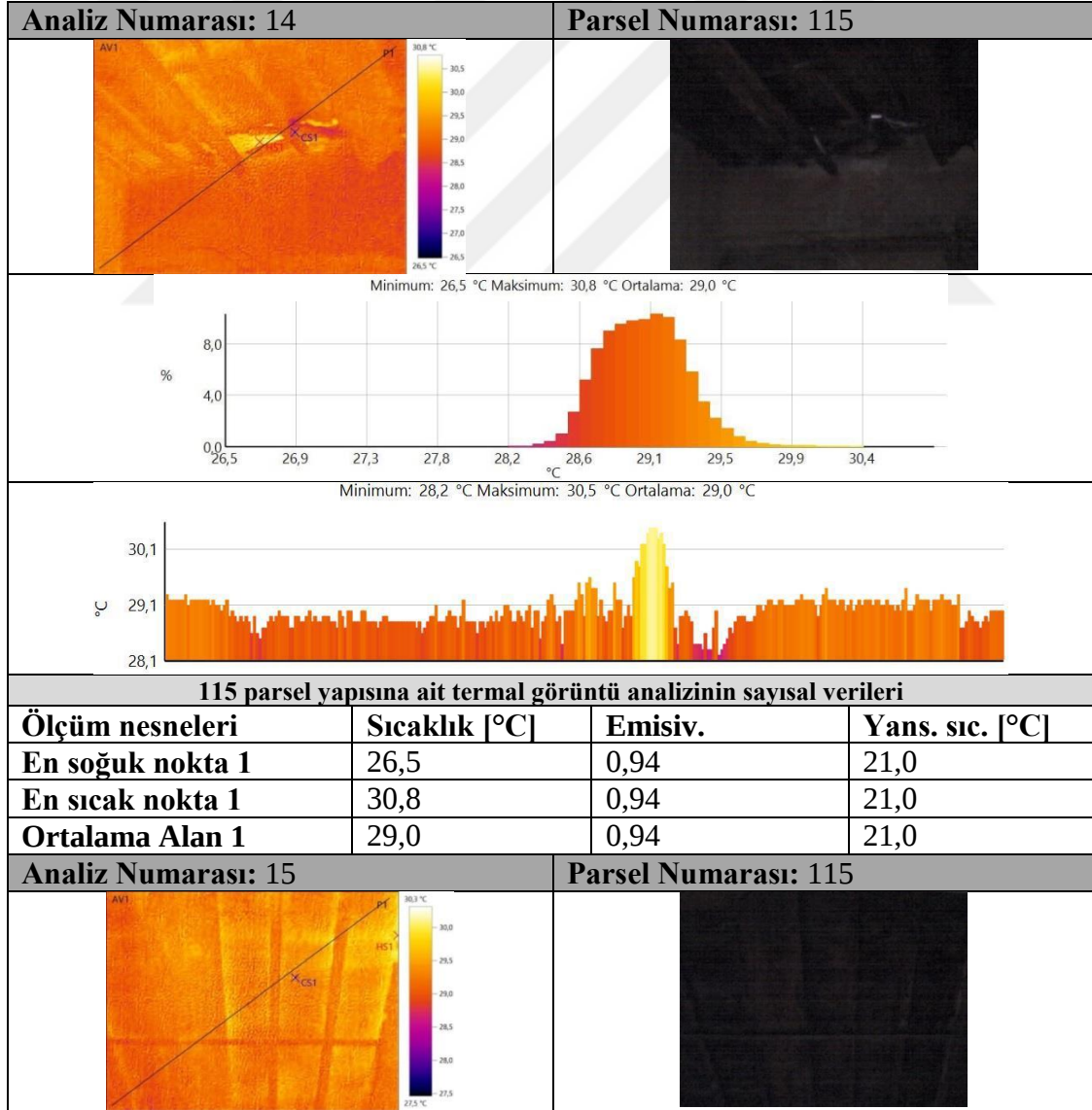
En soğuk nokta 1	29,6	0,94	21,0
En sıcak nokta 1	46,9	0,94	21,0
Ortalama Alan 1	31,4	0,94	21,0

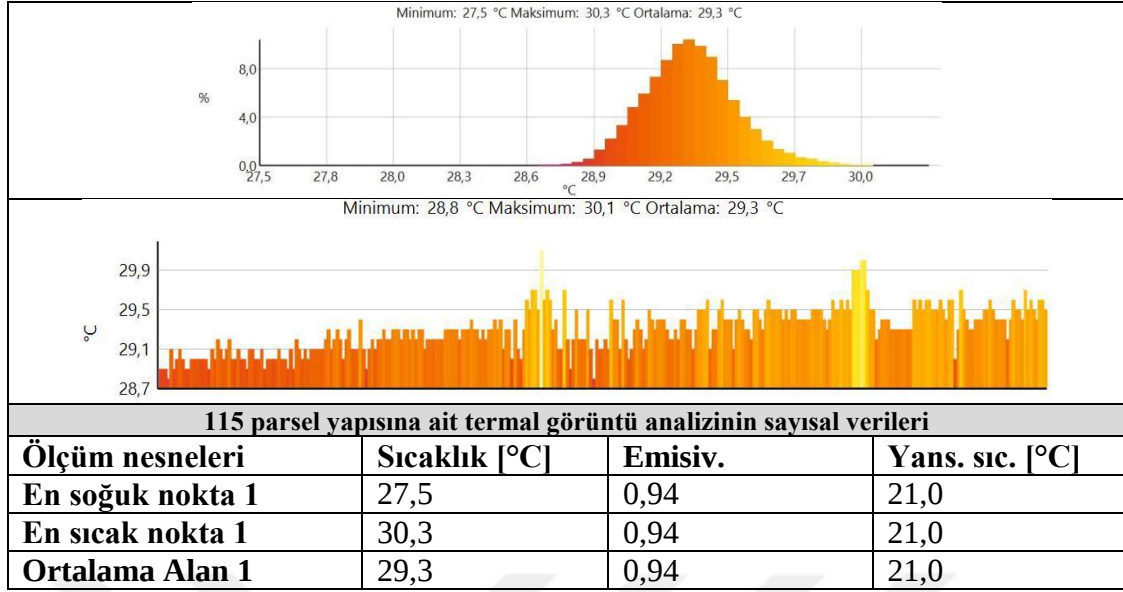
Tablo 6.8 115 Parsel Yapısına Ait 12 Ve 13 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi



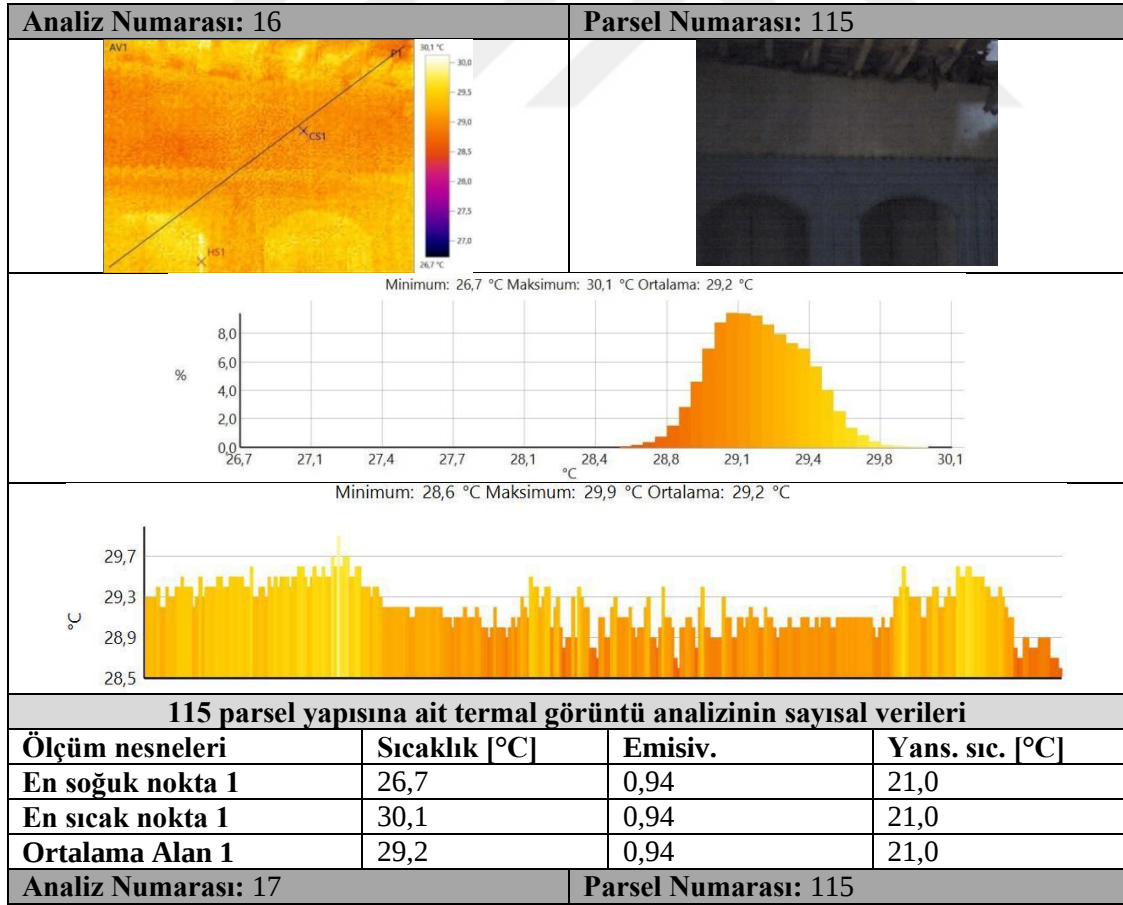


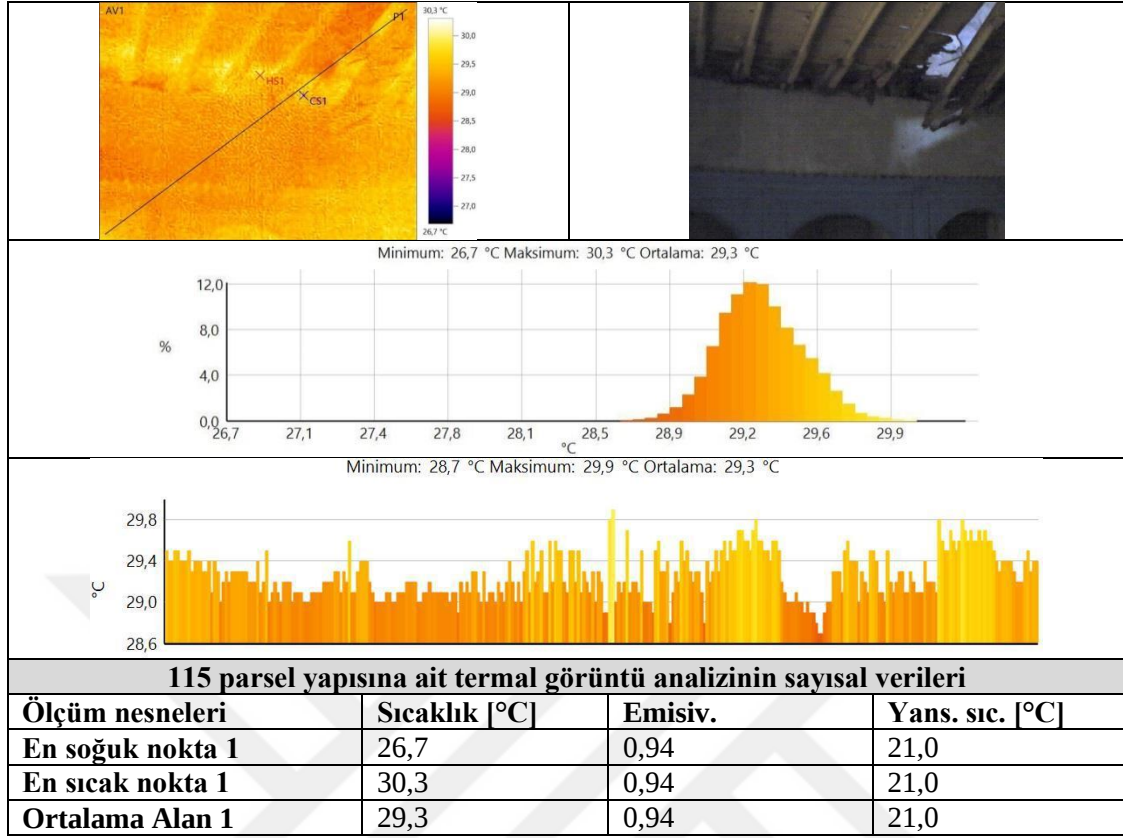
Tablo 6.9 115 Parsel Yapısına Ait 14 Ve 15 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi





Tablo 6.10 115 Parsel Yapısına Ait 14 Ve 15 Numaralı Termal Görüntü Analizi, Histogramı Ve Profil Çizgisi

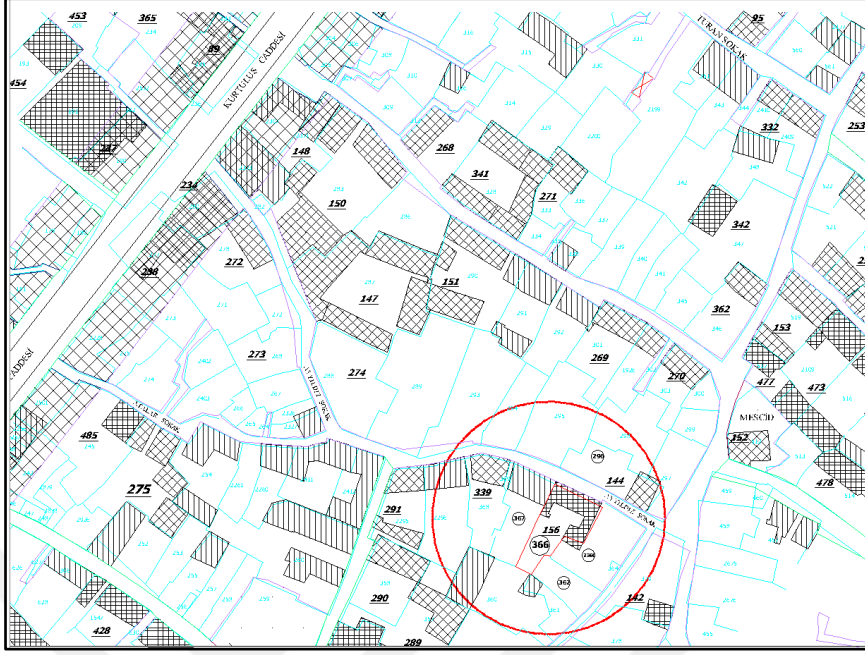




6.1.2. 366 Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı

Hatay İli, Antakya İlçesi, Şehitler Mahallesi, 4. Mıntıka, 366 Parselde bulunan bu yapı, 15.11.1985 Tarihli ve 1558 sayılı Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararınca 156 Envanter numarası ile tescillenmiş bir yapıdır.

Yapı Antakya'nın tarihi kent merkezi içerisinde Kurtuluş Caddesi'nin üst tarafından Kurtuluş Caddesi ile Habib-i Neccar Dağı arasında konumlanmıştır. Şehitler Mahallesi'ndeki yapının yakın çevresinde, Habib-i Neccar Camii, Antakya Katolik Kilisesi, Sarımiye Camisi ve Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi, Hatay Esnaf ve Sanatkarlar Odası yer alır. Konum itibarı ile pek merkezi bir bölgede yer almayan yapıya çevresindeki yolların dar olmasından ötürü araç ile ulaşım pek mümkün değildir. Şehitler mahallesi Ayyıldız Sokak üzerindeki bitişik konumdaki evlerin arasında yer alan 366 no'lu parseldeki bu yapı iki kattan oluşmaktadır. Ayyıldız Sokak yapının kuzeydoğusundadır ve yapının giriş bölümü bu yöndedir. Avlulu yapıdaki binanın ana yaşam mekanları parselin kuzeydoğusunda yer alır. Yıkılmış olan müştemilat yapısı ise parselin güneybatı ucundadır. Ana yapı ve müştemilat mekânları avluya açılırlar. Ana yapının yönelimi güneybatı ve kuzeydoğu, müştemilatın ise kuzeydoğu eksenindedir.

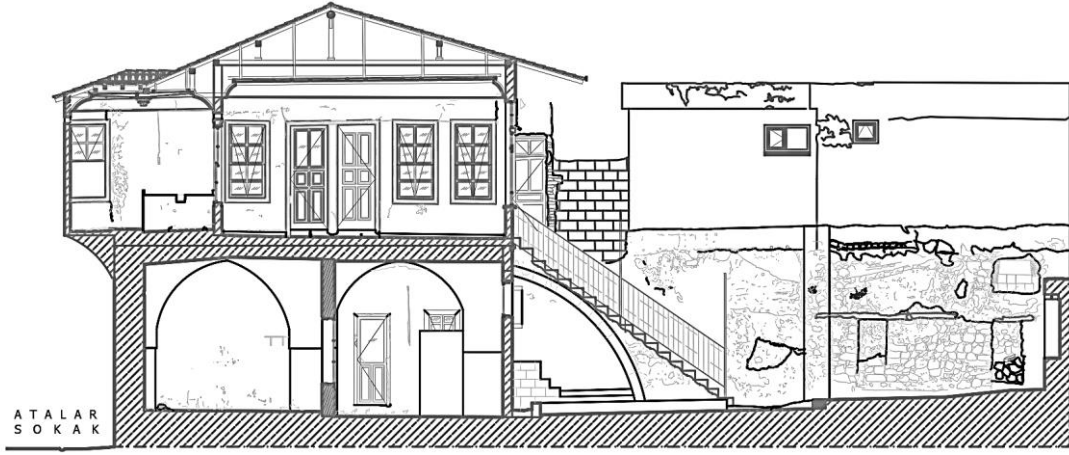


Şekil 6.8 366 Parsel Yapısına Ait Vaziyet Planı

Yapının çevresindeki sokakların dar olması nedeniyle araçla ulaşılması zordur. Aynı sokakta farklı mimari özelliklerde konutlar bulunmaktadır. Yapı, farklı mimari özellikleri ile sokaktaki konutlar içinde benzersiz özellikler gösterir. Özellikle sokağa bakan cephesindeki sağır duvarlı çıkma Antakya konut mimarisinde çok yaygın olmayan bir uygulamadır. Bu özelliği ile eski kent dokusunda sokak silueti içinde hemen fark edilir.



Şekil 6.9 366 Parsel Yapısına Ait Zemin Kat Planı



Şekil 6.10 366 Parsel Yapısına Ait Kesit

6.1.2.1. Yapı özellikleri

Yapı konumu itibarıyla Kurtuluş Caddesi'nin üst tarafında Habib-i Neccar Dağı ile caddenin arasında kalan bölgede bulunmaktadır.



Şekil 6.11 366 Parsel Numaralı Konutun Ayyıldız Sokaktan Görünüşü

366 No.lu parseldeki bu yapı geleneksel Antakya evlerinin karakteristik özelliklerinden biri olan avlulu plan tipine sahiptir. Avlulu plandaki konutun ana yaşam mekânları parselin kuzeydoğusunda yer alır. Avlu ile birlikte yıkılmış olan müştemilat yapısı ise parselin güneybatı ucundadır. Ana yapı ve müştemilat mekânları avluya açılırlar. Ana yapının yönelimi güneybatı ve kuzeydoğu, müştemilatın ise kuzeydoğu eksenindedir.



Şekil 6.12 366 Parsel Numaralı Konut Avludan Bakış

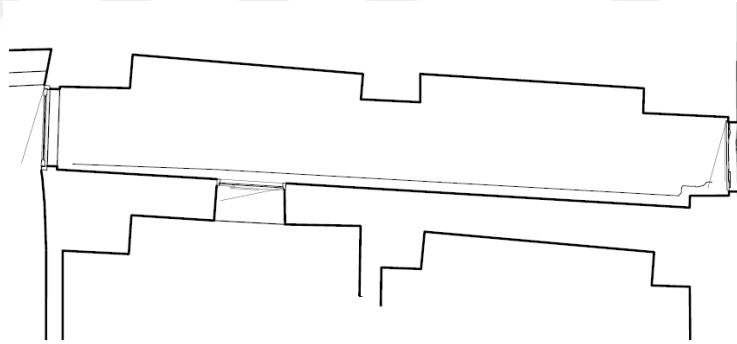
Yapıya, Ayyıldız sokağa açılan bir kapı ile giriş sağlanır. Bu kapı alt katın sağ köşesinde geleneksel evlerin kapılarında olduğu gibi basık yuvarlak kemerlidir. Yapının cephesi Antakya konut mimarisinde çok yaygın olan bir cephe özelliği taşımaz. Ev plan özellikleri ile geleneksel avlulu tipte değildir ancak orta sofalı plan tipinde olmasına rağmen geleneksel mimarinin etkisi olarak avlu ögesini devam ettirir. Bununla birlikte zemin kattaki eyvan dışında mekânlar avluya açılmaz. Yapının sokakla bağlantısı kapı, pencere ve cumba gibi öğelerle sağlanırken, öğelerin tümü belirli bir mimari karakterden ziyade eklektik özellikler gösterir.

Girişten geçilen **taşlık** kısmı sağda kalın paye ve kemerlerle düzenlenmiş kör bir arkada, solda ise duvara oturan oldukça dar bir beşik tonozla örtülüdür. Bu kısımda girişin neden bu kadar kalın bir arkadlı düzenlemeye sahip olduğu ve kemerlerin orijinalde açık olup olmadığı anlaşılamamıştır. Bununla birlikte kemerlerin olduğu tarafta bitişikte geleneksel avlulu tipte bir

Antakya evi bulunmaktadır. Evin mimarisi geleneksel tarzda olmakla birlikte olasılıkla 19. yüzyılın son onlu yılı ve 1929 arasındaki süreçte inşa edilmiş olmalıdır. Girişin sağında bitişikteki ev kısmen çağdaş görüldüğünden paye ve kemerlerin neden bu kadar kalın yapıldığına ilişkin mimari bir veriye ulaşılamamıştır.



Şekil 6.13 366 Parsel Numaralı Konut Giriş Koridoru/Taşlık, Kemerler



Şekil 6.14 Taşlık Payanda Ve Kemerler

Bu durumda evin avlusuna geçiş, bu dar koridor, yani taşlık aracılığı ile sağlanmaktadır. Eve giriş kapısı mimari olarak özelliksiz inşa edilmişken, taşlıktan sonra avluya girişi sağlayan kapı daha özenli, bir sokağa bakan bir giriş gibi değerlendirilmiştir. Antakya evlerinde yapının kütlesi boyunca ikinci giriş kapısının olduğu benzer mimari çözümlerle sıklıkla karşılaşılır. Zemin kattaki girişin hemen yanında neredeyse tüm yapı kütlesi boyunca uzanan oldukça büyük bir kemer bulunur. Arkasındaki çapraz tonozlu birimlerle dışarı açılan bir eyvan gibi yorumlanabilir. Alt katın önündeki çapraz tonozlu eyvan kemerinin sonradan örüldüğü bu

bölümün orijinalde avluya açıldığı anlaşıldığından olasılıkla alt kat planında değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikleri sıva raspası olmadan tespit etmek güç olduğundan restorasyon sırasında bazı kısımlar revize edilmelidir.



Şekil 6.15 366 Parsel Numaralı Konutun Bulunduğu Ada



Şekil 6.16 366 Numaralı Konut Giriş Kapısı

Bu katta avlunun solunda giriş mekânı / taşlık ile tonozlu alt kat mekânları bulunur. Avlu cephesinde taşlık kısmından basık kemerli ikinci bir kapı ve üzerinde yarım yuvarlak açıklık Antakya'ya özgü demir işçiliğinin görüldüğü geleneksel formdadır. Bu şekilde kapı üstünde açıklıklar Kurtuluş Caddesi üzerinde bulunan evlere özgüdür ancak burada dikdörtgen kapı

açıklıkları yerinde geleneksel tipte basık kemer tercih edilmiştir. Sonraki evrelerde buraya dikdörtgen bir demir bir kapı yerleştirilerek kapı formu algılanmaz olmuştur. Açıklığın üzerindeki demir işçiliğinde Antakya’da yaygın olduğu gibi volütlu desenler görülür. Demir işçiliği örneklerinde olduğu gibi dönem özelliklerini yansıtan öğeler olarak korunmalıdır.



Şekil 6.17 366 Parsel Numaralı Konutun Avluya Giriş Kapısı, Detay

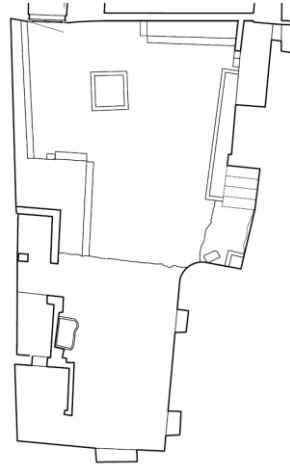
Avluya giriş kapısının sağında basık yuvarlak büyük bir eyvan kemeri bulunur. Bu kemer açıklığı sonradan briketle örülerek kapatılmıştır. Bu duvarın üstünde ise olasılıkla 2. evrede özgün olmayan dikdörtgen bir pencere açılmıştır. Restorasyon sırasında bu duvarın kaldırılarak eyvanın avlu ile bağlantısı sağlanmalıdır. Bu sayede eyvan kemerinin arkasında kalan tonozlu mekânlar daha fazla ışıkla aydınlatılmış olacaktır. Aynı zamanda 2. evrede evin zemin katının ikinci bir konut olarak değerlendirildiği dönemde taşlık tarafına bakan duvara dikdörtgen bir kapı açılarak mekânın sokakla ilişkisi bu kapı aracılığı ile sağlanmıştır. Böylece eyvan kemeri örülerek avlu ve üst katla olan bağlantı koparılmış, eyvanlı bölüm bir iç avlu ya da sofaya dönüştürülerek tüm mekânların bu kısma açıldığı ayrı bir konut elde edilmiştir. Orijinalde buradaki mekânların avluyla bağlantısını sağlayan eyvan ve tonozlu bölümlerin işlevi tam anlaşılamamıştır. Ancak konuta dönüştürülmeden önce olasılıkla evin sahiplerinin mesleği ile alakalı ticari bir iş yeri olma olasılığı yüksektir.

Zemin kat mekânları taş ayaklar üzerine oturmuş çapraz tonozlu mekânlardan oluşur. Alt kattaki bu düzenleme Antakya evlerinde çok yaygın olmamakla birlikte büyük konaklarda alt katlarda servis mekânları olarak kullanılan alanlarda tonoz örtü görülebilir. Antakya evlerinde

geleneksel evlerin mimarisinden sonraki süreçte kişisel tercih, parselin konumu, ustanın tasarımı, evin sahibi gibi pek çok etkenin münferit karakterli yapıların oluşmasında etkili olduğu görülür. Bu nedenle 366 parsel No'lu konutun tümüyle bir benzerinin olduğunu söyleyemeyiz. Buna karşın geleneksel ve yeni mimari etkilerin görüldüğü Antakya konut mimarisi tipolojisi içinde önemli bir örnek olduğunu belirtmek gerekir.



Şekil 6.18 366 Parsel Numaralı Konutun Avludan Görünüşü, Eyvan Kemer



Şekil 6.19 366 Parsel Numaralı Konut Avlu Plan

Avluya açılan eyvanın gerisinde orijinalde merdiven altına açılan ikinci bir tonozlu bölüm yer alır. Bu iki mekânın gerisinde ise taş ayaklara oturan çapraz tonoz örtülü iki mekân daha bulunur.



Şekil 6.20 366 Parsel Numaralı Konutun Zemin Kat Eyvan Tonoz Örtülü Odaları

Bu mekânlar dikdörtgen biçiminde ikişer pencere ile sokağa açılır. Avluya dönük cephede ise dikdörtgen kapı açıklığı ile pencereler bulunur. Böylece mekânların sokaktan ve sofadan ışık alması sağlanır. Odaların pencere açıklıklarının sokağa bakması ve dikdörtgen pencere açıklıkları 20. yüzyılın ilk onlu yıllarında gelişme göstermiştir.



Şekil 6.21 366 Parsel Numaralı Konutun Zemin Kat Odaların Kapı Ve Pencere Açıklıkları



Şekil 6.22 366 Parsel Numaralı Eyvan Kemerine 2. Evrede açılan pencere

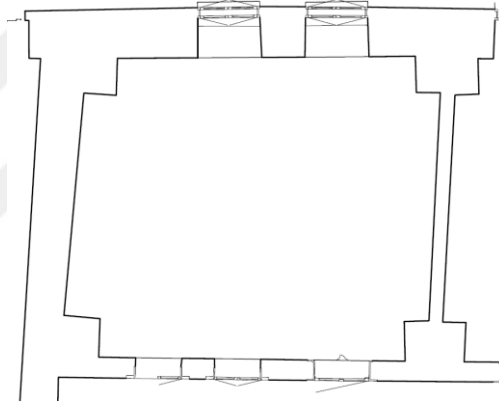
Odaların içinde işlevine uygun şekilde ahşaptan dolap ve yüklük kısmı olduğu görülür. Muhtemelen mekânın konuta dönüştürüldüğü 2. evrede eklenmiş olmalıdır. 2. evrede evin merdiven altı ve No. 6 altında kalan zemin kattaki tonozlu mekân bölüntüye uğratılarak buraya mutfak ve tuvalet gibi servis mekânları eklenmiştir. Bu değişiklik sırasında örülen duvarlarda kapı açılmıştır. Burada sıva raspası yapılmadan değişiklikleri tespit etmek olasılığı güçtür. Tonoz ve kemerlerin taş ayakları sıva altından izlenebilmektedir. Bu bölümdeki mekânların pencere ve kapı doğramaları da olasılıkla 2. evrede yenilenmiş olmalıdır. Odaların sokağa bakan pencereleri ise olasılıkla evin konuta çevrilmesinden sonra göz hizasından yüksekte ve mahremiyeti korumak için altta örülerek pencerelerin küçültüldüğü sanılmaktadır. Orijinal pencerenin anlaşılabilmesi için buraya da sıva raspasının ardından bakılmalıdır. Odaların zemini şap kaplıdır.



Şekil 6.23 366 Parsel Numaralı Konutun Zemin Kat Tonoz Örtülü Odaları



Şekil 6.24 366 parsel numaralı konutun zemin kat duvarları



Şekil 6.25 366 parsel numaralı konut zemin kat oda planı



Şekil 6.26 366 parsel numaralı konutun zemin kat şap zemini



Şekil 6.27 366 parsel numaralı konutun çapraz tonozu



Şekil 6.28 366 parsel numaralı konutun zemin kat odaları, pencereler



Şekil 6.29 366 parsel numaralı konutun zemin kat odaları, ahşap yüklük



Şekil 6.30 366 parsel numaralı konutun zemin kat odaları şap döşeli zemin, çapraz tonoz

Antakya konut tipolojisi içinde alt katta çapraz tonozlu kalma mekânları alışık olunmayan bir uygulama olup üstteki plan tipi ile hiç bağdaşmayan bir özelliktedir. Odaların kapı, pencere, dolap, yüklük gibi ahşap bölümlerindeki doğramalar 20. yüzyılın ilk yarısına aittir.

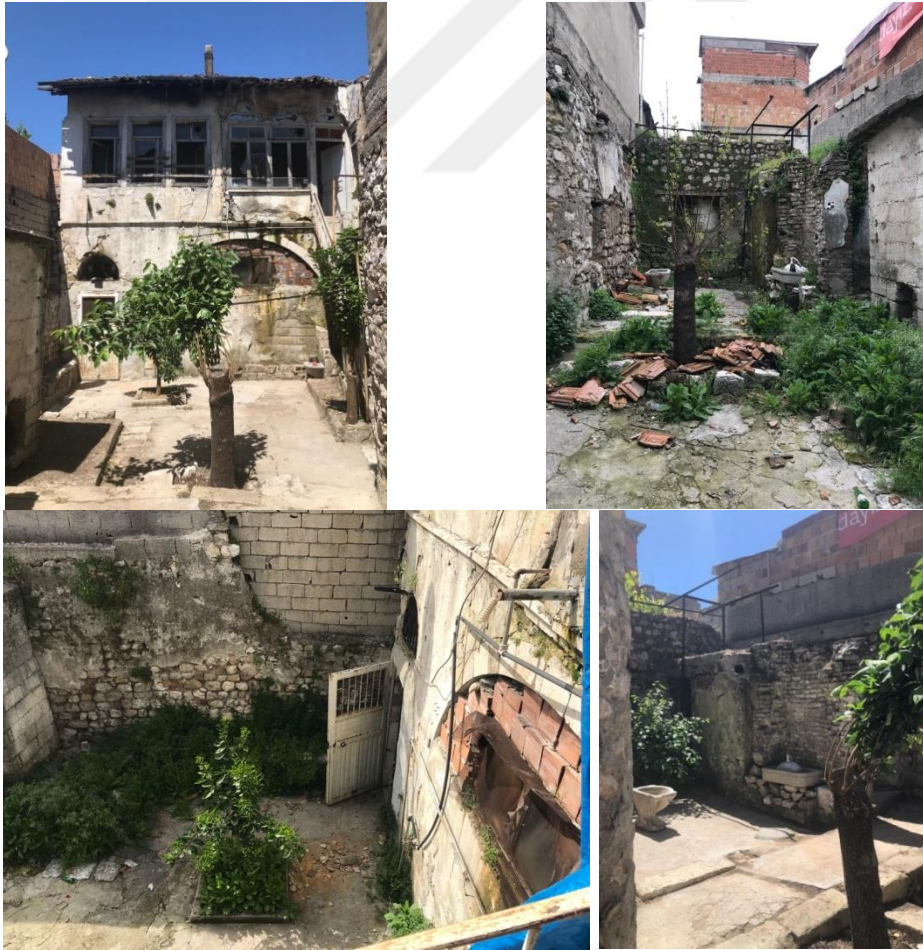


Şekil 6.31 366 parsel numaralı konutun zemin kat oda mutfak, plan

Eyvan kemerinin devamı niteliğindeki tonozlu mekân sonraki evrede bölüntüye uğratarak mutfak, banyo, tuvalet gibi servis mekânları elde edilmiştir. Bu durum zemin katın ikinci evrede konuta dönüştürüldüğünün göstergesidir. Antakya evlerinde alışık olduğumuz gibi evler miras yolu ile paylaşıldığında konutun kendi bünyesinde olmayan ancak dönüştürülmek suretiyle eklenen servis mekânları bulunur. Bu nedenle konutlardaki değişim ve dönüşümler bugün tipolojiyi ve özellikle işlevi anlamayı zorlaştırır. Antakya evlerinde orijinalde ayrı bir birimde yer alan ve ıslak zeminlerin orijinalde olduğu gibi müstemilat kısımları ile çözümlenmesinin konut tipolojisinin korunması açısından zorunludur. Aksi taktirde yaşama alanları işlevleri

dışında alanlara dönüşerek evlerin tarihi özelliklerine ve tipolojiye zarar vermektedir. Bu bölümde zeminler şap, duvar ve tavanlar sıvalıdır. Eyvan kemeri ise geleneksel taşan düzgün kesme taşları ile oluşturulmuştur. Bu bölümde orijinal pencere ve kapı doğramaları ile aynı özelliklerde malzemelerin kullanılması ve sonradan bölüntüye uğratılmış veya eyvan kemeri gibi örülen kısımların orijinal halinde uygulanması gerekliliktir.

Taşlık alanından kapı ile yapının güneybatısında yer alan avluya geçilir. Avluda yer yer orijinal zemin döşemesi izleri bulunmaktadır; restorasyonda bu kısım taş olmalıdır. Avluda olasılıkla üst kattaki mekâna ait orijinal müstemilat kısmı yıkılmıştır. Avludaki bu bölüm Antakya evlerinin tipolojisinde olduğu gibi servis mekânları için kullanılmaya uygundur. Geleneksel Antakya evlerinde olduğu gibi avlunun güneydoğu bölümünde ikinci kata çıkışı sağlayan taş merdivenler bulunur. Merdivenin altında sonradan briket duvarlarla bir çiçeklik ve seki oluşturulmuştur.



Şekil 6.32 366 parsel numaralı konutun avlusu



Şekil 6.33 366 parsel numaralı konutun avlusu

Evin üst katına avlunun köşesindeki bir taş merdivenle ulaşılır. Üst kat orta sofalı plan tipinde olup bu katta bulunan dört oda ve çıkma sofa kısmına açılmaktadır. Girişin karşısındaki çıkma (No 4), girişteki odalar (No. 2, No. 6) birer kapı ve ikişer pencere, köşedeki odalar (No. 3, No. 5) ise kapı ve birer pencere ile sofaya açılır. Kapı ve pencereler dikdörtgen biçiminde ve ahşap çıtalı pencere kanatlarına sahiptir.

Orta sofanın (No. 1) avluya bakan cephesi biri kapı açıklığı olmak üzere dilimli üç kemerle dışarı açılır. Yapının birinci evresinde olasılıkla burada balkon şeklinde bir üçlü kemer açıklığı bulunmaktadır. Antakya evlerinde cephenin üçlü kemer açıklığı ile balkona veya dışarı açıldığı örnekler mevcuttur. Orta sofanın zemini 20. yüzyılın ilk onlu yıllarında moda haline gelen renkli ve desenli karolarla döşelidir. Bu karolar Fransa’da Marsilya, Lübnan’da Beyrut’ta üretilerek Osmanlı topraklarında yayılmıştır. Bu karoların diğer evlerde olduğu gibi korunması şarttır. Sofanın zemininde giriş kapısı önünde karoların döşenmesi kenar bordürü ile bir koridor oluşturacak biçimde döşenmişken, girişin solunda genişçe bir alanın ise döşenmeden bırakıldığı görülmüştür. Bu bölümde neden karo döşenmeden bırakıldığına açıklık getirilememiştir. Bu bölümde büyük olasılıkla kış aylarında soba kurulmaktadır. Eski Antakya evlerinde orta sofaya kurulan soba mekâna açılan odaların ısınma problemini çözmekte, ev sahiplerinin misafirlerini ağırladığı ve zamanının büyük çoğunluğunu geçirdiği mekân olduğu düşünülürse sofanın ısınma sorununun olması gerekir. Orta sofanın tavan örtüsünün sonradan yenilendiği, orijinalde ortasında oyma bir göbek bulunan tekne tavan olduğu anlaşılır. Üst katın bütün mekânları daha önce belirttiğimiz gibi sofaya açılır. Sofa geleneksel avlulu Antakya evlerindeki avlunun yerini

olarak toplanma ve dağıtım işlevi görmektedir. Sofaya açılan odaların kapı ve pencereleri simetrik olarak yerleştirilmiştir.



Şekil 6.34 366 parsel numaralı konut orta sofa 1.kat



Şekil 6.35 366 numaralı konut orta sofaya açılan odaların kapı ve pencereleri 1.kat



Şekil 6.36 366 numaralı konut orta sofaya açılan odaların kapı ve pencereleri 1.kat



Şekil 6.37 366 parsel numaralı orta sofa tavanı



Şekil 6.38 366 parsel numaralı orta sofa plan ve Zemin karosu

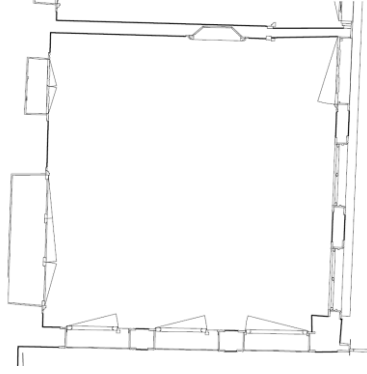
Girişin solundaki oda olasılıkla plan, boyutları ve avluya bakan konumu ile evin başodası olmalıdır. Oda üç pencere ile avluya, iki pencere ve kapı açıklığı ile orta sofaya açılır. Girişin sağındaki duvarda ahşaptan biçim değiştirmiş bir yüklük ve kitabiye işlevi gören dolaplar ile karşı duvarda üç cepheli bir dolap nişi bulunur. Bu her üç öge köken olarak geleneksel avlulu Antakya evlerinden alınmış ancak öğelerin tümü farklılaşmıştır. Düz tekne tavan sonradan kaplanarak değişiklik geçirmiş olmalıdır. Orijinalde diğer odalardaki gibi bağdadi üstüne sıva kaplı ve ortasında bir tavan göbeği olmalıdır.



Şekil 6.39 366 parsel numaralı konut 2 numaralı oda pencere açıklıkları



Şekil 6.40 366 parsel numaralı konut dolap ve kapı açıklığı



Şekil 6.41 366 parsel numaralı konut üst kat oda plan



Şekil 6.42 366 parsel No.'lu konut 2 numaralı oda döşeme ve tavan

Sofaya açılan odalardan diğer köşedeki dikdörtgen planlıdır. Odanın girişinin olduğu duvarda kapı, pencere ve bir dolap nişi, girişin karşısındaki duvarda kapaklı dikdörtgen üç dolap nişi bulunur. Tavan alttan düz levhalarla kaplı ve ortasında delik işi tekniğinde oval biçimli bir tavan göbeği yer almaktadır. Tavan tipi diğer örneklerde olduğu gibi tekne tavan şeklindedir. Ancak, cumbanın tavanından farklı olarak sıva kaplı değil ahşap kaplamadır.

Girişin karşısında ise orijinalde sokak cephesine çıkıntı yapan cumba/çıkma/ balkon bulunur. Osmanlı döneminde belediyelerin kuralları doğrultusunda cumbaların inşa edilmesi sırasında cumbaların ölçülerini yazılı kurallar ve vergi sistemi belirler. 366 parsel numaralı evde cumba payandası ahşap karkas/ bağdadi tekniğinde yapılmış ve üzeri sıvalıdır. Bu bölümün sokağa bakan ana cephesinde pencere bulunmaz. Buna karşın dikdörtgen pencereler çıkmanın iki yan cephesine yerleştirilmişlerdir. Bu bölüm oda şeklinde cumba tipolojisinde olup bir kapı ve iki pencereyle orta sofaya bağlanmıştır. Böylece sokağı iki yönde izleyebilecek bir görüş açısı elde edilmiş; hem de bu yönden gelecek ışığın sofaya bakan pencereler aracılığı ile burayı aydınlatması hedeflenmiştir. Geleneksel Antakya evinde cumba bulunan odalar çok sayıda pencere ile aydınlatılarak evin dışarıya en çok bağlantısı olan, ışık alan ve misafirlerin ağırlandığı kısımlardır.



Şekil 6.43 366 parsel numaralı konut cumba 2. Evre mutfak

Buna karşın 366 parsel No.'lu evde geleneksel cumbalı evlerden farklı bir cephe düzeninin olması evlerin birbirine çok yakın inşa edilmiş olması ile açıklanır. Karşıdaki evin çok yakın olması ev sahibinin mahremiyeti korumak için bilinçli bir tercihi gibi görünür ancak bu durumda cumba giriş cephesinde büyük bir sağır duvar şeklinde algılanır. Cumba üst katın ayrı bir ev olarak kullanılmaya başlanması ile eklenen tezgâh bölümü ile mutfaka dönüştürülmüştür.

Cumbarın tavanı kirişlemesi alttan kaplamalı ve ortasında oyma tavan göbeği bulunan düz tekne tavan şeklindedir.



Şekil 6.44 366 parsel numaralı konut cumba pencere ve tavan

Diğer köşedeki oda (No. 5) kareye yakın planlıdır. Oda kapı ve dikdörtgen bir pencere ile orta sofaya açılır. Odanın bir duvarında geniş dikdörtgen çift kanatlı bir pencere bulunur. Girişin karşısındaki duvarda ise dikdörtgen iki kapaklı gömme dolap bulunur. Tavanı düz üstten kaplamalı tiptedir.



Şekil 6.45 366 parsel numaralı konut 5 numaralı oda pencere ve dolaplar



Şekil 6.46 366 parsel numaralı konut 5 numaralı oda kapı ve pencere, plan

Girişin sağındaki oda (No. 6) evin ana odalarından biri olup kare planlıdır. Bir pencere ile avlu cephesine, iki pencere ile sofaya açılmaktadır. Arazinin asimetrik planından dolayı avlu tarafına bakan duvarı komşu parseli gördüğünden burada sadece tek pencere uygulamasına gidilmiş, içte pencere ile aynı ölçülerde ve simetrik olarak iki dolap nişi oluşturulmuştur. Böylece karşı odada üç pencere ile avluya açılan cephe düzeni (No. 6) da iç mekânda pencere ve dolaplarla düzenlenerek odalar arasında bir simetri oluşturmuştur. Aynı zamanda merdivenden erişilen ve komşu parselle bitişik olan bir aralığa bu yönde tuvalet inşa edildiğinden pencere yapılması mümkün olmamıştır. Bu nedenle (No. 6) diğer odalara göre daha az ışık almaktadır. Girişin solundaki duvarda biçim değiştirmiş bir mahmel / yüklük ve kitabiye /dolap nişi bulunur. Tekne tavan ortasında ahşap oymalı bir tavan göbeği yer alır. Bu çeşit tavan tipolojisinin geç tarihli örneklerinden birisidir. Tavan daha düz ve yayvan olmakla birlikte tavan eteği hala geniş tutulmuştur. Tavan ince çıtaların üzerinde sıva kaplanarak oluşturulmuş bağdadi tekniğinde yapılmıştır. Sofanın tavanı ise daha düz ahşap levha kaplamalıdır.



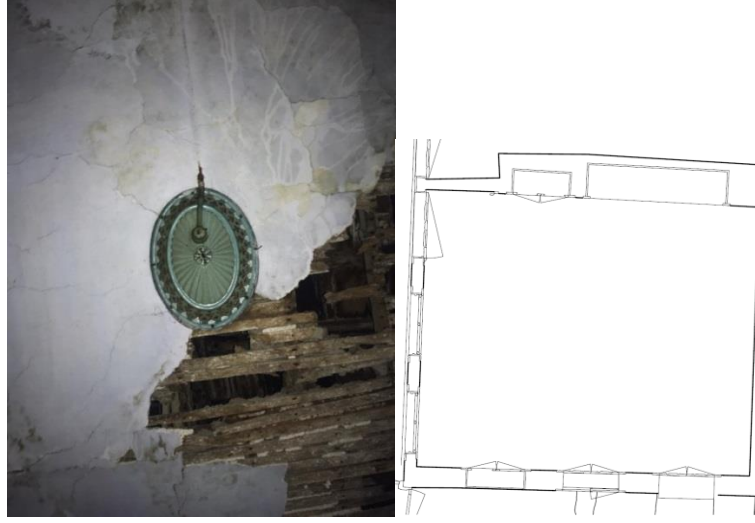
Şekil 6.47 366 parsel numaralı konut 6 numaralı oda pencere ve kapı, kitabiye ve mahmel



Şekil 6.48 366 parsel numaralı konut 6 numaralı oda pencere ve dolap nişi



Şekil 6.49 366 parsel numaralı konut 6 numaralı oda tavan



Şekil 6.50 366 Parsel numaralı konut 6 numaralı oda tavan göbeği, oda plan

Antakya eski kent dokusunun ana aksını oluşturan Kurtuluş Caddesi 1929 yılında yapımına başlanarak 1935 yılında açılmıştır. Bu cadde üzerinde inşa edilen konutların alt katları genellikle dükkân olup, şehrin yeni cazibe merkezi ve odak noktasını oluşturur. Buradaki konutların mimarisi dar sokaklarla ulaşımın sağlandığı iç mahallelerdeki konutlardan farklı bir mimari gelişim göstermiştir. Buradaki evlerin giriş kapıları ana caddeye açıldığından plan tipi, cephe özellikleri ve süslemesiyle daha farklı bir mimari stilin oluşmasına neden olmuştur. 366 parsel No.'lu ev bu caddenin üst kısmında Şehitler Mahallesinde bulunur. Bu bölgede 19. yüzyıl avlulu Antakya evlerinden daha geç tarihli ve mimari açıdan 20. yüzyılın başında inşa edilen evlerin örneklerine rastlanır. Bu Mahalle çevresindeki evlerin büyük bir bölümü olasılıkla Kurtuluş Caddesi ile çağdaş veya sonraki onlu yılda inşa edilmiş olmalıdır. 366 parsel No.lu konut, mimari özellikleri geleneksel avlulu Antakya evlerinden farklı plan tipi, cephe düzenlemesi, süsleme ve yapı tekniği ile 20. yüzyılın başlarında Kurtuluş Caddesinde gelişen yeni mimari akımlarla daha uyumludur. Ayrıca evin mimarisini biçimlendiren etmenler arasında arsanın konumu ve evin sahibinin tercihleri olduğu anlaşılır. Bununla birlikte mimaride geleneksel öğelerin değiştirilip-dönüştürülerek kullanıldığı, işlev olarak benzer olsa da form açısından farklılıklar bulunduğu gözlenir. Bu özellikleri ile 366 parsel numaralı ev eklektik bir mimari karakter gösterir. Antakya konut mimarisinin evreleri ve değişimleri barındırması açısından son derece özelliklidir.

6.1.2.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri

Zemin katta ana yapı moloz taş duvarlıdır. Taş ayaklar üzerine oturan kemerli taşlık alanının da üzeri tonozludur. Diğer bölümlerde ise moloz taş ayaklar üzerine oturan ve moloz taştan yapılmış çapraz tonozlar vardır. Ana yaşam alanlarını ayıran özgün olan bölücü duvarlar da moloz taştır ancak muhdes duvarlar briketir. Duvarlar ve tavan kırıktı sıvalıdır. Bu ana yapının avluya bakan kısmında, kenarları kesme taştan oluşturulmuş geniş açıklıklı bir kemer mevcuttur. Bu kemer avlu ile eyvan arasındaki geçişi sağlamaktadır. Ancak briket duvar ile kapatılarak bu açıklık doldurulmuş ve geçiş engellenmiştir. Yıkılmış olan müstemilatın ise duvarlarının tuğla veya bağdadi, çatısının ise avluya doğru tek yönlü bir çatı olduğu düşünülmektedir. Avludan üst kata çıkan merdiven ise moloz taştan oluşturulmuş geniş açıklıklı bir kemerin üzerine yerleştirilmiş olan blok taş basamaklardan oluşturulmuştur. Üst katta ise komşu yapılar ile ortak duvarlar moloz taş beden duvarları olup, geri kalan duvarlar ahşap karkas sistem ile inşa edilmiş bağdadi duvarlardır. Ahşap karkas taşıyıcı sistem tercih edilerek üst katın daha hafif ve esnek olması istenmiştir.

6.1.2.3. Müdahale ve sorunlar

Yapının bütününe baktığımız zaman yapıya insan eli ile yapılmış çok ciddi müdahalelerin olduğunu gözlemliyoruz. Zemin katta avludaki müstemilatın yıkıldığı, ana yapıda servis mekanlarının muhdes ekler ile bölünerek oluşturulduğu üst kattaki açık sofanın avluya bakan bölümünün kapatıldığı gözlemlenmektedir. Yapının alt katı ile üst katı arasında dönem farkı olduğu düşünülmektedir. Üst kat sonradan inşa edilmiş olmasına rağmen alt kata göre daha fazla deformasyona sahiptir. Çatıda meydana gelen bozulmalardan kaynaklı olarak yapıya sirayet eden sular bozulma sürecini hızlandırmıştır. Alt ve üst kat duvarlarının üst üste denk gelen bölümlerinde ahşap konstrüksiyon ile taş silmelerin birleştiği noktada deformasyonlar olduğu görülmektedir. Birkaç noktada da çökmeler meydana gelmiştir. Özellikle de kapatılan açık sofanın avluya bakan duvarının oturduğu zemin üzerinde. Bunların yanında zamanın yıpratıcılığı ve bakımsızlık nedeniyle ortaya çıkan yapısal sorunlar da mevcuttur. Özellikle avlu ve avlu duvarlarında bitkilenme ve bitkilenmeden kaynaklı sorunlar ile karşılaşılmaktadır.

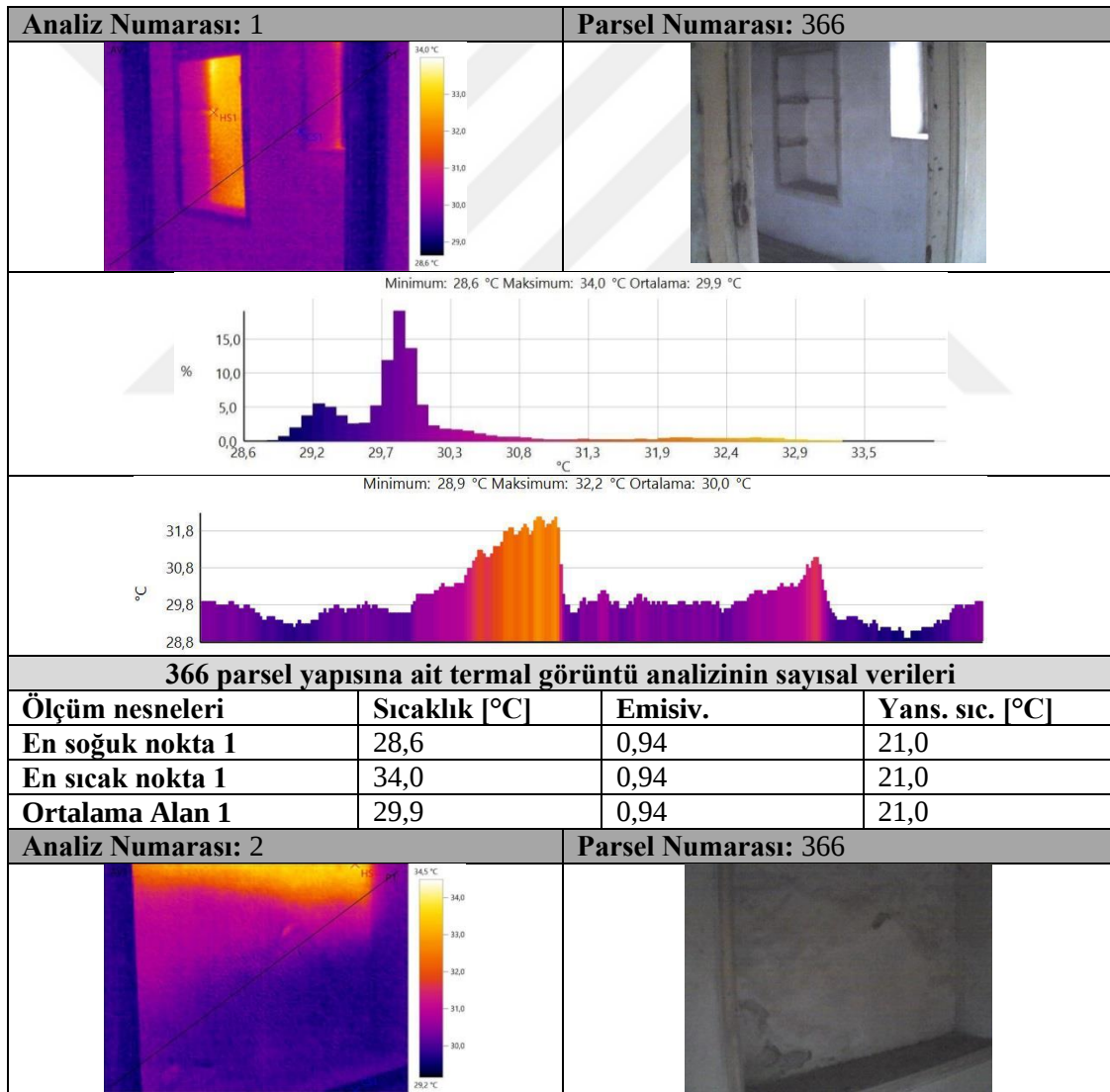
Tablo 6.11 366 parsel yapısına ait hasar analiz çalışması

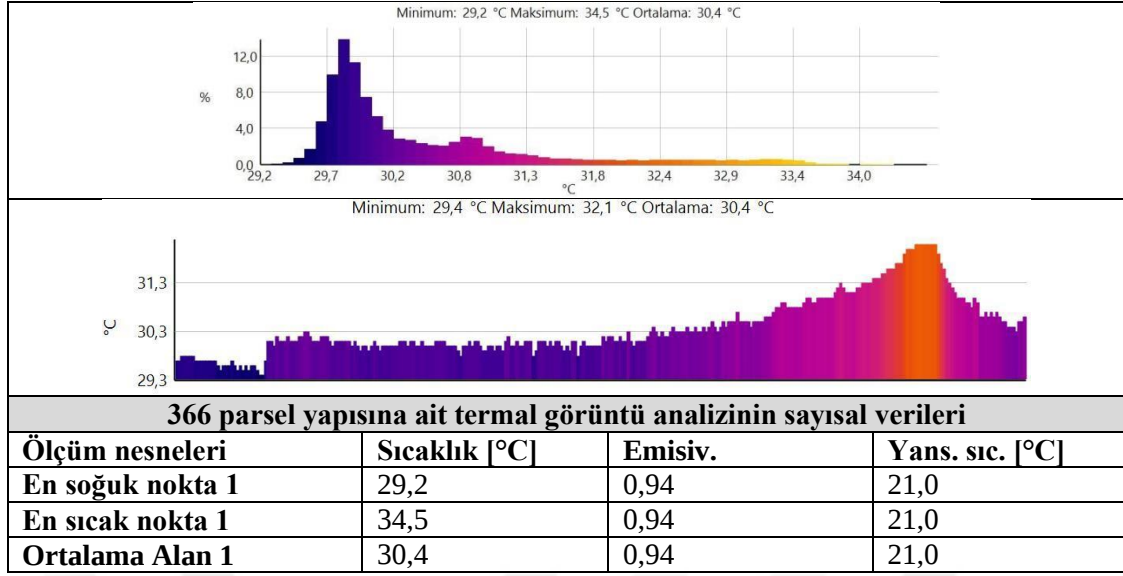
YAPI ELEMANLARI		DURUM				
		ÇATLAK	DEFORME OLMUŞ	KIRIK, EKSİK	BAKIMSIZ	SAĞLAM
DIŞ DUVARLAR	DUVAR	X	X	X	X	
	KAPLAMA	X	X	X	X	
	DIŞ SIVA	X	X	X	X	
	BOYA	X	X	X	X	
İÇ DUVARLAR	DUVAR	X	X	X	X	
	SIVA	X	X	X	X	
	BOYA	X	X	X	X	
ÇATI	KAPLAMA	X	X	X	X	
	STRÜKTÜREL	X	X	X	X	
KAPILAR	KANAT		X	X	X	
	KASA		X	X	X	
	EŞİK		X	X	X	
	CAM		X	X	X	
	PERVAZ		X	X	X	
PENCERELER	DENİZLİK		X	X	X	
	CAM		X	X	X	
	KASA		X	X	X	
	KANAT		X	X	X	
	PERVAZ		X	X	X	
STRÜKTÜREL ELEMANLAR	KOLON	X	X	X	X	
	KİRİŞ	X	X	X	X	
	DÖŞEME	X	X	X	X	
	PERDE	X	X	X	X	
	TEMEL	X	X	X	X	

6.1.2.4. Termografik analiz verileri

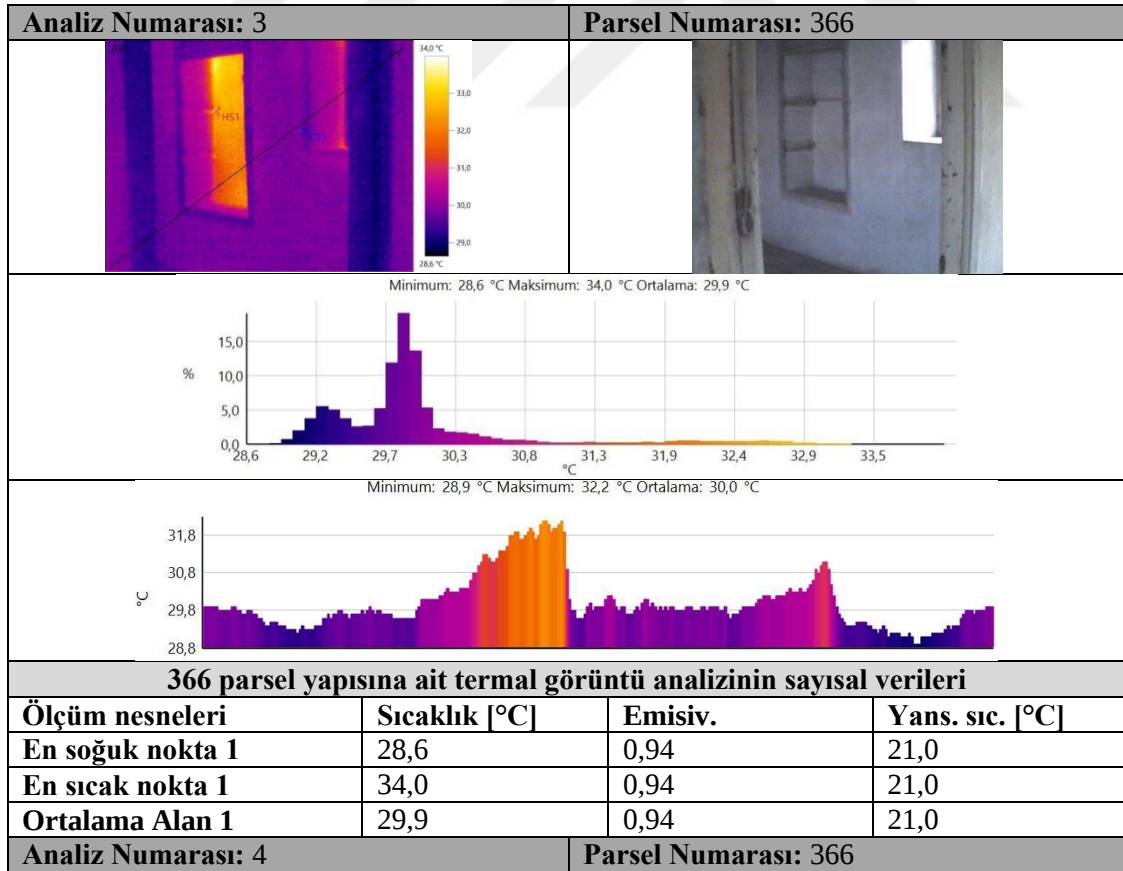
366 Parsel yapısına ait termografik analiz bulguları Tablo 5.12, 5.13, 5.14, 5.15, 5.16, 5.17, 5.18, 5.19 ve 5.20’de yer almaktadır. Yapılan bu termografik analizler 16 Temmuz 2021 yılında sabah 04.30-5.00 da başlamış olup gün doğumuna kadar devam etmiştir. Verilerin doğruluğunun tespit edilmesi amacı ile 15.00-16.00 arası aynı gün analizler yinelenmiştir.

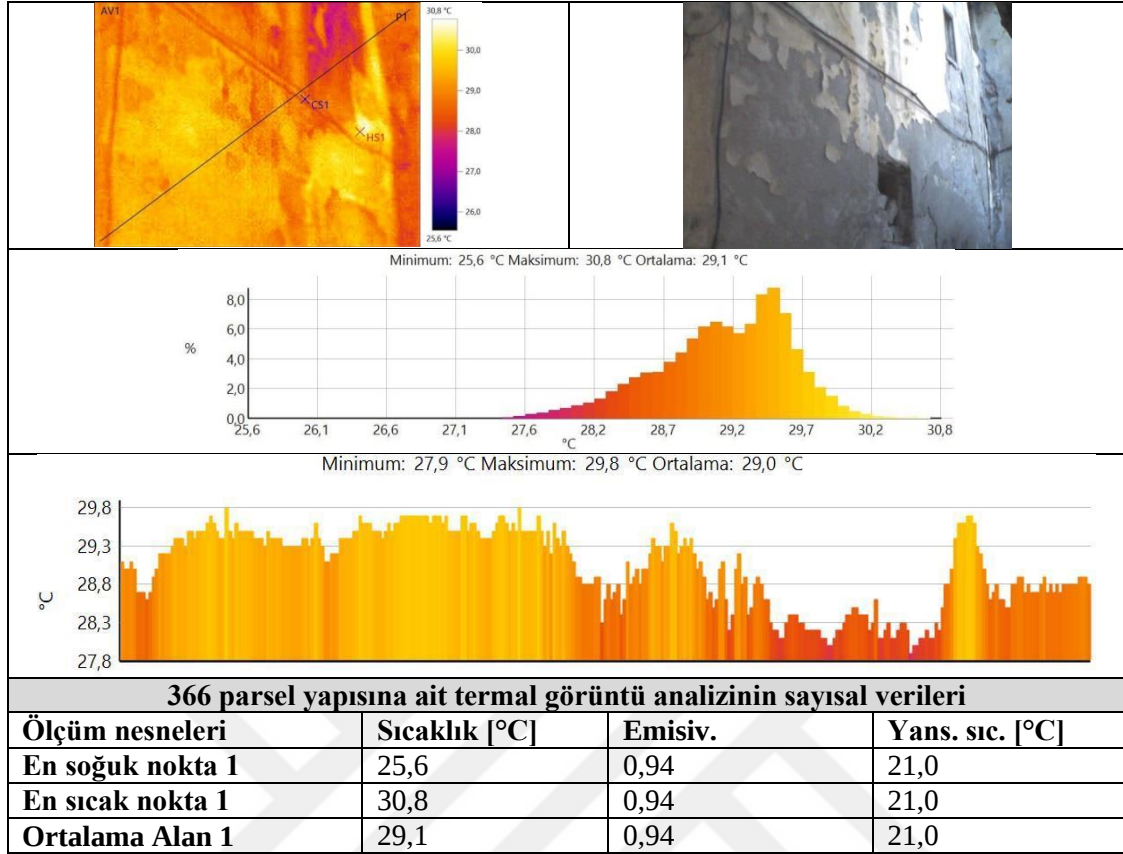
Tablo 6.12. 366 parsel yapısına ait 1 ve 2 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



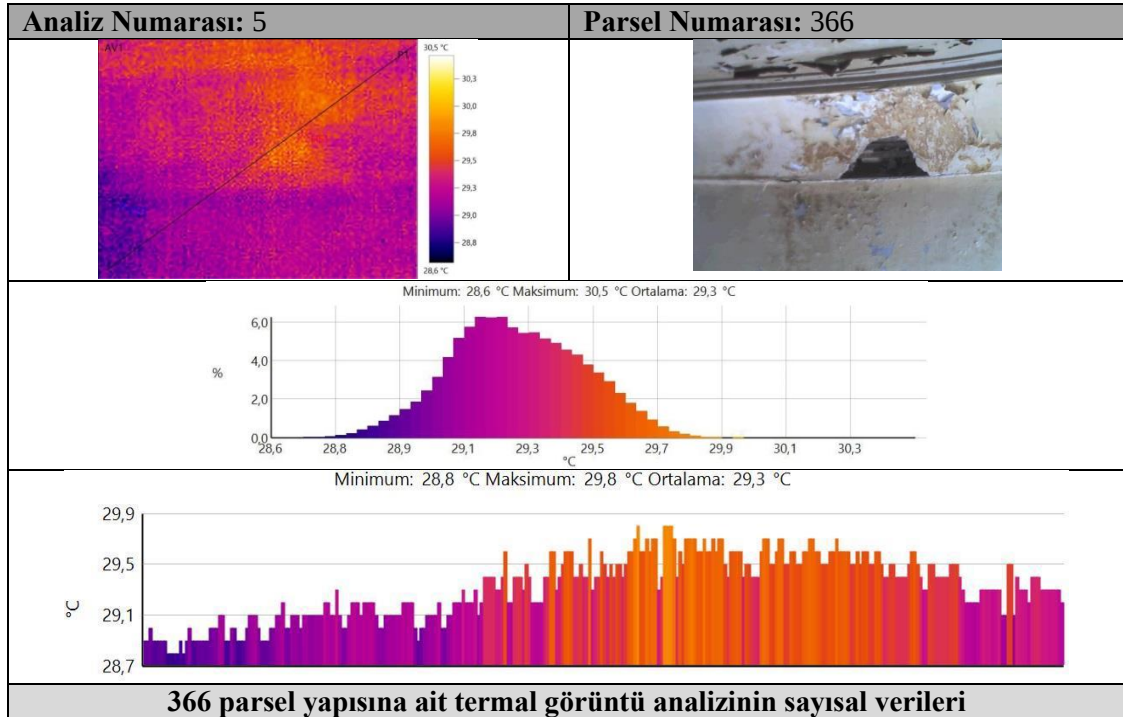


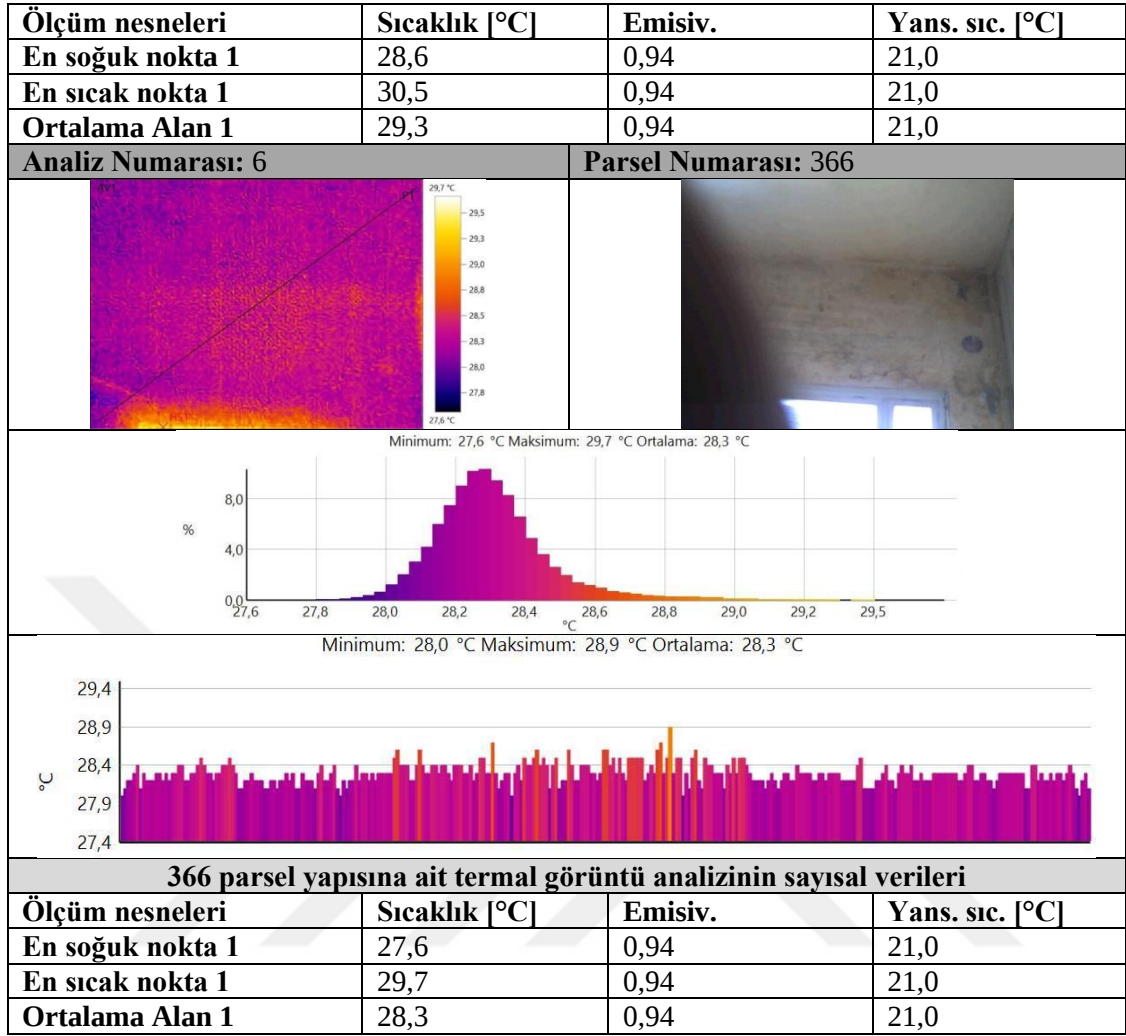
Tablo 6.13 366 parsel yapısına ait 3 ve 4 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



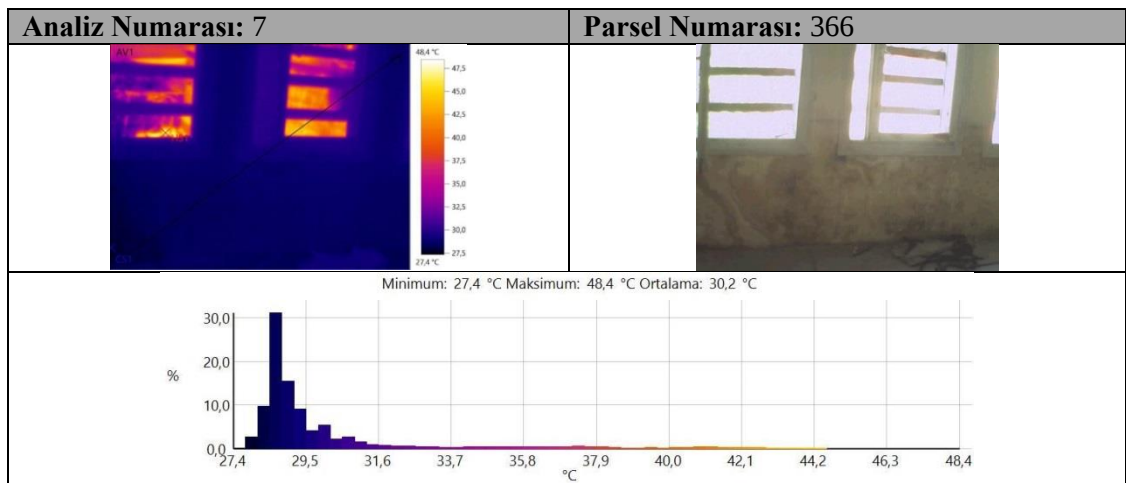


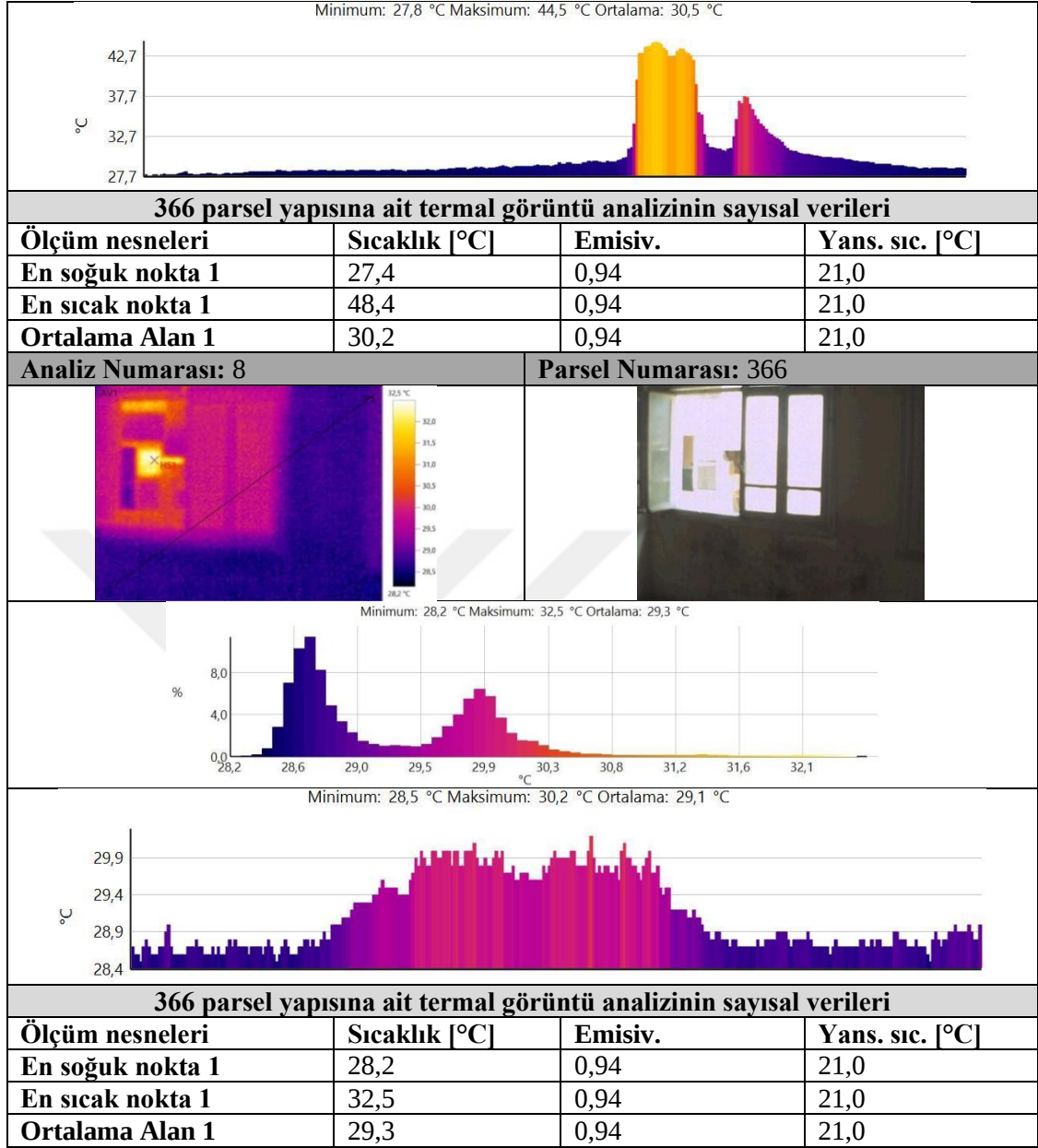
Tablo 6.14. 366 parsel yapısına ait 5 ve 6 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



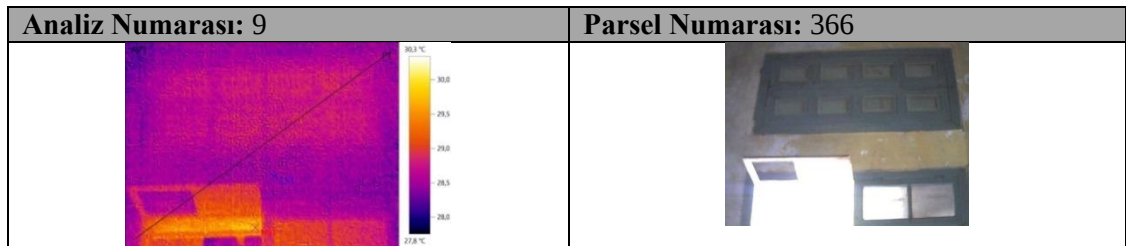


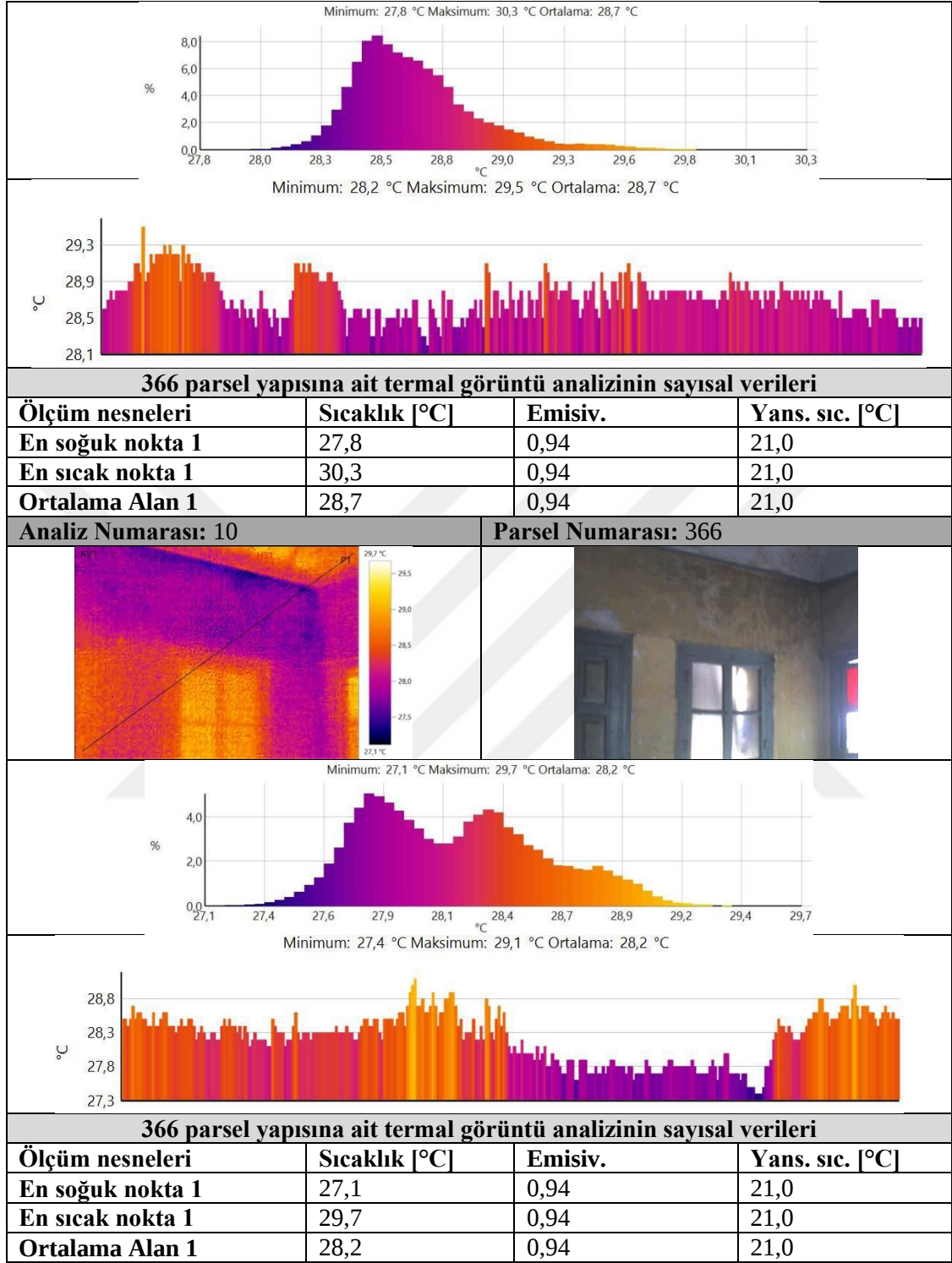
Tablo 6.15 366 parsel yapısına ait 7 ve 8 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



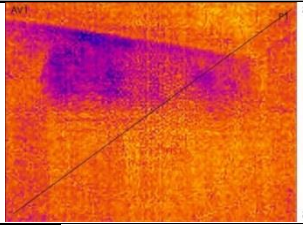
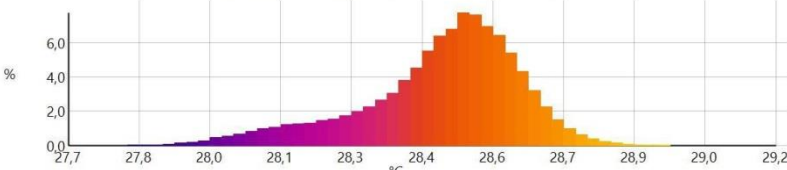
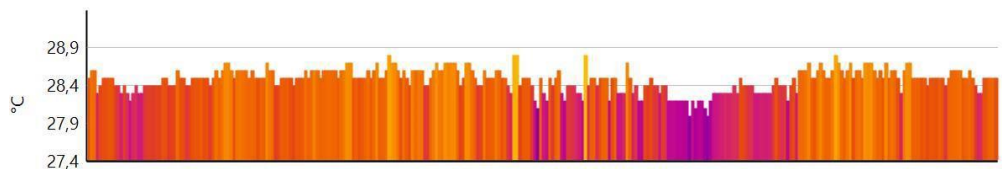
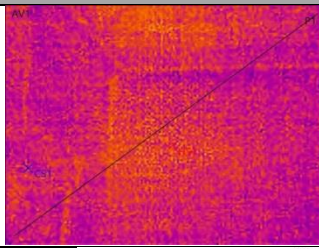
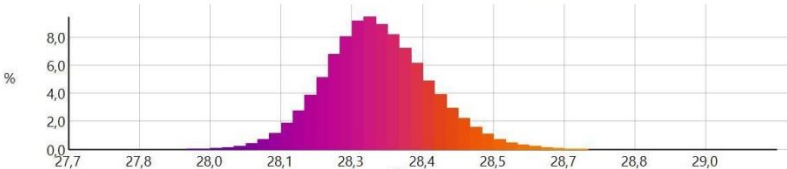
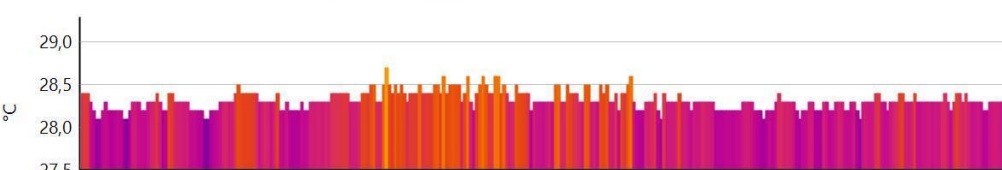


Tablo 6.16 366 parsel yapısına ait 9 ve 10 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



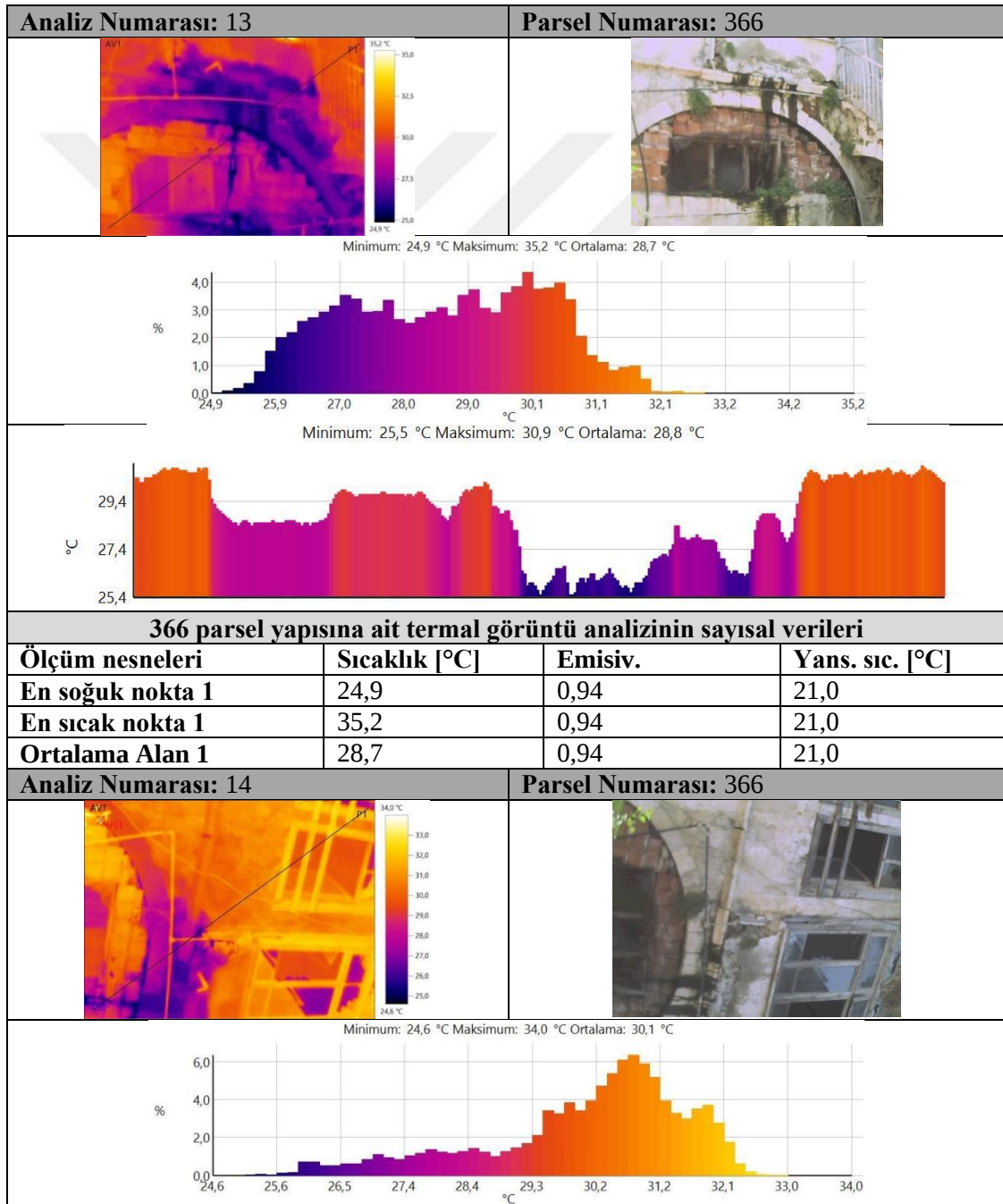


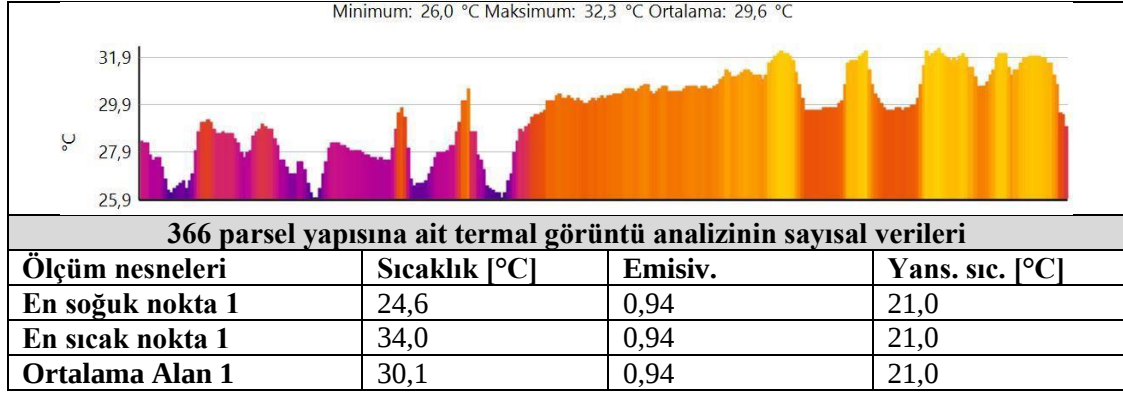
Tablo 6.17 366 parsel yapısına ait 11 ve 12 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi

Analiz Numarası: 11		Parsel Numarası: 366			
					
Minimum: 27,7 °C Maksimum: 29,2 °C Ortalama: 28,5 °C					
					
Minimum: 28,0 °C Maksimum: 28,8 °C Ortalama: 28,5 °C					
					
366 parsel yapısına ait termal görüntü analizinin sayısal verileri					
Ölçüm nesneleri	Sıcaklık [°C]	Emisiv.	Yans. sic. [°C]		
En soğuk nokta 1	27,7	0,94	21,0		
En sıcak nokta 1	29,2	0,94	21,0		
Ortalama Alan 1	28,5	0,94	21,0		
Analiz Numarası: 12		Parsel Numarası: 366			
					
Minimum: 27,7 °C Maksimum: 29,1 °C Ortalama: 28,3 °C					
					
Minimum: 28,1 °C Maksimum: 28,7 °C Ortalama: 28,3 °C					
					
366 parsel yapısına ait termal görüntü analizinin sayısal verileri					
Ölçüm nesneleri	Sıcaklık [°C]	Emisiv.	Yans. sic. [°C]		

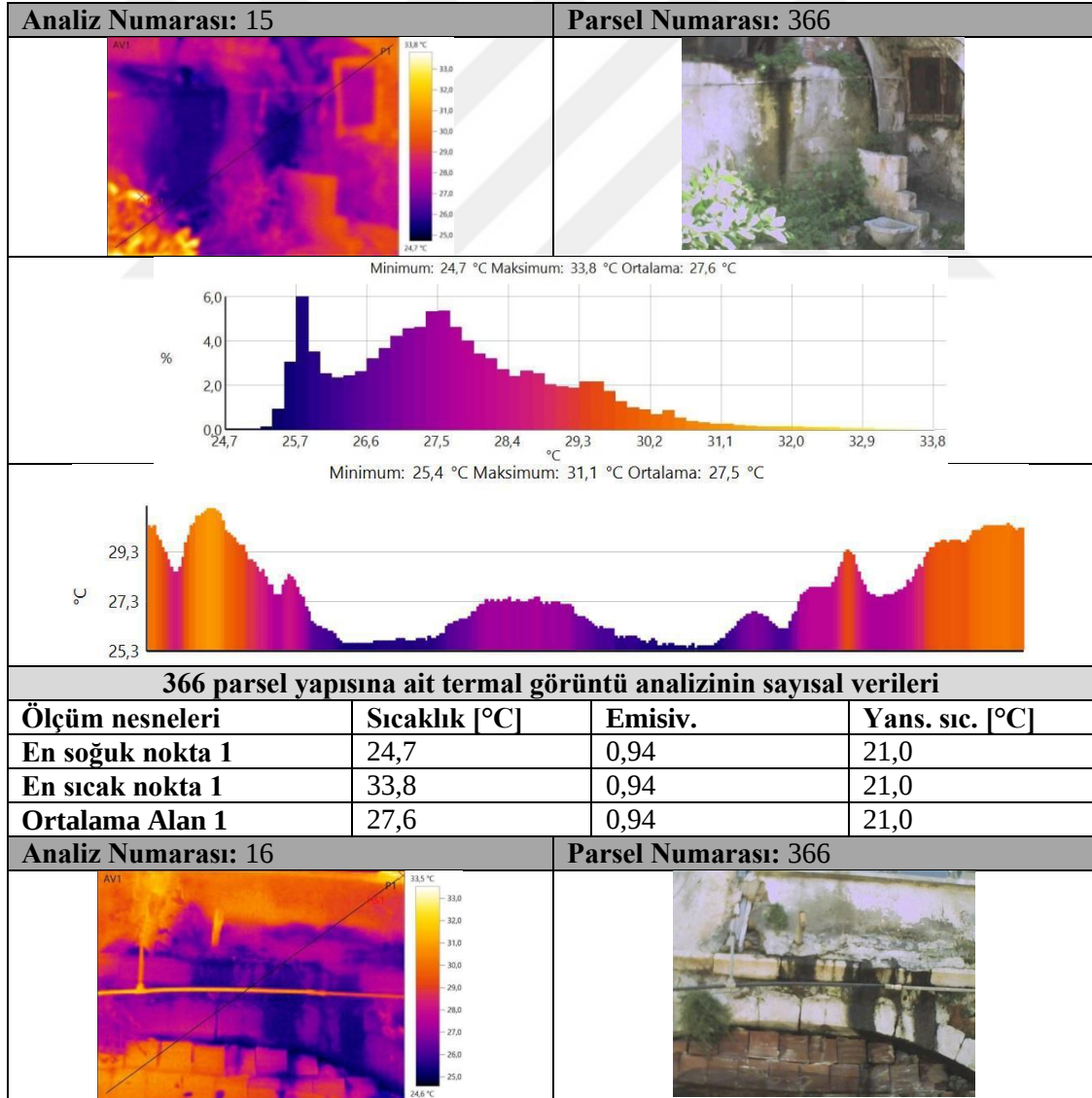
En soğuk nokta 1	27,7	0,94	21,0
En sıcak nokta 1	29,1	0,94	21,0
Ortalama Alan 1	28,3	0,94	21,0

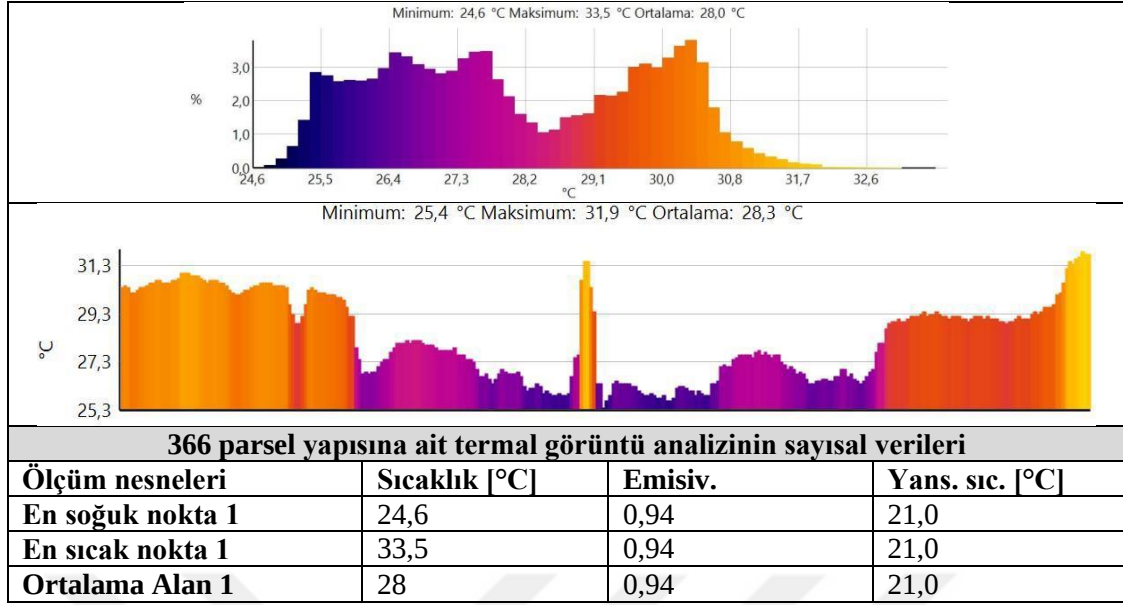
Tablo 6.18 366 parsel yapısına ait 13 ve 14 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



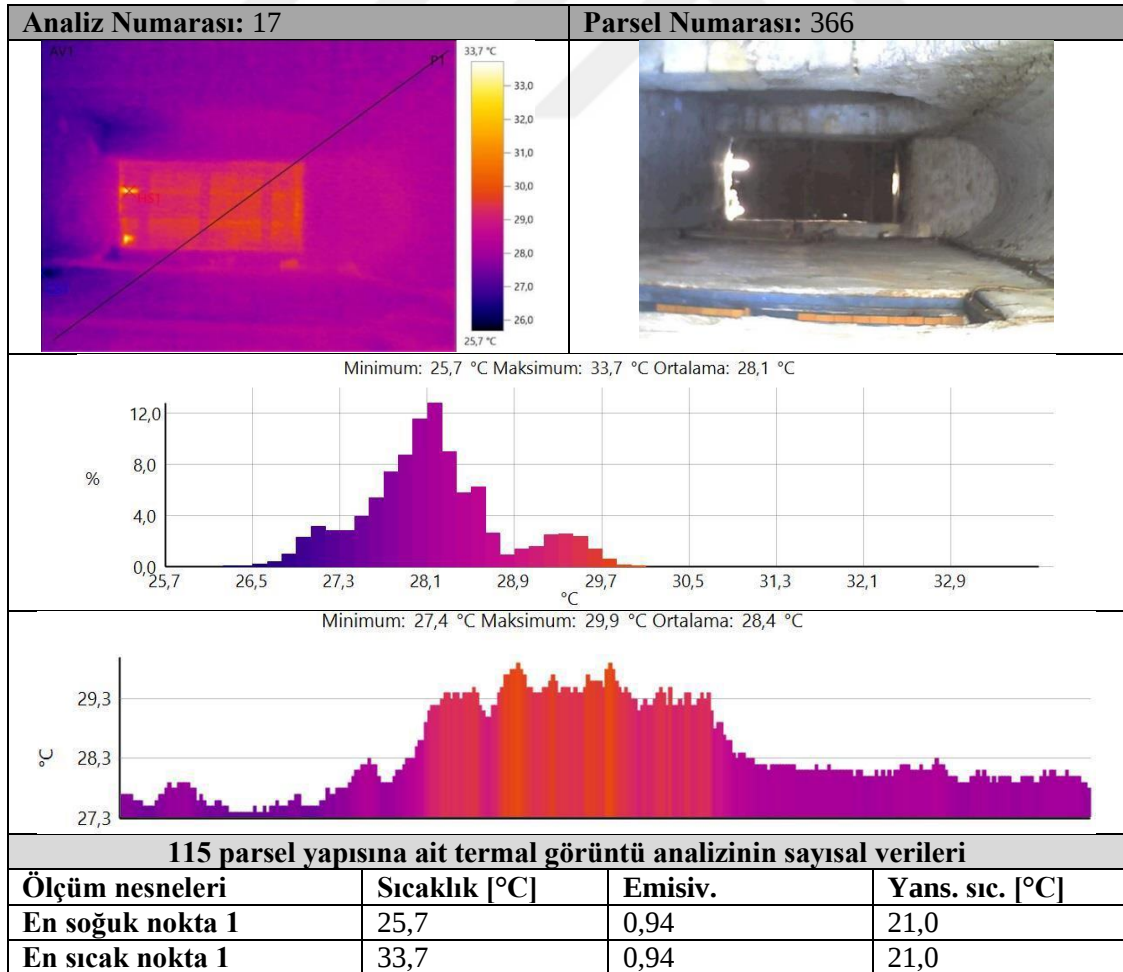


Tablo 6.19 366 parsel yapısına ait 15 ve 16 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi





Tablo 6.20 366 parsel yapısına ait 17 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



Ortalama Alan 1	28,1	0,94	21,0
------------------------	------	------	------

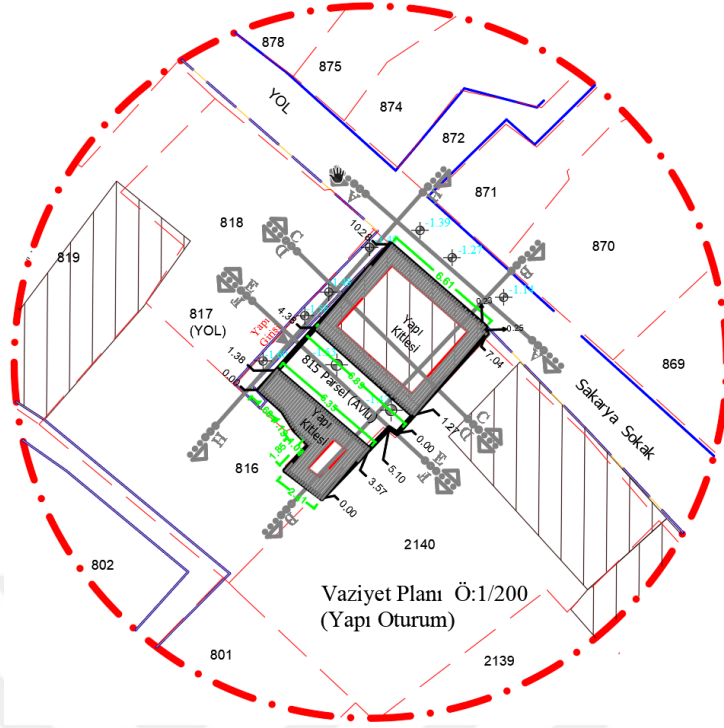
6.1.3. 815 Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı

Hatay İli, Antakya İlçesi, 4. Mıntıka, Kocaabdi Mahallesi, Sakarya Sokak, 815 No’lu parselde bulunan tescilli yapı, Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 29.11.2012 tarih ve 1617 sayılı kararınca 2. grup 'Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı' olarak tescillenmiştir.

Antakya’da ilk yerleşimlerde uygulanan şehircilik anlayışı Miletos’lu Hipodamos’un Helenistik çağda pek çok kentte uygulanan belirli bir disiplinde birbirini dik kesen cadde ve sokakların meydana getirdiği yapı adalarından oluşan ‘ızgara planıdır’.

Antakya’da bu sistem, topografik yapı ve kış aylarında güneşin, yaz aylarında Asi Nehri’nden esen serinletici hâkim güneybatı rüzgarı temel alınarak güneybatı-kuzeydoğu kuzeybatı-güneydoğu istikametinde oluşturulmuştur. Bu şehir planı kurgusunun izlerini halen bazı sokak dokularında ve kent içindeki belirgin bazı akslarda algılanabilir. Kurtuluş Caddesi de bu akslardan en önemlisidir ve ele alınan yapı bu caddeye yakın bir noktada bulunmaktadır.

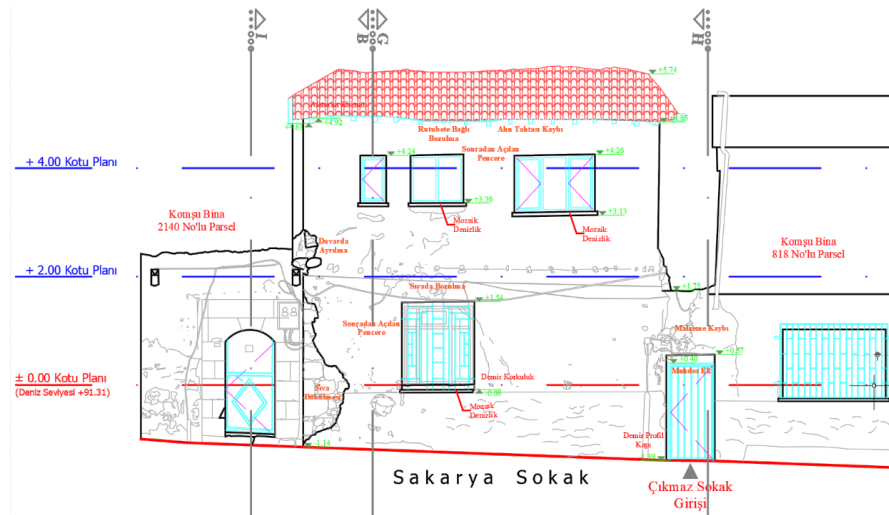
Antakya evlerinin daracık sokakları, meydanları, çarşıları ile özgün bir kent dokusu niteliğinde olan eski Antakya, Osmanlı döneminde şekillenmeye başlamıştır. Tarihi Antakya Evleri o döneme ait toplumsal, ekonomik değerleri, yapı bilgisi, görgüsü ve teknolojisini, malzeme seçimi, kullanımı ile ilgili kapsamlı bilgileri vermektedir. Bir avlu etrafında gelişen ev ve eve hizmet veren müştemilat kısmı içedönüklüğü ile mahremiyetin ne denli önemli olduğunu gösterir. İç içe geçmiş evler yoğun bir kent dokusu oluştururken kent içi yollar, avlu duvarları dışında kalan dar, kıvrımlı taş döşeli alanlar olarak ortaya çıkarlar. Bu karmaşık ve düzensiz doku içerisinde belirli bir düzenin de varlığından söz etmek mümkün. Kent kurulurken ana kararlardan bir olarak kabul edilen güneşe ve hâkim rüzgâra doğru yönelme bu evlerin çoğunda ana yapı kullanım mekânlarının güneybatıya yönelmesi gibi bir genel kabulün sonucudur.



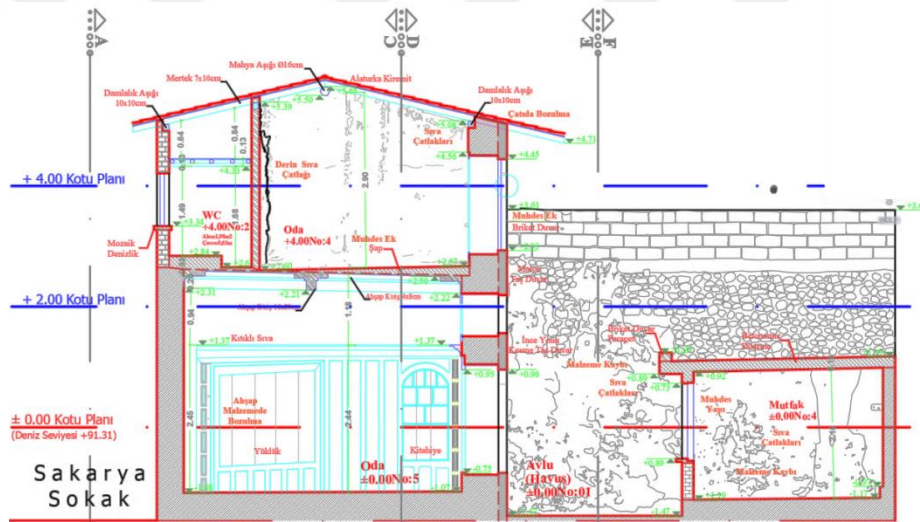
Şekil 6.51 Tamer Karabay Evi Parsel Yakın Plan Çizimi



Şekil 6.52 Tamer Karabay Evi Zemin Kat Plan Çizimi



Şekil 6.53 Tamer Karabay Evi A-A Kesiti



Şekil 6.54 Tamer Karabay Evi B-B Kesiti

6.1.3.1. Yapı özellikleri

Parsel Antakya'nın tarihi kent merkezi içerisinde Kurtuluş Caddesi ile Habib-i Neccar Dağı arasında konumlanmıştır. Yapının yakın çevresinde Uzun Çarşı, Hünkâr Mescidi, Habib-i Neccar Camisi, Şeyh Ali Camisi, Şeyh Muhammed Camisi, Zoveroğlu Çeşmesi ve 23 Temmuz İlköğretim Okulu yer alır.

815 no'lu parselde 2 adet yapı bulunur. Yapılar ana yapı ve müstemilat olarak adlandırılmıştır. Ana yapı iki katlı müstemilat ise tek katlıdır. Ana yapının zemin katı ince ve moloz yığma taş

üst katı da moloz taş, ince yonu taş, tuğla ve ahşap çatkılı olmak üzere karmadır. Müştemilat ise muhtemelen sonradan yapılmış olup duvarları tuğla-briket üzerindeki döşeme de betonarmedir.



Şekil 6.55 Avlu No:1 görünüşü ve betonarme müştemilat



Şekil 6. 56 Ana yapının kuzey doğu cephesi



Şekil 6.57 +4.50 kotu oda No 1 ve 4

6.1.3.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri

Ana yapı geleneksel Antakya Evi tarzındadır. Yapının sokak cephesi kuzeydoğuya, avlu cephesi güneybatıya bakmaktadır ve yığma kagirdir. Avlu cephesi, ince yonu taş kaplamadır. Tavanları ahşap ve üzerleri kalemişi ile boyalıdır. Kalemişi ile yazılı metinler incelendiği zaman Kuran-ı Kerim'den ayetler ve bir kaside ile karşılaşmaktayız. Kaside-i Bürde olarak bilinen metnin yazarı Mısır'da 13. y.y. yaşamış olan İmam-ı Busayri'dir Şair Sezai Karakoç'un tercümesi ile aşağıdaki gibidir:

“Selem ağaçlarını mı, ordaki dostları mı andın ki birden

Gözbebeğin kanlandı, gözyaşın aktı kırmızı kırmızı..

Yoksa bir yel mi esti Kâzime yönünden;

Yoksa Eden Dağı'nın üstünde, kapkaranlık gecede

Şimşek mi çaktı?..

Gözlerine ne oldu ki, “dur ağlama” desen çoşar ırmak olur;

Ya kalbine ne dersin, “yetiş huzur” dedikçe artar acısı gamı..

Aşk gizli kalır mı kimseden, niçin aldatır kendini insan?

Gönül yanıp dururken, gözden akarken çeşme gibi gözyaşı..

Aşk olmasaydı döker miydin gözyaşını böyle taze toprağa?..”

Yapının üst katını ele alacak olursak, üst katı muhtemelen çökmüş ve zemine beton dökülerek ve duvarlar örülerek yeniden inşa edilmiştir. Ana yapının zemin katı, bir oda bir de üst kata çıkış imkânı tanıyan mabeynden ibarettir. Odanın zemini karo, mabeyn'in zemini ise şap kaplamadır. Oda ± 0.00 No:5'in kitabiye, dolapları, tavan ve kalem işleri ile çok niteliklidir. Müştemilat yapısı ana yaşamın geçtiği mekânın karşısında yer almaktadır. Müştemilat kuzeydoğu yönünde avluya bakmaktadır. Mutfak, banya ve wc'den müteşekkil olan müştemilatın üst kat ya da çatısı çökmüş olup, tavanı betonarme döşeme ile kapatılmıştır. Avlunun zemininin tamamı kesme taş döşelidir. Bir kısım alanın üzerine şap dökülerek, kapatılmıştır.

6.1.3.3. Müdahale ve sorunlar

Yapının bütününde yapılan müdahalelere bakıldığında müdahalelerin dönem içerisinde yıkılan üst katın yerine yapılan betonarme döşeme ve yeniden örülen üst kat duvarları olarak görünmektedir. Müdahalelerin yol açtığı sorunların dışında, zamanın yıpratıcılığından kaynaklı sorunlarda mevcuttur. Özellikle ahşap ve taş malzemelerdeki bozulmalar yapıda statik sorunlara yol açmaktadır. Özellikle üst katın ağırlığı, zemin kat ahşap elemanlar üzerinde bozulmalara yol açmaktadır.

Tablo 6.21 815 parsel yapısına ait hasar analiz çalışması

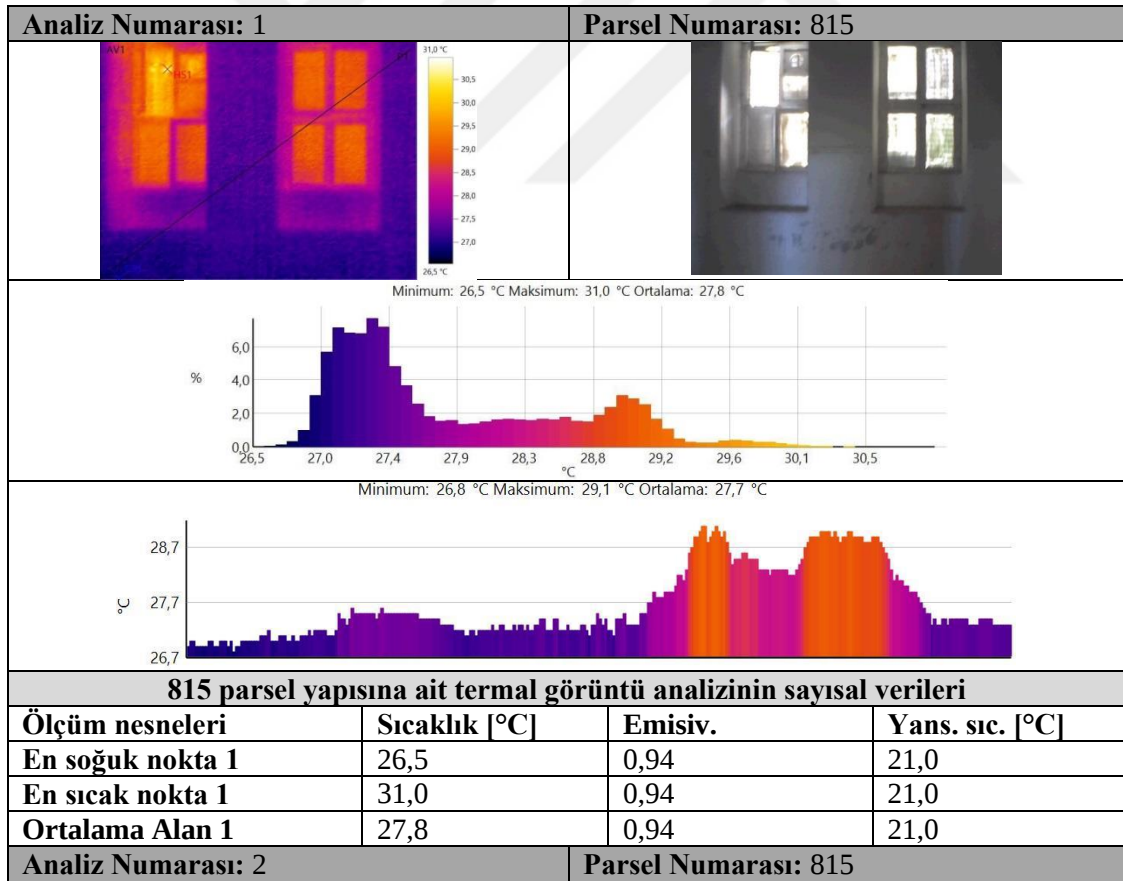
YAPI ELEMANLARI		DURUM				
		ÇATLAK	DEFORME OLMUŞ	KIRIK, EKSİK	BAKIMSIZ	SAĞLAM
DIŞ DUVARLAR	DUVAR	X	X	X	X	
	KAPLAMA	X	X	X	X	
İÇ DUVARLAR	DUVAR	X	X	X	X	
	SIVA	X	X	X	X	
	BOYA	X	X	X	X	
ÇATI	KAPLAMA	X	X	X	X	
	STRÜKTÜREL	X	X	X	X	
KAPILAR	KANAT		X	X	X	
	KASA		X	X	X	
	EŞİK		X	X	X	
	CAM		X	X	X	
	PERVAZ		X	X	X	
PENCERELER	DENİZLİK		X	X	X	
	CAM		X	X	X	
	KASA		X	X	X	
	KANAT		X	X	X	
	PERVAZ		X	X	X	

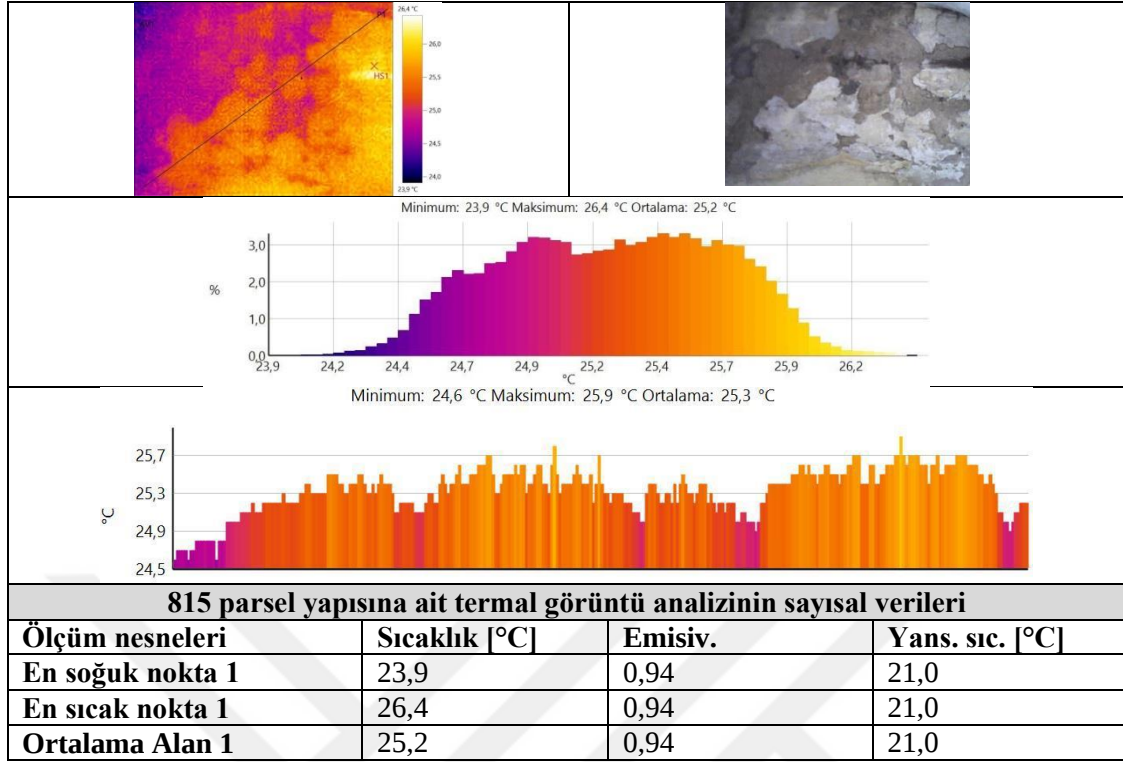
STRÜKTÜREL ELEMANLAR	KOLON	X	X	X	X	
	KİRİŞ	X	X	X	X	
	DÖŞEME	X	X	X	X	
	PERDE	X	X	X	X	
	TEMEL	X	X	X	X	

6.1.3.4. 815 Parsel yapısına ait termografik analiz verileri

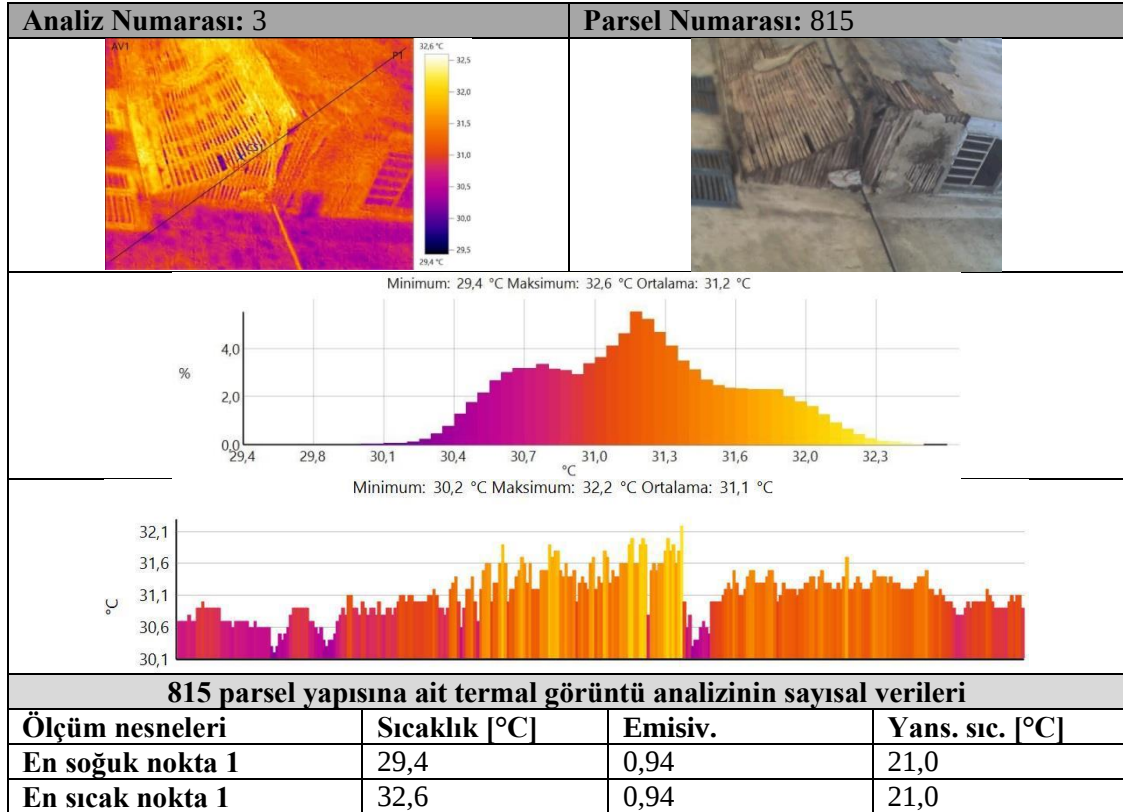
815 Parsel yapısına ait termografik analiz verileri Tablo 5.22, 5.23, 5.24, 5.25, 5.26, 5.27 ve 5.28’de yer almaktadır. 815 parsel yapısına ait termografik analizler 17 Temmuz 2021 yılında sabah 04.30-5.00 saatlerinde başlayıp gün doğumuna kadar devam etmiştir. Verilerin doğruluğunu tespit etmek adına aynı analiz saat 15.00-16.00 aynı gün arasında yinelenmiştir.

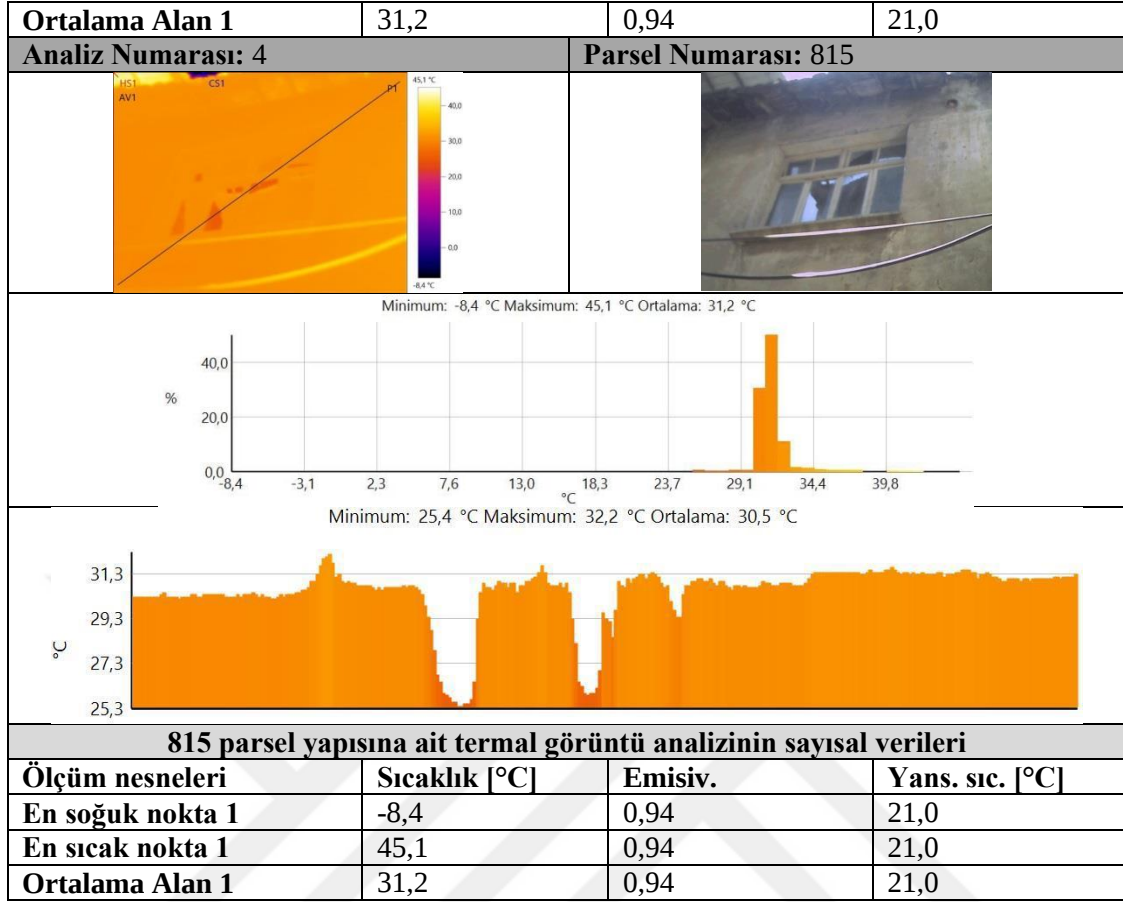
Tablo 6.22 815 parsel yapısına ait 1 ve 2 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



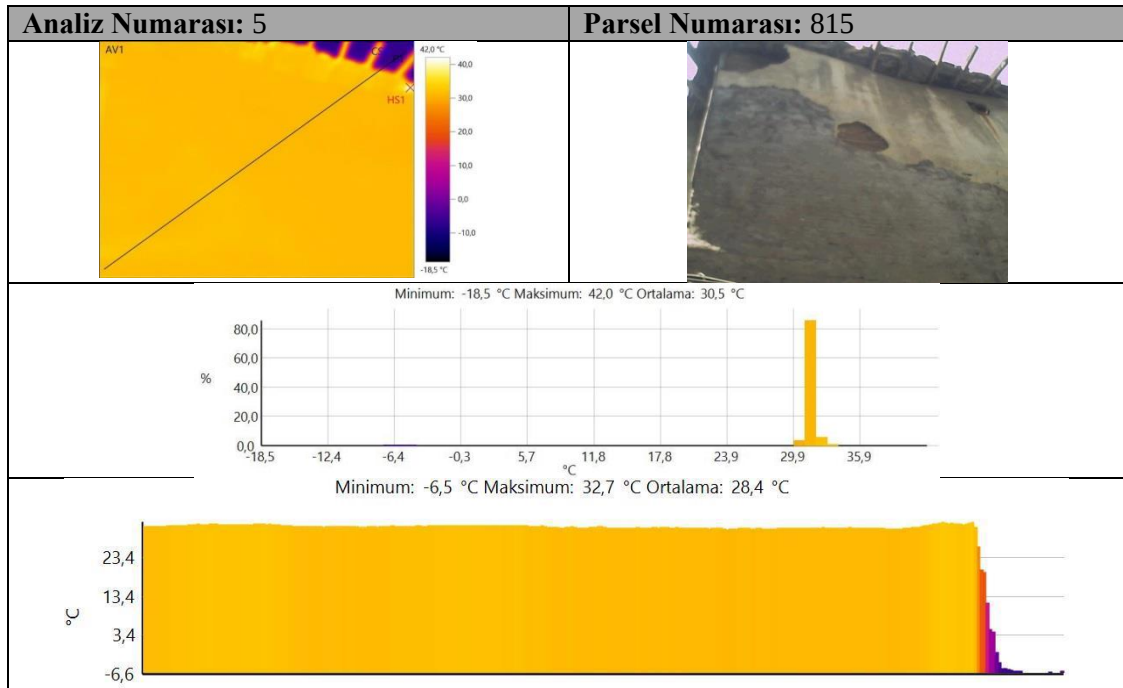


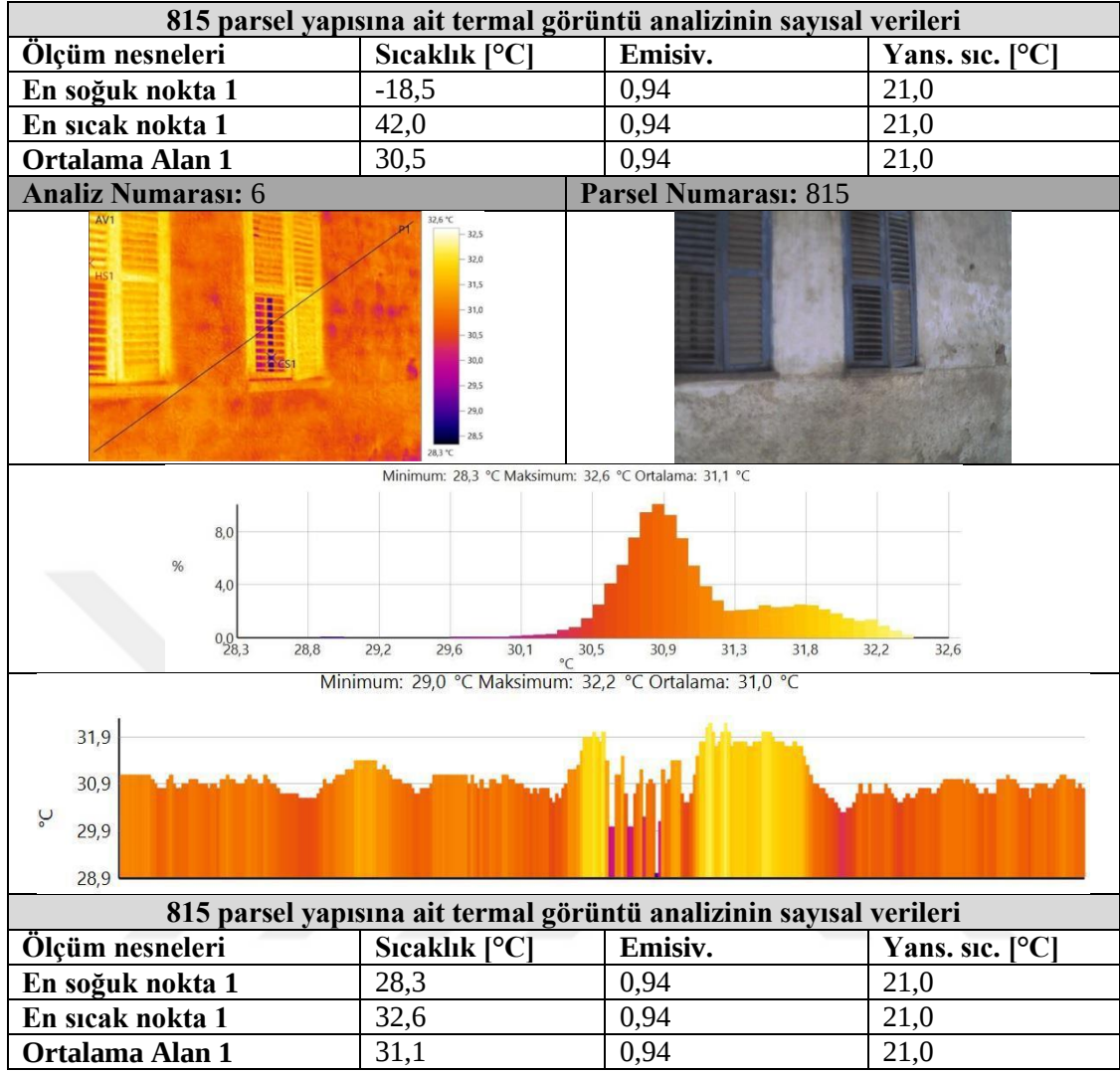
Tablo 6.23 815 parsel yapısına ait 3 ve 4 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



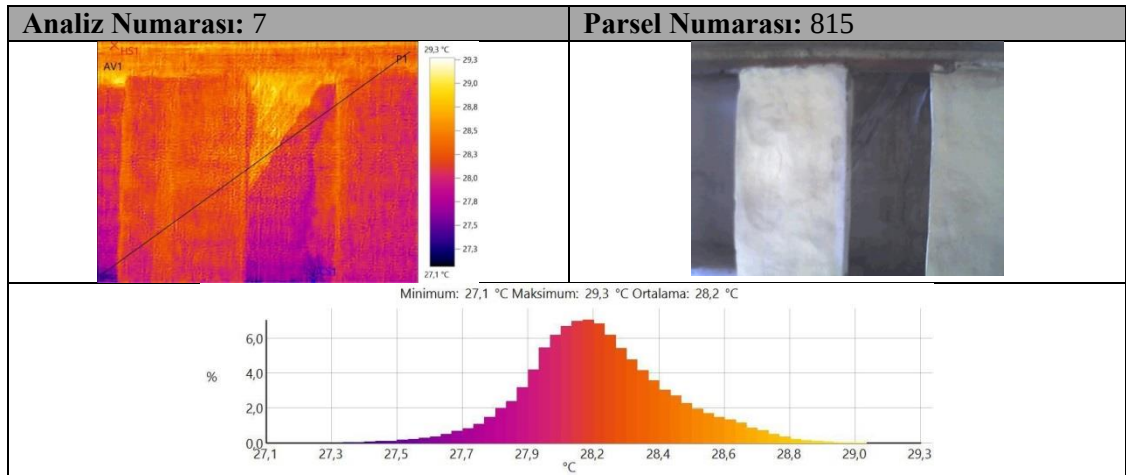


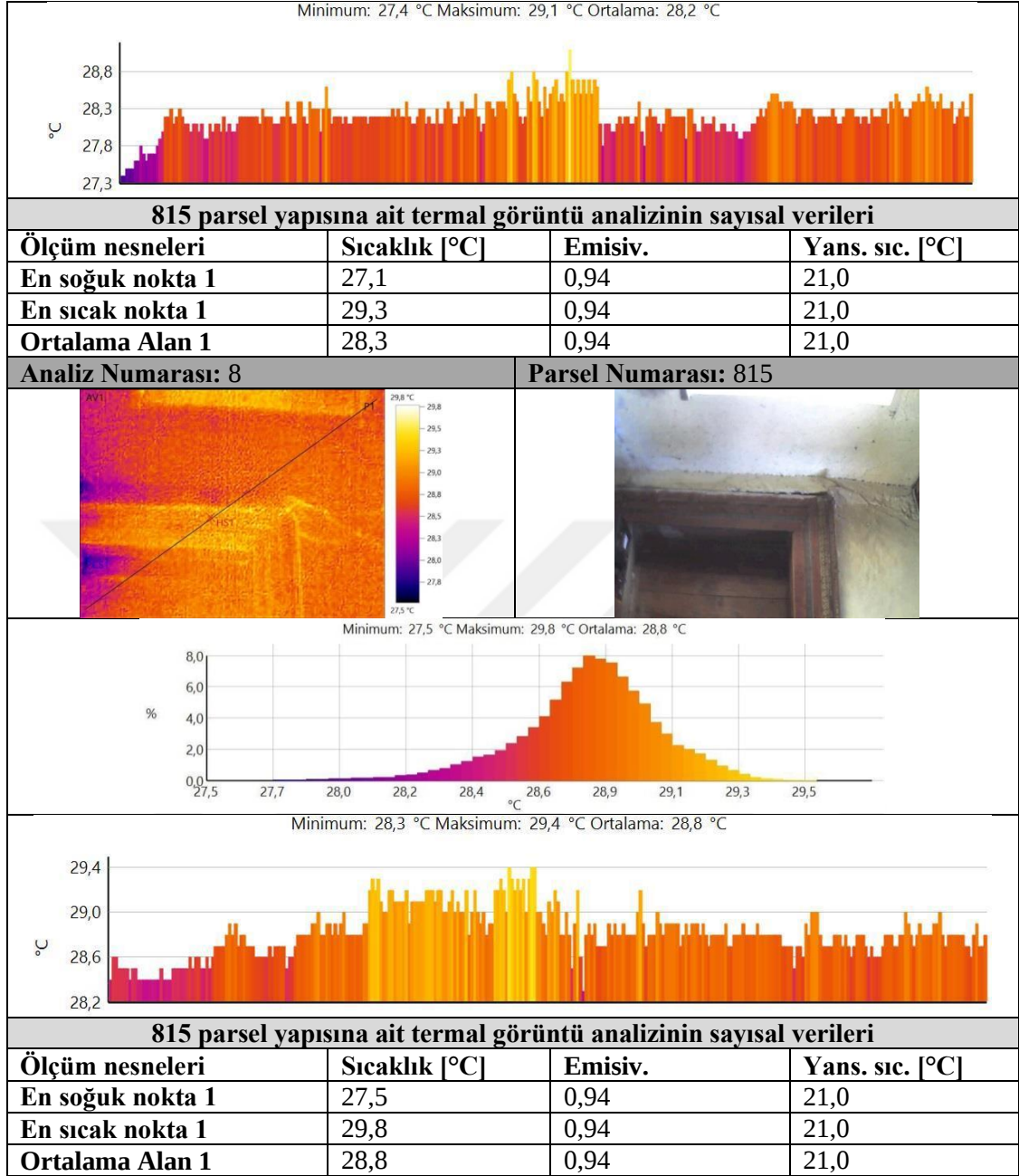
Tablo 6.24 815 parsel yapısına ait 5 ve 6 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



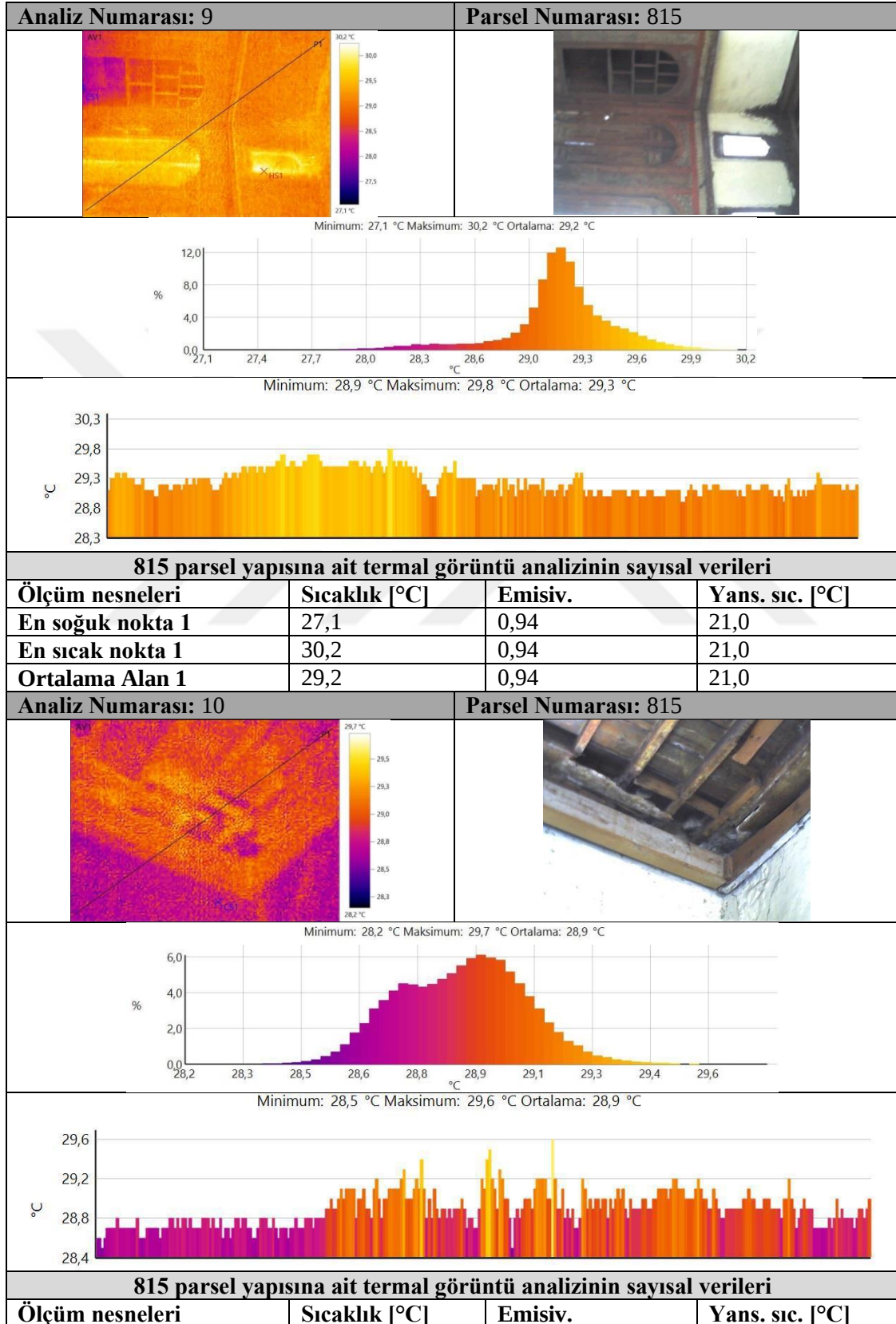


Tablo 6.25 815 parsel yapısına ait 7 ve 8 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



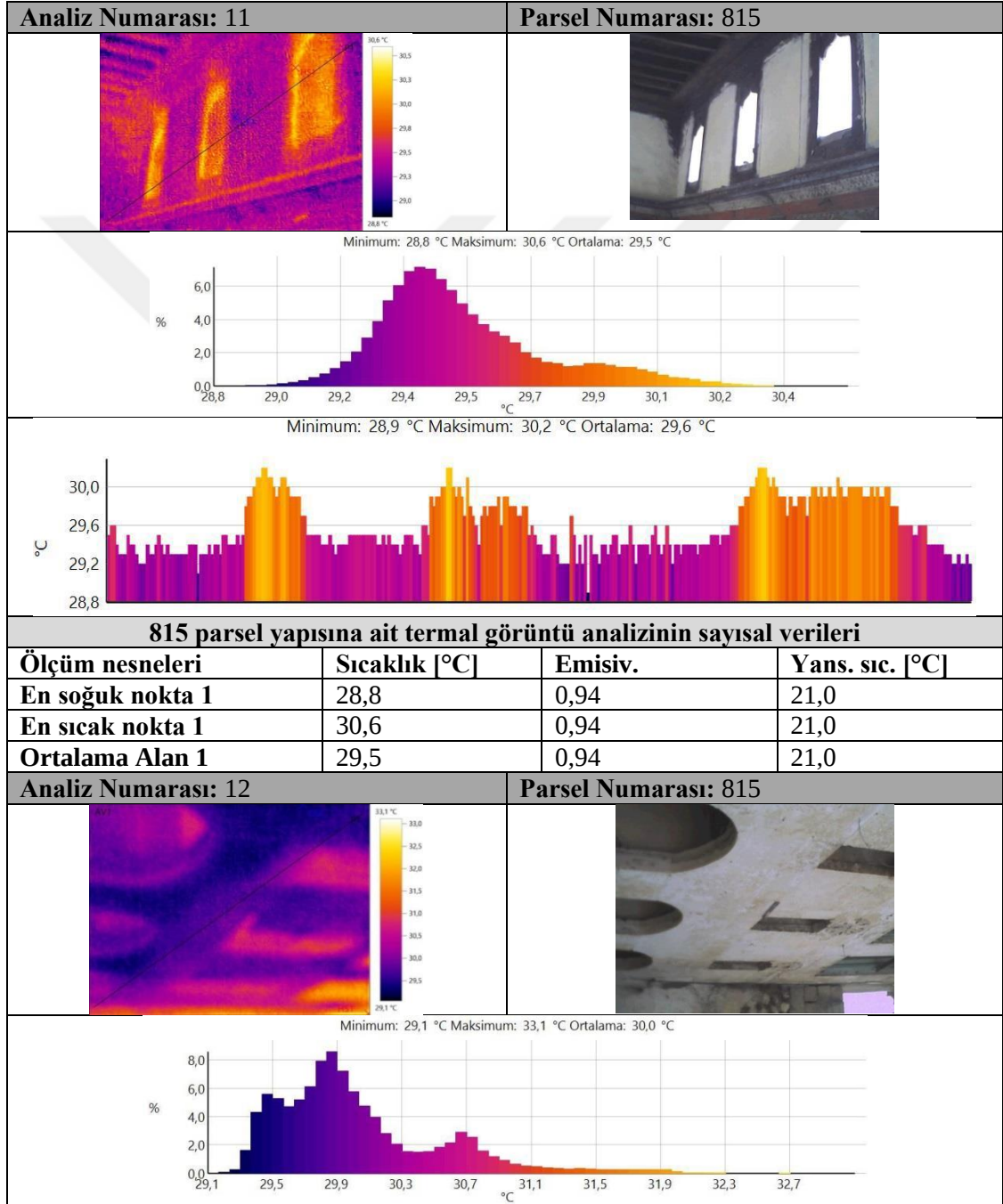


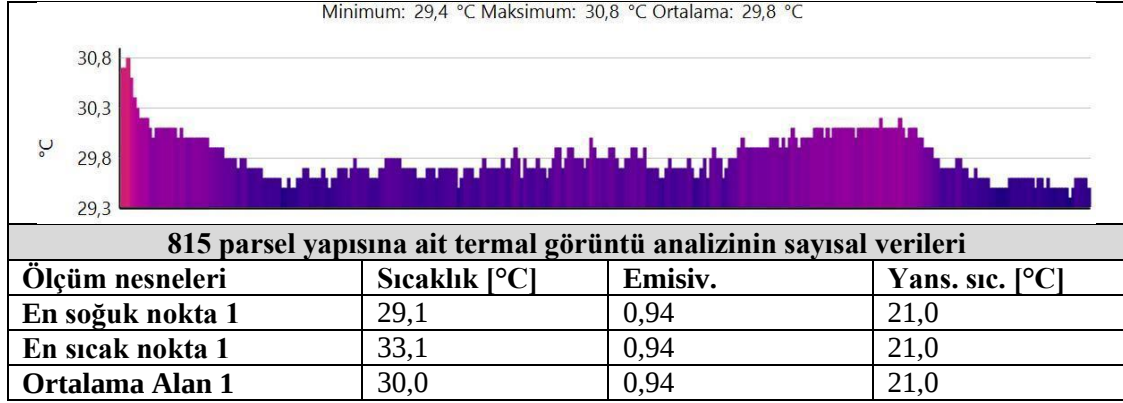
Tablo 6.26 815 parsel yapısına ait 7 ve 8 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



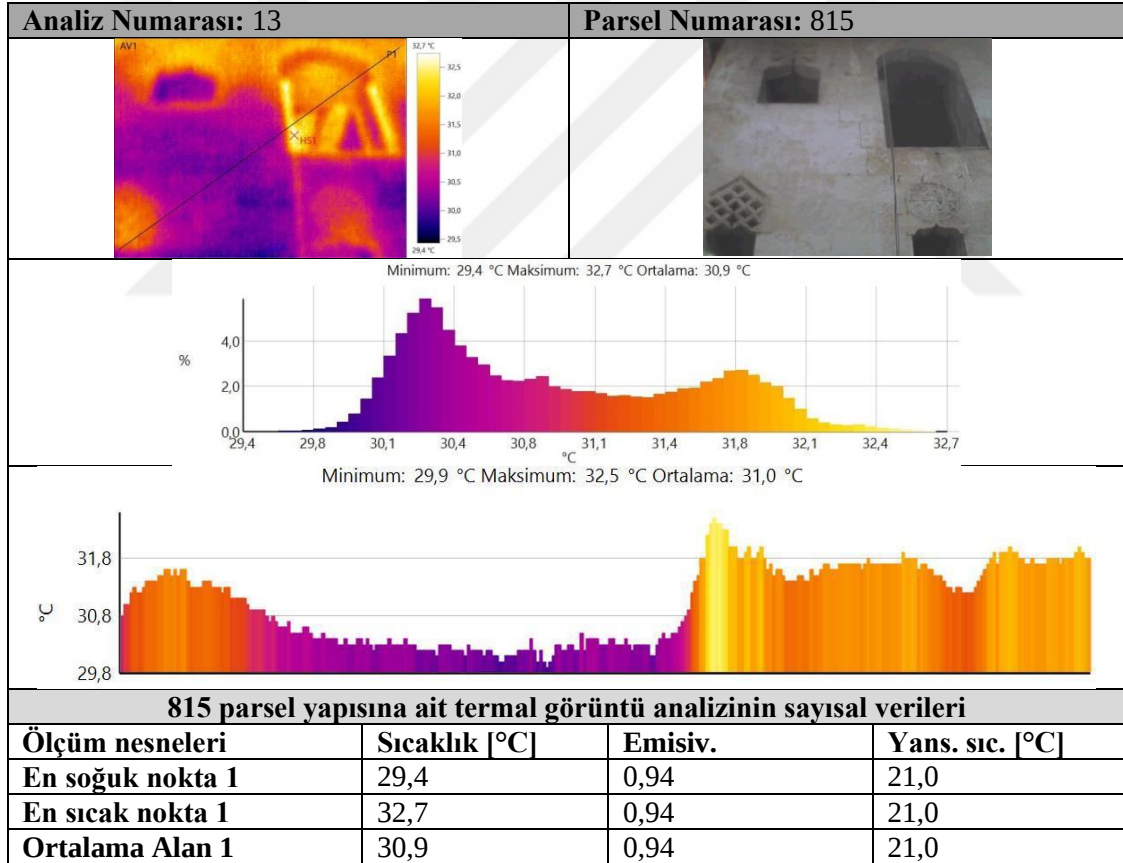
En soğuk nokta 1	28,2	0,94	21,0
En sıcak nokta 1	29,7	0,94	21,0
Ortalama Alan 1	28,9	0,94	21,0

Tablo 6.27 815 parsel yapısına ait 9 ve 10 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi





Tablo 6.28 815 parsel yapısına ait 11 numaralı termal görüntü analizi, histogramı ve profil çizgisi



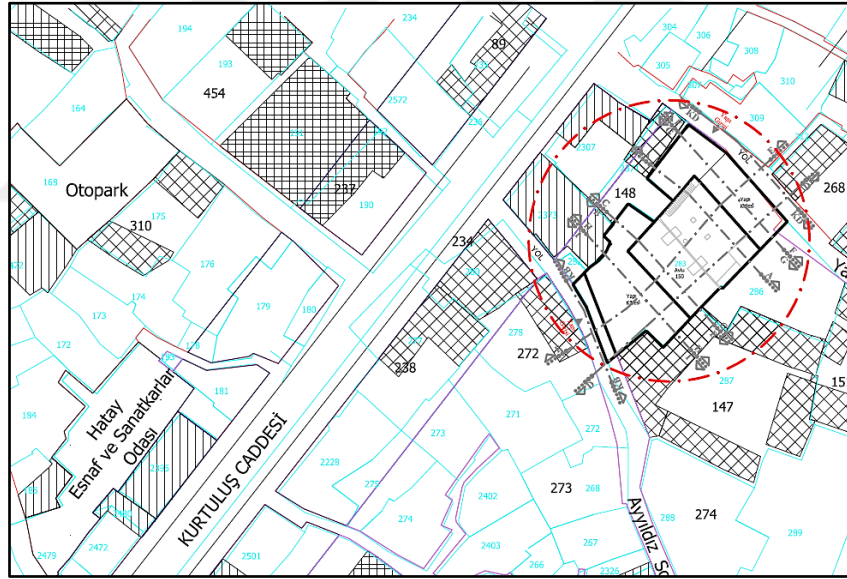
Saha çalışması ve termografik analizleri yapılan parselde genel olarak baktığımızda öncelikle yapının özgün yapısının yeniden işlevlendirilmesi gerektiği ön görülmektedir. Bu doğrultuda yıkılmış olan üst katın yeniden yapılması ve Fransız Kadastro Paftalarındaki izlerden yola çıkarak müstemilatın özgün yapısına en uygun şekilde yeniden inşa edilmesi gerekmektedir.

6.2. Restorasyon Uygulanmış Yapılarda Bozulmalar

Bu başlık kapsamında Hatay ili Antakya ilçesinde bulunan, restorasyonu tamamlanmış 3 farklı yapı incelenmiştir. Bu yapılar; 4. Mıntıka 283 no'lu parselde bulunan 150 envanter no'lu yapı, 3.mıntıka 591 parselde bulunan 452 envanter no'lu tescilli taşınmaz kültür varlığı yapısı, 4. Mıntıka 328 no'lu parsel Türkiye barolar birliği Antakya avukat evi.

6.2.1. 283 No'lu Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı

283 parseldeki yapı Antakya'nın tarihi kent merkezi içerisinde Kurtuluş Caddesi ile Habib-i Neccar Dağı arasında Şehitler Mahallesi Yavuz Sokak, 14 numarada konumlanmıştır. Yapı Kurtuluş Caddesi üzerindeki Hatay Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği binasının karşısında yer alan Yavuz sokağın girişinde yer alır. Yakın çevresinde Habib-i Neccar Camisi, Sermaye Camisi, Uzunçarşı ve Kurtuluş caddesi yer alır.



Şekil 6.58 283 parsel yapısına ait vaziyet planı

6.2.1.1. Yapı Özellikleri

283 no'lu parselde bulunan ev bir ve iki katlı yapılardan oluşmaktadır. Parselin sınırları içerisinde iç içe geçmiş kuzeybatı, güneybatı ve kuzeydoğu yönlerindeki 3 yapı grubu ve bu yapıların açıldığı avlu tüm yapıyı oluşturmaktadır. Avlu bir duvar ile ikiye bölünmüştür.

Duvarın güneybatı ve kuzeydoğu bölümünde kalan yapılar 2 katlı kuzeybatı bölümünde kalanlar ise tek katlıdır.

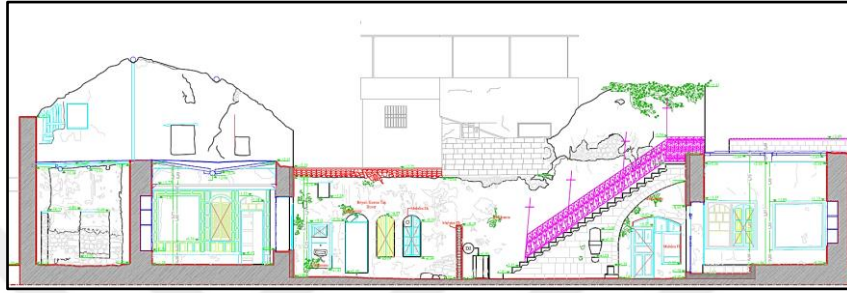
Yapı, avlu duvarının bölmüş olduğu iki tane evden müteşekkildir ve ayrı ayrı girişleri vardır. Yapının ana girişi de Giriş (± 0.00 No:1) Yavuz Sokak üzerindedir. Diğer tali girişi de Giriş (± 0.00 No:13) Ayyıldız Sokak üzerindedir. Ana girişe dar ve kemerli basık bir kapıdan haçvari tonozlu bir yapıya girilerek erişilir. Oradan da zemini kesme taş döşeli Avlu (Havuş) (± 0.00 No:3) alanına geçilir. Tonozlu yapıdan avluya geçerken sol tarafta Hela (± 0.00 No:2) sağında ise haçvari tonozlu giriş bölümünün yanında (Mutfak) (± 0.00 No:7) ve içerisinde (Banyo) (± 0.00 No:8) 'in yer aldığı yine haçvari tonozlu bir oda yer alır. Avluya girmeden önce üst kata çıkan kesme taş merdiven basamaklarından oluşan ve bir kemer üzerine yerleştirilen merdivenin altından geçilerek avluya ulaşılır. Avluda kesme taştan bir su kuyusu, çiçeklikler ve çiçekliklerin içerisinde de geleneksel Antakya evlerinde sık görülen turunc, şeftali ve yenedünya ağaçları vardır.



Şekil 6.59 283 parsel yapısına ait plan

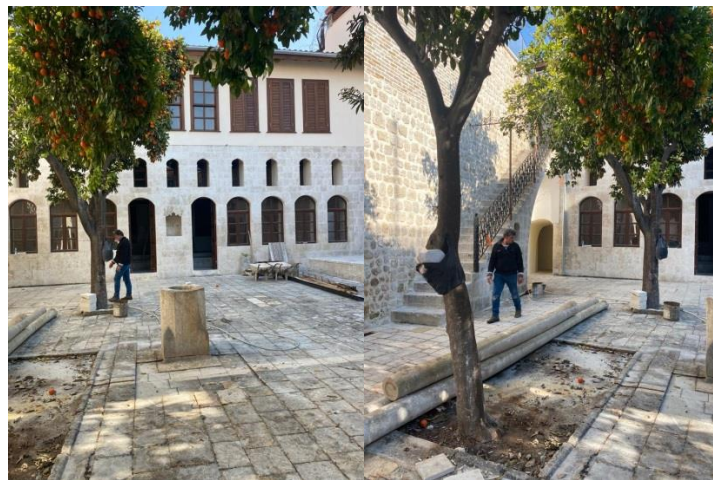
Avluları bölen duvar örülmeden önce yapı bütünü tek bir yapı olarak kullanılmış ve şu an Avlu (Havuş) (± 0.00 No:3)'a bakan yapılar aslında ana yaşam alanlarını içermekteymiş. Parselin Kuzeydoğu bölümündeki odaların içlerinde yüklük ve nişler, tavan kirişleri, kaplamaları varlığını korumaktadır ve temiz durumdadır. Ancak parselin güneybatı yönündeki bölümü çok yıpranmış ve hasar görmüştür. Bu mekânların avluya bakan cepheleri 13,5cm kalınlığında kesme taş ile kaplanmıştır. Avlu içerisinde ana yapı ve müstemilatı oluşturan 2 bina ele alındığı zaman, geleneksel Antakya Evi mimarisi ve cephesi örneklerine rastlanılır. Kemerli kapılardan

girilen odalara eşikle ulaşılır. Eşikler mermer veya karo kaplıdır. Oda (± 0.00 No:5-6 ve 10-11) özgün karo zemine sahiptir. Oda (± 0.00 No:5 ve 6) ahşap yüklük, dolap, kitabiye, mahmel, mabeyinlerle kaplıdır. İki oda arasındaki yüklükten birbirleri arasından geçiş vardır. Bu sistematik yerleşim içerisinde ana yapıya avludan bakıldığında ± 0.00 ve $+4.00$ kotunda bütün kapı ve pencere doğramalarının ciddi anlamda tahrip olduğunu ve orijinallerinin dışında yenilenmiştir.



Şekil 6.60 283 parsel yapısına ait kesit

Duvarın ardındaki diğer Avlu (Havuş) (± 0.00 No:9) mekânı ve onu çevreleyen mekanlar incelendiği zaman 283 parseldeki bu bölümün daha çok yıprandığı gözlemlenmektedir. İkinci avlu içerisindeki ıslak hacimler aslında tüm evin ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile oluşturulmuştur. Ancak tek yapı iki ayrı eve dönüşünce her iki ev için de ıslak hacimler oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır.



Şekil 6.61 283 parsel yapısına ait avludan görüntü

Güneybatı yönündeki yapı grubunun üzerinde yer alan çatı çökmüş. Ana taşıyıcı çatı kiriş mahya aşığı, mertekler, kaplama tahtaları, kiremitler zemin kattaki özgün odaların üzerindeki tavan kaplamaların üzerini yığılmıştır. Bu yüzden söz konusu mekânların içerisine girilememiştir. Kuzeydoğu yönündeki yapının üst katı ise tamamen yok olmuş, komşu parsel ile arındaki kalkan duvarın dışında hiçbir duvar kalmamıştır. Alt kattaki odaların tavan kaplamaları, dış hava koşullarına maruz bir şekilde açıktır.



Şekil 6.62 283 parsel yapısına ait iç mekan görüntüsü

6.2.1.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri

Ana yapıların zemin katlarında taşıyıcı moloz taş ve dış cepheye bakan kısımlarında ise ince yonu taş kullanılmıştır. Yapının ± 0.00 kotu planında ortalama 60cm moloz taşlarla yapının taşıyıcı duvarları, bu duvarların dışına 13,5cm kalınlığında ince yonu taş duvar örülmüştür. Üst katlar ise ahşap çatkılı ve bağdadi duvarlıdır. Kesme taş duvarlarda dönemindeki benzer yapılarda olduğu gibi bu yapıda da Halep taşı kullanılmıştır. Yapının taş işçiliği dikkat çekicidir. Temiz ve ince bir işçiliğe sahiptir. Ana yapıda çift yönlü kırma çatı uygulaması yapılmış, üzerleri alaturka kiremitle kaplanmıştır. Taşıyıcı sisteminde kalın kesitli mahya ve damlalık aşıkları, makas kirişleri kullanılmış, merteklerin üzerinde kiremit altı tahtası kullanılmıştır.

6.2.1.3. Uygulanan restorasyon yöntemleri ve mevcut durum

Yapıdaki sorunlara baktığımız zaman sorunların kaynağının zamanın yıpratıcı etkisi ile beraber dış müdahalelerin de etkili olduğunu görmekteyiz. Özellikle çatıların çökmüş ve sökülmiş olmasından dolayı, boşluklardan giren sular tüm duvar, çatı, döşeme kaplamaları, alt kattaki dolap ve doğramaları olumsuz etkilemiştir.

Yapının mevcutta bulunduğu durum çerçevesinde yapının restorasyonu ile özel günlerde avlusunda etkinliklerin düzenlenebileceği ve odalarının butik otel olarak kullanılacağı bir işleve dönüştürülmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda yapılacak imalatlar aşağıda sıralanmıştır:

- Avluyu ikiye bölen harman tuğla tuvar sökülüp alınacak ve avlu tek parça hale getirilecektir.
- Yıkılmış olan ince yonu kaplamalı moloz taş duvar avlu zemininde bulunan taş yığınları içerisinden seçilip yeniden kullanılacak, duvar horasan harc ile yeniden örülecek, derzleme yapıp ardından kireç harçlı kırıtlı sıva yapılacaktır.
- Cephedeki ince yonu taşları temizlemek için duvarlar bol bol su ve arap sabunu ile fırçalanacak, mai bir gün süre ile taş duvar yüzeyinde bekletilecektir. Ertesi gün tazyikli su makinesi ve tel fırça ile sıcak su kullanılarak yüzeydeki kirlerden arındırılana kadar uygulamaya devam edilecek, boşalan derzler orijinal malzemeyle doldurulacaktır.
- Moloz taş duvarlardaki sıvalar ve derzler sökülecek, çatlaklar iyice açılarak gerek duyulması halinde hidrolik kireç ile enjeksiyon yapılacak, horasan harc ile derzleme yapıp ardından kireç harçlı kırıtlı sıva yapılacaktır.
- Moloz taş iç duvarlardaki sıvalar ve derzler sökülecek, çatlaklar iyice açılarak gerek duyulması halinde hidrolik kireç ile enjeksiyon yapılacak, horasan harc ile derzleme yapıp ardından tel fırça ile derz artıkları temizlenecektir.
- Yıkılmış olan ana yapının üst katında ahşap çatkı sistem kurulacak, bağdadi duvarlar çakılacak, bağdadi çıtaların arasına kaya yünü ısı yalıtım malzemesi ile dolgu yapıp, üstüne tyvek solid su yalıtımı serilip, rabiz tel çekilip kırıtlı sıva yapılacaktır.
- Ahşap çatkı sistemden sonra yeni çatı alanlarının ana konstrüksiyonu projede tarif edildiği şekilde kurulacak, üzerine 2,5cm kalınlığında kiremit altı tahtası ardından çatı eğiminin tersine 60cm aralıklarla 5x5cm ebatlarında çıtalar çakılacaktır. Saçak uçlarına 2,5x15cm alın tahtası monte edilip sac oluk ilave edilecektir. Ahşap imalatlara öncelikle

emprenye sürülecek kuruduktan sonra iki kat koruyucu pinotex uygulanacaktır. Kadronlar arasına ısı yalıtım amaçlı taş yünü levhalar serilecek, üzerlerine 10'ar cm kaydırılarak birbirlerinin üzerine gelecek şekilde bitüm emdirilmiş oluklu levhalar çakılacaktır. Alaturka kiremitler 1 m²'ye 33 adet gelecek şekilde oluğa yakın en alt sırada uzun, diğer sıralarda kısa kancalar aracığı ile, su yalıtım malzemesinin olukları üzerine yerleştirilecektir.

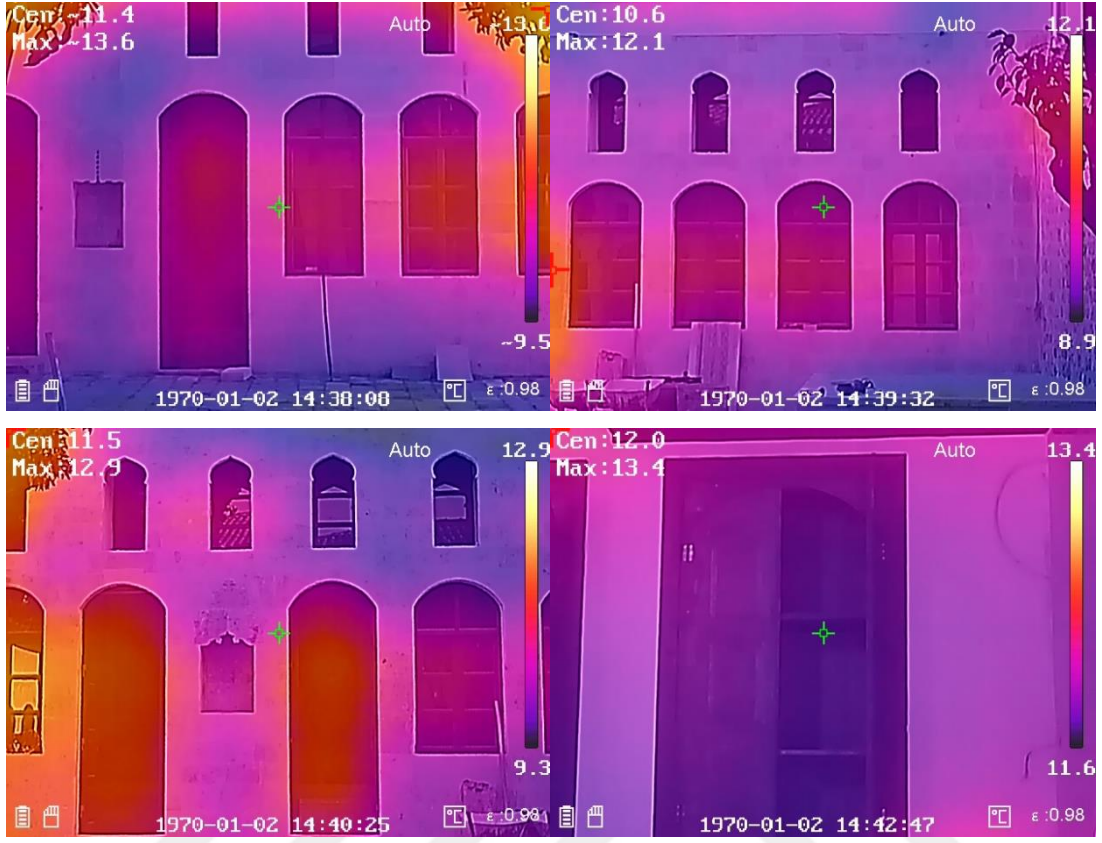
- Çatı imalatlarından sonra tekne tavanların ana taşıyıcıları, eğrisel kasnakları, ahşap askı elemanları ile çatı konstrüksiyonuna bağlanacak, taşıyıcılar arasına bağdadi çıtalar, üzerine rabiz tel, pervazlar çakılıp kırıklı sıva ise sıvanacaktır.
- Çatı imalatlarından sonra ahşap pasalı tavanların ana taşıyıcıları, ahşap askı elemanları ile çatı konstrüksiyonuna bağlanacak, üzerlerine ahşap kaplama tahtaları çakılacaktır.
- Mevcut tavan döşeme kaplaması ve kirişler kontrol edilecek, eksikler tamamlanacak, bu yapının üzerine döşeme tahtasının yönünün tersine 60cm aralıklarla 5x5cm ebatlarında çıtalar çakılacaktır. Çıtalar arasına ısı yalıtım amaçlı taş yünü levhalar serilecek ve bunların üzerine buhar dengeleyici açılacaktır. 5x5cm çıtalar ızgara olmak üzere dişi-erkek birleşimli 2,5x15cm ebatlı ahşap rabitalar çakılacaktır. Ahşap imalatlara öncelikle emprenye sürülecek kuruduktan sonra iki kat koruyucu pinotex uygulaması yapılacaktır.
- Mutfak alanının üzerindeki çatının, kiremit ve kaplamaları sökülecek ahşap mertek, aşık kirişlemeler korunarak elden geçirilecek, kullanılamayacak olanlar ve eksik olanlar yeniden üretilecek projede tarif edildiği şekilde, su ve ısı yalıtım detayları uygulanarak yeniden imal edilecektir. Ahşap imalatlara iki kat koruyucu pinotex uygulanacak saçak uçlarına sac oluk ilave edilecektir.
- Tüm ahşap dolap, kasa, kapak ve pervazları üzerindeki kir ve boyalar, pürmüz ve ahşap kalemi ile raspa edilip sökülecek, doğramalar elden geçirilecek, eksik parçalar tamamlanacak, emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması yapılacaktır.
- Tüm ahşap ahşap kapı ve pencere doğramaları sökülecek özgün olmayanlar kullanılamayacak, özgün olanlar elden geçirilecek. Eksik kapı ve pencere doğramaları çevredeki benzer yapı doğramaları örnek alınarak yeniden üretilecek tüm imalatlara emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir.
- Yıkılmış ve restitüsyon projesine göre yeniden inşa edilecek üst katın tamamen kapalı olan ve avluya bakan ahşap kaplamalı cepesinde pencerler açılacak, doğramalar

çevredeki benzer yapılar örnek alınarak üretilecek tüm imalatlara emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir.

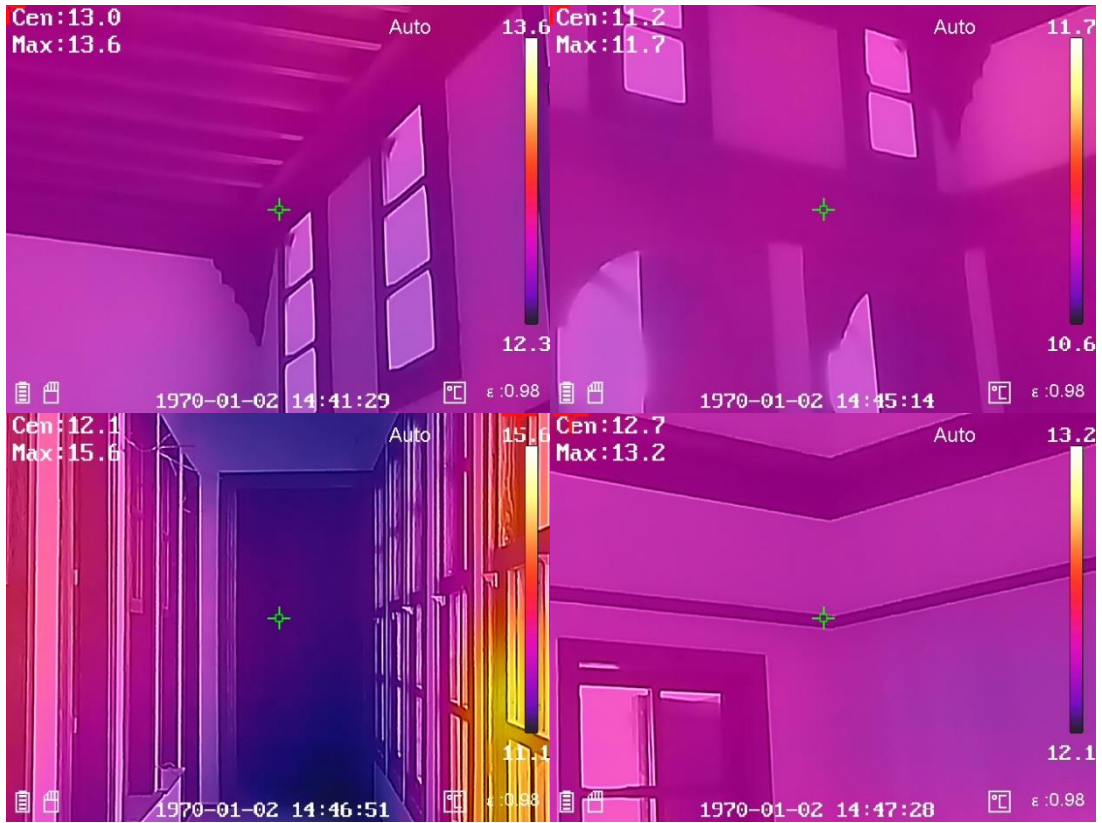
- Ahşap limonluk kirişi taşıyıcıları olan rıhtsız zemine ve sonlandığı noktada ahşap kirişe asılan, trabzanı ahşap, korkulukları metal çubuk olan merdiven imal edilecektir. Ahşap imalatlara öncelikle emprenye sürülecek kuruduktan sonra iki kat koruyucu pinotex uygulanacaktır.
- Personel odasında ve ıslak hacimlerin dolaplara denk gelen kısımlarında odaların içerisine metal konstrüksiyon üzerine neme dayanıklı alçı panel ve beton panel levhalar ile duvar ve tavan kaplaması yapılarak ıslak hacimler oluşturulacaktır. Panellerin arasına ısı ve ses yalıtım amaçlı taş yünü levhalar yerleştirilecek ve bunların üzerine buhar dengeleyici açılacaktır.
- Diğer odaların ıslak hacimleri oluşturulurken odanın içine bakan bölümlerde, bölücü eleman olarak, cam ve cam kapı kullanılacak, tavan ise ahşap konstrüksiyon altına çakılacak olan ahşap tavan kaplaması ile gerçekleştirilecektir.
- Oda zeminlerindeki yerel karo mozaik uygulaması bakım ve tamiratları yapıldıktan sonra silim makinası ile silinecektir.
- Oda zeminlerindeki şaplar sökülecek, yerine mevcut zemin döşeme kotunu geçmeyecek şekilde yerel karo mozaik uygulaması yapılacaktır.
- Oda zeminlerindeki şaplar sökülecek, yerine mevcut zemin döşeme kotunu geçmeyecek şekilde kesme taş uygulaması yapılacaktır.
- Metal tali giriş kapısı sökülecek, yerine sokak cephesi tuğya kaplı, üzeri mih çakılı ahşap kapı yapılacaktır.

6.2.1.4. Termografik analiz

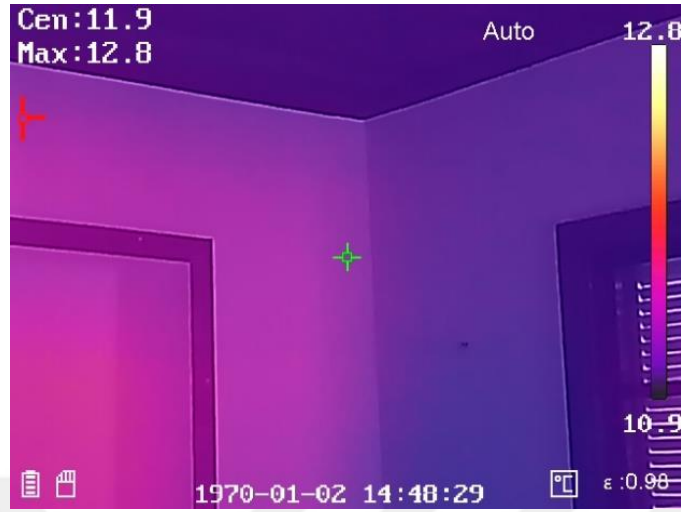
Yapı, ilgili restorasyon adımlarının uygulanması sonrasında termal kameralar ile fotoğraflanmış ve mevcut ısı dağılımları gözlemlenmiştir. Şekil 5.63, 5.64 ve 5.65’de 283 numaralı parselde ait termal kamera görüntüleri yer almaktadır. 283 no’lu parsel yapısında bulunan yapının termografik analizleri 18 Temmuz 2021 yılında sabah 04.30-5.00 saatlerinde başlayıp gün doğumuna kadar devam etmiştir. Verilerin doğruluğunu tespit etmek adına aynı analiz saat 15.00-16.00 aynı gün arasında yinelenmiştir.



Şekil 6. 63 283 parsel yapısına ait termal görüntü



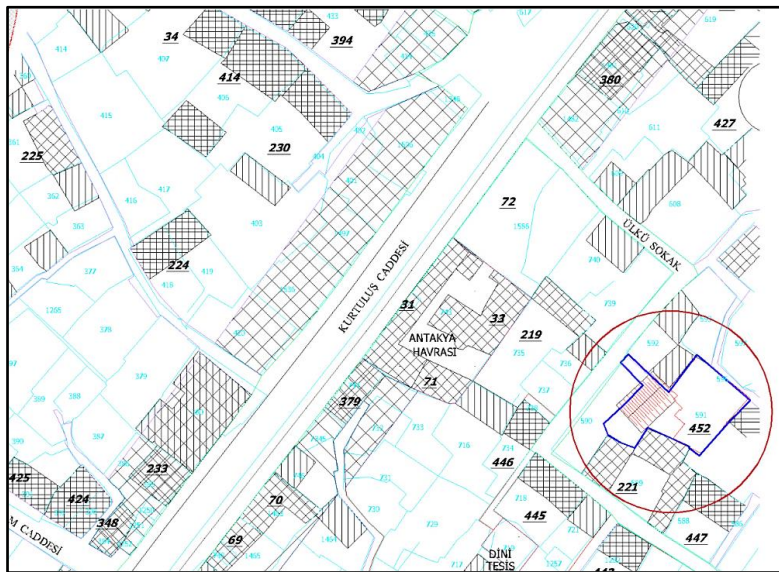
Şekil 6.64 283 parsel yapısına ait termal görüntü



Şekil 6. 65 283 parsel yapısına ait termal görüntü

6.2.2. 591 No'lu Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı

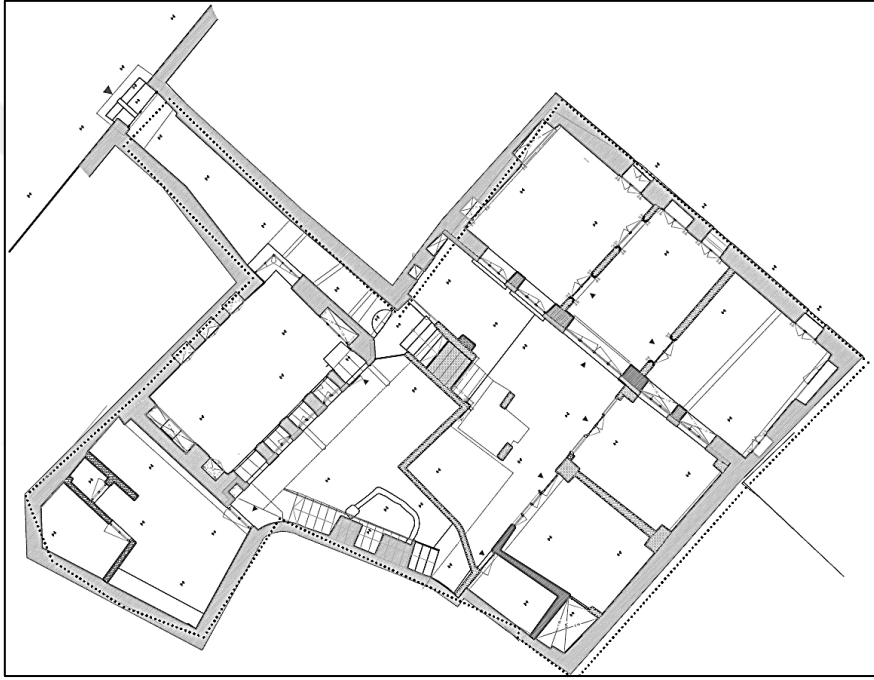
591 Parsel numaradaki tescilli yapı, Antakya'nın tarihi kent merkezi içerisinde Kurtuluş Caddesi ile Habib-i Neccar Dağı arasında Gazipaşa Mahallesi Ülkü sokakta konumlanmıştır. Yapı Kurtuluş Caddesi üzerindeki Sarımiye Camisinin karşısından girilen Ülkü Sokaktan sağa sapılarak ilerlenen yolun sonunda yer alır. Yakın çevresinde Sarımiye Camisi, Kiremitli Cami, Hatay Mimarlar Odası Şubesi Hizmet Binası, Hatay Tabip Odası Hizmet Binası ve Sveyka Restoran yer alır.



Şekil 6.66 591 parsel yapısına ait vaziyet planı

6.2.2.1. Yapı Özellikleri

591 no'lu parselde bulunan ev her biri iki kattan ibaret üç ayrı yapıdan teşkil edilmiştir. Ana yapı ve ona dik olarak yerleştirilmiş erken dönem yapısı ve ana yapının karşısında yer alan eklenti yapı. Tüm bu yapı grupları avluya açılırlar. Ana yapının yönelimi güneydoğuya, erken dönem eki yapı güneybatıya, betonarme eklenti yapı da kuzeybatıya doğru uzanmaktadır. Yapının sokakla tek ilişkisi iki komşu parsel arasında kalmış ince ve uzun bir koridor şeklinde giriş alanının ucunda yer alan giriş kapısıdır.



Şekil 6.67 591 parsel yapısına ait plan

Yapının ana girişi (± 0.00 No:1) Ülkü Sokak üzerindedir. Demir bir kapıdan dar ve uzun bir üstü açık bir koridor gibi mekândan iki ayrı kapı ile sonradan bölünmüş olan, bir bölümünün zemini taş bir bölümünün zemini karo mozaik döşeli olan Avlulara (Havuş) (± 0.00 No:2-9) geçilir. Sağ kapıdan erişilen avluya bakan yapı ana yapı, sol kapıdan erişilen avluya bakan yapılar da erken dönem eki ve betonarme eklenti yapılarıdır. Aslında tek bir konut olarak inşa edilen yapı avludaki bölücü duvarlar vasıtasıyla zemin katta iki ayrı konut betonarme üst kat eklentilerle birlikte üçüncü ayrı bir konuta sahip olarak kullanılmıştır.



Şekil 6.68 591 parsel yapısına ait kesit

Ana yapı geleneksel Antakya Evi tarzındadır. Ana yapı tek bir Oda (± 0.00 No:3)dan ve ona hizmet veren tek katlı bir müştemilat alanından oluşur. Oda (± 0.00 No:3) kemerli dört penceresi ve bir kapısı olan, bir eşik ile içine girilen ± 0.00 kotunda, parsel içerisindeki en eski ve orijinal biçimi ile korunmuş tek mekândır. Tavanı ahşap kirişler ve kaplama tahtaları ile oluşturulmuştur. Bu odanın tüm kapı ve pencere doğramaları değiştirilmiştir. Oda içerisindeki yüklük ve nişler, tavan kirişleri, kaplamaları, zemindeki karo mozaik kaplamalar varlığını korumaktadır. Bu mekânın avluya bakan cepheleri 13,5cm kalınlığında kesme taş ile kaplanmıştır. Avludan (± 0.00 No:2), ana yapının üst katına taşıyıcısı kemer olan kesme taş basamaklardan bir merdiven oluşturulmuştur. Müştemilat alanına bu kemerin altından geçilerek ulaşılır. Önce Mutfak (± 0.00 No:4), oradan Banyo (± 0.00 No:5) ve WC (± 0.00 No:6) alanlarına geçilir.



Şekil 6.69 591 parsel yapısına görüntü

Yapının ana girişinden (± 0.00 No:1) ilerledikten sonra sol kapıdan girilen Avlu (Havuş) (± 0.00 9)dan erken dönem yapısı ve betonarme eklenti yapıya ulaşılır.

Erken dönem eki olan yapının ise Fransız dönemi bir yapı olduğu görünmektedir. Zemin katı yığma kagir üst katı ise betonarmedir. Moloz taş duvarlı yapının ön cepesinde kesme taş kaplamalar vardır. Sofa (± 0.00 No:9) dan Oda (± 0.00 No:8 ve 10)a geçilir. Odalar hem avlu hem de arka sokağa bakmaktadır. Betonarme eklenti yapı ise oda, mutfak ve banyo, tuvaletten müteşekkildir.



Şekil 6.70 591 parsel yapısına görüntü

Avludan kesme taş basamaklı merdiven ile ana yapının üst katına, betonarme merdiven ile de erken dönem eki yapı ve eklenti yapının üzerine inşa edilmiş betonarme eklenti yapıya ulaşılır. Ana yapının üst katı iki adet odadan oluşur; merdiven öncelikle Livan (+4.50 No:3)a ulaşır. Livan'dan da Oda (+4.50 No:1 ve 2)ye geçilir. Oda zeminleri ahşap rabıta olup avluya bakan duvarları hariç çevre duvarları moloz taş duvardır. Avluya bakan ve iki oda arasındaki duvar ise ahşap çatıklı bağdadi duvardır. Odaların avluya bakışları olduğu gibi Ülkü Sokağa da açılan pencereleri vardır. Ayrıca Oda (+4.50 No:1)in müştemilat bölümünün üzerine de bakan pencereleri vardır. Odaların tavanlarında ahşap pasalı tavan kaplası vardır, çatısı da beşik

çatıdır. Diğer betonarme eklenti ise 4 oda bir mutfak ve wc'den oluşan bağımsız bir daire niteliğindedir. Üzeri teras çatılıdır.



Şekil 6.71 591 parsel yapısına görüntü

6.2.2.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri

Yapının bütününde yapılan müdahalelere baktığımız zaman müdahalelerin, dönem içerisinde yıkılan üst katın yerine yapılan betonarme döşeme ve yeniden örülen üst kat duvarları ve ana yapının karşısına inşa edilen 2 katlı betonarme eklenti yapı olarak görünmektedir. Bunların dışında özgün müstemilatın çatısı kaldırılarak yerine betonarme bir döşeme yapılmıştır. Yapılar her biri ayrı bir ev olarak değerlendirilecek bir biçimde avlu duvarlarla bölünerek ve avluya betonarme bir merdiven eklenerek yapının özgünüden bir hayli uzaklaşmıştır. Müdahalelerin yol açtığı sorunların dışında, zamanın yıpratıcılığından kaynaklı sorunlarla da karşı karşıyayız. Özellikle ahşap ve taş malzemelerdeki bozulmalar yapıda statik sorunlara yol açmaktadır. Özellikle üst katın ağırlığı, zemin kat ahşap elemanlar üzerinde bozulmalara yol açmaktadır.

6.2.2.3. Uygulanan restorasyon yöntemleri ve mevcut durum

Yıkılmış ve betonarme olarak yeniden inşa edilmiş olan üst katın ve betonarme eklenti yapının ve avluyu bölen duvarların, betonarme merdivenin yıkılması ve molozların parselden uzaklaştırılması hedeflenmektedir. Yapının özgün halinin yeniden inşasını sağlayabilmek için Fransız Kadaastro Paftalarındaki izlerden ve restitüsyon projesinden yola çıkılarak yapının bir butik otele dönüştürülmesi öngörülmektedir. Bu amaçla yapılacak müdahaleler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

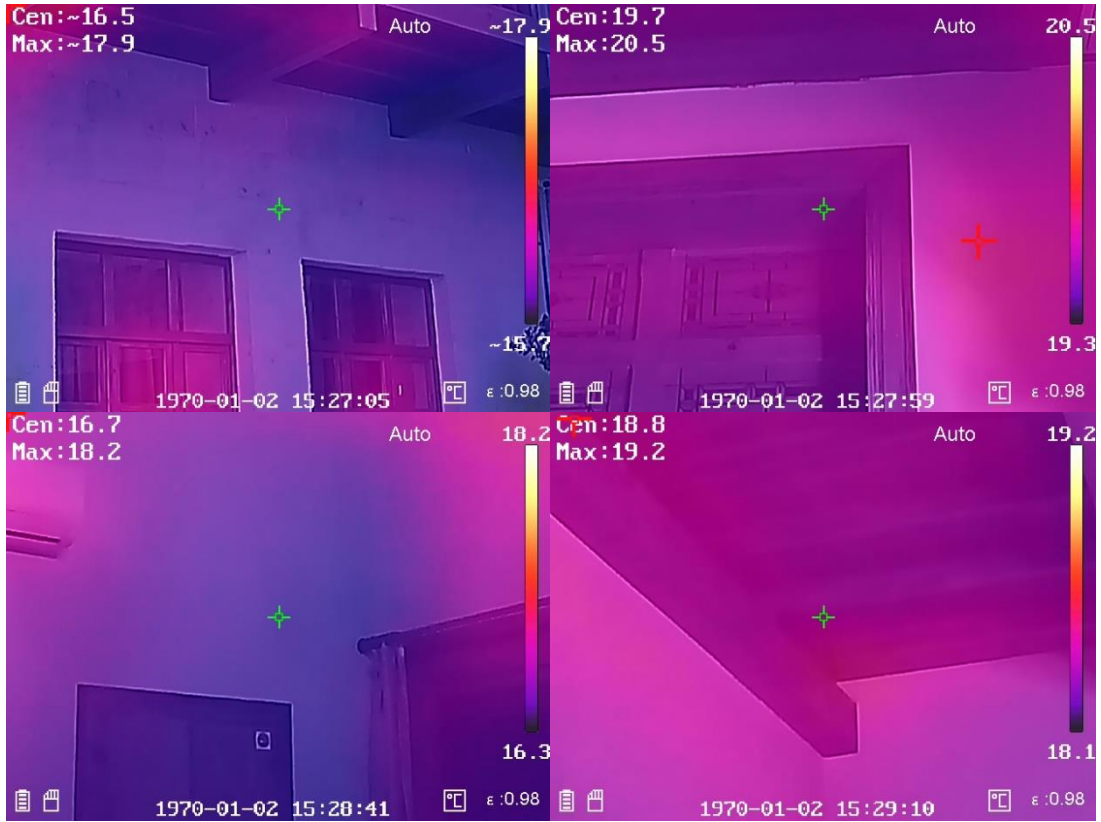
- Avluyu ikiye bölen briket duvar sökülüp alınacak ve avlu tek parça hale getirilecektir.
- Avlunun içinde yer alan betonarme muhdes yapı sökülüp alınacak elde edilecek alan avluya dahil edilecektir.
- Metal tali giriş kapısı sökülecek, yerine sokak cephesi tudy kaplı, üzeri mih çakılı ahşap kapı yapılacaktır.
- İnce yonu kesme taştan kemerli giriş yapılacaktır.
- Moloz taş iç duvarlardaki sıvalar ve derzler sökülecek, çatlaklar iyice açılarak gerek duyulması halinde hidrolik kireç ile enjeksiyon yapılacak, horasan harc ile derzleme yapılıp ardından kireç harçlı kırıklı sıva yapılacaktır.
- Moloz taş duvarlardaki sıvalar ve derzler sökülecek, çatlaklar iyice açılarak gerek duyulması halinde hidrolik kireç ile enjeksiyon yapılacak, horasan harc ile derzleme yapılıp ardından tel fırça ile derz artıkları temizlenecektir.
- Oda zeminlerindeki şaplar sökülecek, yerine mevcut zemin döşeme kotunu geçmeyecek şekilde yerel karo mozaik uygulaması yapılacaktır.
- Cephedeki ince yonu taşları temizlemek için duvarlar bol bol su ve arap sabunu ile fırçalanacak, mai bir gün süre ile taş duvar yüzeyinde bekletilecektir. Ertesi gün tazyikli su makinesi ve tel fırça ile sıcak su kullanılarak yüzeydeki kirlerden arındırılana kadar uygulamaya devam edilecek, boşalan derzler orijinal malzemeye doldurulacaktır.
- Avlu zeminindeki kesme taş zemin kaplamasında kısmi söküm yapılacak, tesisat hatları geçirildikten sonra yeniden döşenecektir. Yıkılan alanlarda eksik kalan kaplamalar tamamlanacaktır.
- Tüm ahşap dolap, kasa, kapak ve pervazları üzerindeki kir ve boyalar, pürmüz ve ahşap kalemi ile raspa edilip sökülecek, doğramalar elden geçirilecek, eksik parçalar tamamlanacak, emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması yapılacaktır.

- Taşlık zeminindeki şap sökülecek, yerine mevcut zemin döşeme kotunu geçmeyecek şekilde kesme taş uygulaması yapılacaktır.
- Müştemilatın üzerindeki betonarme döşeme sökülüp alınacak, yerine, çatı alanı projede tarif edildiği şekilde, su ve ısı yalıtım detayları uygulanarak yeni çatı imal edilecek, ahşap imalatlara iki kat koruyucu pinotex uygulanacak saçak uçlarına sac oluk ilave edilecektir.
- Çatı, kiremit ve kaplamalar sökülecek ahşap mertek, aşık kirişlemeler korunarak elden geçirilecek kullanılamayacak olanlar ve eksik olanlar yeniden üretilecek projede tarif edildiği şekilde, su ve ısı yalıtım detayları uygulanarak yeniden imal edilecektir. Ahşap imalatlara iki kat koruyucu pinotex uygulanacak saçak uçlarına sac oluk ilave edilecektir.
- Kiremit ve kiremit altı tahtalarının sökümünden sonra ahşap çatki duvarların sıvası sökülüp, ahşap çatki kontrol edilip takviyeler yapılacak, bağdadi çıtaların arasına kaya yünü ısı yalıtım malzemesi ile dolgu yapıp, üstüne tyvek solid su yalıtımı serilip, rabiz tel çekilip kırıklı sıva yapılacaktır.
- Tüm ahşap tavan kaplamaları üzerindeki yağlı boya rasparları yapılacak, kaplamalar ve askı elemanları elden geçirilecek, emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması yapılacaktır.
- Livanı (Livan +4.50 No:1) taşıyan ana ahşap döşeme kirişleri korunarak elden geçirilecek kullanılamayacak olanlar ve eksik olanlar projede tarif edildiği şekilde yeniden üretilecek, döşeme tahtaları çakılacak ve emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir.
- Ahşap döşeme temizlenecek eksik parçalar tamamlanacak, ses ve ısı yalıtımı yapılarak üzerine ikinci bir ahşap döşeme kaplaması imal edilecek, tüm imalatlara emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir.
- Livan korkulukları sökülecek tamiratları yapıldıktan ve eksik parçalar tamamlandıktan sonra, emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir.
- Yeni inşa edilen livan bölümünde korkuluklar, projede tarif edildiği şekilde üretilecek, emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir.
- Odaların içerisine metal konstrüksiyon üzerine neme dayanıklı alçı panel ve beton panel levhalar ile duvar ve tavan kaplaması yapılarak ıslak hacimler oluşturulacaktır. Panellerin arasına ısı ve ses yalıtım amaçlı taş yünü levhalar yerleştirilecek ve bunların üzerine buhar dengeleyici açılacaktır.

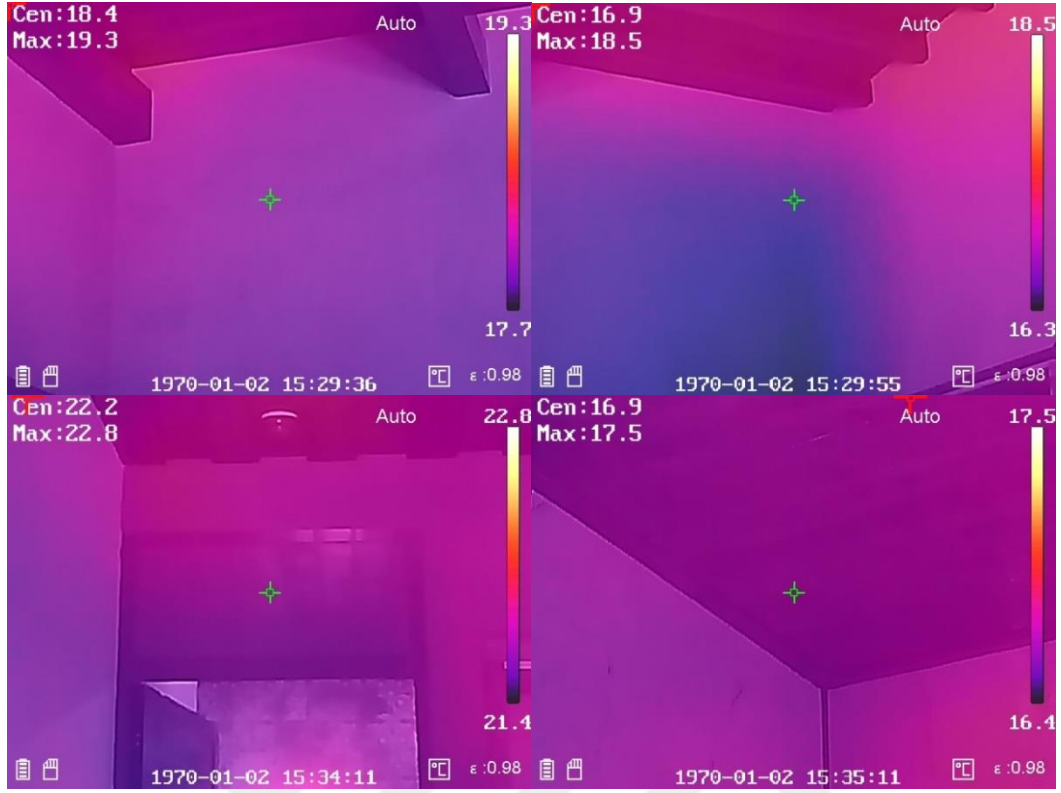
- Üst katların ve betonarme döşemenin sökülmesinin ardından I150 mm çelik putreller ve onların üzerine 26cm aralıklarla 5x10cm ahşap tali kirişler döşenecektir. Ana taşıyıcı 15 cm, tali taşıyıcı 10cm derinliğinde olmak üzere duvar içerisine sokularak yerleştirilecektir. Bu imalatların üzerine 2,5cm kalınlığında döşeme tahtası kullanılarak döşemenin ahşap konstrüksiyonunun imalatı tamamlanacaktır. Bu yapının üzerine döşeme tahtasının yönünün tersine 60cm aralıklarla 5x5cm ebatlarında çıtalar çakılacaktır. Çıtalar arasına ısı yalıtım amaçlı taş yünü levhalar serilecek ve bunların üzerine buhar dengeleyici açılacaktır. 5x5cm çıtalar ızgara olmak üzere dişi-erkek birleşimli 2,5x15cm ebatlı ahşap rabitalar çakılacaktır. Ahşap imalatlara öncelikle emprenye sürülecek kuruduktan sonra iki kat koruyucu pinotex uygulaması yapılacaktır.
- Betonarme yapı yıkılıp, ahşap çatki sistem kurulduktan sonra yeni çatı alanlarının ana konstrüksiyonu projede tarif edildiği şekilde kurulacak, üzerine 2,5cm kalınlığında kiremit altı tahtası ardından çatı eğiminin tersine 60cm aralıklarla 5x5cm ebatlarında çıtalar çakılacaktır. Saçak uçlarına 2,5x15cm alın tahtası monte edilip sac oluk ilave edilecektir. Ahşap imalatlara öncelikle emprenye sürülecek kuruduktan sonra iki kat koruyucu pinotex uygulanacaktır. Kadronlar arasına ısı yalıtım amaçlı taş yünü levhalar serilecek, üzerlerine 10'ar cm kaydırılarak birbirlerinin üzerine gelecek şekilde bitüm emdirilmiş oluklu levhalar çakılacaktır. Alaturka kiremitler 1 m2'ye 33 adet gelecek şekilde oluğa yakın en alt sırada uzun, diğer sıralarda kısa kancalar aracığı ile, su yalıtım malzemesinin olukları üzerine yerleştirilecektir.

6.2.2.4. Termografik analiz

591 numaralı parsele ait termal kamera görüntüleri yer almaktadır (Şekil 5.72, Şekil 5.73 ve Şekil 5.74). 591 no'lu parsel yapısında bulunan yapının termografik analizleri 19 Temmuz 2021 yılında sabah 04.30-5.00 saatlerinde başlayıp gün doğumuna kadar devam etmiştir. Verilerin doğruluğunu tespit etmek adına aynı analiz saat 15.00-16.00 aynı gün arasında yinelenmiştir.



Şekil 6.72 591 parsel yapısına ait termal görüntü



Şekil 6.73 591 parsel yapısına ait termal görüntü



Şekil 6.74 591 parsel yapısına ait termal görüntü

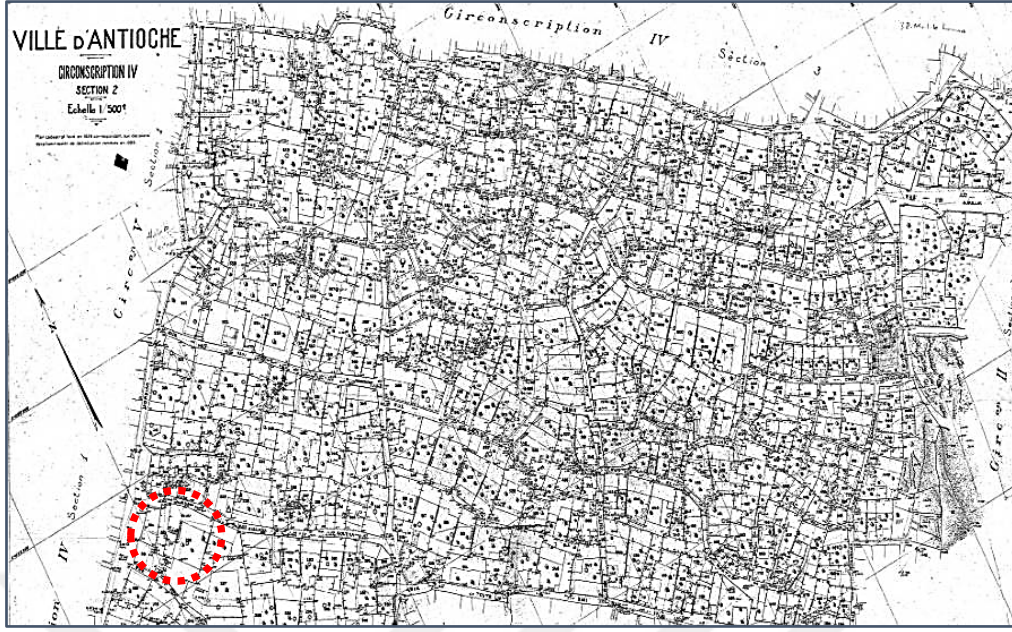
6.2.3. 328 No'lu Parsel Türkiye Barolar Birliği Antakya Avukat Evi

328 parseldeki yapı Antakya'nın tarihi kent merkezi içerisinde Kurtuluş Caddesi ile Habib-i Neccar Dağı arasında şehitler Mahallesi Yavuz Sokak, 17 ve 19 numarada konumlanmıştır. Yapı Kurtuluş Caddesi zerindeki Hatay Esnaf ve Sanatkrlar Odaları Birliği binasının karşısında yer alan Yavuz sokağın girişinde yer alır. Yakın evresinde Habib-i Neccar Camisi, Sermaye Camisi, Uzun arşı ve Kurtuluş caddesi yer alır.



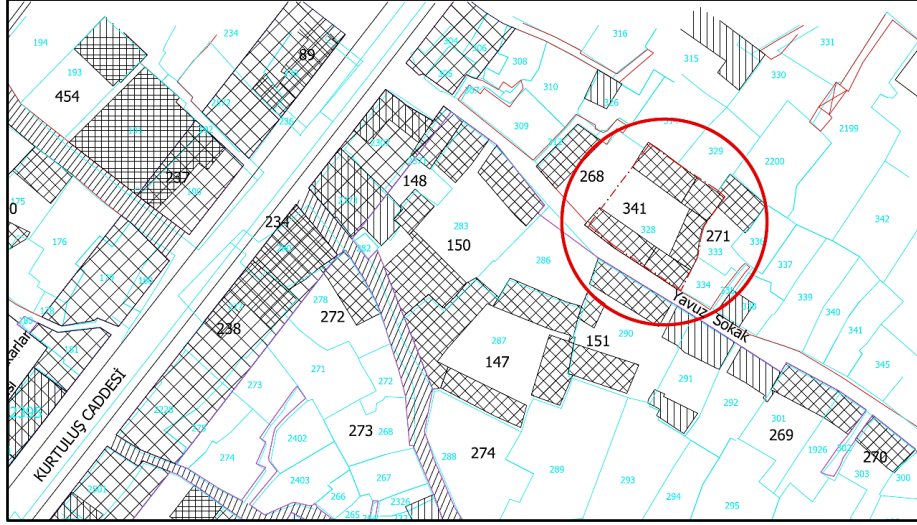
şekil 6.75 328 parsel yapısı sokak görünümü

Yapının geçmişine ilişkin en önemli bilgileri 1929 tarihli Fransız Kadastro Paftaları vermektedir. 1/500 lekli VILLE D'ANTIOCHE CIRCONSCRIPTION IV SECTION 2 lejantlı paftada yapıya yine aynı parsel numarasında Rue Kuchuk Soueka üzerinde aynı yapı izinde rastlanmıştır. Paftadaki yapı izine göre rölöve projesinde konumu ve sınırları belirlenmiş olan betonarme müştemilat yapısı dışında parselin güneybatı ve kuzeydoğusundaki yapı grupları günümüze aynı şekilde korunarak ulaşmıştır.



Şekil 6.76 328 parsel yapısı vaziyet planı

Yukarıda konu edilen 1929 tarihli Fransız Kadastro Paftaları, yapının rölövesi ve çevredeki benzer yapı örnekleri ışığında, parseldeki yapı gruplarının 3 ayrı dönemde inşa edildiği söylenebilir. Parselin kuzeybatı yönündeki 2 katlı ve ön cepheleri zeminde ince yonu kesme taş, üst katları bağdadi duvar olan yapılar muhtemelen 1870'li yıllar ile 1900'lü yılların başlangıcına tarihlenmektedir. Parselin güneydoğu yönündeki yapılar ise Kurtuluş Caddesi boyunca 1920'lerde Fransızlar ile başlayan kolonyalist mimari akımın örneklerine benzemekte, aynı kapı, pencere söve düzeni, denizlik ve kilit taşı motifleri ve plan kurgusu özelliklerini üzerinde barındırmaktadır. Yapıya yapılan 3. dönem müdahale ise 1929 tarihli Fransız Kadastro Paftalarında izi görünse de yıkılıp betonarme olarak yeniden yapılmış olan betonarme müstemilat yapısıdır. Büyük ihtimalle avluyu ikiye bölen duvar da bu dönemde inşa edilmiştir. Avluyu ikiye bölen bu duvar aynı zamanda birbirlerinden bağımsız iki ayrı evin oluşumuna da sebebiyet vermiştir. Böylelikle yapılarda iki evin ihtiyaçlarına cevap verecek düzenlemeler ve müdahaleler yoluna gidilmiştir.



Şekil 6.77 328 parsel yapısı vaziyet planı

6.2.3.1. Yapı Özellikleri

328 no'lu parselde bulunan ev bir ve iki katlı yapılardan ibarettir. Parselin sınırları içerisinde iç içe geçmiş kuzeydoğu, güneybatı ve güneydoğu yönlerindeki 3 yapı grubu ve bu yapıların açıldığı avlu tüm yapıyı oluşturur. Avlu bir duvar ile ikiye bölünmüştür.



Şekil 6.78 328 parsel yapısı cephe görünümü

Duvarın kuzeybatı bölümünde kalan yapılar 2 katlı güneydoğu bölümünde kalanlar ise tek katlıdır. Aynı duvar dönemsel olarak da yapıyı ayırmaktadır. İki katlı olan yapıların daha erken dönemde yapıldığı düşünülmektedir.



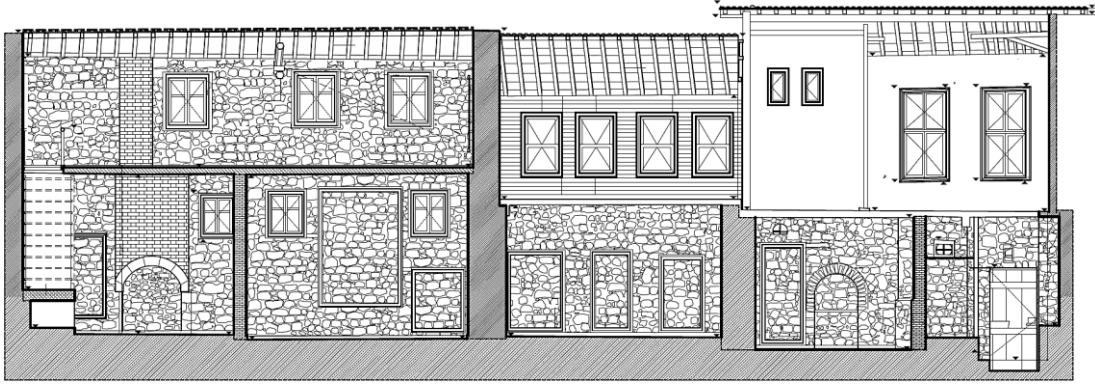
Şekil 6.79 328 parsel yapısı avlu görünümü

Yapı şu anda avlu duvarının bölmüş olduğu iki tane evden müteşekkildir ve ayrı ayrı girişleri vardır. Yapının her iki girişi de Giriş (± 0.00 No:1 ve No:9) ile Yavuz Sokak üzerindedir. Giriş (± 0.00 No:1)'den dar ve kemerli basık bir kapıdan kapı arası alanına oradan da zemini taş döşeli Avlu (Havuş) (± 0.00 No:3) geçilir.



Şekil 6.80 328 parsel yapısı plan görünümü

Giriş kapısının sağında WC (± 0.00 No:2) ve üst kata çıkan ahşap merdiven yer alır. Avluya girer girmez hemen sağda Mutfak (± 0.00 No:4) ve içerisinde Banyo (± 0.00 No:5) vardır. Avluda dökme mozaik bir havuz ve çiçeklikler ve çiçekliklerin içerisinde de geleneksel Antakya evlerinde görmeye alışık olduğumuz limon, erik ağaçlarına ve asma kütüklerine rastlarız.



Şekil 6.81 328 parsel yapısı cephe görünümü

Avluları bölen duvar örülmeden önce yapı bütünü tek bir yapıymış ve şu an Avlu (Havuş) (± 0.00 No:3)'a bakan yapılar aslında ana yaşam alanlarını içermektedir. Parselin güneybatı yönündeki bölümü sonradan müstemilata dönüştürülmüştür. Kuzeydoğu bölümündeki odaların içlerinde ise yüklük ve nişler, tavan kirişleri, kaplamaları varlığını korumaktadır ve temiz durumdadır. Bu mekânların avluya bakan cepheleri 13,5cm kalınlığında kesme taş ile kaplanmıştır. Avlu içerisinde ana yapı ve müstemilatı oluşturan 2 binayı ele aldığımız zaman, geleneksel Antakya Evi mimarisi ve cephesi örnekleri ile karşı karşıya kalıyoruz. İnce yonu taştan oluşturulmuş bir cephe kemerli oda giriş kapıları sağlı sollu yerleştirilmiş kemerli pencere dizileri, tepe pencereleri, üzerlerinde üst katın pencere dizisi ve çatı saçağı ile bitiş. 4 adet kemerli kapıdan girilen dört odaya da bir eşikle ulaşılır. Eşikler mermer veya karo kaplıdır. Oda (± 0.00 No:6-7 ve 8) özgün karo zemine sahiptir. Oda (± 0.00 No:7 ve 8) ahşap yüklük, dolap, kitabiye, mahmel, mabeyinlerle kaplıdır. İki oda arasındaki mabeyinden ahşap bir merdiven ile üst kata çıkılır. Bu sistematik yerleşim içerisinde ana yapıya avludan bakıldığında ± 0.00 ve $+3.50$ kotunda bütün kapı ve pencere doğramalarının ciddi anlamda tahrip olduğu ve orijinallerinin dışında yenilendiği görülmektedir.

Duvarın ardındaki diğer Avlu (Havuş) (± 0.00 No:10) mekânı ve onu çevreleyen mekanlar incelendiği zaman 328 parseldeki bu bölümün dönemsel olarak sonradan inşa edilen bir erken dönem eki olduğu gözlemlenmektedir. İlk avludaki yapıların 1900'lerin başlarında ikinci avlu içerisindeki müstemilat yapısı dışındaki yapıların 1920'lerde Fransız Mandası döneminde yapıldığı düşünülmektedir. İkinci avlu içerisindeki ıslak hacim ihtiyaçlarını karşılamak amacını taşıyan müstemilat yapısı da tüm bu bütün içerisine betonarme geç dönem eki olarak inşa edilerek eklenmiştir. Bu bölüm ikinci bir ev olarak kullanılabilsin diye sokağa bakan

odalardan biri Giriş (± 0.00 No:9) mekânı olarak ele alınmış betonarme yapının tavan döşemesine de buradan başlayan bir merdiven ile ulaşılan bir terasa dönüştürülmüştür. Avlu (Havuş) (± 0.00 No:10)'un güneybatı ve kuzeydoğu yönlerindeki yapılar, Kurtuluş Caddesi boyunca 1920'lerde Fransızlar ile başlayan kolonyalist mimari akımın örneklerine benzemekte, aynı kapı, pencere söve düzeni, denizlik ve kilit taşı motifleri ve plan kurgusu özelliklerini üzerinde barındırmaktadır.

Güneybatı yönündeki yapı grubunun üzerinde yer alan Oda (+3.50 No:1 ve 2), ortasından bir taşıyıcı duvar ile bölünmüş birbirleri arasında kot farkı ve geçiş imkânı olan iki ayrı odadır. Özgün kullanımında depo alanı olduğu düşünülmekte alttaki iki odanın üstlerinde yer almaktadır. Aydınlık bir mekân değildir. Avluya bakan kısmındaki pencerelerde doğramalar zarar görmüştür. Odaların içinden yapının çatı taşıyıcı sistemi rahatlıkla algılanmaktadır. Ana taşıyıcı çatı makasları, mahya aşığı, mertekler, kaplama tahtalarında, hasarlar ve yer değiştirmeler gözlemlenebilmektedir. Her iki mekânın zemin döşemeleri çok kötü durumdadır ve tehlike arz etmektedir. Çatı kaplama tahtaları ise değiştirilmiştir. Kuzeydoğu yönündeki yapının üst katında yer alan Oda (+3.50 No:3)'ya orta noktasında yer alan bir ahşap merdiven ile ulaşılır. Diğer üst kat mekanları gibi yıpranmıştır ve tavanı PVC lambri ile kaplanmıştır.

6.2.3.2. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri

Ana yapıların zemin katlarında taşıyıcı moloz taş ve dış cepheye bakan kısımlarında ise ince yonu taş kullanılmıştır. Yapının ± 0.00 kotu planında ortalama 60cm moloz taşlarla yapının taşıyıcı duvarları, bu duvarların dışına 13,5cm kalınlığında ince yonu taş duvar örülmüştür. Üst katlar ise ahşap çatkılı ve bağdadi duvarlıdır. Kesme taş duvarlarda dönemindeki benzer yapılarda olduğu gibi bu yapıda da Halep taşı kullanılmıştır. Yapının taş işçiliği dikkat çekicidir. Temiz ve ince bir işçiliğe sahiptir. Ana yapıda çift yönlü kırma çatı uygulaması yapılmış, üzerleri alaturka kiremitle kaplanmıştır. Taşıyıcı sisteminde kalın kesitli mahya ve damlalık aşıkları, makas kirişleri kullanılmış, merteklerin üzerinde kiremit altı tahtası kullanılmıştır. Erken dönem eki olduğu düşünülen yapı grubunda ise Marsilya Kiremidi kullanılmıştır.



Şekil 6.82 328 parsel yapısı iç mekan görünümü



Şekil 6.83 328 parsel yapısı iç mekan görünümü

6.2.3.3. Uygulanan restorasyon yöntemleri ve mevcut durum

Yapıdaki sorunlara baktığımız zaman sorunların kaynağının zamanın yıpratıcı etkisinden çok müdahalelerden kaynaklandığını görmekteyiz. Çatılarında, özellikle saçak olarak çıkan merteklerinde, alın tahtalarında, kayan veya kırılan kiremitlerin altlarına denk gelen kiremit altı

tahtalarında çürümeler ve bozulmalar meydana gelmiştir. Bu boşluklardan giren sular tüm çatı, döşeme kaplamaları, alt kattaki dolap ve doğramaları olumsuz etkilemiştir.

Mutfak (± 0.00 No:9) mekânı ikiye bölünerek Yavuz Sokağına açılan ikinci bir giriş oluşturulmuştur. Bu girişin hemen yanından bir betonarme merdiven inşa edilmiştir. Muhtemelen merdivenin yerinde, yapının orijinal girişinin olduğu noktada yer aldığı şekilde bir ahşap merdiven mevcuttu. İki ayrı mutfaka duyulan ihtiyaçtan ötürü birinci evin mutfak Oda (± 0.00 No:4) dönüştürülerek, ikinci evin mutfak da inşa edilen betonarme müştemilat yapısı ile oluşturulmuştur.

Müştemilat yapısı kadastro paftasında sokağına bakan yapı ile bütünleşik olarak çizilmiş ise de sokağına bakan yapının avlu cephesindeki pencere düzeni müştemilatın bu yapıdan ayrı olduğunu göstermektedir. Belki de bağlantı çatı ile gerçekleştirilmiş olup müştemilat ile sokağına bakan yapı arasında üstü kapalı bir boşluk bırakılmış olabilir. Müştemilatın plan kurgusu için çevredeki birçok yapının özgün planları incelenmiş bu yapıya ilişkin bir plan oluşturulmuştur. Ancak müştemilat yapısının özgün plan izine ilişkin en sağlıklı bilgiler, uygulama aşamasında betonarme yapının yıkımı sonrasında yapılacak temizlik çalışmalarında ortaya çıkacaktır. Bu alana ilişkin planlama yeni veriler ışığında yeniden değerlendirilecektir.

Oluşturulan ikinci evin avlusunun kötü birinci evin kotundan yüksektir. Birinci avludaki kesme taş zemin kaplamasının kesintisiz olarak diğer avluda da devam ettiği düşünülmektedir. Bunun dışında odalarda Oda (± 0.00 No:6-7) de görülen özgün karo mozaiklerin diğer odalarda da olduğu ancak daha sonra ya söküldüğü ya da üzerleri kaplandığı düşünülmektedir.

Yapının üst katları dışındaki bütün doğramaların değiştirildiği gözlemlenmektedir. Oda (± 0.00 No:6-7)'ye ait giriş kapıları ve üst kat pencereleri özgün bir şekilde korunmaktadır. Değiştirilmiş olan tüm doğramalar çevredeki yapıların özgün doğramaları ışığında projelendirilip detaylandırılmıştır.

Oda (± 0.00 No:6-7)'ye ait ahşap dolap çalışmaları çok iyi bir işçilikle ele alınmış ve olduğu şekli ile korunmuştur. Ancak ahşapların üzerleri yağlı boya boyanarak kapatılmıştır. Bu yetkinlikte doğramaların olduğu bir yapıda doğramaların üzerinde kalem işleri olabileceği düşünülmektedir. Dolayısı ile boya sökümüne dikkat edilmelidir.

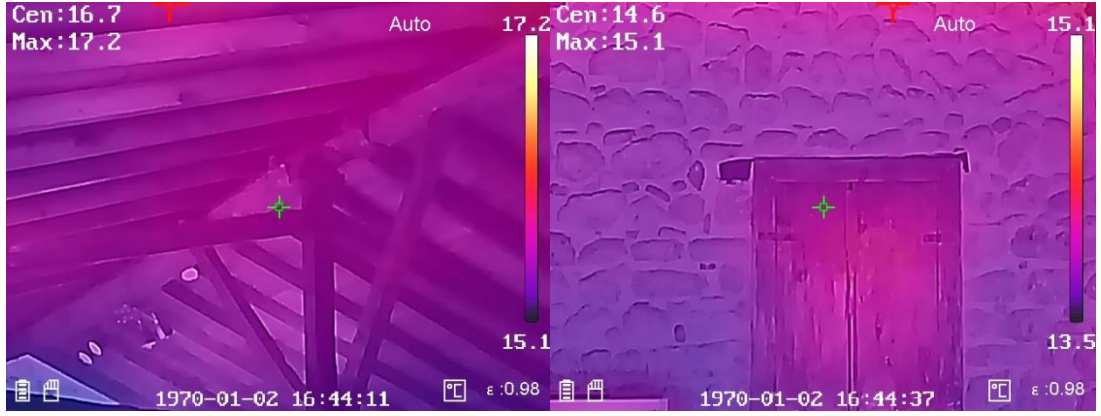
Antakya'daki tarihi kent merkezi içerisindeki evlerin yaşamış olduğu müdahaleler ve üzerlerindeki yıpranmışlıklar ele alındığı zaman genel anlamda yapının çok ciddi hasarlara ve müdahalelere maruz kalmadığını görüyoruz. Yapının dönemleri ve yapıya yapılan eklenti ve müdahaleler çok net bir şekilde okunabilmekte ve bu sorunları bertaraf etmek de ciddi bir sorun olarak görünmemektedir. Ancak yapıda yapılacak raspa, söküm ve detaylı incelemeler daha net verilere ulaşmamızı sağlayacaktır.

- Avlu zeminindeki seramikler sökülecek, kaplama altındaki kesme taş zemin kaplamasına ulaşılacak. Mevcut bulunamaz ise kesme taş zemin uygulaması yapılacaktır. **(Avlu (Havuş) ±0.00No:02)**
- Oda zeminlerindeki şap ve seramikler sökülecek, yerine mevcut zemin döşeme kotunu geçmeyecek şekilde yerel karo mozaik uygulaması yapılacaktır. **(İdare±0.00No:03, Yemek Salonu ±0.00No:05, Mutfak ±0.00No:06, Misafirhane ±0.00No:09)**
- Kapatılmış olan kemerli pencere yeniden açılacaktır. **(İdare ±0.00No:03)**
- Kapatılmış olan kemerli kapı yeniden açılacaktır. **(İdare ±0.00No:03)**
- Plastik kapı ve pencere doğramaları sökülecek yerine çevredeki benzer yapı doğramaları örnek alınarak yeniden üretilecek, emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir. **(Mutfak ±0.00No:06, Misafirhane ±0.00No:09)**
- Çatı, kiremit ve kaplamalar sökülecek ahşap mertek, aşık kirişlemeler korunarak elden geçirilecek kullanılamayacak olanlar ve eksik olanlar yeniden üretilecek projede tarif edildiği şekilde, su ve ısı yalıtım detayları uygulanarak yeniden imal edilecektir. Ahşap imalatlara iki kat koruyucu pinotex uygulanacak saçak uçlarına sac oluk ilave edilecektir.
- Cephedeki ince yonu taşlar tel fırça ve arap sabunu kullanılarak itina ile temizlenerek badana raspa yapılacak, boşalan derzler orijinal malzemeyle doldurulacaktır.
- Betonarme merdiven basamakları sökülecek yerine ahşap limonluk kirişine oturan ahşap gemici merdiveni yerleştirilecektir. **(Mutfak ±0.00No:06)**
- Dik olan ahşap merdiven basamakları sökülecek yerine ahşap limonluk kirişine oturan çift kollu ahşap merdiven basamakları yerleştirilecektir. **(Giriş ±0.00No:01)**
- Çatı mahya aşıklarının taşımak amacıyla ahşap dikmeler yerleştirilecek, dikmeler bağdadi duvar içinde gizlenecek, duvar aynı zamanda sergileme amaçlı kullanılacaktır. **(Hukuk Müzesi+3.50 No:1)**

- İki mekân arasındaki kot farkı ahşap merdiven ile geçilecektir. **(Hukuk Müzesi+3.50 No:1- Toplantı Salonu +3.50 No:2)**
- Avluyu ikiye bölen, izi görünen avlu duvarı sökülüp avlu alanları birbirine katılacaktır. **(Avlu (Havuş) ±0.00 No:02)**
- Betonarme müstemilat binası yıkılacak, yerine tek katlı ve çatılı ahşap karkas yeni bir bina yapılacaktır, wc ve elektrik odası olarak kullanılacaktır. **(WC ±0.00No:08, Elektrik Odası ±0.00No:07)**
- Misafirhane içerisinde betopan bölücü duvarlarla, ıslak hacim olarak kullanılacak bir bölüm inşa edilecektir. **(Misafirhane ±0.00No:09)**
- Ahşap kaplamalar ve kepenkler sökülecek aynı detaylarla yeniden üretilecek, emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir. **(Hukuk Müzesi +3.50 No:1)**
- Tüm ahşap ahşap kapı ve pencere doğramaları sökülecek özgün olmayanlar kullanılamayacak, özgün olanlar elden geçirilecek. Eksik kapı ve pencere doğramaları çevredeki benzer yapı doğramaları örnek alınarak yeniden üretilecek tüm imalatlara emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması ile yerlerine monte edilecektir.
- Tüm ahşap dolap, kasa, kapak ve pervazları üzerindeki yağlı boya raspaları yapılacak, doğramalar elden geçirilecek, emprenye emdirilip iki kat pinotex uygulaması yapılacaktır.
- Duvardaki sıvalar ve derzler sökülecek, çatlaklar iyice açılarak horasan harç ile derzleme yapılacaktır.

6.2.3.4. Termografik analiz

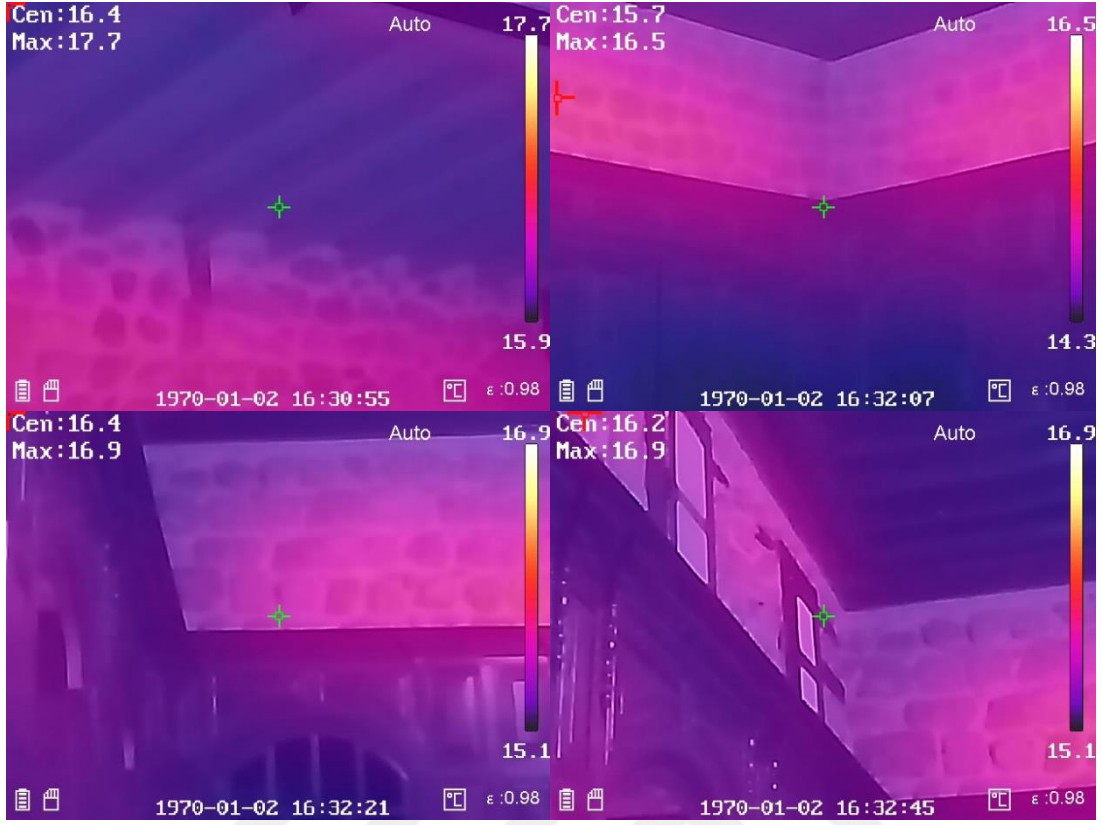
328 numaralı parselde ait iç ve dış mekan termal kamera görüntüleri aşağıda yer almaktadır (Şekil 5.84, Şekil 5.85 5.86 ve Şekil 5.87). 328 no'lu parsel yapısında bulunan yapının termografik analizleri 18 Temmuz 2021 yılında sabah 04.30-5.00 saatlerinde başlayıp gün doğumuna kadar devam etmiştir. Verilerin doğruluğunu tespit etmek adına aynı analiz saat 15.00-16.00 aynı gün arasında yinelenmiştir.



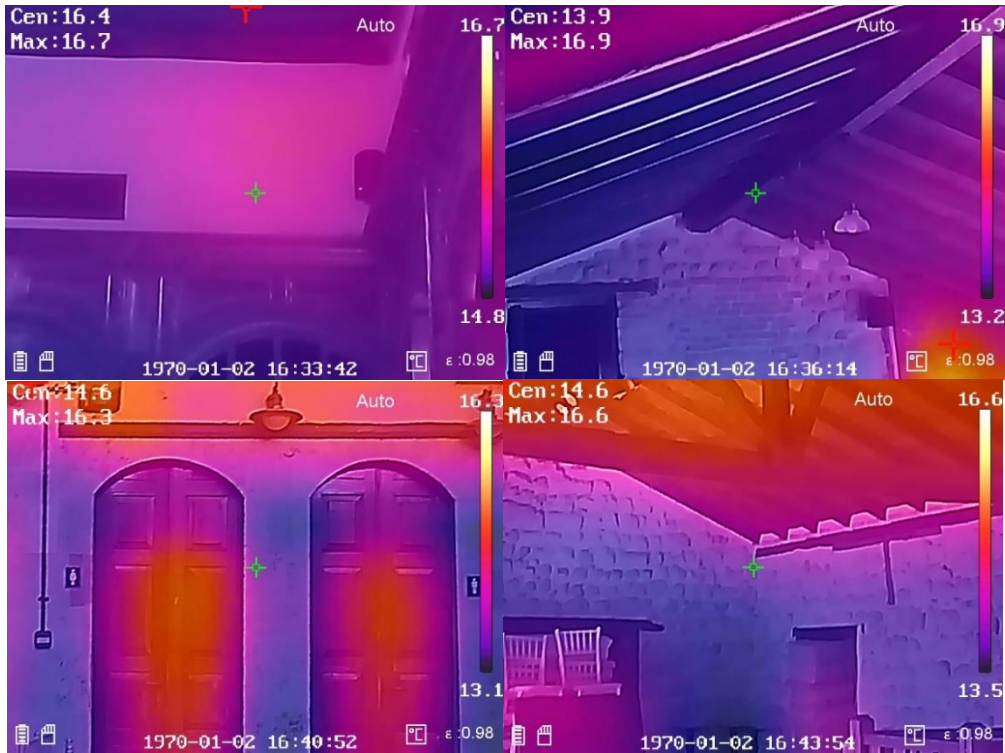
Şekil 6.84 328 parsel yapısına ait termal görüntü



Şekil 6.85 328 parsel yapısına ait termal görüntü



Şekil 6.86 328 parsel yapısına ait termal görüntü



Şekil 6.87 328 parsel yapısına ait termal görüntü

7. SONUÇLAR

Kültürel mirasın önemli bileşenlerinden olan; tarihi yapılar, anıtlar, kentsel doku, sosyal ve manevi değerler toplumsal kimliğimizi şekillendiren unsurlardır. Dolayısı ile bu değerlerin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, toplumun yaşam kalitesini doğrudan etkileyip, nesiller arası aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Son zamanlarda gelişen teknoloji ve artan ihtiyaçlar doğrultusunda betonarme ve çelik yapılar yaygınlaşmış olsa da tarihi yapılar mevcut yapı stoku içinde her daim önemli bir paya sahiptir. Ancak iklimsel ve çevresel etkiler, yanlış müdahaleler vb. gibi nedenlerle zaman içerisinde yapı malzemelerinin dayanıklılığı azalmakta ve yapının korunması için restorasyon uygulamaları bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu zaruri ihtiyaç haline gelen zorunluluğun aksine dünya üzerinde tarihi yapıların birçoğu ihmal, yanlış planlama, vandalizm ve bilinçsiz müdahaleler sonucu tahrip edilerek kullanılamayacak hale gelmektedir. Bunun yanı sıra ortaya çıkan yangın, su baskını, deprem gibi doğal afetler de bu süreci tetiklemektedir (Kutlu ve Bekar, 2021).

Ülkemiz tarih boyunca, birçok medeniyet ve kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bu sebeple tarihi ve kültürel açıdan zengin bir mimariye sahiptir. Hatay ili ise bu kültürel mimariyi iyi şekilde yansıtan, ender hazinelerden biri niteliğindedir. Bu bağlamda bu çalışmada; Hatay İli, Antakya İlçesinde bulunan tescilli tarihi Türk evleri incelenmiş ve tarihi yapıların korunması ile sürdürülebilirliğinin sağlanması noktasında bir farkındalık oluşturmak istenmiştir. Çalışma kapsamında seçilen 3 farklı restorasyonu yapılmış ve restorasyonu yapılmamış toplam 6 tarihi tescilli yapı incelemeye alınmıştır. İncelemeye alınan yapılardan 115 Parsel Çevre Uyumlu Geleneksek Yapısı, 366 Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı ve 815 Parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı yerinde gözlem yapılarak, termal kameraların da sağlamış olduğu imkanlar ile, su veya çeşitli sebepler sonucu faydalı özelliğini yitiren yapı malzemelerinin, ısıl geçirgenliğinin artması sonucunda mevcut hasar tespitleri yapılmaya çalışılmıştır. Bu yapıların, yapısal kültürü etkilemeden ve örselenmeden etkili bir restorasyon ile ömürlerinin uzatılabilir olduğu düşünülmektedir. Bu fikri desteklemek amacıyla aynı bölgede 3 pilot yapı daha seçilmiştir.

Seçilen bu yapıların özelliği ise, diğer üç yapıdan farklı olarak restorasyon teknikleri ile çevresel olumsuz etkilerden yalıtılmış olmalarıdır. 283 no'lu parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı, 591 no'lu parsel Taşınmaz Kültür Varlığı Yapısı ve 328 no'lu parsel Türkiye barolar birliği Antakya avukat evi, incelenmek üzere belirlenmiştir. Burada restorasyonu yapılan yapılarda zamanla oluşacak potansiyel hasarların oluşumu ve önlenmesi üzerine çalışılmıştır. Son olarak da analizlerin değerlendirmesi yapılarak sonuç elde edilmiş ve öneriler sunulmuştur. Çalışmanın gelecekte bu konuda çalışma yapacaklar için de bir altlık teşkil etmesi öngörülmüştür.

Çalışmanın verileri değerlendirildiğinde; ölçümler sonucu restorasyon uygulanan tarihi yapıların ısı geçişlerinin genel olarak oldukça yumuşak olduğu, restorasyonu yapılmamış yapıların ise genellikle sert geçişlere sahip olduğu görülmüştür. Restorasyonu yapılmış yapılarda; yapı malzemeleri veya yapı strüktüründe herhangi bir bozulma olmadığı, herhangi bir su kaynağının sızmadığı ve yapının sağlıklı olduğu görülmüştür. Restorasyonu yapılmamış yapılar ise hasarların çevresel koşullara bağlı olarak zaman içerisinde gerçekleştiği, çevresel faktörlerin yapısal sistemi her geçen gün daha çok hasara uğrattığı, yapının zemin suyuna karşı direnç gösterememesinden dolayı kaplama malzemelerinde fiziksel ve kimyasal değişimler ile kayıplar olduğu, oluşan hasarların bazı yapılarda taşıyıcı sistemine kadar ulaştığı, birçok etken sebebi ile ağır hasar ve bakımsızlıktan dolayı yapılarda yer yer yıkılmaların olduğu, yapının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için hiçbir önlemin alınmadığı göstermektedir. Sonuç olarak bu çalışma, çevresel etkilerin yapılara nasıl zarar verdiğini ve restorasyon çalışmaları yapılmadığı takdirde tarihi geleneksel Antakya Evleri'nin genellikle su ve nem kaynaklı bozulmalar ile zamanla yok olacağını göstermiştir. Bu bağlamda tarihi geleneksel yapılarda sistemli bir yaklaşımla alınacak önlemler ve müdahaleler ile koruma ve yeniden işlevlendirme kapsamında uygulanacak restorasyon çalışmalarında gerekli standart ve yönetmeliklere uyulursa, yapıların uzun yıllar korunarak, sürdürülebilirliklerinin sağlanması mümkün olacaktır. Ayrıca bölgedeki düzensiz yapılaşma, yanlış koruma müdahaleleri, yapıların güneşe maruz kalması, yağmur suyu etkisiyle oluşan çürümeler, nem ve rutubet sorunları, zemin problemleri, kullanıcı sebebiyle oluşan riskler geleneksel Antakya evlerinin ağır hasar alarak varlığını korumasını riske atmaktadır. Özellikle su yalıtımına karşı herhangi bir önlem alınamaması, konutlarda yapısal taşıyıcı sistemine zarar vermektedir.

Tarihi yapıda zaman içerisinde oluşan bozulmaların önceden bilinmesi, yapı kabuğundaki etkilerinin ve olası bozulmaların yapı için daha büyük müdahalelere gerek kalmadan teşhis edilmesi, yapının özgün hali büyük oranda korunarak en az müdahale ile devamlılığını sağlamak açısından önemlidir. Ayrıca kullanım sürekliliğini sağlamak için yapılan teknik eklemeler, elektrik, ısıtma gibi donanımların yapının yapısal ve ısı davranışlarını anlamadan eklenmesiyle yapı için zamana bağlı olarak artış gösterebilen sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Kishalı, 2017). Bu ve benzeri sebepler ile tarihi geleneksel Antakya evlerinin günümüz koşullarında uluslararası koruma ölçütlerine dayanarak koruma esaslarının net bir şekilde belirlenmesi, gerekirse kültürel varlıklar ve tarihi yapı hasarlarının giderilmesi için ayrı bir yönetmeliğin oluşturulması ve uygulanması, hasarların tespiti ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi, yapısal sistemdeki hasar analizlerinin yapı fiziki çerçevesinde incelenip, bunların giderilmesi gereklidir.

8. KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ş. (2014). Hatay büyükşehir belediyesi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(5), 54-76.
- Akbay, V. A., (2006). Tarihi ev bahçeleri ve Antakya Örneği, Mustafa Kemal Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Antakya.
- Arıman, B. (2002), Antakya kenti tarihi doku içinde tipolojik analiz çalışması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler, Enstitüsü, İstanbul.
- Asarcıklı, M. (1989). Antakya Kent Formunu Oluşturan Öğelerin Araştırılıp Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Atasoy, A., Özşahin, E. (2013), Hatay'da Nüfusun Jeomorfolojik Birimlere Göre Dağılışı, III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı (Editörler: Hüseyin Korkmaz, Atilla Karataş), s.: 259-267, Hatay: Color Ofset.
- Aytaç, A. S., & Semenderoğlu, A. (2014). Amanos Dağlarının Orta Kesimi ve Yakın Çevresinin İklim Özellikleri. Electronic Turkish Studies, 9(2). 251-289.
- Bahadır, G. (2010). Kuruluşundan iv. Yüzyıl'a kadar antakya/antioch from the foundation to the fourth century. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(13), 349-372.
- Beyazit, E. (2019). Hatay kent kimliği. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Bilgin, T. (1969), Ceyhan Doğusunda Volkanik şekiller ve Hassa Leçesi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1494.
- Bozkurt, S. G. (2019). Antakya'nın Geleneksel Evlerinin Avlu Özellikleri Üzerine Bir İnceleme. Turkish Journal of Forest Science, 3(1), 1-12.
- Büyükmihçı, G., (2001). Antakya evleri. Arkitekt Dergisi, 487, 73-77.
- Cengiz, A. (2014). Eski Antakya Evlerinin İkamet Edenler Tarafından Günümüzde Kullanımı ve Anlamlandırılma Biçimleri, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(25), 111-130.
- Demir, A. (1996). Çağlar Boyunca Antakya. İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Yayınları.
- Demir, A. (2016). Çağlar İçinde Antakya. İstanbul: Dafne Kitap.
- Dinç, Y. (2015). Antakya (hatay) şehir coğrafyası. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekinci, D., Özşahin, E. (2010), Antakya-Kahraman Maraş Grabeninde Kuvaterner Yaşlı Volkan Topografyasının Özellikleri, Jeolojik Uzaktan Algılama (JEOUZAL) 2010 Sempozyumu, Bildiri Özleri, s.: 33-34, 4-5 Kasım 2010, Ankara: Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü.
- Emir, H., C., (2006). Antakya Kuseyri evi restorasyon projesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erdoğan, E., (1996). Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Ezdeşir, Z. (2020). Re-Ornamentation from Traditional to Contemporary: the case study of Historical Antakya Houses, Master's Thesis, Girne American University, Institute of Graduate Studies and Research TRNC.
- Gündüz, A. vd., (2011). Hatay Coğrafyası, Hatay İl Yıllığı 2011, T.C. Hatay Valiliği Yayınları.
- Harita Genel Komutanlığı, (2021). Atlas, <https://atlas.harita.gov.tr/#8.75/36.5457/36.5554>
- Hinti, E. N. (2020). Tarihi Antakya Evleri ve Peyzaj Tasarımı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş. <https://openaccess.marmara.edu.tr/server/api/core/bitstreams/28172031-9559-4b48-bb6f-20c5d10e516d/content>
- İpek, S. A., (1991). Antakya Selamlıkları (Odaları), Güneyde Kültür Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, 3 (30), 26-27.
- Kahraman, B. (1997). Geleneksel Türk Evi Odasında Ahşap İç Mimari Elemanlar, M.S.G.S.U. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Kahraman, H., (2000). Kentsel Dokular. Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları No:23, Edirne.
- Karataş, A. (2010), Hatay İli'nin Su Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, Antakya/Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaymaz, Ç. K., & Özşahin, U. E. (2013). Hatay İlinin Potansiyel Ekoturizm Alanlarının Coğrafi Açısından Değerlendirilmesi. 2. Doğu akdeniz Sempozyumu (s. 161-179). Adana: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar VII. Bölge Müdürlüğü
- Kılıç, Ş., Ağca, N., Karanlık, S., Şenol, S., Aydın, M., Yalçın, M., Çelik, İ., Evrendilek, F., Uygur, V., Doğan, K., Aslan, S., Çullu, M. A. (2008), Amik Ovasının Detaylı Toprak Etütleri, Verimlilik Çalışması ve Arazi Kullanım Planlaması, Antakya/Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Proje No: DPT2002K120480.
- Kışalı, N. T. B. E.(2017). Tarihi Yapılarda Hasarsız Testler Aracılığıyla Önleyici Korumanın Sağlanması: Kocaeli Ulugazi İlkokulu Örneği.
- Korkmaz, H., Çetin, B., Özşahin, E., Karataş, A., Bom, A. (2011), Hatay Coğrafyası, T.C. Hatay Valiliği Yayın No: 4 (Editör: Yakup Bulut), Ankara: Pozitif Matbaa
- Kurtuluş Caddesi Genel Bilgileri (2022). Erişim adresi: <https://hataytarihii.wordpress.com/5-gezilecek-yerler/kurtulus-caddesi/>
- Kutlu, İ. (2018). Geleneksel Antakya Konut Mimarisinde Özgün Durum ve Mevcut Durum Analizi; Kantara Mahallesi Örneği. The Journal of Academic Social Science 6 (74), 501-512
- Kutlu, İ., & Bekar, İ. (2021). Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilme Sürecinde Cam Kullanımı: Trabzon Kızlar Manastırı Örneği. Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 7(13), 199-213.
- MGM. (2021, 2021/12/12/). İllere ait resmi istatistikler: Mevsim normalleri. Erişim, Adres: <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=HATAY>
- Mutlu, A., (1974), Türk evleri ve mahalleleri. Erişim adresi:
- Öner, E. (2008), Asi Delta Ovasında Alüvyal Jeomorfoloji ve Paleocoğrafya Araştırmaları (Antakya/ Hatay), Ege Coğrafya Dergisi, 17 (1-2), 1-25.
- Özşahin, E. (2010), Antakya'da (Hatay) Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (23), 1-16.

- Özşahin, E. (2013), Asi Nehri Deltasının (Hatay) Antropojenik Jeomorfolojisi, Prof. Dr. İlhan Kayan'a Armağan, (Editör: Prof. Dr. Ertuğ Öner), İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları Edebiyat Fakültesi Yayın No: 181, s.: 923-934.
- Öztaş, Y. (1968). Ankara Şehri ve Çevresinin Peyzaj Mimarisi Yönünden Etüt ve Tayini. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları; 344, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 217, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Sahillioğlu, F. (1999). Tarihi Çevrenin Korunması Yönünden Antakya Kenti. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Salıcı, A., Güzelmansur, A., & Altunkasa, M. F. (2007). Kentsel Yapı Değişiminin Tarihi Kent Dokusuna Etkilerinin İrdelenmesi: Antakya Örneği. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 2, 707-716.
- Sargın, S., & Dinç, Y., (2017). Kültür Mirasının Korunmasına Yönelik Mekânsal Bir Değerlendirme: Eski (Geleneksel) Antakya Evlerinin Fonksiyonel Değişimi. Turkish Studies (Elektronik), 12(13), 477-506.
- Semerci, A., & Çelik, A. D. (2017). Defne bitkisinin hatay ili ekonomisindeki yeri ve önemi. Ziraat Fakültesi Dergisi, 12(2), 125-134.
- Soysal, M., Çağatay, K., & Kesik, H. İ. (2016). Geleneksel Antakya Konutlarında Ahşap Kullanımı. Selcuk University Journal of Engineering Sciences, 1114-1135.
- Sözen, M. ve Eruzun, C., "Anatolian Vernacular Houses", Emlak Bankası Kültür Yayınları, 1992, İstanbul
- TC Hatay Valiliği. (2021). www.hatay.gov.tr. [www.hatay.gov.tr: http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum](http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum)
- TDV. (2021, 2021/12/12/). Antakya - TDV İslâm ansiklopedisi. Erişim, Adres: <https://islamansiklopedisi.org.tr/antakya>
- Tekin, M. (2002). Deprem ve tarihte Antakya depremleri Hatay, Türkiye, Hatay Folklor ve Araştırmaları Derneği.
- Tekin, M. (2011). Tarihi Antakya evlerinde taş ve ahşap süslemeleri, Hatay, Color Ofset.
- Toprak, V., Rojay, B., Heimann, A. (2002), Hatay grabeninin neotektonik evrimi ve Ölü Deniz Fay Kuşağı ile ilişkisi, Ankara: TÜBİTAK Bilimsel Araştırma Projesi Raporu (YDABÇAG-391, 196Y083)
- Usman, M. (1958). Antik Devir Küçük Asya Evleri, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.

- Yaman, Z, F., Geleneksel Ahşap Yapılarda Kullanılan Ahşap Yapı Elemanlarının Uzun Dönem Performansı Giresun Zeytinlik Mahallesi Örnek Yapı İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 2007.
- Yılmaz, Y. (1984), Amanos Dağları'nın Jeolojisi, Cilt: 1-4, Ankara: TPAO Raporu, No: 1920.
- Yoldaş, H. (2014). Sürdürülebilirlik Bağlamında Sosyo-Kültürel Etkenler Açısından Antakya Konutlarının Mekansal Analizi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

